

অসমৰ মুছলমান
দ্বিতীয় খণ্ড
অসমীয়া সাহিত্য আৰু
সংস্কৃতিৰে অৱদান

আল - আমিন জনকল্যাণ সমাজ

পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী

জুলাই, ২০১৪

অসমৰ মুছলমান

দ্বিতীয় খণ্ড

অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰে অৱদান

লেখক তথা সম্বয়ক

ড° আলি আকবৰ হুছেইন

মুখ্য সম্পাদক

মহম্মদ তাহেৰ

যুটীয়া সম্পাদক

ড° ইব্ৰাহাদ আলি আৰু কমৰুজ্জামান আহমদ

প্ৰকাশক

আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজ

পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী

প্ৰথম প্ৰকাশ, জুলাই ২০১৪

ASAMAR MUSALMAN: Vol II ASAMIYA SAHITYA ARU SANSKRITILAI AVADAN: A study on the contributions of the Muslims of Assam to Assamese literature and culture, authored by Dr Ali Akbar Hussain and Published by Al-Ameen Janakalyan Samaj, Panjabari, Guwahati 781037, Assam.
First published July 2014. Price : ₹ 300/-

প্রকাশক :

আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজ
(Al-Ameen Welfare Society)

২১, বাঘবৰি পথ, পাঞ্জাবাৰী

গুৱাহাটী- ৭৮১০৩৭, অসম

ফোন : ৯৪৩৫৩-৯৪২২৮, ৯৪৩৫১-৪৪২৯৮

© প্রকাশক

ISBN : 978-81-927731-1-7

প্রথম প্রকাশ, জুলাই, ২০১৪

মূল্য : ৩০০.০০ টকা মাত্ৰ

ডি টি পি : দাস এন্টাৰ প্ৰাইজ

মালিগাওঁ, চাৰিআলি গুৱাহাটী-৭৮১০১২

ফোন-৯৪৩৫৫-৫৪৭৯২

মুদ্ৰণ : মাইক্ৰ কম্প-টেক

জয়ানগৰ পথ, ছয়মাইল, গুৱাহাটী-৭৮১০২২,

ফোন-৯৮৬৪০-৭২৯৬৯, ৯৫০৮৭-৮০৪৬৭

সম্পাদনা সমিতি

মহম্মদ তাহেৰ	ঃ	মুখ্য সম্পাদক
ড° ইবশ্বাদ আলি	ঃ	যুটীয়া সম্পাদক
কমৰুজ্জামান আহমদ	ঃ	
ড° আলি আকবৰ ছছেইন	ঃ	লেখক
ডঃ তৌফিকুৰ ৰহমান বৰবৰা	ঃ	সভাপতি, আল-আমিন
হাছিবুৰ ৰহমান	ঃ	সচিব, কেন্দ্ৰীয় উপদেষ্টা সমিতি, আহ্বায়ক
ফকিল আহমদ বৰা	ঃ	সচিব প্ৰধান, আল-আমিন

পুথি প্ৰণয়ন আৰু প্ৰকাশন উপদেষ্টা সমিতি, আল-আমিন

মহম্মদ তাহেৰ	ঃ	সভাপতি
ড° ইবশ্বাদ আলি	ঃ	কাৰ্যকৰী সভাপতি
কমৰুজ্জামান আহমদ	ঃ	সদস্য
ড° আবু নাছৰ চাঈদ আহমদ	ঃ	সদস্য
মেহমুদুৰ ৰেহমান বৰা	ঃ	সদস্য
ইলতাফ ছছেইন হাজৰিকা	ঃ	সদস্য
ডঃ তৌফিকুৰ ৰহমান বৰবৰা	ঃ	সভাপতি, আল-আমিন, পদেন সদস্য
মহম্মদ আব্দুল হাবমাইন	ঃ	মনোনীত সদস্য
হাছিবুৰ ৰহমান	ঃ	সচিব তথা আহ্বায়ক

লেখকৰ চমু পৰিচয়

ড° আলি আকবৰ হুছেইনৰ জন্ম নলবাৰী জিলাৰ বৰক্ষেত্ৰী অঞ্চলৰ মুকালমুৰা গাওঁত ১৯৬৪ চনত। তেখেতে ১৯৮৭ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ইংৰাজী বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। ২০০৯ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ লোক-সংস্কৃতি গৱেষণা বিভাগৰ পৰা তেখেতে “Folksongs and Oral Narratives of the Muslims of Assam (With special reference to Hajo Area)” বিষয়ত পিএইছ. ডি ডিগ্ৰী লাভ কৰে। লেখকে ইতিমধ্যে বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ অনুদানেৰে

(1) Problems of Teaching English as a School Language in Rural Areas of Assam. (2) Folk Songs and Oral Narratives of the Muslims of Hajo Area: Collection and a study. আৰু (3) Problems and Prospects of Human Resource Development of the Muslims of Assam (with Special Reference to Nalbari District). শীৰ্ষক বিষয়ত তিনিটা Minor Research Project সম্পূৰ্ণ কৰিছে।

তেখেতে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয়, ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ কেইবাখনো আলোচনা চক্ৰত গৱেষণা পত্ৰ পাঠ কৰাৰ উপৰিও শিক্ষা-সংস্কৃতি বিষয়ক কেইবাটাও প্ৰবন্ধ আৰু গৱেষণা পত্ৰ বিভিন্ন কিতাপ আলোচনীত প্ৰকাশ কৰিছে। ৰঘুনাথ চৌধাৰী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষক হিচাপে চাকৰি জীৱনৰ পাতনি মেলি ড° হুছেইনে পাছত বৰক্ষেত্ৰী মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰবক্তা আৰু বৰ্তমান হাজোস্থিত সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ত ইংৰাজী বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি আছে। ০

আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজৰ অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য বিষয়ক গ্ৰন্থ প্ৰণয়নৰ পৰিকল্পনা

আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজে জন্মলগ্নৰ পৰাই অসমৰ মুছলমানৰ ঐতিহ্যৰ আধাৰত অপ্ৰকাশিত কিছু বিশেষ ব্যক্তিৰ জীৱনী প্ৰকাশৰ আঁচনি গ্ৰহণ কৰি “স্মৃতিৰ জিলিঙনিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান” শীৰ্ষক জীৱনী সংকলনৰ প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় খণ্ড ৰাইজৰ হাতত তুলি দিয়াত কৃতকাৰ্য্য হৈছে। সমান্তৰালভাৱে ২০১০ চনতে অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য বিষয়ৰ গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ পৰিকল্পনা কৰা হয় আৰু এখন কেন্দ্ৰীয় উপদেষ্টা কমিটি গঠন কৰা হয়। উপদেষ্টা কমিটিৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্যৰ বিষয়ত অধ্যয়ন কৰি পাঁচটা বিষয়ৰ একোখনকৈ গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। ইতিমধ্যে আমাৰ প্ৰথমখন গ্ৰন্থ “অসমৰ মুছলমান : ইতিহাস আৰু সমাজ”, ১০ নবেম্বৰ ২০১৩ তাৰিখে আমি ৰাইজৰ হাতত তুলি দিবলৈ সক্ষম হৈছো। আমাৰ দ্বিতীয়খন গ্ৰন্থ “অসমৰ মুছলমান : অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিতলৈ অৱদান” মুখ্য সম্পাদক ড° মহম্মদ তাহেৰ চাহেবৰ সম্পাদনাত ইতিমধ্যে প্ৰকাশৰ পথত। অধ্যাপক আলি আকবৰ হুছেইনে বহু কষ্ট কৰি অসমৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ সিঁচৰতি হৈ থকা ইতিহাসৰ সমল বিচাৰি একেলগ কৰাটো তেখেতৰ এক সফল কৃতি। তেখেতৰ লিখনিত অসমৰ মুছলমানে সকলো বিষয়ে অসমৰ বাবে দিয়া অৱদানসমূহ সুন্দৰ ভাৱে ফুটি উঠিছে। অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, কলা-কৃষ্টি, সংগীত সকলো ক্ষেত্ৰতে অসমৰ মুছলমানৰ অৱদান কম নহয়। আলি

আকবৰ হুছেইন ডাঙৰীয়াই একক ভাৱে কৰা এই প্ৰচেষ্টাৰ ফলত আমাৰ পৰিকল্পনাৰ দ্বিতীয়খন পুথি “অসমৰ মুছলমান : অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ অৱদান” ৰাইজৰ হাতত তুলি দিবলৈ আমি সক্ষম হৈছো। মুখ্য সম্পাদক ড° মহম্মদ তাহেৰ, যুটীয়া সম্পাদকদ্বয় ড° ইৰশ্বাদ আলি আৰু কমৰঞ্জামান আহমদ চাহেবে বহুতো কষ্ট কৰি এই গ্ৰন্থখন সম্পাদনা কৰা বাবে উপদেষ্টা কমিটিৰ তৰফৰ পৰা মই তেখেত সকলৰ শলাগ লৈছো। আশা কৰো আল-আমিনৰ এই প্ৰচেষ্টাক ৰাইজে আদৰি ল’ব আৰু অসমীয়া সাহিত্য জগতলৈ আমাৰ ফালৰ পৰা কিছু বৰঙণি আগবঢ়োৱা হ’ব। শেষত আল-আমিনৰ সকলো সদস্য তথা গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ লগত জড়িত সকলোকে মোৰ কৃতজ্ঞতা যাছিলোঁ। ০

হাছিৰুৰ ৰহমান

সদস্য, সচিব তথা আহ্বায়ক

‘আল-আমিন’ পুথি প্ৰণয়ন

আঁচনি সমিতি গুৱাহাটী

তাৰিখ : ৭ মে’ ২০১৪

ফোন - ৯৪৩৫১-১০৯৭৩

পাতনি

অসমৰ সংস্কৃতি বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ অৱদানেৰে চহকী এটি সমন্বয়ৰ সংস্কৃতি। বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন প্ৰব্ৰজনকাৰী জনগোষ্ঠী আহি অসমত বসবাস কৰি ইয়াৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিলৈ অৱদান আগবঢ়োৱাৰ কথা সৰ্ব্বজনবিদিত। ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ প্ৰথম দশকৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ সত্তৰৰ দশকৰ আগভাগলৈকে প্ৰায় ৭৬৬ বছৰ জুৰি আক্ৰমণকাৰী, যুদ্ধবন্দী, ধৰ্ম প্ৰচাৰক, ব্যৱসায়ী, কাৰিকৰ, ভগনীয়া, প্ৰব্ৰজনকাৰী আৰু আহোম আৰু কোচ ৰজাৰ দ্বাৰা আমন্ত্ৰিত হৈও বিভিন্ন সময়ত আৰু বিভিন্ন পৰিবেশত কিছু মুছলমান অসমলৈ আহিছিল। তদুপৰি স্থানীয় লোকৰ কিছুৰে বিভিন্ন পৰিস্থিতিত ধৰ্মান্তৰিত হৈ ইছলাম গ্ৰহণ কৰিছিল। এইদৰেই অসমত উল্লেখিত দীৰ্ঘ কালছোৱাত এক বৃহৎ মুছলমান জনসংখ্যা গঢ়ি উঠিছে। ২০১১ চনৰ পিয়ল মতে অসমত মুছলমানৰ সংখ্যা এতিয়ালৈকে প্ৰকাশ নহ'লেও আনুমানিক এয়া প্ৰায় ৯৫ লাখমান হ'ব। এওঁলোকক তিনিটা সামাজিক-সাংস্কৃতিক ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। ভাগ তিনিটা হ'ল বৰাক উপত্যকাৰ বাংলাভাষী মুছলমান সকল, ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অসমীয়াভাষী মুছলমান সকল আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ মধ্য আৰু পশ্চিম অঞ্চলত যোৱা ১১৫ বছৰ মানৰ ভিতৰত পূৰ্ব বঙ্গৰ পৰা আহি বসবাস কৰিবলৈ লোৱা বাংলাভাষী অভিবাসীসকল। এওঁলোকে কিন্তু অসমীয়া ভাষা পঢ়িবলৈ আৰু বাহিৰত ক'বলৈ লৈ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ফালে ঢাল খাই অহা পৰিলক্ষিত হৈছে।

অসমত দীৰ্ঘ কাল ধৰি বসবাস কৰি অহা মুছলমান সকলে ৰাজ্যখনৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক আদি সকলো দিশতে সক্ৰিয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি অসম তথা বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিক মহিমামণ্ডিত কৰি আহিছে। এই প্ৰাচীন ঐতিহ্যসমূহ আমাৰ নৱ প্ৰজন্মই জীয়াই ৰখাৰ চেষ্টা কৰিব লাগিব। কিয়নো ইতিমধ্যে আমাৰ উদাসিনতা আৰু সংৰক্ষণ তথা লিপিবদ্ধ কৰণৰ অভাৱত আমাৰ বহুতো সম্পদ বিস্মৃতিৰ গৰ্ভত হেৰাই গৈছে। এই সন্ধিক্ষণত অসমৰ মুছলমানসকলৰ ইতিহাস, ঐতিহ্য, পৰম্পৰা, বৃহত্তৰ সমাজলৈ অৱদান আদি লিপিবদ্ধ কৰাৰ অতি প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰিছোঁ। অসমলৈ মুছলমান সকলৰ আগমনৰ লগে লগে ইয়াৰ ভাষা, সাহিত্য, সংগীত, চিত্ৰকলা, পোছাক - পৰিচ্ছদ, স্থপতি বিদ্যা আৰু খাদ্য আদিত কিদৰে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিলে আৰু তেওঁলোকে অসমীয়া জীৱনত কি কি অৰিহণা যোগালে তাৰে সম্যক আলোচনাৰ নিশ্চয় আৱশ্যক আছে। কাৰণ, সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি আৰু জাতীয় সংহতি ৰক্ষাৰ বাবে এনে ধৰণৰ সম্বন্ধবোৰ ফাঁহিয়াই আলোচনা কৰাটো অপৰিহাৰ্য্য বুলি বিবেচনা কৰিব পাৰি। অতীতৰ ঐতিহ্য, পাৰম্পৰিক বুজাপৰা এতিয়াৰ সমাজৰ অসূয়া-অসম্প্ৰীতি দূৰ কৰাত সহায়ক হব বুলি ভবা হৈছে। এনেবোৰ চিন্তা আগত ৰাখিয়ে গ্ৰন্থখনিত মুছলমান সমাজত প্ৰচলিত ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰা, উৎসৱ-পাৰ্বণ, গীত-মাত, ভাষা-সাহিত্য সংস্কৃতিলৈ মুছলমান সকলৰ অৱদান আদি বিষয় আলোচনা কৰা হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত ড° মোহিনী কুমাৰ শইকীয়া, মেদিনী চৌধুৰী, আব্দুছ ছান্নাৰ, কবি জমিৰুদ্দিন আহমদ, চৈয়দ আব্দুল মালিক, আব্দুৰ ৰহমান আদি বিশিষ্ট গৱেষক, লিখক, চিন্তাবিদ সকলে ইতিমধ্যে যথাযথ ভাবে হিন্দু মুছলমানৰ ঐক্য-সংহতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বহুতো তথ্যপূৰ্ণ আলোচনা আগবঢ়াইছে। তথাপি মুছলমান সকলৰ অসমৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিলৈ অৱদান সম্পৰ্কে প্ৰণালীবদ্ধভাৱে আলোচনা হোৱা নাই। এই চমু গ্ৰন্থখনিৰ জৰিয়তে অসমত মুছলমানৰ আগমন, কালাতিপাতত সংমিশ্ৰণ, কলা-কৃষ্টি, চিত্ৰ-শিল্প, লোক-সাহিত্য,

ভাষা, গীত-মাত আৰু সাহিত্যৰ বিভিন্ন ভাগ যেনে- কবিতা, উপন্যাস, চুটিগল্প, নাট, অনুবাদ সাহিত্য, ইছলামীয় ধৰ্ম-সাহিত্য, শিশু-সাহিত্য, জীৱনী আদিলৈ আগবঢ়োৱা অৱদান সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

আমি গ্ৰন্থখনত উল্লেখযোগ্য লিখক সকলৰ অৱদান সন্নিৱিষ্ট কৰাৰ চেষ্টা কৰিছোঁ হয়তো অজ্ঞাতভাৱে বহুতো ত্ৰুটি ৰৈ যাব পাৰে। আমি তেখেতসকলৰ ওচৰত ক্ষমা-প্ৰাৰ্থী আৰু এনে ত্ৰুটি বিচ্যুতিবোৰ আমাক আঙুলিয়াই দিলে আমি পৰম কৃতাৰ্থ হ'ম। ০

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় , হাজো

আলি আকবৰ হুছেইন

২৪ জুলাই ২০১৩

৮০১১২-৬৮৬৩৩

সমন্বয়কৰ দুআযাৰ

‘আল আমিন জনকল্যাণ সমাজ’ গুৱাহাটী, ২০০৩ চনতে প্ৰতিষ্ঠা হোৱা এটা অ-ৰাজনৈতিক অনুষ্ঠান। সমাজৰ দুৰ্গত সকলৰ কল্যাণৰ বাবে, অসমীয়া সমাজৰ পাৰস্পৰিক বুজা পৰা আৰু সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতিৰ মাজেৰে জাতীয় সংহতিৰ এনাজৰীডাল সুদৃঢ় কৰাৰ কাৰণে এই অনুষ্ঠানে এলানি কাৰ্য্যসূচী হাতত লৈছে। বিশেষকৈ অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য লিপিবদ্ধ কৰি সংৰক্ষণৰ বাবে ‘আল আমিনে’ জন্ম লগ্নৰে পৰা চেষ্টা কৰি আহিছে। বৰ্তমান প্ৰজন্মৰ মুছলমান ডেকাচামৰ বাবে নজনা-নুশুনা বহু লোকৰ জীৱনীৰে সমৃদ্ধ “স্মৃতিৰ জিলিঙনিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান” নামৰ দুখন জীৱনীমূলক গ্ৰন্থ ইতিমধ্যে কমৰঞ্জামান আহমদৰ সংকলন আৰু সম্পাদনাত ‘আল-আমিনে’ প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰপৰা বৰ্তমানলৈকে অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য সম্পৰ্কে কোনো গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ নথকাত অসমৰ মুছলমানৰ প্ৰকৃত পৰিচয় কিছু ক্ষেত্ৰত বিকৃত ৰূপত চৰ্চা হৈছে। মুছলমানৰ অৱদান, ঐতিহ্য আৰু ইতিহাস সংৰক্ষণৰ অভাৱত লুপ্ত প্ৰায় হৈছে। সেয়েহে ‘আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজে’ অসমৰ সকলো জিলাৰ চিন্তাশীল ব্যক্তি, শিক্ষাবিদ আৰু গৱেষকৰ দ্বাৰা অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্যৰ ওপৰত গৱেষণা কৰিবলৈ এক পৰিকল্পনা হাতত লৈছে।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভূগোল বিভাগৰ প্ৰাক্তন মুৰব্বী অধ্যাপক ড° মহম্মদ তাহেৰ প্ৰমুখ্যে ড° ইৰশ্বাদ আলি, ড° আবু নাছৰ চাৰ্জিদ আহমেদ,

অধ্যাপক মুহিউদ্দিন আহমেদ, ড° আলাতাফুৰ বহমান, ড° মাহফুজা বহমান, বফিউল হুছেইন বৰুৱা, আকদাচ আলি মীৰ, আব্দুল মজিদ, অধ্যাপক মণিৰুল হুছেইন, কমৰঞ্জামান আহমদ, ইনামুল ইছলাম, চাজ্জাদ হুছেইন, চফিউল্লা খনিকৰ (অধুনা প্ৰয়াত), মোহাম্মদ আব্দুল হাবমাইন, আব্দুল ৰাছি, ৰাজিদুৰ বহমান, অধ্যাপক তুফেইল জিলানি, অধ্যাপক আলি হাইদৰ লস্কৰ, ড° তৌফিকুৰ বহমান বৰবৰা, অধ্যাপক ছাজিদুল হক বৰবৰা, ইমটিয়াজ আলি, অধিবক্তা হাছিবুৰ বহমান, চালেক মহম্মদ আদি বহুতো চিন্তাশীল, বিদ্বান লোক আৰু গৱেষকৰ সহযোগত কামত আগবঢ়া এই কাৰ্যক্ৰমগণিকাৰ ভিতৰতে ‘আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজে’ অসমৰ মুছলমান সকলৰ অতীত আৰু বৰ্তমানৰ সকলোদিশ সামৰি এলানি সম্যক অধ্যয়নপুষ্টি গ্ৰন্থ প্ৰস্তুত কৰাৰ আঁচনি হাতত লৈ ইয়াৰ গধুৰ দায়িত্ব বহন কৰিবলৈ এখনি কেন্দ্ৰীয় উপদেষ্টা সমিতি আৰু ৰচনাৰ বাবে প্ৰত্যেক বিভাগতে একোখনি বিষয়-বিশেষজ্ঞ সমিতিও গঠন কৰিছে। ইয়াৰে দ্বিতীয়খন গ্ৰন্থৰ উপ-সমিতিৰ আহ্বায়কৰ দায়িত্ব ল’বলৈ মোক উপদেষ্টা সমিতিয়ে আহ্বান জনোৱাত মই ‘আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজ’ৰ লগত জড়িত হৈ “অসমৰ মুছলমানঃ অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিলৈ অৱদান” শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনৰ ৰচনা কৰাৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰো। মই যথাসম্ভৱ সাৱধানতাৰে গ্ৰন্থখনি লিখিবলৈ লওঁ। গ্ৰন্থখনৰ পাণ্ডুলিপিটো শ্ৰদ্ধাৰ ড° মহম্মদ তাহেৰে অতি কষ্ট কৰি তেখেতৰ অসুখ আৰু ব্যস্ততাৰ মাজতো অধ্যায়বোৰ, বিষয়বস্তুৰ ক্ৰম আদি তন্নতন্নকৈ চাই ঠিক ঠাক কৰি দিছে। ড° ইৰশ্বাদ আলিয়েও কেইটামান দৰকাৰী সাল-সলনি কৰিছে আৰু কিছুমান ৰৈ যোৱা সমল গোটাই দিছে। বফিউল হুছেইন বৰুৱাই পাণ্ডুলিপিটো চাই-চিতি দিছে। মই তেখেত সকলৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ। আকদাচ আলী মীৰ চাহেবও কিছু দৰকাৰী নথি-পত্ৰ দি মোক কৃতার্থ কৰিছে। বিষয় বস্তুটো ঠিক-ঠাক কৰোতে কটন মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক ড° পইনুৰদিন

চাহাবে আৰু নগাওঁৰ হাজী আনফৰ আলি কলেজৰ অধ্যাপক ড° আব্দুল মালিকেও সহায়ৰ হাত আগবঢ়াইছে। গীত-মাত সমূহ সংগ্ৰহ কৰোঁতে মোৰ শিক্ষাগুৰু ড° প্ৰবীন চন্দ্ৰ দাসে যথেষ্ট সহায় কৰিছে আৰু মোৰ ছাত্ৰ হাজো দলৈতলাৰ চাহজাহান আলি আৰু চহিদুৰ ৰহমানে যথেষ্ট কষ্ট স্বীকাৰ কৰিছে। অভিবাসী মুছলমান সকলৰ ওপৰত আলোচিত বহুকেইখন কিতাপ যোগান ধৰি মোৰ সহপাঠী হাফিজ আহমেদে মোক সহায় কৰিছে।

সদৌটিলৈ মোৰ ফালৰ পৰা আৰু আল-আমিনৰ ফালৰ পৰা আন্তৰিক শলাগ জনালোঁ। পুথিখনিত ৰৈ যোৱা ভ্ৰুটি-বিচ্যুতিবোৰৰ বাবে দায়-দোষ মূৰ পাতি লৈ ইয়াত ৰৈ যোৱা ভুল-ভ্ৰান্তিবোৰ আঙুলিয়াই দি আমাক কৃতার্থ কৰিবলৈ সুধীবৃন্দক মিনতি জনালোঁ। ০

সুৰেন দাস কলেজ,

হাজো

২৪ জুলাই ২০১৩,

ফোন : ৮০১১২-৬৮৬৩৩

আলি আকবৰ হুছেইন

সমস্বয়ক

সূচীপত্ৰ

	পৃষ্ঠা
♦ মুখ্য সম্পাদকৰ নিবেদন	23-30
প্ৰথম অধ্যায়	১-১৫

পৰিচয়

- ♦ অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন, প্ৰসাৰ আৰু বিতৰণ
- ♦ সংমিশ্ৰণত গঢ়ি উঠা অসমৰ মুছলমান সমাজখন
- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

দ্বিতীয় অধ্যায়

১৭-৪৪

কলা-কৃষ্টি, শিল্প, স্থাপত্য, সংগীত আৰু সমাজ-জীৱনলৈ অৱদান

পৰিচয়

- ♦ গীত-নাট আৰু অভিনয় জগতলৈ অৱদান
- ♦ শিল্প আৰু স্থাপত্যলৈ অৱদান
- ♦ চিত্ৰ কলালৈ অৱদান
- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী
- ♦ প্ৰাসংগিক আলোকচিত্ৰ

তৃতীয় অধ্যায়

৪৫-১১৫

লোক সাহিত্যলৈ অৱদান

পৰিচয়

(ক) ধৰ্মমূলক গীত-মাত

৫১

- ♦ জিকিৰ
- ♦ নবী গীত
- ♦ সত্য পীৰৰ গীত
- ♦ চৰ চাপৰিৰ গীত
- ♦ মুৰ্শিদ গীত
- ♦ বাউল গীত -১
- ♦ বাউল গীত -২
- ♦ দেহ বিচাৰৰ গীত

(খ) উৎসৱ পাৰ্বৰ্ণৰ লগত জড়িত গীত

৬০

১) বিয়া আৰু জোৰণত গীত

- ♦ চেৰা ঢেক
- ♦ খিজলা গীত
- ♦ বিয়া গীত (হাজো ৰামদিয়াৰ)
- ♦ দৰাৰ টোপনি ধৰিলে গোৱা গীত
- ♦ দৰা ঘৰক মালবস্ত্ৰ দিলে গোৱা গীত
- ♦ খিচা গীত (হাজো দলৈ তোলাৰ)
- ♦ সান্দহ খুন্দা গীত
- ♦ তেল দিয়া গীত

- ♦ দৰাক গা ধুউৱা গীত
 - ♦ দৰাক আদৰি নিয়া গীত
 - ♦ দৰাৰ ঘৰৰ মানুহ কইনা ঘৰৰ বভাৰ তলত বহাৰ পাছত গোৱা গীত
 - ♦ বিয়া গীত - নলবাৰী অঞ্চলৰ
 - ♦ কইনাক গা ধুউৱা গীত
 - ♦ কইনা গা ধুই উঠাৰ পাছত গোৱা গীত
- ২) চুন্নতৰ গীত
- ৩) হজ গমনৰ সময়ত গোৱা গীত
- ৪) শ-সংকাৰ সম্পৰ্কীয় গীত
- (গ) কাহিনীমূলক গীত ৭৪
- ♦ মনসা বা বেউলা লখীন্দাৰৰ গীত- হাজো অঞ্চলৰ
 - ♦ তেজীমলাৰ গীত (নামনি অসমৰ মুছলমানৰ মাজত প্ৰচলিত)
 - ♦ জাৰী গীত (কাৰবালাৰ)
 - ♦ হাইদৰ গাজীৰ গীত
 - ♦ কাছিমৰ গীত
 - ♦ হৰিণীৰ গীত
 - ♦ হৰিণীক গীত
- (ঘ) কৰ্মভিত্তিক আৰু ত্ৰীড়া বিষয়ক গীত ৯২
- ♦ ভাটিয়ালী গীত
 - ♦ হাউখেলৰ গীত
 - ♦ কুঁহিয়াৰ পেৰা গীত
 - ♦ চৰ-চাপৰিৰ খেতিয়কৰ পথাৰত গোৱা গীত

- ♦ গৰখীয়াৰ গীত
- ♦ নাও খেলাৰ গীত
- ♦ হাতী মাউতৰ গীত

(ঙ) অন্যান্য গীত

১০৭

- ♦ আইগীত
- ♦ মহখেদা গীত
- ♦ মন্ত্ৰ
- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী
- ♦ প্ৰাসঙ্গিক আলোকচিত্ৰ

চতুৰ্থ অধ্যায়

১১৭-১৭২

ভাষালৈ অৱদান

- ♦ পৰিচয় : অসমলৈ আৰবী, ফাৰ্ছী আদি ভাষাৰ প্ৰৱেশ
- ♦ প্ৰবাদ প্ৰবচন
- ♦ খণ্ডবাক্য /জতুৱা ঠাঁচ
- ♦ আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু শব্দবোৰৰ উৎস
- ক) দিল্লী বা বঙ্গৰ মুছলিম শাসকসকলে আহোম ৰজালৈ দিয়া চিঠি পত্ৰত উল্লিখিত শব্দ
- খ) আহোম ৰজা সকলে দিল্লী আৰু ঢাকালৈ দিয়া চিঠি পত্ৰত উল্লিখিত শব্দ
- গ) আহোম, কোচ আৰু জনজাতীয় শাসকসকলৰ মাজত বিনিময় হোৱা চিঠি পত্ৰত উল্লিখিত শব্দ।
- ঘ) প্ৰশাসন যুদ্ধ বিগ্ৰহ আদিত ব্যৱহৃত শব্দ

ঙ) অসমীয়া জিকিৰ আৰু জাৰীত ব্যৱহৃত শব্দ

চ) কোৰান শ্বৰীফত সততে পোৱা শব্দ

ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰৰ ভিত্তিত কিছু আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু শব্দ আৰু সিহঁতৰ অসমীয়া
ৰূপৰ ভাগ

ক) ধৰ্মীয় শব্দ

খ) প্ৰশাসনিক শব্দ

গ) সংগীত আৰু বাদ্যযন্ত্ৰ বিষয়ক শব্দ

ঘ) খাদ্য বিষয়ক শব্দ

ঙ) শিক্ষাৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দ

চ) আদালত, বিচাৰ, ইত্যাদিৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দ

ছ) পোছাক, পৰিচ্ছদ সম্বন্ধীয় শব্দ

জ) গালি-শপনি, তিৰস্কাৰ আদিত ব্যৱহৃত শব্দ

ঝ) দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত শব্দ

♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

পঞ্চম অধ্যায়

১৭৩-২৩৪

সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যলৈ অৱদান

- ♦ কাব্য সাহিত্য
- ♦ গীতি সাহিত্য
- ♦ উপন্যাস
- ♦ চুটিগল্প
- ♦ নাটক
- ♦ ইছলামীয় ধৰ্মসাহিত্য

- ♦ জীৱনী
- ♦ অনুবাদ
- ♦ শিশু সাহিত্য
- ♦ ভ্ৰমণ কাহিনী
- ♦ বিবিধ সাহিত্য
- ♦ সংবাদ পত্ৰ আৰু আলোচনী
- ♦ অসমীয়া সাহিত্যলৈ মুছলমান মহিলাসকলৰ অৱদান
- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

ষষ্ঠ অধ্যায়

২৩৫-২৫১

অসমীয়া সাহিত্যলৈ অভিবাসী মুছলমানৰ অৱদান

- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

সপ্তম অধ্যায়

২৫৩-২৫৯

বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমানসকলৰ গীত-মাত, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি

- ♦ সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

পৰিশিষ্ট

২৬১-২৭৪

- ♦ অসমৰ মুছলমান : “ইতিহাস আৰু ঐতিহ্যৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা” - দাতাসকলৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা
- ♦ ‘আল-আমিন’ৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি (২০১৩-২০১৫)
- ♦ অসমৰ মুছলমান, প্ৰথম খণ্ড, ‘ইতিহাস আৰু সমাজ’ৰ বিষয়ে মতামত
হীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত

মুখ্য সম্পাদকৰ নিবেদন

গুৱাহাটীৰ আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজে ২০১০ চনৰ দহ অক্টোবৰত এক মহান উদ্দেশ্য আগত লৈ অসমৰ মুছলমানসকলৰ ইতিহাস, ঐতিহ্য, সমাজ, সংস্কৃতি আদি সকলো দিশ সামৰি এক ব্যাপক গৱেষণা হাতত লয় আৰু ইয়াৰপৰা লব্ধ তথ্যসম্ভাৰ কেইখনমান গ্ৰন্থ আকাৰে প্ৰকাশ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। বিগত আঠশ বছৰৰো অধিক কাল এই অসম ভূমিখণ্ডত বাস কৰি ইয়াৰ বৃহত্তৰ সমাজখনৰ অঙ্গ হিচাপে তাৰ সৌষ্ঠৱ বঢ়াই অহা মুছলমানসকল নিশ্চয় অঞ্চলটোৰ এটা তাৎপৰ্যপূৰ্ণ জনগোষ্ঠী। আমাৰ বিশ্বাস এই জনগোষ্ঠীটোৰ অৱদান প্ৰকৃত্যৰ্থত উপলব্ধি কৰিবলৈ হ'লে ইয়াৰ অতীত আৰু বৰ্তমান আৰু অৱদান সম্যক ভাৱে জানিব লাগিব। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজে অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস, ঐতিহ্য, সমাজ, সংস্কৃতি এই সমস্ত দিশবোৰ সামৰি গৱেষণাপুষ্ঠ পাঁচখন গ্ৰন্থৰ এটা লানি প্ৰকাশৰ আঁচনি হাতত লয়। গ্ৰন্থ পাঁচখনত সন্নিৱিষ্ট কৰিবলগীয়া বিষয়বস্তু সমূহ এনে ধৰণৰ : প্ৰথম, অসমৰ মুছলমান : ইতিহাস আৰু সমাজ; দ্বিতীয়, অসমৰ মুছলমান : অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ অৱদান ; তৃতীয়, অসমৰ মুছলমান : ঐতিহ্য আৰু ৰাক্ফ ; চতুৰ্থ, অসমীয়া ইছলামীয় ধৰ্মসাহিত্য আৰু পঞ্চম, অসমৰ মুছলমান : ভৌগোলিক বিতৰণ আৰু আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা। গৱেষণাভিত্তিক এনে পাঁচখন গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন আৰু প্ৰকাশন দৰাচলতে এটা দুঃসাধ্য প্ৰচেষ্টা। কিন্তু আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস ই অসাধ্য নহয়। আত্মবিশ্বাস আৰু

যৌথ প্ৰচেষ্টাৰে আগবাঢ়িলে ইয়াক কৰিব পৰা যাব। প্ৰথম আৰু এই দ্বিতীয় গ্ৰন্থ দুখনিয়ে আমাৰ এই বিশ্বাসৰ সাক্ষ্য দিয়ে।

দৰাচলতে আমাৰ প্ৰথম গ্ৰন্থ যোৱা ১০ নৱেম্বৰ ২০১৩ তাৰিখে আনন্দ উচ্ছাসৰ মাজত উন্মোচিত হৈ গৈছেই। এই দ্বিতীয় গ্ৰন্থখিনিয়েও অনতিবিলম্বে সূৰ্য্যৰ আলোক দেখিব বুলি আমি আশা কৰিছোঁ। এইটো কথা আগতে উল্লেখ কৰা হৈছে যে বিশ্বৰ মুছলমান আজি বিভিন্ন ধনাত্মক আৰু ঋণাত্মক প্ৰক্ৰিয়াৰ চাকনৈয়াত ঘূৰ্ণায়মান। এহাতে মৌলবাদী ক্ৰিয়া-প্ৰক্ৰিয়া, আনহাতে তথাকথিত সাংস্কৃতিক বিশ্বায়ণ আৰু তৃতীয়তে ইউৰোপ, আফ্ৰিকা আৰু আমেৰিকাত বিংশ আৰু একবিংশ শতিকাত ইছলামৰ অভূতপূৰ্ব প্ৰসাৰ, ইত্যাদিবোৰ ঘটনাই ইছলাম ধৰ্মটোক আৰু মুছলমানসকলক আন সকলোবোৰ মানুহৰে মাজত জনাৰ আগ্ৰহ বঢ়াই দিছে। সমগ্ৰ বিশ্বজুৰি মুছলমানসকলৰ প্ৰতি জিজ্ঞাসু হোৱাৰ এটা কাৰণ হয়তো অমুছলমানসকলৰ মুছলমানৰ প্ৰতি থকা এটা নিৰ্দোষ কৌতুহল। এই কৌতুহলৰ আঁত ধৰি আমি অসমৰ মুছলমান জনগোষ্ঠীটোক ৰাজ্যখনৰ আন আন জনগোষ্ঠীৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছো যাতে তেওঁলোকে ইছলাম আৰু মুছলমানক প্ৰকৃতাৰ্থত বুজি পায়। এইটোৱো উপৰোক্ত পুথিলানি প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা উদ্দেশ্যসমূহৰ এটা।

এই পুথিলানিৰ ভিতৰত 'অসমৰ মুছলমান ঃঅসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ অৱদান' শীৰ্ষক এই পুথিখন বিশেষভাৱে কষ্টপ্ৰস্তুত আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ, কিয়নো ই অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ লগত জড়িত। সাহিত্য হৈছে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণী মানুহৰ সৃষ্টিকামী মনৰ লিখিত প্ৰতিফলন আৰু সংস্কৃতি হৈছে সৃষ্ট পদবোৰ, সেইবোৰৰ ব্যৱহাৰৰ ধৰণ আৰু সংশ্লিষ্ট জনগোষ্ঠীটোৰ আচৰণৰ পৰ্যায়। এই পুথিখনিৰ লেখক ড° আলি আকবৰ হুছেইনে সাতোটা সৰু বৰ অধ্যায়ত এই দুৰূহ কামটো সমাধা কৰিছে। ইয়াৰ প্ৰথম অধ্যায়ত অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন, প্ৰসাৰ আৰু ৰাজ্যখনত তেওঁলোকৰ বিতৰণৰ এটা সংক্ষিপ্ত তথা সংমিশ্ৰণত গঢ়ি উঠা

অসমৰ মুছলমান সমাজখন পাঠকলৈ দাঙি ধৰিছে। গ্ৰন্থখনৰ দ্বিতীয় অধ্যায়ত অসমৰ মুছলমানে অসমৰ কলা-কৃষ্টি, শিল্প, স্থাপত্য, সঙ্গীত আৰু সমাজ জীৱনলৈ আগবঢ়োৱা অৱদানৰ কথা ভাগ ভাগকৈ আলোচনা কৰা হৈছে।

তৃতীয় অধ্যায়ত লেখকে অসমৰ লোক-সাহিত্যলৈ মুছলমানসকলে আগবঢ়োৱা অৱদান নিখুঁতভাৱে বৰ্ণাবলৈ যত্ন কৰিছে। লোক-সাহিত্যৰ জন্ম হৈছে লোক-গীতৰ বোকোচাত। আদিম মানৱৰ সুখ-দুখ, কষ্ট, বিষাদ, আনন্দ, প্ৰেম, বিৰহ, বেদনা, উন্মাদনা আদিবোৰ একো একোটা উৰ্বৰ মূহুৰ্ত্তত ব্যক্ত হৈছিল গীতৰ ৰূপত। ইয়াৰ পৰাই আমাৰ প্ৰত্যেকটো জনগোষ্ঠীৰ মাজত নিজ নিজ লোকগীতৰ সৃষ্টি হৈছে। যুগ যুগ ধৰি সমাজত মানুহৰ মুখে মুখে চলি অহা বিভিন্ন ধৰণৰ লোক-গীতবোৰ অধুনা কালত লিপিবদ্ধ কৰিবলৈ লোৱা হৈছে। ধৰা হৈছে যে এনে ধৰণেৰে লিপিবদ্ধ হ'লে আমাৰ মৌখিকভাৱে চলি অহা লোক-গীতবোৰ এটা বৈয়াকৰণিক পৰিসীমাৰ ভিতৰলৈ আহিব আৰু মুখ-বাগৰি বিকৃত হোৱাৰ পৰা ৰক্ষা পৰিব।

আমি জানো যে ভাৰতৰ প্ৰত্যেকখন ৰাজ্যতে একাধিক জনগোষ্ঠীৰ বসতি বৰ্তমান। অসমতো জনগোষ্ঠীৰ ভিন্নতা ব্যাপক। এই পৰিশ্ৰেণীত ক'ব পাৰি যে ইয়াৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত সাংস্কৃতিক বিপ্লৱ ঘটাব পাৰিলেই আমি ৰাজ্যখনৰ মঙ্গল আৰু দেশৰ কল্যাণ বুলি ভাবিব পাৰিম। আমাৰ মাজত বিভেদৰ প্ৰাচীৰ তেলাৰ যি অশুভ উদ্যোগ এক শ্ৰেণীৰ লোকে লৈ আহিছে, তাক আমি শিল্প কলা সংস্কৃতিৰ সেৱকসকলে ব্যৰ্থ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিবই লাগিব।

এইটো মন কৰিবলগীয়া যে অসমীয়া গীতি সাহিত্য অসমৰ প্ৰত্যেকটো জনগোষ্ঠীৰ অৱদানেৰে পুষ্ট। বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত ধৰ্মমূলক গীত-মাতলৈ, জিকিৰ, জাৰী, নবী-গীত, সত্য পীৰৰ গীত, মুৰ্শিদ গীত, বাউল গীত আদি বিভিন্ন গীতেৰে অসমীয়া মুছলমানসকলৰো চহকী অৱদান আছে। সেইদৰে উৎসৱ-পাৰ্বণৰ লগত জড়িত বিয়াগীত চেৰা ঢেক,

খিজলা গীত, চুল্লতৰ গীত, গজ গমনৰ গীত, শ-সৎকাৰ সম্পৰ্কীয় গীততো তেওঁলোকৰ অৱদান বিস্তৰ। আকৌ কাহিনীমূলক গীত যেনে, বেউলা-লখীন্দাৰৰ গীত, তেজীমলাৰ গীত, হুছেইন-হাছানৰ জাৰী গীত, হাইদৰ গাজীৰ গীত, কাছিমৰ গীত, হৰিণীৰ গীত, আদিতো তেওঁলোকৰ অৱদান উপেক্ষা কৰিব লগা নহয়। তদুপৰি তেওঁলোকৰ আছে কৰ্ম আৰু ক্ৰীড়াভিত্তিক গীত, যেনে নাওখেলৰ গীত, হাতীমাউতৰ গীত আৰু কুহিয়াৰ পেৰা গীত আৰু অন্যান্য গীত-মাত যেনে আইগীত, মহখেদা গীত, মন্ত্ৰ আদি। এনে ধৰণৰ গীতি সাহিত্যলৈ অৱদানৰ উদাহৰণ পুথিখনিৰ লেখকে ইয়াত উল্লেখ কৰিছে।

গ্ৰন্থখনৰ চতুৰ্থ অধ্যায়টোত মুছলমানসকলৰ চহকী অসমীয়া ভাষালৈ অৱদান বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্ব প্ৰান্তত অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ বাহিৰে আন ক'তো পাঠান বা মোগলৰ শাসন কোনো কালে চলা নাছিল। তব্ৰাচ ইয়াত আৰবী, ফাৰ্ছী আৰু উৰ্দুভাষাৰ শব্দবোৰৰ ইমান মুক্ত প্ৰৱেশ কেনেকৈ ঘটিল তাক ড° হুছেইনে ব্যাপকভাৱে বৰ্ণনা কৰিছে। মন কৰিবলগীয়া যে ইয়াত বসবাস কৰিবলৈ লোৱা মুছলমানসকলে ব্যৱহাৰ কৰা আৰবী, ফাৰ্ছী আৰু উৰ্দু শব্দবোৰৰ বাহিৰেও, এফালে আহোম আৰু কোচ ৰজা আৰু আনফালে দিল্লী আৰু বঙ্গৰ মুছলমান নৃপতিসকলৰ মাজত হোৱা পত্ৰ বিনিময়, অসমত তেওঁলোকৰ লগত সংঘটিত যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, প্ৰশাসন আদিৰ মাজেদিয়ে এনে বহুতো শব্দ অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছিল। কালক্ৰমত বহুতো আৰবী আৰু ফাৰ্ছী মূলৰ শব্দ অসমীয়া কথোপকথন তথা ভাষাত গাই-গুটীয়াকৈ সোমাই পৰাৰ উপৰিও অসমীয়া শব্দৰ লগত যুগ্ম হৈ খণ্ডবাক্য, জতুৱা ঠাঁচ ইত্যাদি হিচাপেও আমাৰ ভাষাত সোমাই পৰা দেখা গৈছে। গৰ-হাজিৰ, দিন-হাজিৰা, চহৰ ফুৰ, মছগল হ, বাদ-বাকী, বেগাৰ খাট আদি জুটীয়া শব্দবোৰ অসমীয়া আৰু আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দৰ এনে মিশ্ৰণ, যে সেইবোৰত অনা অসমীয়া শব্দ একোটাহঁত আছে বুলিবলৈ টান হয়। লেখক ড° হুছেইনে এনেবোৰ ক্ষেত্ৰত আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দৰ উৎস আলোচনা কৰাৰ বাহিৰেও এই

শব্দবোৰৰ ব্যৱহাৰিক প্ৰেক্ষাপট ফহিয়াই দেখুৱাইছে। তেওঁ এই ক্ষেত্ৰত শব্দবোৰ ধৰ্মীয়, শিক্ষা, প্ৰশাসনিক, সঙ্গীত আৰু বাদ্য বিষয়ক, খাদ্য বিষয়ক, আদালত আৰু বিচাৰ বিষয়ক, পোছাক-পৰিচ্ছদ সম্পৰ্কীয়, গালি-শপনি, তিৰস্কাৰ-তাচ্ছিল্য সম্পৰ্কীয় আৰু অন্যান্য দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত আদি ভাগত ভাগ কৰি দেখুৱাইছে।

পুথিখনিৰ পঞ্চম অধ্যায়ত অসমীয়া সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যলৈ মুছলমান সকলৰ অৱদানৰ কথা আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াত ঊনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্ধত অলপ-অচৰপকৈ আৰম্ভ কৰি অধুনাকাললৈকে চলি থকা তেওঁলোকৰ অসমীয়া কাব্যসাহিত্য, গীতিসাহিত্য, উপন্যাস, চুটিগল্প, নাটক, ইছলামীয় ধৰ্মসাহিত্য, জীৱনী, শিশুসাহিত্য, ভ্ৰমণ কাহিনী, বিবিধ আলোচনা, ইত্যাদিলৈ অৱদান সম্যকভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। মন কৰিবলগীয়া যে মুছলমান সকলৰ মাজৰ উল্লেখযোগ্য প্ৰায় সকলো লেখকৰ অৱদানেই এই অধ্যায়টিত আলোচিত হৈছে।

গ্ৰন্থখনিৰ ষষ্ঠ অধ্যায়টোত অসমীয়া সাহিত্যলৈ পূৰ্ববঙ্গ মূলৰ অভিবাসী মুছলমানসকলৰ অৱদান আলোচনা কৰা হৈছে। মন কৰিবলগীয়া যে যোৱা এশ বছৰৰ ভিতৰত পূৰ্ববঙ্গৰপৰা আহি ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ চৰ চাপৰি অঞ্চলবোৰত বসবাস কৰিবলৈ লোৱা মুছলমান কৃষিজীৱী অভিবাসীসকলে ইতিমধ্যে অসমীয়া মাধ্যমৰ স্কুল কলেজ স্থাপন কৰি, অসমীয়া ভাষা ৰপ্ত কৰি, এই ভাষাত সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ লৈছে আৰু বৰ্তমান তেওঁলোকৰ ভালে কেইগৰাকী লেখকৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান উচ্চ পৰ্যায়ৰ বুলি গণ্য কৰা হৈছে।

পুথিখনিৰ শেষৰ সপ্তম অধ্যায়ত বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমানসকলৰ গীত-মাত, সাহিত্য (বাংলা) আৰু সংস্কৃতিৰ এটি চমু পৰিচয় দাঙি ধৰা হৈছে।

পাঠকৰ সহায়ৰ বাবে গ্ৰন্থখনিৰ প্ৰত্যেকটো অধ্যায়ৰ শেষত একোটাকৈ সংশ্লিষ্ট গ্ৰন্থপঞ্জী যোগ দিয়া হৈছে। ই লগতে পুথিখনিৰ মৌলিকতা আৰু সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰিছে।

আমি এইখিনিতে পঢ়ুৱৈসকলৰ ওচৰত এটা বাৰম্বাৰতা আঙুলিয়াই দি তাৰ বাবে মার্জনা বিচাৰিছোঁ। এই পুথিখনৰ প্ৰথম অধ্যায়তে ‘অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন; প্ৰসাৰ আৰু বিতৰণ’ নামৰ এটা লেখা আগবঢ়োৱা হৈছে। অথচ প্ৰায় তেনে ধৰণৰ ‘অসমত মুছলমান বসতিৰ ৰূপৰেখা’ নামৰ এটি আলোচনা আমাৰ প্ৰথম গ্ৰন্থখনৰ চতুৰ্থ-অধ্যায়তো আগবঢ়োৱা হৈছে। এনে ধৰণৰ বাৰংবাৰতা আমাৰ ইচ্ছাকৃত নহয়। কিন্তু এক দীৰ্ঘকালৰ ইতিহাসৰ ভিত্তিত লেখা তথ্যবোৰ যাতে কোনো প্ৰকাৰে বাদ পৰি নেযায় সেইটো নিশ্চিত কৰিবলৈহে প্ৰসঙ্গ সামান্য বেলেগ হলেই আমি কোনো কোনো আলোচনাক একাধিকবাৰো ঠাই দিব লগা হৈছে। এনে ধৰণৰ ত্ৰুটিবোৰ আমাৰ শুভাকাংখীসকলে আঙুলিয়াই দিলে আমি ভৱিষ্যতে সম্ভৱ হ’লে এইবোৰ আঁতৰাই দি পুথিখনি সৰ্ব্বাঙ্গসুন্দৰ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ থাকিম।

এইখিনিতে মন কৰিবলগীয়া যে বহু জাতি উপজাতিৰ সংমিশ্ৰণত গঢ়ি উঠা অসমীয়াৰ দৰে এটা সংমিশ্ৰিত জাতিৰ ভাষা, সাহিত্য, কৃষ্টি আৰু সংস্কৃতি বহুকালৰ সামাজিক সাংস্কৃতিক ক্ৰিয়া প্ৰক্ৰিয়াৰ ফলাফল। এইদৰে আমি ক’ব পাৰো যে অসমীয়া সমাজ, সাহিত্য, সংস্কৃতি গঢ়ি উঠোঁতে বহুকাল লাগিছে আৰু এনে দীঘলীয়া কালৰ নিৰ্ভুল ইতিহাস আমাৰ হাতত আছে বুলিব নোৱাৰোঁ। গতিকে এই গ্ৰন্থখনিত আগবঢ়োৱা সকলোবোৰ বিৱৰণ আৰু তথ্য শতকৰা এশভাগেই শুদ্ধ বুলি আমি দাবী কৰিব নোৱাৰোঁ। ইয়াত অনিচ্ছাকৃতভাৱে কিবা ভুল যদি সন্নিৱিষ্ট হৈছে নাইবা কিবা বিষয়/তথ্য বাদ পৰি গৈছে তাক আঙুলিয়াই দি পৰৱৰ্তী সংস্কৰণত সত্য বিৱৰণ আৰু তথ্য আগবঢ়োৱাত আমাক সহায় কৰিবলৈ আমি সানুনয় অনুৰোধ জনালোঁ।

এই পুথিখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে আল-আমিন পুথি প্ৰণয়ন আৰু প্ৰকাশন উপদেষ্টা সমিতিৰ সচিব হাছিবুৰ ৰহমান, আল আমিন জনকল্যাণ সমাজৰ আগৰ সভাপতি মহম্মদ আব্দুল হাৰমাইন আৰু বৰ্তমানৰ সভাপতি

ডাঃ তৌফিকুৰ ৰহমান বৰবৰাই আমালৈ সকলো প্ৰকাৰৰ সাহায্য আগবঢ়াইছে। তেখেতসকলৰ ওচৰত আমি কৃতজ্ঞ। এই পুথিখনৰ লেখক ড° আলি আকবৰ হুছেইনে বহুতো কষ্টেৰে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়ন কৰি তৃতীয় অধ্যায়ত লোক-সাহিত্যলৈ মুছলমানসকলৰ অৱদানৰ তথ্যসমূহ সংগ্ৰহ কৰিছে। অসমৰ গাঁৱে-ভূঞা পৰি থকা আৰু বৰ্তমানৰ সমাজৰ তথাকথিত আধুনিকিভৱন আৰু বিশ্বায়ণৰ ধামখুমীয়াত হেৰাই যাবলৈ ধৰা পৰম্পৰাগত গীত মাতবোৰ সংগ্ৰহ কৰি সাঁচি ৰখাটো এতিয়া এক প্ৰকাৰ দুঃসাধ্য কামেই হৈ পৰিছে। বিশেষকৈ বৈদ্যুতীন মাধ্যমৰ অবাঞ্ছিত আগ্ৰাসনৰ ফলত ধৰ্মমূলক গীত, উৎসৱ-পাৰ্বণৰ গীত, কাহিনীমূলক গীত, কৰ্মভিত্তিক গীত আৰু ক্ৰীড়াভিত্তিক গীত দ্ৰুতভাৱে হেৰাই গৈছে। ড° হুছেইনে এইবোৰ অশেষ কষ্টেৰে সংগ্ৰহ কৰিছে।

চতুৰ্থ অধ্যায়তো অসমীয়া ভাষালৈ মুছলমানসকলৰ অৱদান দেখুৱাবলৈ গৈ ড° হুছেইনে প্ৰায় ১৫০০ আমি অসমীয়াত সততে ব্যৱহাৰ কৰা আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী আৰু উৰ্দু মূলৰ শব্দ সংগ্ৰহ কৰিছে। এইবোৰৰ ভিতৰত অলপ-অচৰণ শব্দ একাধিক বাৰ উপস্থাপিত হলেও অধিকাংশ শব্দই এবাৰহে উল্লেখিত হৈছে। শব্দবোৰ আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনত এনেভাৱে সোমাই পৰিছে যে সেইবোৰ কোনো পথে আচহুৱা যেন নেলাগে। ড° হুছেইনে এনে বহু শব্দভাণ্ডাৰলৈ আঙুলিয়াই দি অসমীয়া ভাষাৰ এটা উল্লেখযোগ্য দিশ আমাৰ আগত উপস্থাপন কৰিছে।

পুথিখনৰ প্ৰস্তুতিত যুটীয়া সম্পাদকদ্বয় ড° ইৰশ্বাদ আলি আৰু কমৰুজ্জামান আহমদে মোলৈ বহুতো সহায় আগবঢ়াইছে। তাৰ বাবে তেখেতসকল ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। কমৰুজ্জামান আহমদে আৰবী-ফাৰ্ছী আৰু উৰ্দু মূলৰ শব্দবোৰ উচ্চাৰণৰ ভিত্তিত যথাসম্ভৱ শুদ্ধকৈ অসমীয়ালৈ লিপ্যন্তৰ কৰিবলৈ চেষ্টাৰ ক্ৰটি কৰা নাই। তদুপৰি তেখেতে চূড়ান্ত ডি টি পি আৰু মুদ্ৰণৰ সময়ছোৱাত আৰ্ছি কাকত সংশোধন, নতুন তথ্য আৰু পৰিশিষ্ট সংযোজন আদি যাৱতীয় ব্যৱস্থাপনাৰে আমালৈ সহায়

আগবঢ়াইছে। তেখেতৰ মই পুনৰ এবাৰ শলাগ নলৈ নোৱাৰিলো। আল-আমিনৰ বৰ্ত্তমানৰ যুটীয়া সম্পাদক মেহমুদুৰ বেহমান বৰাই পুথিখনৰ সম্পাদনা আৰু মুদ্ৰণৰ পৰ্য্যায়ত যাৱতীয় ব্যৱস্থাপনাৰে আমাক যথেষ্ট সহায় কৰিছে। তাৰ বাবে তেওঁৰ শলাগ ল'লো। মুদ্ৰক মাইক্ৰ কম্প'টেকৰ স্বত্বাধিকাৰীলৈকো আমাৰ ধন্যবাদ থাকিল।

আমাৰ গ্ৰন্থলানিৰ এই দ্বিতীয়খন গ্ৰন্থয়ো, প্ৰথমখনৰ দৰে পাঠক সমাজত সমাদৰ পাব বুলি আমি আশাবাদী।

পুথিখনিয়ে অসমৰ মুছলমান সমাজক আকৌ এবাৰ আত্মগৌৰৱেৰে সামান্যতম গৰীয়ান কৰিব পাৰিলে আৰু ই অসমৰ বৃহত্তৰ সমাজৰ সমন্বয়লৈ অকণমানো অৰিহণা যোগাব পাৰিলে আমি আমাৰ কষ্টৰ সাৰ্থকতা উপলব্ধি কৰিম। ০

মহম্মদ তাহেৰ
মুখ্য সম্পাদক

প্ৰাগয্যোতিষ নগৰ

গুৱাহাটী- ৭৮১০১৪

৮ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০১৪

ফোন : ০৩৬১-২৫৭১১৮০

প্ৰথম অধ্যায়
পৰিচয়

অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন, প্ৰসাৰ আৰু বিতৰণ
সংমিশ্ৰণত গঢ়ি উঠা অসমৰ মুছলমান সমাজখন
সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

প্ৰথম অধ্যায়

পৰিচয়

অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন, প্ৰসাৰ আৰু বিতৰণ

ভাৰতৰ প্ৰায় ১৪ কোটি মুছলমান লোকৰ ভিতৰত অসমত প্ৰায় ৯০ লাখে বসবাস কৰে। সৰ্বভাৰতীয় ১২% শতাংশৰ বিপৰীতে অসমৰ মুছলমানৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ হাৰ ৩০%। দেশখনত মুছলমানসকল হ'ল বৃহত্তম সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়। এই সম্প্ৰদায়টো অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ লগত মিলি যোৱাই নহয়, ই জাতীয় জীৱনলৈ যথেষ্ট অৰিহণাও আগবঢ়াইছে। অসমকে নিজৰ মাতৃভূমি হিচাপে গ্ৰহণ কৰি মুছলমানসকলে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, চিত্ৰকলা, কলা-কৃষ্টি, নাটক, কথাছবি, সংগীত, স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য্য, কৃষি, উদ্যোগ, ব্যৱসায়, বাণিজ্য আদি সৰ্ব্বদিশত অৱদান আগবঢ়াই আহিছে। বিদেশী আক্ৰমণকাৰীৰ বিৰুদ্ধে দেশৰ স্বাধীনতাৰ হকে, অসমীয়া ভাষা প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে, মাধ্যম আন্দোলনৰ হকে, শোষণাগাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে আৰু বিদেশী বিতাড়নৰ কাৰণে যুঁজ দিবলৈ তেওঁলোক সততে আগবাঢ়ি আহিছে। ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক আদি দিশত বৰঙণি যোগোৱাৰ উপৰিও সংবাদ মাধ্যম, খেলজগত, আইন-কানুন, পোছাক-পৰিচ্ছদ, খাদ্য আৰু ৰন্ধন প্ৰকৰণ, শিক্ষা, শিল্পকৰ্ম, অভিনয় জগত, চিকিৎসা বিজ্ঞান, চাহ-ব্যৱসায় আদিলৈ তেওঁলোকে যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াই আহিছে। আমাৰ এই আলোচনাৰ যোগেদি অসমৰ মুছলমানসকলৰ অসমীয়া জাতীয় জীৱনলৈ আগবঢ়োৱা অৱদানৰ

বিষয়ে এটি খতিয়ান দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। নিঃস্বার্থ আৰু নিৰপেক্ষ দৃষ্টিৰে এই অৱদান সমূহৰ স্বীকৃতি আৰু মূল্যায়ন হ'লে আৰু এইবোৰ সম্পৰ্কে সম্যক জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিলে, নিশ্চয় সমাজত পৰাস্পৰিক বুজাবুজি, সহযোগিতা আৰু আন্তৰিকতা যথেষ্ট বৃদ্ধি পাব আৰু অসমীয়া সমাজখন সমৃদ্ধশালী হোৱাৰ উপৰিও বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ মাজত সংহতিৰ এনাজৰী ডাল চিৰদিনৰ বাবে শক্তিশালী হৈ থাকিব। এই আলোচনাৰ আৰম্ভণিতে মুছলমানসকলৰ অসমলৈ আগমন, সংমিশ্ৰণ, সমাহৰণ আৰু অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ লগত একত্ৰীকৰণ হোৱা প্ৰক্ৰিয়া, ইত্যাদিৰ বিষয়ে জনাৰ প্ৰয়োজন।

অসমৰ সংস্কৃতি সমন্বয়ৰ সংস্কৃতি। অসমীয়া সমাজখন বিভিন্ন জাতি উপজাতি আৰু জনগোষ্ঠীৰ সংমিশ্ৰিত সমষ্টি। অসমৰ মুছলমানসকল এই বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজখনৰ অবিচ্ছেদ্য অংগ। ভাৰত তথা অসমলৈ মুছলমান সকলৰ আগমন বেচ পুৰণি। মালাৱাৰ অঞ্চলত ইছলাম প্ৰৱৰ্তনৰ পূৰ্বেই আৰব বনিকে বসবাস কৰিবলৈ লৈছিল বুলি অনুমান কৰাৰ থল থকাৰ দৰে অসমৰো তুৰ্কী-মোগল আদি ৰাজশক্তিৰ আক্ৰমণৰ কেইবা শতিকা পূৰ্বে মুছলমানৰ লগত সম্পৰ্ক ঘটিছিল বুলি ধাৰণা কৰা হয়। জনশ্ৰুতি অনুসৰি খ্ৰিষ্টীয় চতুৰ্থ শতিকাত প্ৰাচীন কামৰূপ ৰজা শংকলা দিবে গৌড় নগৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। এই শংকলাদিৱৰ ৰাজত্বকালত পাৰস্য সম্ৰাট আফ্ৰিচিয়াবে হেনো গৌড় আক্ৰমণ কৰিছিল। মধ্যযুগত অসমৰ মাজেদি আক্ৰমণকাৰী তুৰ্কীসকলে বাট বিচৰাৰ দৰে, পাৰস্য সম্ৰাট আফ্ৰিচিয়াবেও সম্ভৱ চীন দেশৰ পৰা ঘূৰি যাবলৈ চীন ভূখণ্ড অতিক্ৰম নকৰি অসমৰ মাজেদি পাৰস্যলৈ বাট বিচাৰিছিল। প্ৰাচীনকালৰে পৰা এছিয়া আৰু ইউৰোপৰ ভিন ভিন জাতিয়ে সেই সময়ত অসমক চীনৰ দুৱাৰমুখ ৰূপে গণ্য কৰিছিল।

বুৰঞ্জীয়ে কোৱামতে অসমত প্ৰথম তুৰ্কী সকলৰ আক্ৰমণ হয় ১২০৬ খৃঃত মহম্মদ বিন বখতিয়াৰ খিলজীৰ দ্বাৰা। উত্তৰ গুৱাহাটীত থকা

কাণাই বৰশী বোৱা শিলালিপি অনুসৰি (প্ৰাচীন কামৰূপৰ বুৰঞ্জী, পৃঃ -১২৪)

‘শাকে তুৰগ যুগ্মে মধুমাঃ ত্ৰয়োদশে

কামৰূপম সমাগত্য তুৰস্কাঃ ক্ষয়মায়সুঃ’।

তুৰ্কীসকলৰ ভালেমান কামৰূপত ধ্বংস হৈছিল। ১২০৬ খৃঃৰ পৰা ১৬৮২ খৃঃলৈ তুৰ্কী আৰু মোগল আদি ৰাজ শক্তিয়ে বহুবাৰ অসম আক্ৰমণ কৰিছিল। মুছলমানসকল অসমলৈ আহিছিল কেতিয়াবা সেই সামৰিক অভিযানবোৰৰ সেনা হিচাপে, কেতিয়াবা বণিক হিচাবে, কেতিয়াবা ধৰ্ম প্ৰচাৰক হিচাপে। তদুপৰি আহোম ৰজাসকলে বহুত কাৰিকৰী জ্ঞান থকা মুছলমান মানুহ আমন্ত্ৰণ কৰিও আনিছিল। ড° সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞাৰ “স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহ” গ্ৰন্থখনত উল্লেখ কৰা মতে ৰজাই বিচৰাই অনা মুছলমান সকল আছিল-

(১) আখৰকটীয়া (২) খাৰঘৰীয়া (৩) শেন চোৱা (৪) কাৰ্চিপৰ বন কৰা (৫) জলমবটা (৬) কমাৰ (৭) গুণাকটীয়া (৮) ফাৰ্ছীপটীয়া (৯) মুদ্ৰা সাঁচত মৰা (১০) মিস্ত্ৰি (১১) ৰাজমিস্ত্ৰি (১২) ৰহন কৰা (১৩) চিত্ৰকৰ (১৪) হিলৈ গঢ়া ওস্তাদ কাৰিকৰ (১৫) নাৱৰীয়া (১৬) দেৱলীয়া পাইক (১৭) মৰীয়া আদি নানা বিদ্যাৰ পাৰ্গত বা নিপুণ লোক।

তাৰোপৰি সাম্প্ৰতিক কালৰ অসমৰ খিলঞ্জীয়া মুছলমান সমাজ বুলিলে তলত উল্লেখ কৰা লোকসকলৰ উত্তৰ পুৰুষেৰে সৃষ্টি হোৱা সমাজখনকে সূচায়-^১

- ১) যুদ্ধবন্দী সকল।
- ২) যুদ্ধত আহি উভতি নগৈ অসমত বসতি কৰা সকল।
- ৩) পাঠান, মোগল সেনাপতিৰ লগত অহা মুছলমান পণ্ডিত আৰু পীৰ ফকীৰসকল।

১ ড° সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা : স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহ, পৃষ্ঠা -১৭১

- ৪) আহোম আৰু কোচ ৰজাই অনোৱা আৰু জীৱিকাৰ অৰ্থে অহা কলানিপুণ সকল।
- ৫) উত্তৰ ভাৰতৰ পীৰ ফকীৰ সকল।
- ৬) ধৰ্মান্তৰিত লোকসকল।

এই সকলৰ বাহিৰেও যোৱা ১২০ বছৰমানৰ ভিতৰত পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা প্ৰব্ৰজিত বহুতো অভিবাসী মুছলমান এতিয়া অসমত আছে।

মুছলমানসকল ধৰ্মীয় তথা মতাদৰ্শভাৱে এক সমতাৰ নীতিত বিশ্বাসী হলেও বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ মাজত ভাৰতত তথা অসমতো সামাজিক বিভাজন দেখা যায়। ভাৰতীয় মুছলমানসকল চুল্লী আৰু চিয়া এই দুটা ভাগত বিভক্ত। ইছলামীয় আইনৰ চাৰিটা মতৰ ভিতৰত ভাৰতীয় চুল্লীসকলৰ বেছিভাগেই হানিফী মত মানি চলে। দক্ষিণাত্যৰ কেৰেলা আৰু কৰ্ণাটকৰ দক্ষিণাংশত চাফি মতাবলম্বী লোকৰ সংখ্যা অলপ সৰহ আৰু গুজৰাটত চুল্লী মালিকী মতাবলম্বী লোক অধিক আছে। চতুৰ্থ মত, হাম্বালীৰ অনুগামী ভাৰতত কম। চিয়াসকলৰ মাজতো আৰু অন্তৰ্ভিভাজন দেখা যায়। ভাৰতীয় মুছলমান সমাজৰ আন এটা বিভাগ বিখ্যাত পণ্ডিত শ্যাম চৰণ ডুবেই তেখেতৰ 'Indian Society' গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ উল্লেখ কৰা ভাগ দুটা হ'ল- আশ্ৰফ আৰু আজলফ। আশ্ৰফ গোষ্ঠীৰ গোটসমূহ হ'ল- ছৈয়দ, শেখ, মোগল, পাঠান ইত্যাদি। আজলফ সকল হিন্দু নিম্নবৰ্ণৰ পৰা ধৰ্মান্তৰিত।

সাধাৰণতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ খিলঞ্জীয়া মুছলমানক চাৰিটা প্ৰধান ভাগত বা সামাজিক গোটত ভাগ কৰিব পাৰি- ছৈয়দ, শেখ, মৰীয়া আৰু দেশী বা উজানী মুছলমান। ইয়াৰ বাহিৰেও বৰাক উপত্যকাৰ খিলঞ্জীয়া মুছলমানক এটা সামাজিক গোট আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ পূৰ্ববঙ্গ মূলৰ অভিবাসী মুছলমানক আন এটা সামাজিক গোট বুলি ধৰিব পাৰি।

অসমৰ অসমীয়া মুছলমান কম বেছি পৰিমাণে সমগ্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাতে সিঁচৰতি হৈ আছে। ছৈয়দ সকলে ইছলাম ধৰ্মৰ প্ৰচাৰক হজৰত

মহম্মদ (ছঃ) ৰ জীয়ৰী ফাতেমাৰ বংশধৰ বুলি দাবী কৰে। প্ৰধানকৈ উজনি অসমৰ কেবাখনো জিলা তথা নামনি অসমৰ কামৰূপ জিলাৰ বাইহাটা, ৰঙিয়া অঞ্চলত অধিকাংশ ছৈয়দ মুছলমানে বসবাস কৰে। আহোম ৰজা চুহুংমুঙৰ ৰাজত্বকালত সেনাপতি তুৰ্বকৰ ১৫৩২ খৃঃৰ আক্ৰমণৰ সময়ত যুদ্ধবন্দী সৈনিকসকল মৰীয়া নামে জনাজাত। তেওঁলোক যোঁৰাৰ ঘাঁহ যোগাৰ, পিতলৰ টো, লোহা, কলহ আদি প্ৰস্তুতিৰ কামত নিযুক্ত হৈছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ সৰহ সংখ্যক থলুৱা মুছলমানেই ‘শ্বেখ’ হিচাপে পৰিচিত।

১৮৯১ চনৰ লোক পিয়ল প্ৰতিবেদনত অসমত ইছলাম ধৰ্মত দীক্ষা লোৱা মুছলমান সকলক শ্বেখ বুলি কোৱা হৈছে। আহোম ৰজা ৰুদ্ৰসিংহই বিভিন্ন বৃত্তিত পাৰ্গত আঠোটা কাৰিকৰ পৰিয়াল আনিছিল। এওঁলোকো ‘শ্বেখ’ হিচাপে পৰিচিত। পশ্চিম অসমৰ (অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা) মুছলমান সকলক দুটা নামেৰে জনা যায়- উজানী আৰু ভাটীয়া। উজানী মুছলমানসকল থলুৱা। তেওঁলোকক ‘দেশী’ বুলিও জনা যায়। ঘাইকৈ বিংশ শতিকাত পূৰ্ব বংগ, পূব পাকিস্তান আৰু বাংলাদেশৰ পৰা আহি অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত বসবাস কৰিবলৈ লোৱাসকল হৈছে ভাটীয়া। থলুৱাসকলে গোৱালপাৰীয়া উপভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। ভাটীয়াসকলে পূৰ্ব-বংগীয় উপভাষা ব্যৱহাৰ কৰে যদিও বৰ্তমান অসমীয়া মাধ্যমতে শিক্ষাদীক্ষা গ্ৰহণ কৰিবলৈ লৈছে। ইয়াৰ উপৰি অসমলৈ উত্তৰ প্ৰদেশ, বিহাৰ আদিৰ পৰা ব্যৱসায় তথা বিভিন্ন কৰ্মসূত্ৰে আহি ইয়াতে চিৰস্থায়ীকৈ থাকি যোৱা কচাই সকল, জোলাসকল, লেপ-তোচক তৈয়াৰ কৰা লোকসকল, নাপিতসকল অসমৰ মুছলমান সমাজত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে।

সংমিশ্ৰণত গঢ়ি উঠা অসমৰ মুছলমান সমাজখন

মানৱ সমাজৰ ইতিহাস প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাস। দেশ বিজয়, বেহা-বেপাৰ, জীৱনধাৰণৰ উপায় অনুসন্ধান বা জীৱনৰ নিৰাপত্তাৰ বাবে বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয়ে এঠাইৰ পৰা আনঠাইলৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। ইতিহাসৰ বিভিন্ন

সময়ত অসম তথা উত্তৰ পূব ভাৰতলৈ তিব্বত, চীনদেশৰ য়ুনান, ম্যানমাৰ, থাইলেণ্ড, গংগা উপত্যকা আৰু বংগদেশৰ পৰা প্ৰব্ৰজনৰ সোঁত চলি আছিল। ১২০৬ খৃঃৰ বখতিয়াৰ খিলিজীৰ আক্ৰমণৰ পৰা ১৬৮২ চনৰ ইটাখুলিৰ বণৰ সময়লৈ এই চাৰিশ ছয়সত্তৰ বছৰীয়া দীঘলীয়া সময়ছোৱাত দিল্লীৰ পাঠান, তুৰ্কী, মোগল ৰজাসকলে আৰু গৌড়ৰ নবাব সকলে মুঠতে ১৭ বাৰ অসম আক্ৰমণ কৰিছিল। এই আক্ৰমণকাৰী সৈন্য বাহিনীৰ লগত অধিকাংশ মুছলমান সৈন্য থকাৰ উপৰিও যুদ্ধৰ কামত তথা বহুতো কাৰিকৰ, মিস্ত্ৰি, দৰ্জী, বৰতোপ মেৰামত কৰা লোক, খাৰ-বাৰুদ প্ৰস্তুত কৰা লোক, টোকা লিখক (scribe), গায়ক, বাদক, পুৰোহিত, ফকীৰ, বহুৱা (jestor), চিকিৎসক (হেকিম), পশু (হাতী আৰু ঘোঁৰা) চিকিৎসক, জৰীৰ কামৰ সৈতে জড়িত লোক আদিও আছিল। আক্ৰমণকাৰী সৈন্য আৰু তেওঁলোকৰ লগত অহা উপৰোক্ত লোকসকলেৰে অসমৰ মুছলমান সমাজখন গঠন হৈছে বুলি কব পাৰি। প্ৰাচীন অসমত ৰাজশক্তিতকৈ ধৰ্ম প্ৰচাৰকসকলে আৰু পীৰ ফকীৰসকলে ইছলাম প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰত অধিক সফলতা অৰ্জন কৰিছিল। গিয়াচুদ্দিন আউলীয়া, আজান ফকীৰ আদি ধৰ্মপ্ৰচাৰকসকলে অসমৰ ভাষা শিকি অসমৰে তিৰোতা বিয়া- বাৰু কৰাই অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত মিলি গৈছিল। ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতা, আহোম ৰজাসকলৰ উদাৰ মনোভাৱ আৰু শঙ্কৰ-মাধৱৰ ভক্তিধৰ্মৰ সহনশীলতাই ইছলাম প্ৰচাৰ হোৱাত যথেষ্ট সহায়ক হৈ পৰিছিল। আহোমৰ ছশবছৰীয়া ৰাজত্বৰ অন্তত ১৮২৬ খৃষ্টাব্দৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ফলত অসম ইংৰাজৰ হাতলৈ যায়। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেহৰ পৰা অৰ্থনৈতিক কাৰণত পূৰ্ব বংগৰ পৰা কৃষিজীৱী মুছলমান শ্ৰমিকৰ সোঁত অসমলৈ বৰলৈ ধৰে। এওঁলোকে প্ৰথমে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ চৰ-চাপৰিত বসতি কৰিবলৈ লয়। গতিকে বৰ্তমান অসমৰ মুছলমান সমাজ বুলিলে তলত দিয়া লোক সকলক সামৰি লয়ঃ (১) ১২০৬ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৬৮২ খৃষ্টাব্দৰ ভিতৰত ঘটা বণবোৰত বন্দী হৈ থাকি যোৱা লোকসকলৰ সতি-সন্তানসকল। এওঁলোকৰ ভিতৰত আছে ১৫৩২

চনৰ যুদ্ধবন্দীৰ উত্তৰ- পুৰুষ মৰীয়া সকল, (২) পীৰ ফকীৰসকলৰ বংশধৰ (৩) ধৰ্মান্তৰিত সকল, (৪) আহোম ৰজাই অনা নিপুণ কাৰিকৰসকল, (৫) চাহ বাগিচাৰ বনুৱা হিচাপে অহা জোলা মুছলমানসকল (৬) যোৱা এশ মান বছৰৰ ভিতৰত অহা পূৰ্ববঙ্গ মূলৰ মুছলমানসকল। ২০০১ চনৰ লোকপিয়লমতে অসমত মুছলমানৰ সংখ্যা ৮২,৪০,৬১১ জন। ইয়াৰে ১৩,৬২,১১৪ জন হল বৰাক উপত্যকাৰ বাংলাভাষী মুছলমান, ২২-২৩ লাখমান খিলঞ্জীয়া অসমীয়া মুছলমান আৰু বাকী ৪৫-৪৬ লাখমান পূৰ্ববংগীয় মূলৰ অভিবাসী মুছলমান।

মুছলিম সংস্কৃতি বুলিলেই দান আৰু গ্ৰহণৰ, দিয়া আৰু লোৱাৰ সংস্কৃতি। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকালৈ অহা মুছলমান সকলে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে অসমীয়া সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত সম্পূৰ্ণৰূপে নিজকে মিলাই দিব পাৰিছিল। থলুৱা মাত-কথা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, নীতি-নিয়ম সকলো গ্ৰহণ কৰি তেওঁলোকে অসমত স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিবলৈ ললে। যুদ্ধবন্দীসকলৰ যিসকল অসমত থাকি গ'ল তেওঁলোকে স্থানীয় তিৰোতা গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া সমাজৰ লগত মিলি গ'ল। তেওঁলোকৰ বংশধৰ সকল মুছলমান সংস্কৃতিতকৈ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰতিহে অধিক আকৃষ্ট হোৱা দেখা গৈছিল। অসমীয়া মুছলমানৰ দৈনন্দিন জীৱনত ইছলামীয় প্ৰভাৱতকৈ থলুৱা প্ৰভাৱহে বেছিকৈ দেখা যায়। সামাজিক জীৱনত অসমীয়া মুছলমান সকলে অসমীয়া হিন্দু সমাজৰ বহুতো ৰীতি-নীতি মানি চলা দেখা যায়। অসমীয়া হিন্দু সমাজৰ নিচিনাকৈ অসমীয়া মুছলমান সকলেও ব্যৱহাৰ কৰা সম্বন্ধমূলক শব্দবোৰৰ মিল দেখা যায়। শাহু, শহুৰ, বোৱাৰী, জেঠাই, ককাই, মোমাই আদি সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ উভয় সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত। অসমীয়া হিন্দু সমাজত প্ৰচলিত অনেক লোক-বিশ্বাস আৰু নীতি-নিয়ম মুছলমান সমাজতো বিদ্যমান। অসমীয়া মুছলমানে মানি চলা জন্ম, মৃত্যু আৰু বিবাহ সম্পৰ্কীয় নীতি-নিয়ম আৰু লোক বিশ্বাসসমূহ ইছলামীয় নিয়মেৰে সৈতে খুব কমেই সম্পৰ্কিত।

এইবোৰ অসমীয়া হিন্দু সমাজৰ সৈতেহে প্ৰায় একে। সন্তান জন্মৰ পাছত প্ৰসূতি আৰু সন্তানক ভূত-প্ৰেত, অপায়-অমঙ্গলৰ পৰা বচাবলৈ প্ৰসূতিৰ ঘৰৰ দুৱাৰমুখত বগৰী জেং, আমপাত আদি আঁৰি দিয়া, প্ৰসূতিয়ে লগত এখন কটাৰী বা দা বখা বা তুঁহ জুই লগোৱা আদি নিয়মবোৰ হিন্দু মুছলমান দুয়োখন সমাজতে একে।

খাদ্য আৰু বন্ধন প্ৰণালীৰ ক্ষেত্ৰত হিন্দু মুছলমান দুয়োটি সম্প্ৰদায়ৰ মাজত বেছি পাৰ্থক্য দেখা নাযায়। ধৰ্মীয়, বাধা নিষেধৰ ফলত কেইবিধমান খাদ্য সামগ্ৰীৰ বাহিৰে অসমীয়া মুছলমানে অন্যান্য সকলো ধৰণৰ খাদ্য সামগ্ৰী যেনে- টেঙা, খাৰণি, খৰিচা, কাহুদি, খাৰলি, তিল পিঠা, সুতুলি, পিঠা, চুঙা পিঠা, ফেনী পিঠা, ভাত পিঠা, ঘিলা পিঠা, কোমল চাউল, সান্দহ, কৰাই লাডু আদি ব্যৱহাৰ কৰে।

অসমীয়া মুছলমান তিৰোতায়ো হাঁহে-বাঁহে জুতি লগাই ৰান্ধিব জানে। ঔ টেঙা আৰু মাটি মাহৰ আঞ্জাখনো পাগত তুলিব পাৰে। আজিকালি পোলাও, কোৰ্মা, পৰঠা আজি দুয়োটা সম্প্ৰদায়ে সমানে গ্ৰহণ কৰে।

অসমীয়া মুছলমানসকলে নাম আদি ৰাখোতে বিশেষকৈ দৈনন্দিন মতা নামটো ৰাখোতে ইছলামীয় প্ৰভাৱতকৈ স্থানীয় উপাদানকহে বেছি গুৰুত্ব দিয়া দেখা যায়। বাপ, সোণ, ধন, ভাইটি, বোপাই, তগৰ, গোলাপ, মাজনী, মইনা, জোনমাই, কনমাই, সৰুধন, চেনেহী, ৰূপহী, ৰজত, মহিম, মুকুত আদি নামবোৰ হিন্দু মুছলমান উভয়ে ৰাখে। এনে নামবোৰৰ শেষৰ ফালে পুৰুষৰ ক্ষেত্ৰত ছেখ বা আলি আৰু মহিলাৰ ক্ষেত্ৰত নিছা, বেগম বা বিবি লগাই মুছলমান নাম কৰা হয়। শইকীয়া, বৰা, বৰুৱা, কাকতি, চৌধুৰী, হাজৰিকা আদি হিন্দু মুছলমান উভয় সম্প্ৰদায়ে ব্যৱহাৰ কৰা আহোম ৰজা ঘৰে দিয়া বৃত্তি ভিত্তিক উপাধি।

পোছাক পৰিচ্ছদ, লোক বিশ্বাস, ৰীতি-নীতিৰ ক্ষেত্ৰতো অসমীয়া মুছলমানসকল আৰু হিন্দু সমাজৰ মাজত বিশেষ পাৰ্থক্য দেখা নাযায়।

ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতো অসমীয়া মুছলমান আৰু অসমীয়া হিন্দু সমাজৰ দৈনন্দিন ব্যৱহৃত ভাষা একেটাই। অৱশ্যে মুছলমানসকলে ঘৰুৱাভাৱে মৌলুদ, জলচা, মজলিচ আদি ধৰ্মীয় কাম কাজত আৰবী, উৰ্দু, ফাৰ্ছী আদি শব্দ বেছিকৈ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

১৫৩২ খৃঃৰ যুদ্ধৰ সময়ত সেনাপতি তুৰ্ককৰ সৈন্যই বন্দুক বাৰুদ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। আহোম ৰজা গদাধৰ সিংহৰ সময়ত ১৬৯৫ চনত গেঙ্কেলা গৰীয়াই বৃহত্তম বৰটোপ তৈয়াৰ কৰিছিল। Dr. Wade চাহাবে কৈছে- ‘Musketary had not been made in Assam before this period, but king’s artist now formed them after the mode of these which Turbak had brought from Bengal.’ (Dr. Wade: An Account of Assam). অসমত প্ৰথম বন্দুক বাৰুদ, আতচ বাজীৰ দোকান অভয়াপুৰীৰ হানিফ আহমেদ নামৰ এজন সেনাই খুলিছিল। দ্বিতীয়খন দোকান গুৱাহাটীত (কমাৰপট্টিত) খলিলুৰ ৰহমান নামৰ এজন ব্যক্তিয়ে আৰম্ভ কৰিছিল বুলি জনা যায়। (মেদিনী চৌধুৰীঃ লুইত, বৰাক আৰু ইছলাম, ১৯৮২, পৃষ্ঠা ৬৬, ৬৭)। যুদ্ধত ঘোঁৰাৰ প্ৰচলন মুছলমান সকলে অসমলৈ আনিছিল। ‘Turkey horses were imported to Assam by the Muslims in the medieval period for better communication (মেদিনী চৌধুৰী, পৃষ্ঠা, ৭১,৭২)

সম্ৰাট আলাউদ্দিন খিলজীৰ ৰাজত্বকালত ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰদেশসমূহত ভূমিৰ জৰিপৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। পিছত চুলতান হুছেইন হাছে ভূমি ৰাজহ প্ৰথা দেশত প্ৰচলন কৰে। এনে শাসন ব্যৱস্থা চলোৱাৰ বাবে দেৱান, চৰকাৰ, চিকদাৰ, তালুকদাৰ আদি পদবীৰ সৃষ্টি হয়। কোচ ৰজা বিশ্বসিংহই মুছলমান শাসক সকলৰ অনুকৰণত কিছুমান বিষয়া নিযুক্তি দিছিল। ঠাকুৰীয়া, তালুকদাৰ, পাটগিৰি আদি পদবীৰ সৃষ্টি কৰিছিল। আহোম ৰজাৰ দিনৰ শেনচোৱা সকল চৰাই প্ৰশিক্ষণ দিয়া কামত নিযুক্ত

হৈছিল। মুছলমান বজা সকলৰ বাবে এই খেলটো অতি প্ৰিয় আছিল। প্ৰতাপ সিংহৰ মুছলমান যুদ্ধ-বন্দী সকলে এই খেলটো উদ্ভাৱন কৰিছিল। মৰীয়াসকলৰ পিতলৰ শিল্প অসমৰ হস্ত শিল্পলৈ এটা উল্লেখযোগ্য অৱদান। আনকি শংকৰদেৱে গাধোৱা কামত ব্যৱহাৰ কৰা কলহটিও মুছলিম শিল্পী এজনে প্ৰস্তুত কৰিছিল। চিকিৎসা ব্যৱসায়ত গুৱাহাটীৰ ড° ইলাহী বক্স আৰু ড° ৰহিম বক্সৰ নাম প্ৰথমে উল্লেখ কৰিব পাৰি। ১৮৮৫ চনতে গুৱাহাটীত পোন প্ৰথম বাৰৰ বাবে শ্বেখ ভাতৃদয়ৰ উদ্যোগত বিস্কুট আৰু পাৰ-ৰুটিৰ বাবে বেকাৰী স্থাপন হয়। এজন মুছলিম ড্ৰাইভাৰ মজিদে গুৱাহাটীত প্ৰথমে টেক্সী চলায়। কৃষি, নিৰ্মাণ, ব্যৱসায়, চাৰ্কাচ আদিৰ ক্ষেত্ৰত মুছলমান সকলৰ ভূমিকা আগবঢ়ায়।

শৰাইঘাটৰ ৰণৰ সময়ত ইছমাইল ছিদ্দিক ওৰফে বাঘ হাজৰিকাৰ ৰণকৌশল, গেম্বেলা গৰীয়াৰ বৰটোপ, লাচিত বৰফুকনৰ দেহৰক্ষী লাইখনখা, ভকুৱা আৰু গেঠুৱা আদিৰ নিঃস্বার্থ ত্যাগ চিৰস্মৰণীয়।

১৮৫৭ চনৰ চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত চিপাহী আলিখান, চেখ গনি আৰু হেদায়ৎ আলীয়ে দেশান্তৰী শাস্তি ভোগ কৰিছিল। বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া আৰু ফৰমুদ আলিৰ আজীৱন শাস্তি কোনে পাহৰিব? মণিৰাম দেৱানৰ সৈতে সক্ৰিয় বিদ্ৰোহত ভাগ লোৱা কাছাৰৰ নল্লাখানেও কাৰাবাস খাটিছিল।

১৮৬১ চনৰ ফুলগুৰিৰ কৃষক বিদ্ৰোহত যোগদান কৰা সকলৰ ভিতৰত চফিউন নোচা, শ্বাহ চৈয়দ মহিবুল হ'ক আৰু চৈয়দ মহম্মদ হুছেইনৰ নাম উল্লেখনীয়। ১৮৯৪ চনৰ মঙ্গলদৈ মহকুমাৰ পথৰুঘাট ৰাইজ মেলত ইংৰাজৰ গুলিত বহুকেইজন মুছলমান শ্বহীদ হৈছিল। ভাষা আন্দোলনৰ শ্বহীদ মোজাম্মিল হক আমাৰ কাৰণে এটি উজ্জ্বল দৃষ্টান্ত।

চিকিৎসাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাক্তন ৰাষ্ট্ৰপতি ফখৰুদ্দিন আলি আহমেদৰ পিতৃ কৰ্ণেল জালনুৰ আলি লণ্ডনৰ পৰা এম্ ডি উপাধি লাভ কৰা প্ৰথমজন অসমীয়া।

১৯২১ চনৰ সময়ৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী ড° আয়াজ গুৱাহাটীত প্ৰথম ফাৰ্মাচীৰ প্ৰতিষ্ঠাতা। ১৯৮৩ চনত চিকিৎসা সেৱাৰ বাবে পদ্মশ্ৰী উপাধি লাভ কৰিছিল ড° নেকিবুজ জামানে। যোৰহাটৰ আব্দুল মজিদ প্ৰথম অসমীয়া কলিকতা হাইকোর্টৰ জাজ। মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ ভাগিনীয়েক চশমে নুৰজাহান বেগম প্ৰথম অসমীয়া মুছলমান মহিলা কবি সকলৰ এগৰাকী। ডিব্ৰুগড়ৰ প্ৰখ্যাত মুক্তিযোদ্ধা ফৈজনুৰ আলী Assam Legislative Council ৰ প্ৰথম অসমীয়া অধ্যক্ষ। ১৯৪৬ চনত ভাৰতৰ সাংবিধানিক সভাৰ নিৰ্বাচিত সদস্য আছিল- চাৰ চৈয়দ চাদুল্লা। বেৰিষ্টাৰ আব্দুল মজিদৰ পুত্ৰ ইনামুল মজিদ আনন্দৰাম বৰুৱাৰ পিছতে দ্বিতীয়জন অসমীয়া I.C.S. (মনোনীত) বিষয়া। মজিদ চাহাবৰে কন্যা জুবৈদা আতাউৰ বহমান ১৯৩৭ চনত Assam Legislative Council লৈ নিৰ্বাচিত প্ৰথম মহিলা উপাধ্যক্ষসকলৰ এগৰাকী। অসমৰ প্ৰথম গৰাকী মহিলা I.P.S হ'ল গুৱাহাটীৰ য়ামিন হাজৰিকা। যোৰহাটৰ বেগম মফিদা আহমদ অসমৰ প্ৰথম গৰাকী মহিলা সাংসদ। অসমৰ প্ৰথম মহিলা মুখ্যমন্ত্ৰী আনোৱাৰ টাইমুৰকে ধৰি প্ৰাক্তন ৰাষ্ট্ৰপতি ফখৰুদ্দিন আলী আহমেদ, মইনুল হক চৌধুৰী, প্ৰধান মন্ত্ৰী চাৰ চৈয়দ চাদুল্লা, আদিসকল অসমৰ উল্লেখযোগ্য ৰাজনীতিবিদ। সৰ্ব্বভাৰতীয় ফুটবল ফেডাৰেচনৰ সভাপতি পদ অলংকৃত কৰা নুৰুল আমিন খেলজগতৰ স্মৰণীয় ব্যক্তি। ড° ময়িদুল ইছলাম বৰা অসমৰ প্ৰথম পিএইচ. ডি ডিগ্ৰী ধাৰী ব্যক্তি। অসমীয়া সাহিত্য জগতলৈ উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়োৱা আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ পদ অলংকৃত কৰা ব্যক্তি সকল হ'ল- মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা (১৯২১ চন, গোলাগাট), ড° ময়িদুল ইছলাম বৰা (১৯৪০ চন, যোৰহাট), চৈয়দ আব্দুল মালিক (১৯৭৭ চন, অভয়াপুৰী) আৰু বৰ্তমানৰ ইমৰান শ্বাহ (২০১৩ চন, বৰপেটা)।

তাৰোপৰি শিক্ষাবিদ আৰু বুদ্ধিজীৱী হিচাপে কটন কলেজৰ প্ৰাক্তন অধ্যক্ষ আশ্ৰফ আলি, প্ৰাক্তন শিক্ষাধিকাৰ আব্দুল জেলিল, নুৰুল

ইছলাম, চাহাবুদ্দিন আহমেদ আদি সকলৰ নাম উল্লেখযোগ্য। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নৃতত্ত্ব বিভাগৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক ড° ইবৰাহীম আলিয়ে অসমীয়া বিশ্বকোষ সংকলন, বিভিন্ন গৱেষণা পত্ৰ উপৰিও চিত্ৰ কলা, সংগীত, নাটক আৰু বোলছবি জগতলৈ যথেষ্ট বৰঙণি আগবঢ়াইছে।

মুঠতে অসমীয়া মুছলমান সমাজ এতিয়া অসমীয়া জাতিৰ এটি অবিচ্ছেদ্য অংগ। সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক সাদৃশ্য, পাৰস্পাৰিক বুজা পৰা আৰু সহনশীলতাই দুয়োটা সম্প্ৰদায়ক সম্প্ৰীতিৰ এনাজৰীৰে বান্ধি ৰাখিছে। ফলত মুছলমান সকল অসমীয়া সমাজৰ এটি এবাব নোৱাৰা অংশত পৰিণত হৈছে। ভূৱন চন্দ্ৰ সন্দিকৈয়ে এই ক্ষেত্ৰত কৰা মন্তব্য উল্লেখনীয়--

‘অসমীয়া মুছলমানসকল তালুৰ পৰা তলুৱালৈকে নিভাঁজ অসমীয়া। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ প্ৰবল সোঁতক ধৰ্মৰ গোড়ামি, জাতিৰ অভিমান, অৱস্থাৰ তাৰতম্য আৰু ৰাজনৈতিক চল-চাতুৰি আদি বিভিন্ন ভেটাই বন্ধ কৰিব নোৱাৰে। ইয়াক কালে ভাঙি উটুৱাই লৈহে যাব।’ (অসমৰ মুছলমান, পৃঃ ১৬)

অসমীয়া মুছলমানৰ গাত থলুৱা প্ৰভাৱ পৰিছে আৰু অসমীয়া মুছলমানেও অসমীয়া জাতীয় জীৱন, ৰাজনৈতিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক, ভাষিক আৰু সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰলৈ যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াইছে। ○

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১। কনকলাল বৰুৱা : প্ৰাচীন কামৰূপৰ বুৰঞ্জী, বাণী মন্দিৰ গুৱাহাটী- ৫, ১৯৯১
- ২। ড° সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা : স্বৰ্গদেৱ ৰাজেশ্বৰ সিংহ, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী-৩, ১৯৭৫
- ৩। আব্দুছ ছাত্তাৰ : সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি, মিচেচ মচহুদা ছাত্তাৰ, যোৰহাট -১, ১৯৮৬ (তৃতীয় প্ৰকাশ)
- ৪। কৰুজ্জমান আহমদ : স্মৃতিৰ জিলিঙণিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান (প্ৰথম খণ্ড - ২০০৯ আৰু দ্বিতীয় গ্ৰন্থ- ২০১১) আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজ, গুৱাহাটী
- ৫। ভূবন চন্দ্ৰ সন্দিকৈ : অসমৰ মুছলমান, দলিলউদ্দিন খান, শিৱসাগৰ, গুৱাহাটী, ১৯৯৩
- ৬। আব্দুৰ ৰহমান : অসমৰ মুছলমানসকল, চন্দ্ৰপ্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০০৮
- ৭। আব্দুল মালিক : অসমীয়া মুছলমানঃ সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ আভাস, নগাঁও, ২০১০
- ৮। Muhiuddin Ahmed : The Muslims of Assam through Ages, Unika Prakashan, Jorhat, 2012
- ৯। Dr. Mohini Kumar Saikia : Assam Muslim Relation and Its Cultural Significance, Golaghat, 1978 A.D.
- ১০। মেদিনী চৌধুৰী : লুইত, বৰাক আৰু ইছলাম, মহম্মদ ছাদুল্লা উজান বজাৰ, গুৱাহাটী, ১৯৮২

দ্বিতীয় অধ্যায়
কলা-কৃষ্টি, শিল্প, স্থাপত্য, সংগীত আৰু সমাজ
জীৱনলৈ অৱদান

পৰিচয়

গীত, নাট আৰু অভিনয় জগতলৈ অৱদান

শিল্প আৰু স্থাপত্যলৈ অৱদান

চিত্ৰকলালৈ অৱদান

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

প্ৰাসঙ্গিক আলোকচিত্ৰ

দ্বিতীয় অধ্যায়

কলা-কৃষ্টি, শিল্প, স্থাপত্য, সংগীত আৰু সমাজ জীৱনলৈ অৱদান

পাতনিত উল্লেখ কৰাৰ দৰে ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ প্ৰথম দশকৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ তিনি-চতুৰ্থাংশ সময়লৈকে আক্ৰমণকাৰী, ধৰ্মপ্ৰচাৰক, দোভাষী ব্যৱসায়ী, প্ৰব্ৰজনকাৰী, কাৰিকৰ হিচাপে আৰু কেতিয়াবা অসমৰ ৰজা ঘৰৰ দ্বাৰা আহূত হৈ বহুতো মুছলমান বাহিৰৰ পৰা অসমত বসবাস কৰিবলৈ আহিছিল। তদুপৰি স্থানীয় কিছুলোকেও কোনো কোনো পৰিস্থিতিত ইছলাম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। এই সকলোবোৰ মুছলমানেই সময়ত পাৰস্পৰিক দিয়া-লোৱা, আদান-প্ৰদান আৰু সমূহীয়া ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ মাজেৰে বৃহত্তৰ অসমৰ সমাজৰ এটি অবিচ্ছেদ্য অংগ হৈ পৰিছে। অসমীয়া সমাজৰ ভাষা সাহিত্য, সংস্কৃতি, কলা-কৃষ্টি, সাজপাৰ আদিলৈ সকলোবোৰ দিশতে মুছলমান সকলৰ অৱদান পৰিষ্কাৰকৈ দেখা যায়।

অসমৰ সুকুমাৰ কলা আৰু শিল্প ভাস্কৰ্য্যত মুছলমান সকলৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য্য। মোগল শাসকবৰ্গই যেনেদৰে স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য্য, চিত্ৰকলা আৰু সংগীতলৈ অৱদান আগবঢ়াইছিল ঠিক তেনেকৈ অসমত আহোম ৰজা সকলৰ দিনত স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য্য, চিত্ৰকলা গঢ়ি উঠিছিল। ইয়াৰ এক অন্যতম কাৰণ আছিল পাঠান,মোগল আদি শাসক শ্ৰেণীয়ে

সমকালীন বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ পৰা ভাৰতলৈ কঢ়িয়াই অনা মধ্যযুগৰ সাংস্কৃতিক অৱদানবোৰ। মধ্য যুগৰ অসমত আহোম ৰজা সকলৰ ক্ষেত্ৰ মোগল যুগৰ কৌশল আৰু গৃহ নিৰ্মাণ পদ্ধতিৰ এক সংযোগ ঘটিছিল আৰু অসমৰ আহোম যুগৰ স্থানীয় স্থাপত্য ভাস্কৰ্য্য আৰু চিত্ৰ-কলাৰ বিভিন্ন দিশত এইবোৰ প্ৰতিফলিত হৈছিল।

আহোম ৰজা স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই কাৰিকৰী উন্নয়নৰ বাবে দিল্লীৰ বাদচাহৰ অনুমতি সাপেক্ষে ফাৰ্ছীপটীয়া, আখৰকটীয়া, শিলাকটীয়া, গুণাকটীয়া, নেগেৰীয়া, খনিকৰ, দৰ্জী, জোলা বা তাঁতী, এই আঠোটা মুছলমান পৰিয়াল নিজৰ ৰাজ্যলৈ আনিছিল। এওঁলোকে শিলত আৰু চূণ চুৰ্কীত কাৰুকাৰ্য্য কৰা, কাপোৰত সোণ ৰূপৰ গুণা লগোৱা, ফুলাম কাপোৰ প্ৰস্তুত কৰা আদি শিল্প কলাৰে অসমৰ বস্ত্ৰ সংস্কৃতি মহিয়ান কৰি তুলিছিল। মুছলমান শিল্পীয়ে আহোম বা কোচ ৰজাৰ বাবে মুদ্ৰা তৈয়াৰ কৰি আখৰ কটাৰ কামো কৰিছিল।

আহোম ৰজা ৰুদ্ৰসিংহই ভাটীৰ পৰা বিশেষ পাৰদৰ্শিতা থকা আঠোটা পৰিয়াল অসমলৈ আনিছিল বুলি ওপৰত উল্লেখ কৰা হৈছে। উল্লেখ্য যে ইয়াৰে আখৰকটীয়া ফৈদৰ বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়াই আউনিআটি, দক্ষিণপাট, কমলাবাৰী আদি সত্ৰৰ অধিকাৰ সকলৰ মাটিৰ ৰজাঘৰীয়া তামৰ ফলি লিখি দিছিল। বিচনি, হাতী দাঁতৰ ফণি, সঁফুৰা গুণা কৰা আৰু ফুল বচা আদি কাম কৰিছিল। গুণাকটীয়া খেলৰ ফৰ্মুদ আলিয়ে ৰজাৰ পাগুৰি, গুণাৰ ফুল বচা কাপোৰ, চোলা আদি তৈয়াৰ কৰিছিল। খাৰ বাৰুদ তৈয়াৰ আৰু নাও পৰিচালনা কৌশল আদি কিছুখিনি স্থানীয়লোকে মুছলমান সকলৰ পৰা শিকিছিল। দৰ্জীৰ কাম সমগ্ৰ ভাৰতত মুছলমান সকলৰ একচেতীয়া ব্যৱসায়। অসমতো এই ব্যৱসায় তেওঁলোকেই প্ৰচলন কৰিছিল। কুৰ্তা-পায়জামা, টোঁগা-চাপকন, ফটু-চোলা আদি মুছলমান সকলৰ দান। শিলাকটীয়াসকলে শিলৰ বাটি, খুবলি, মূৰ্ত্তি, পৰ্বতত মূৰ্ত্তি কটা, মন্দিৰত শিলৰ বেৰ আদি দিয়া কাম কৰিছিল। শিলাকটীয়া সকলৰ

দৰে অসমৰ আন এটা প্ৰাচীন খেল হ'ল হিলৈদাৰী। তেওঁলোকে কমাৰ শাল পাতি বিভিন্নধৰণৰ লো আৰু পিতলৰ সৰু হিলৈ, বৰ হিলৈ তৈয়াৰ কৰিছিল। তাৰোপৰি এওঁলোকে মিহি তীক্ষ্ণ তৰোৱাল, গুপ্তি তৰোৱাল, সৰু-বৰ কটাৰী তৈয়াৰ কৰিছিল। আহোম যুগৰ খেলসমূহৰ ভিতৰত খনিকৰ এটা প্ৰধান খেল আছিল। তেওঁলোকে শিল আৰু কাঠৰ সুন্দৰ আচবাব, খাট, পাৰ্লেং, মূৰ্ত্তি আদি তৈয়াৰ কৰিছিল। তেওঁলোকে সোণাৰীয়ে অলংকাৰত মিনা কৰা কৌশল মুছলমান সকলৰ পৰা আহৰণ কৰিছিল।^১ জোতা, আঁতৰ, গোলাপজল, গোলাপ দানি, আঁতৰ দানি, পিকদানি, ইজাৰ, ইজাৰবান্ধ, ছকা, নলিচা, চামিয়ানা আৰু গলিচা আদিৰ ব্যৱহাৰ মুছলমান সকলৰ যোগেদি অসমত সোমাল।

সেইদৰে অসমৰ সমাজত পৰম্পৰা মতে চলি অহা জম্বুৰ শিং, হাতীদাঁত আদিৰ ব্যৱহাৰিক আৰু বিলাসী মনোহাৰী সামগ্ৰীৰ উৎপাদন আৰু প্ৰচলনো মুছলমান সকলৰ প্ৰভাৱত বৃদ্ধি পাইছিল। আহোমৰ দিনত 'কুছমফুলীয়া' সকলে কণীৰ পৰা বং তৈয়াৰ কৰিছিল। 'আঁতৰঘৰীয়া' ই বিভিন্ন আঁতৰ বা সুগন্ধি প্ৰস্তুত কৰিছিল আৰু 'হোকা ধৰা' সকলে এঙাৰ আৰু ভাতৰ মাৰেৰে টিকিৰা বনাই নবাব, দেৱান সকলৰ চিলিম সাজু কৰি দিছিল। অসমীয়া সমাজত মুছলমানৰ প্ৰভাৱতে অসমীয়া সকলৰ খাদ্যত পোলাও, কোৰ্মা, কোফ্‌তা, ঘিঁউ আদিৰ প্ৰচলন বাঢ়িল।

আহোম আৰু কোচ ৰজাসকল ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰত অতি উদাৰ আৰু সহনশীল আছিল। ফলত অসমৰ গৰীয়া-মৰীয়া সমাজত নেগেৰীয়া, দেৱলীয়া পাইক, ভকত, ফকীৰ, কালীয়া, ঢুলীয়া, গায়ন, বায়ন আদিৰ সৃষ্টি হৈছিল। আনকি মঠ মন্দিৰ পৰিচালনাত মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল। হাজোৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত হয়গ্ৰীৰ-মাধৱ মন্দিৰ পৰিচালনা সমিতিত এতিয়ালৈ মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ লোকে অংশ গ্ৰহণ কৰি আছে।

অসমৰ মুছলমান সকলৰ বিভিন্ন হস্তশিল্প সামগ্ৰী, হিলৈ, খাৰ-বাৰুদ আদিলৈ আগবঢ়োৱা অৱদান সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা মন্তব্যকেইটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ-

" The Mariyas were the earliest group of Muslim war captives to settle in Ahom kingdom and they adopted the profession of braziers. Many of the brasswares and other household implements including various pots, plates, chandeliers used by the Assamese Hindus in their temples for the performance of religious rites have been manufactured not only by the Hindu artisans of the state but also by the Muslim braziers. It is said that the use of metal-made spittoons, smoking pipes and hookahs among the Ahom royalty and nobles in ancient days was a result of the Muslim influence" (B.K. Barua, Asamiya Bhasa aru Sanskriti, p-122)

' The Buranjis' of Assam record that the Ahoms acquired the knowledge of the use of fire arms in warfare from the Mussalmans in the first quarter of the 16th century although the Chutias and the Kacharis of Assam were adept in their use long before this date. (S.K. Bhuyan, Assam Buranji, pp-11,22)

বাঁহৰ বিভিন্ন সামগ্ৰী, কাঠৰ আচবাব, নাও আদি তৈয়াৰ কৰা মুছলমান সকলৰ প্ৰায় একচেতীয়া বৃত্তি আছিল। মৰীয়া সম্প্ৰদায়ে পিতলৰ বিভিন্ন সা-সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰি আহিছে। পিতলৰ কাঁহী, বাটি, লোটা, চৰিয়া, কলহ, বাল্টি, খৰাহি, গাগৰী, কৰচ, বদনা, গিলাছ, ঘটি, কাঁৰিয়া, শৰাই আদি তেওঁলোকে প্ৰস্তুত কৰে। (চিত্ৰ-১-১৮, পৃষ্ঠা -২৩-২৮)।

সপ্তদশ শতাব্দীৰ শেষ ভাগত মীৰ্জাখাঁৰ দিনত ভাৰতীয় চিত্ৰ-শিল্পৰ সৈতে সংগীত শিল্পৰ সমন্বয় ঘটে আৰু তাৰে ভিত্তিত হিন্দু-মুছলমানৰ সম্প্ৰীতি সুদৃঢ় হয়। হিন্দুস্তানী সংগীতৰূপে জনাজাত ভাৰতীয় সঙ্গীতৰ অনেক পুৰোধা ব্যক্তি তথা সঙ্গীতজ্ঞ হ'ল মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ। ভাৰতীয় তথা মোগলৰ সংগীত, চিত্ৰশিল্পী আদিৰ প্ৰভাৱ অসমত বিশেষকৈ ৰুদ

হাজোৰ মৰিয়াসকলে নিৰ্মাণ কৰা পিতলৰ বাচন বৰ্তনৰ আলোকচিত্ৰ

চিত্ৰ - ১
চৰিয়াৰ কাম

চিত্ৰ - ২
থালি

চিত্ৰ - ৩
কৰ্মশালা

চিত্ৰ - ৪
কৰচ

চিত্ৰ - ৫
সঁজুলি

চিত্ৰ - ৬
কাঠ

चित्र - १
हेणेल टो

चित्र - ८
चरहू टो

चित्र - ९
चामूच

চিত্ৰ - ১০

খন্তা

চিত্ৰ - ১১

গছা

চিত্ৰ - ১২

ধুনা বাতি

চিত্ৰ - ১৩
টেকেলী

চিত্ৰ - ১৪
কলহ

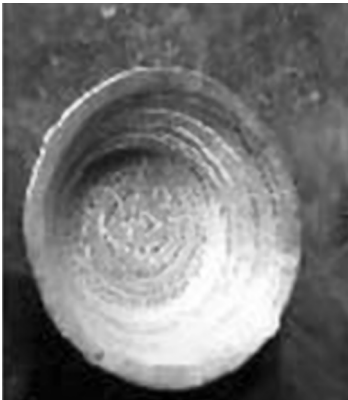

চিত্ৰ - ১৫
পোনা

চিত্ৰ - ১৬
বাতি কৰচ

চিত্ৰ - ১৭
খৰত্ৰী

চিত্ৰ - ১৮
চৰিয়া

সিংহৰ দিনৰ পৰা বেছি ত্বৰান্বিত হোৱা দেখা যায়। ইয়াৰ আগৰে পৰা সংগীতত মুছলমানী প্ৰভাৱ বৈষণে পৰম্পৰাৰ মাজেৰে প্ৰতিফলিত হৈছে। হিন্দুস্তানী সংগীতৰ গুৰুত্ব অসমত ৰুদ্ৰসিংহৰ জৰিয়তে বৃদ্ধি পায়। ৰবাব, নাগাৰা, ঢোলক আদি বাদ্য যন্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ অসমত ইছলামীয় প্ৰভাৱৰ ফল বুলিব পাৰি। অসমত মুছলমানৰ আগমনৰ লগে লগে চৰোদ, তবলা, তানপুৰা, চেনাই, চেতাৰ ইয়াৰ সংগীত জগতত সোমাই পৰে। তদুপৰি গায়ন, বায়ন, বিয়া গীত আদিতো মুছলমান গায়কে আগভাগ লৈছিল বুলি জনা যায়। ফৰ্মুদ আলি এনেকুৱা এজন ওজা আছিল। থুমৰী, খেয়াল, গজল, কাৱালী, আদি সংগীত অসমত মুছলমানসকলৰ অৱদান। জিকিৰ, জাৰী, নাওখেলৰ গীত, বিয়া গীত আদিৰ উপৰিও গোৱালপাৰা অঞ্চলৰ মাৰফতী গীত, মনাই যাত্ৰা, গাজীগান, ভাৰীগান, মৈচাল গীত, সত্যপীৰ গীত আদিত ইছলামীয় প্ৰভাৱ বিদ্যমান।

গীত-নাট আৰু অভিনয় জগতলৈ অৱদানঃ-

সংগীত, নাটক আৰু চিনেমা জগতলৈ অসমৰ মুছলমান সকলৰ অৱদান উল্লেখনীয়।

বৰ্তমান সময়ত বহুসংখ্যক মুছলমান গায়ক গায়িকাই অসমীয়া সংগীতলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত পাৰবীন চুলতানা, দোস্ত হবিবুৰ ৰহমান, নীলিমা খাতুন, হাচিনা হাজৰিকা, ৰিজুৱানা চুলতানা, বেহেনা আখতাৰ হান্নান আৰু ৱাহিদুৰ ৰহমান, তফজ্জুল আলি, ইদ্ৰিছ আলি, তৌহিদুৰ ৰহমান ইত্ৰামুল মজিদ আৰু মেৰি খাতুন উল্লেখযোগ্য।

চেমিউক্লা আনছাৰী, নিজামুদ্দিন আহমদ, মুহিবুদ্দিন আহমদ আৰু দৰদী কণ্ঠশিল্পী হিচাপে খ্যাত আৰু 'পূবেৰুণ' চিনেমাত সংগীত পৰিচালক হিচাপে ১৯৫৯ চনত ৰাষ্ট্ৰপতিৰ পুৰস্কাৰ প্ৰাপ্ত নগাঁৱৰ তৰিকুদ্দিন আহমদ সংগীত জগতৰ অন্যান্য উল্লেখনীয় শিল্পী।

তলত দিয়া গায়ক সকলো অসমীয়া সংগীত জগতলৈ অনেক অৱদান আগবঢ়াইছে।

ডিব্ৰুগড়ৰ চৈয়দ চাদুল্লা (গায়ক, সুৰকাৰ, গীটাৰ বাদক, আকাশবানী বিষয়া আৰু শিল্পী), ওস্তাদ গম ফকীৰ (পিয়াৰুদ্দিন আহমদ, নাহৰনি-জিকিৰ), গোৱালপাৰাৰ আলবেলা খানম, ওস্তাদ দেৰাজুদ্দিন আহমদ, আব্দুল কৰিম খান, লক্ষিমপুৰৰ ৯০ বছৰীয়া মহীবুৰ বহমান (ভদীয়া কাই-জিকিৰ), যোৰহাটৰ ডক্তৰ নবাব ৰফিক আহমদ (গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, গায়ক), আগমনিৰ মহিউদ্দিন শ্বেখ (গায়ক, সংগীত পৰিচালক), আব্দুল জাৰাৰ, আমিনুল ইছলাম, হাৰিচ আলি।

যোৰহাটৰ খবিৰুদ্দিন আহমদ একাধাৰে গায়ক, সুৰকাৰ আৰু তবলাবাদক আছিল। ১৯৩৫ চনত চেনেলা কোম্পানীয়ে তেওঁৰ কেবাটাও লঘু ধ্ৰুপদী গীত ৰেকৰ্ড কৰি প্ৰকাশ কৰিছিল।

যোৱা শতিকা ষাঠি সত্তৰৰ দশকত আনোৱাৰ হুছেইন, আব্দুল মজিদ, তৰিকুদ্দিন আহমেদ আৰু তফজ্জুল আলিয়ে অসমীয়া চিনেমা জগতলৈ যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াইছে। ‘সৰা পাত’ (১৯৫৬ চন, ৩০ জুন) আৰু ‘তেজীমলা’ (১৯৬৩ চন ২৭ ডিচেম্বৰ) ‘নতুন পৃথিৱী’ (১৯৫৮ চন ৪ জুলাই)ত আনোৱাৰ হুছেইনে পৰিচালক হিচাবে কাম কৰিছিল। নব্বৈ দশকত আব্দুল মজিদ আৰু দাৰা আহমেদে কেইবাখনো অসমীয়া কথা ছবিত পৰিচালক আৰু আখতাৰ খানে সংগীত পৰিচালক হিচাবে দক্ষতা প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। ১৯৫৯ চনৰ ১৮ চেপ্তেম্বৰত মুক্তি পোৱা আৰু বাৰ্লিন ফিল্ম ফেষ্টিভেলত প্ৰদৰ্শিত হোৱা ‘পূবেৰণ’ চিনেমাখনত তৰিকুদ্দিন আহমেদে সঙ্গীত পৰিচালক হিচাপে কাম কৰিছিল। এই চিনেমা খনে ৰাষ্ট্ৰপতি পুৰস্কাৰো লাভ কৰে। ‘বিপ্লৱী’ চিনেমাখনতো আহমেদে গান গাইছিল। অসমৰ নাট্য জগতৰ লগত জন্ম লগ্নৰে পৰা জড়িত হৈ থকা আৰু অসম নাট্য সন্মিলনৰ সভাপতি আসন শূৱনি কৰা আব্দুল মজিদ চাহাবে ১৯৫৮ চনৰ পৰা এতিয়ালৈকে চিনেমা জগতলৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়াইছে। ৰাষ্ট্ৰীয় পুৰস্কাৰ প্ৰাপ্ত ‘চামেলী মেমচাহাব’ তেওঁৰ এখন অনবদ্য সৃষ্টি। ‘বনজুই’ (১৯৭৮), ‘মৰমতৃষণ’, ‘বনহংস’ (১৯৭৭) আৰু

‘উত্তৰ কাল’ (১৯৭৭) চিনেমা কেইখনত পৰিচালক হিচাপে মজিদ চাহাবে প্ৰশংসা লাভ কৰিছিল।

অসম নাট্য সন্মিলনৰ লগত জন্ম লগ্নেৰে পৰা জড়িত আন এজন ব্যক্তি হ’ল ডিব্ৰুগড়ৰ হাচান ছৰিফ আহমদ। শিল্পী পেন্সন ধাৰী, নাট্যশিল্পী, গায়ক, সুৰকাৰ, গীত ৰচক, অসম চৰকাৰৰ ‘নটসূৰ্য ফনী শৰ্ম্মা বাঁটা’ আৰু সংস্কৃতি মহাসভাৰ ‘জীৱন জোৰা সংস্কৃতি সাধক বাঁটা’ প্ৰাপক হাচান ছৰিফ আহমদ ১৯৫৯ চনত অঙ্কুৰিত হোৱা ‘অসম একাংক নাট্য সন্মিলন’ (পাছলৈ অসম নাট্যসন্মিলন)ৰ প্ৰস্তুতি সমিতিৰ সম্পাদক হোৱাৰ উপৰিও সেই সন্মিলনৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদক আছিল। প্ৰতিষ্ঠাপক সভাপতি আছিল বিষুপ্ৰসাদ ৰাভা (উৎস : অসম নাট্য সন্মিলন, ৰঙ্গমঞ্চ, ৰোমছন সংখ্যা, ২০০০ চন)।

‘বকুলৰ গোক্ৰ বিলোৱা’ গীতিকাৰ, সুৰকাৰ অধ্যাপক তফজ্জুল আলি ১৯৫৯ চনৰ পৰা ১৯৬৪ চনলৈ অসম নাট্য সন্মিলনৰ সম্পাদক আছিল। ১৯৫৯ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহৰ ১০ তাৰিখে গঠিত হোৱা ‘সদৌ অসম’ একাংক নাট্য সন্মিলন’ নামৰ সংগঠনটিৰ সভাপতি আছিল বিষুপ্ৰসাদ ৰাভা। তেখেতে সংগীত পৰিচালনা কৰা কথা ছবি সমূহ হ’ল - ‘পুতলা ঘৰ’ (১৯৭৬ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় পুৰস্কাৰ প্ৰাপ্ত) ‘সোণৰ হৰিণা’ (১৯৭৯), ‘মৃত্যুহীন জীৱন’(২০০০), ‘অনল’ আদি। তেওঁ ‘কহিনুৰ’ ভ্ৰাম্যমান থিয়েটাৰৰ নৃত্য-নাটকো পৰিচালনা কৰিছিল। গ্ৰামফোন ৰেকৰ্ডৰ সংগীত ৰচনা আৰু পৰিচালনাও তেওঁ কৰিছিল। ১৯৫৫ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত এম. এ. পঢ়ি থকাৰ সময়তে তেওঁ ৰাজ্যৰ কেইবাজনো বিশিষ্ট সংগীতজ্ঞ যথা বীৰেন্দ্ৰনাথ ফুকন, ড° বীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত, ইন্দ্ৰমূল মজিদ, তৰিকুদ্দিন আহমেদ, দেবেন শৰ্ম্মা, ড° লক্ষ্মীহীৰা দাস আদিৰ লগত নিয়মীয়াকৈ গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰত গীতো পৰিবেশন কৰিছিল। অসমৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সেৱক আলি অসম সাহিত্য সভা, ৰেডিঅ’ অডিচন বোৰ্ড,

বেডিঅ' চেণ্টাৰ মেনেজিং কমিটি, টিভি এণ্ড বেডিঅ' প্ৰ'গ্ৰেম এডভাইজৰী কমিটি, শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ কলাক্ষেত্ৰ, জ্যোতি চিত্ৰবন ফিল্ম চোচাইটি আদিৰ লগত জড়িত আছিল। 'অনিৰ্বাণ' (১৯৮১) কথা ছবি খনত সংগীত পৰিচালনা কৰিছিল আখতাৰ খানে। নব্বৈৰ দশক আৰু কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম দশকত দাৰা আহমেদে কেইবাখনো চলচিত্ৰৰ পৰিচালক হিচাপে সফলতা অৰ্জন কৰিছিল। দাৰা আহমেদ পৰিচালিত ছবি কেইখন হ'ল- 'প্ৰতিদান' (১৯৮৭) 'বৰদৈচিলা' (১৯৮৯), 'ধ্ৰুৱতৰা' (১৯৯০), 'যথিনী' (১৯৯১) 'বিস্মাৱালা' (১৯৯৩), 'উবুশী' (১৯৯৫) আৰু 'দেৱতা' (১৯৯৮)। অসমৰ চলচিত্ৰ জগতৰ অন্যতম অভিনেতা হ'ল বাহাৰুল ইছলাম যিজনে 'কোনোবা আছেনে হিয়াত' (২০০০) চলচিত্ৰখন পৰিচালনা কৰিছিল। মুন্না আহমেদৰ পৰিচালনাত 'জোন জলে কপালত' (২০০০), 'জখম' (২০০০) আৰু 'জীৱন নদীৰ দুটাপাৰ' কথা ছবিকেইখন (২০০২) অতি জনপ্ৰিয় আৰু সফল হৈ উঠিছে। তৌফিক বহমান আৰু ইছাহকে ক্ৰমে 'এই মৰম তোমাৰ বাবে' (২০০১) আৰু 'মৰমী হবানে লগৰী' (২০০২) ছবি দুখন পৰিচালনা কৰিছে। 'গুণ গুণ গানে গানে' (২০০২) কামাল ৰছিদ আহমেদৰ পৰিচালনাত আৰু 'চক্ৰবেহু' (২০০৪) চৈয়দ মকাজিৰ বহমানৰ প্ৰয়োজিত দুখন জনপ্ৰিয় চলচিত্ৰ।

অসমৰ মুছলমান সমাজৰ যিসকল অভিনেতা অভিনেত্ৰীয়ে বিভিন্ন কথাছবিত অভিনয় কৰিছে তেওঁলোকৰ ভিতৰত পুৰুষ শিল্পী হিচাপে তছদ্দুক ইউছুফ, মোৱাজ্জিন আলি, আব্দুল মজিদ, মিৰেল কুদ্দুচ, আদিল হুছেইন, তৌফিকুৰ বহমান, বাহাৰুল ইছলাম, ফজলুল কৰিম, হাবিবুৰ বহমান, মেহতাব হুছেইন, মইনুল হ'ক, লিয়াকত আলি, দুলু জামান, তিলমিজুৰ বহমান, নেইমুদ্দিন আহমেদ, মুন্না আহমেদ আদি প্ৰধান। মহিলা শিল্পী হিচাপে জেৰিফা ওৱাহিদ, পাকিজা বেগম, বেজিনা বেগম, বেহেনা হুছেইন, তচছিন আখতাৰ আৰু জিন্নত আটিফা ইছলামৰ নাম উল্লেখযোগ্য। তাৰোপৰি পাৰবীন চুলতানা, নীলিমা খাতুন, মেৰি খাতুন, বহিমা কলিতা

বেগম আৰু ৰেজুৱানা চুলতানায়ো অনাতাঁৰ শিল্পী আৰু চিনেমাৰ নেপথ্য গায়িকা হিচাপে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছে।

‘গৃহেটীক নমুইস্কাৰ’ গীতেৰে জনপ্ৰিয় শিল্পী দোস্ত হবিবুৰ ৰহমান এগৰাকী কৌতুক অভিনেতাও। ভূপেন হাজৰিকা পৰিচালিত ‘লটি ঘাট’ আৰু ‘চিকমিক বিজুলী’ ছবিত দোস্তে কলকাতা আৰু মুম্বাইত বিখ্যাত কৌতুক অভিনেতা জহৰ ৰয়, ভানু বেনাৰ্জী আদিৰ লগত ফেৰ মাৰিছিল। লক্ষ্যধৰ চৌধুৰীৰ ‘নিমিলা অংক’ ছবিখনত দোস্তে এটা সৰু ল’ৰাৰ চৰিত্ৰত অভিনয় কৰিছিল।

কৌতুক অভিনেতা মোৰাজ্জিন আলী, দোস্ত হবিবুৰ ৰহমান আৰু মিৰেল কুদ্দুছ তিনিও গৰাকী শিল্পীয়েই গুৱাহাটী মাছখোৱাৰ, তিনিজনৰেই হাস্য ৰস দিব পৰা গুণ আছিল। ‘চাহজাহান’ ‘নিমিলা অংক’ ‘লাচিত বৰফুকন’, নৰকাসুৰ’ ‘যোগ-বিয়োগ’, ‘মাটিৰ স্বৰ্গ’ ‘ইটো সিটো বহুতো’, ‘ভাইটি, ‘বিভাট’, ‘মুকুতা’, ‘গণেশ’, ‘কাজিৰঙাৰ কাহিনী’, ‘উত্তৰ শূণ্য’ আদি ছবিত অভিনয় কৰি ‘ৰস সাগৰ’ উপাধিৰে সন্মানিত মোৰাজ্জান আলী অভিনীত কেইটামান উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ হ’ল- টম (পিয়লি ফুকন), মুস্তাফা (লাচিত বৰদলৈ), বলোৰাম (মগৰিবৰ আজান), ৰহঁমত চাচা (সাঁকো), পীতাম্বৰ (নিমিলা অংক), পাইলট (ইটো সিটো বহুতো) আৰু ভকচেল (মুকুতা)। ইয়াৰ বাহিৰেও মোৰাজ্জিন আলীয়ে অভিনয় কৰা কেইখনমান উল্লেখযোগ্য নাটক আছিল ‘বাঘ’, ‘ফিংগাৰ প্ৰিণ্ট’, ‘পৰিণাম’, ‘মণিৰাম দেৱান’, ‘পিয়লি ফুকন’, ‘ৰক্ষ কুমাৰ’, বায়নৰ খেল।

অভিনেতা নেইমুদ্দিন আহমেদ ১৯৪৯ চনত ‘ৰঙুমী’ ছবিখনৰ যোগেদি অভিনয় জগতত প্ৰৱেশ কৰিছিল। ‘তেজীমলা’ ‘কল্লোল’, ‘বনৰীয়া’, ‘ৰতনলাল’, ‘মমতা’ আদি বোলছবিত অভিনয় কৰি যোৰহাটৰ এইজন অভিনেতাইই সাংস্কৃতিক জগতলৈ যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল।

খাতিবুদ্দিন আহমেদ, চৈয়দ আবু জাফৰ আৰু চৈয়দ নাজিম আহমেদেও অভিনয় জগতলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে।

দেৰগাওঁৰ বালিবাটত জন্ম গ্ৰহণ কৰা জিকিৰ সশ্ৰীট ৰেকিবুদ্দিন আহমেদে জিকিৰ আৰু জাৰীক সৰ্ব্ভাৰতীয় পৰ্য্যায়লৈ নিছিল। তেখেতে গুৱাহাটী দূৰদৰ্শন আৰু দিল্লী দূৰদৰ্শনৰ দ্বাৰা সম্প্ৰচাৰিত 'টানা-বানা' অনুষ্ঠানত আজান ফকীৰৰ জিকিৰ পৰিৱেশন কৰিছিল। আজান পীৰ বাঁটা লাভ কৰা ৰেকিবুদ্দিনে 'মমতা', 'চিৰাজ', 'আজানফকীৰ' আদি চলচিত্ৰত গীত পৰিৱেশন কৰিছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ নেকিবুদ্দিন আহমেদে সেই পৰম্পৰা অৱ্যাহত ৰাখিছে। হাফিজা বেগম চৌধুৰী এগৰাকী লেখত লবলগীয়া জিকিৰ গায়িকা।

মঙ্গলদৈত জন্ম গ্ৰহণ কৰা ফজলুল কৰিম পেছাত এজন শিক্ষক হলেও গীতিকাৰ আৰু নাট্যকাৰ হিচাপেই তেওঁ খ্যাত। ফজলুল কৰিম চাহাবে 'নিজৰা', 'অজলা ককাই', 'আপোনজন', 'অনল', 'ৰ'দে পোৰা মাটি' আদি বোল ছবিত অভিনয় কৰিছিল। দূৰদৰ্শনযোগে প্ৰচাৰিত 'দেশ, মাটি মানুহৰ গান' এখন সংগীতলেখ্য তেখেতে ৰচনা কৰিছিল।

কথাছবি জগতৰ লগত জড়িত আৰু তালৈ অৱদান আগবঢ়োৱা কেইগৰাকীমান হ'ল নুৰুদ্দিন আহমদ (ৰাষ্ট্ৰীয় বাঁটা প্ৰাপ্ত কলা নিৰ্দেশক), ছহিদুল মজিদ (একমাত্ৰ অসমীয়া মুছলমান চিত্ৰ সম্পাদক), আমিনুৰ ৰহমান (কলা নিৰ্দেশক), নাহিদ আহমদ (চিত্ৰ গ্ৰহণকাৰী), ফাৰুক আহমদ (শব্দ গ্ৰহণ), আবুল চৈয়দ (পোহৰ নিয়ন্ত্ৰণ) মোঃ চাদুল্লা (চিত্ৰ গ্ৰহণ আৰু শ্বিলং চিনেক্লাবৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সকলৰ এজন), শ্বেৰ চৌধুৰী (সংগীত আৰু চিত্ৰ পৰিচালক, গীতিকাৰ), আব্দুল আজিজ (চিত্ৰ নাট্য, পৰিচালনা, প্ৰযোজনা) আৰু বাপা আহমদ (নৃত্য নিৰ্দেশনা) আদি।

কামৰূপৰ কমলপুৰ অঞ্চলৰ শিল্পী ৰাহিদুৰ ৰহমানে পেৰডী গানেৰে মানুহৰ মন মুহিছিল। অ'পি নায়ৰ ওৰফে মইনুদ্দিন আহমেদে বিভিন্ন চলচিত্ৰ, তথ্যচিত্ৰ, থিয়েটাৰ, সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান আদিত পোহৰৰ মায়াজালৰ সৃষ্টি কৰিছিল। তদুপৰি অসমত মুক অভিনয়ৰ বাটকটীয়া তথা ভাৰতৰ জাতীয় মুকাভিনয়ৰ এজন তাৰকা শিল্পী মইনুল হকে তেওঁৰ নিৰ্ব্বাক

অভিনয়েৰে সকলোকে মোহিত কৰাৰ বাহিৰেও দেশত অসম আৰু অসমীয়াৰ নাম উজ্জ্বল কৰিছে।

অভিনয়ৰ তথা নাট্যজগতৰ লগত জড়িত আন দুটা পৰিচিত নাম হ'ল বাহাৰুল ইছলাম আৰু আদিল হুছেইন। আদিল হুছেইনে ইংৰাজ নাট্যকাৰ চেম্পপিয়েষৰ ওথেলা (Othello) ত অভিনয় কৰি সুনাম কঢ়িয়াই আনিছে। গোৱালপাৰাৰ এই উদীয়মান অভিনেতা জনে অস্কাৰৰ বাবে মনোনীত ইংৰাজী ছবি Life of Pi ত অভিনয় কৰিছিল। ছবিখনে বিভিন্ন বিষয়ত চাৰিটা অস্কাৰ বাঁটা পাইছিল। বাহাৰুল ইছলাম এজন আগশাৰীৰ নাট্য পৰিচালক।

আজীৱন নাট্য শিল্পৰ লগত জড়িত শ্বেৰ চৌধুৰী সংগীত তথা চলচ্চিত্ৰ জগতত এটি উল্লেখযোগ্য নাম।

শিল্প আৰু স্থাপত্যলৈ অৱদান

ভাৰতীয় স্থাপত্য আৰু ভাস্কৰ্য্য শিল্প অতি প্ৰাচীন। খৃঃপূঃ ৩ শতিকাত সপ্তাট অশোকে ইৰানৰ পৰা শিলৰ খনিকৰ অনাৰ কথা ইতিহাসত পোৱা যায়। তাৰ দুই শতিকাৰ পাছত গ্ৰীক ভাস্কৰ্য্যৰ কলা-কৌশল বৌদ্ধসকলৰ মাজত সোমাই পৰে। ১৪ শতিকাৰ শেষত মুছলমানৰ আগমনে ভাৰতৰ স্থাপত্য আৰু ভাস্কৰ্য্যৰ ক্ষেত্ৰত এটি দিগন্তৰ সূচনা কৰে। ইছলামৰ জীৱন-দৰ্শন এটা সুকীয়া ব্যৱস্থা যত মূৰ্ত্তি তথা জীৱিত মানুহৰ প্ৰতিকৃতি আদি নিষেধ কিন্তু বিমূৰ্ত্ত স্থাপত্যকলাত কোনো বাধা নাই।

অসমৰ শেষ মধ্যযুগীয় স্থাপত্য বিকাশৰ এক সমীক্ষাৰ পৰা দেখা যায় যে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ স্থাপত্য বিষয়ক পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা আৰু স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ (১৭১৪-১৭৪৪ খৃঃ) পৰিকল্পনা বিষয়ক শৃংখলা এই দুই প্ৰচেষ্টাই অসমৰ এই যুগৰ স্থাপত্যক এক স্বকীয় শৈলীৰ সৃষ্টিৰ ফালে আগুৱাই লৈ গৈছিল।

বুৰঞ্জীৰ উদ্ধৃতিৰ পৰা দেখা যায় যে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই ৰংপুৰ নগৰ পাতিবৰ বাবে পশ্চিমীয়া দেশৰ পৰা কাৰিকৰ আনিছিল। এই চাম

কাৰিকৰে নগৰৰ লগতে মন্দিৰ , মৈদাম আদি নিৰ্মাণৰ কামো কৰিছিল। ফলত ধৰ্মীয় আৰু স্থানীয় দুয়োবিধ স্থাপত্যৰ প্ৰসাৰ ঘটিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। হয়তো এই নতুন কাৰিকৰখিনিৰ লগত থলুৱা কাৰিকৰ খিনি লগ লগাত এক স্থানীয় খনিকৰ গোষ্ঠীৰ সৃষ্টি হ'ল, যি থলুৱা নক্সাত পশ্চিমীয়া কাৰিকৰী প্ৰয়োগ কৰি এক নিজা স্থাপত্য ধাৰাৰ সৃষ্টিত আগবাঢ়িল। (ৰংপুৰঃ ৫৯ তম সাহিত্যসভাৰ স্মৃতি গ্ৰন্থ : পৃষ্ঠা ২৪৬)।

প্ৰতাপ সিংহই হাজো আক্ৰমণ কৰাৰ সময়ত মুছলমানসকলে সজা ইটাৰ ঘৰবোৰ ভাঙি ধুলিস্যাৎ কৰিছিল। বুৰঞ্জীত ইটাৰে সজা ঘৰৰ আৰ্হিৰ বিৱৰণ পাই স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই ৰংপুৰ নগৰ আৰু নগৰৰ দ'ল দেৱালয় মন্দিৰ আদি সেই স্থাপত্য কলাৰে সজাবলৈ মনস্থ কৰে। কিন্তু স্থানীয় কাৰিকৰে ইটা তৈয়াৰ কৰিব নাজানিছিল। সেয়েহে তেওঁ পশ্চিমৰ পৰা মুছলমান কাৰিকৰ আনি মোগল উপাদান আৰু থলুৱা উপাদান মিহলাই এক নতুন মিশ্ৰণেৰে এক কৰাল তৈয়াৰ কৰাইছিল। মুছলমান কাৰিকৰে তৈয়াৰ কৰা ইটা থলুৱা উপাদানেৰে তৈয়াৰী কৰালেৰে গঁথাইছিল। সেই উপাদানবোৰ আছিল নিৰ্দিষ্ট অনুপাতত মিঠাতেল, শণ, ধুনা, গুৰ, চূণ, মাটিমাহ, বৰাচাউল, হাঁহকণী, মাছ আদি। সেইদৰে ৰং তৈয়াৰ কৰিছিল শামুক, চূণ, মাছৰ তেল, জোকৰ তেজ আদি মিশ্ৰণেৰে। (আব্দুৰ ৰহমান, অসমৰ মুছলমানসকল পৃষ্ঠা, ৯৭)

নগাপাহাৰৰ পৰা শিল সংগ্ৰহ কৰি পশ্চিমৰ পৰা অনা কাৰিকৰ শিলাকটীয়া খেলটোৰ দ্বাৰা শিলৰ চটা কৰি শিৱসাগৰৰ নামডাং নৈৰ শিলৰ সাঁকো তৈয়াৰ কৰিছিল ১৭০৩ খৃষ্টাব্দত ঘনশ্যামউদ্দিন নামৰ এজন কাৰিকৰে। আহোম ৰজা সকলে অট্টালিকা আদি নিৰ্মাণৰ কামত মুছলমান কাৰিকৰ নিয়োগ কৰাৰ বিষয়ে বুৰঞ্জীত উল্লেখ কৰিছে। আহোম ৰাজ্যৰ কাৰেংঘৰ (চিত্ৰ-১৯), তলাতল ঘৰ (চিত্ৰ-২০), ঘনশ্যাম দৌল (চিত্ৰ-২১), ৰঙঘৰ (চিত্ৰ-২২), (পৃষ্ঠা-৪১,৪২) আদি নিৰ্মাণত মোগল স্থাপত্যৰ প্ৰভাৱ লক্ষণীয়।

অসমত মুছলমান সকলৰ স্থাপত্য তথা অট্টালিকা দুইধৰণৰঃ এবিধ মছজিদ আৰু আনবিধ ৰওজা বা সমাধি। এইবোৰ অসমত অ'ত ত'ত

দেখা যায়। ৰাজ্যখনত প্ৰায় পঞ্চাছখনমান বিশেষ স্থাপত্যৰ নপুৰণি মাজাৰ, মছজিদ (চিত্ৰ-২৩,২৪), দৰগাহ (চিত্ৰ-২৫-২৭) (পৃষ্ঠা-৪৩,৪৪) আদি আছে। এইবোৰৰ স্থাপত্য মনকৰিবলগীয়া। এই সৌধ সমূহ স্থানান্তৰত সম্যকভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। ওপৰত আলোচনা কৰা স্থাপত্যবোৰ জয়ধ্বজ সিংহৰ ঔৰংজেৱলৈ দিয়া পত্ৰ, ঔৰংজেৱৰ বাদছাহে দিয়া উমানন্দৰ দান পত্ৰ, আনোৱাৰ হাজী ফকীৰক দিয়া দান পত্ৰ, কামাখ্যা পাহাৰৰ 'আবেহায়াত চশ্বমে খিজিৰ' শিলা লিপি আদিয়ে বহন কৰিছে।

চিত্ৰকলালৈ অৱদান

মোগলৰ শাসন কালতেই ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ বিকাশ দ্ৰুত হয় আৰু সেই সময়ত গঢ়ি উঠা চিত্ৰকলাক 'মোগল চিত্ৰকলা' (mughal painting) ৰূপে জনা যায়। মোগল চিত্ৰকলাই ভাৰতীয় চিত্ৰকলাক নতুন মাত্ৰা দিয়ে। ইছলাম ধৰ্মত চিত্ৰকলা সম্পৰ্কে নিয়ন্ত্ৰণ থাকিলেও মোগল চিত্ৰকলাই ভাৰতীয় প্ৰাচীন চিত্ৰকলাৰ সংমিশ্ৰণত ভাৰতত এক নতুন যুগৰ সূচনা কৰে।

অসমৰ ক্ষেত্ৰতো ইছলামিক চিত্ৰকলা আৰু ভাস্কৰ্য্যৰ যি নিদৰ্শন পোৱা যায় সেইবোৰ আহিছে মোগলসকলৰ লগত সংস্পৰ্শ হোৱাৰ ফলত। অসমলৈ ইছলাম ধৰ্মীৰ আগমন ত্ৰয়োদশ শতিকাত ঘটিছিল যদিও মোগলে অসম আক্ৰমণ কৰাৰ পাছৰে পৰা ইছলামিক চিত্ৰকলা আৰু ভাস্কৰ্য্য অসমীয়া শিল্পকলাৰ সৈতে পৰিচিত হয়। গড়গাৱঁৰ কাৰেং ঘৰ নিৰ্মাণত মুছলমান শিল্পীৰ অৱদান আছে বুলি অনেকে কব খোজে। কাৰেং ঘৰৰ চতুৰ্দ্দিশে থকা চূড়াবোৰত মছজিদৰ চূড়াৰ সাদৃশ্য থকা যেন লাগে। মোগল ভাস্কৰ্য্য ৰংপুৰৰ ৰংঘৰতো পৰিলক্ষিত হয়।

১৭৩৪ খৃষ্টাব্দত শিৱসিংহ ৰজাৰ নিৰ্দেশত 'হস্তী বিদ্যাৰ্ণৱ' নামৰ পুথিত দিলবৰ আৰু দোচাই নামৰ দুজন মোগল চিত্ৰকৰে ছবিবোৰ অংকণ কৰি এক আপুৰুগীয়া অভিলেখ সৃষ্টি কৰিছিল। সাঁচিপাতত অঁকা আৰু লিখা 'হস্তী বিদ্যাৰ্ণৱ' সচিত্ৰ পুথিখন সুকুমাৰে স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহ আৰু বৰকুঁৱৰী অম্বিকা দেৱীৰ আদেশত ৰচনা কৰিছিল। হাতীৰ বিভিন্ন দোষ-

গুণৰ বৰ্ণনাসহ ছবিসমূহৰ উপৰিও পুথিখনত গ্ৰন্থকাৰৰ নিজৰ ছবি, চিত্ৰকৰ দুগৰাকীৰ ছবি, স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহ বৰকুঁৱৰী অম্বিকা দেৱী আৰু তেওঁলোকৰ সন্তান উগ্ৰসিংহ কোঁৱৰৰ ছবি দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াৰ বাহিৰেও অষ্টাদশ শতিকাত বজাঘৰৰ পৃষ্ঠ পোষকতাত বহুতো পুথি সচিত্ৰকৈ লিখোৱা হৈছিল আৰু এই চিত্ৰবোৰত বাহিৰৰ চিত্ৰকাৰৰ হাত আছিল। ভূষমদ্বিজৰ ‘গুৰুচৰিত’ত অঁকা শংকৰদেৱৰ ছবিটো সাক্ষাৎ মোগল নবাব যেন লাগে।^৩ উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ সাঁচিপতীয়া পুথি ‘গীত গোবিন্দ’ ‘দৰং ৰাজবংশাৱলী’ ‘ধৰ্মপুৰাণ’ আদিৰ চিত্ৰৰ লগত মুছলমান শিল্পীৰ চিত্ৰৰ সাদৃশ্য পোৱা যায়।^৪ শঙ্খচূড় বধ, চিত্ৰভাগৱত আদিৰো তেনে প্ৰভাৱ নোহোৱা নহয়। নগাৰঁৰ বালিসত্ৰৰ পৰা উদ্ধাৰ হোৱা শঙ্কৰদেৱ অনুদিত ভাগৱত পুৰাণৰ পাণ্ডুলিপি প্ৰস্তুতকৰণৰ সময় আছিল ১৪৬১ শক অৰ্থাৎ ১৫ ৩৯ খৃঃ। চিত্ৰ ভাগৱতৰ পাতনিত পণ্ডিতপ্ৰৱৰ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে দিয়া মন্তব্য এই ক্ষেত্ৰত প্ৰনিধানযোগ্য। তেওঁ কৈছে যে এই চিত্ৰবোৰ প্ৰাচীন আৰু ৰাজপুত মোগল আৰ্হিৰ। These paintings pertain to the School of Rajput Mughal Art and that the works at these schools are fairly rare at such an early date.^৫

আহোম মোগল তথা অসম আৰু ভাৰতৰ মাজত মধ্য যুগত বিকশিত নতুন সংযোগ আৰু প্ৰভাৱৰ কথা উল্লেখ কৰি ড° মোহিনী কুমাৰ শইকীয়াই লিখিছে যে ‘মুছলমান খনিকৰসকলে হিন্দুৰ মন্দিৰ নিৰ্মাণত প্ৰাচীন ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় গঢ়, সংস্কৃতি আৰু বিশ্বাসৰ যথাযথ চৰ্চা কৰি তাক অক্ষুণ্ণ ৰাখি নিৰ্মাণ কৰাৰ যত্ন কৰিছিল। মন্দিৰৰ গাত খচিত চিত্ৰাৱলী আৰু মূৰ্ত্তিত ভাৰতীয় বৈশিষ্ট্য আৰু কাহিনীৰ তত্ত্বৰ প্ৰকাশ সুন্দৰকৈ ফুটাই তোলা

৩ লীলা গগৈ, সূৰ্য্যকান্ত হাজৰিকা সম্পাদিত ‘সংস্কৃতি সঞ্চয়ন’, পৃষ্ঠা -১০

৪ আব্দুৰ ৰহমান, ‘অসমৰ মুছলমান সকল’, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, পৃষ্ঠা -৯৩

৫ K.K. Handiqui, Introduction to Chitra Bhagavata, p.-i

হৈছিল। আকৌ এইবোৰৰ লগতে সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধিৰ বাবে মুছলমানী শিল্পৰ আৰ্হিৰ ফুল জালিৰ বা তাৰ লগত তেনে ধৰণৰ থলুৱা ৰূপৰ সংমিশ্ৰণেৰে নতুন ধৰণৰ কাৰুকাৰ্য্যও উদ্ভাৱন কৰি খচিত কৰিছিল। শিৱসাগৰৰ জয়দলৰ ওপৰছোৱাৰ কাৰুকাৰ্য্য, হাজোৰ কামেশ্বৰ মন্দিৰৰ গম্বুজ, মাধৱ দেৱালয়ৰ প্ৰাচীৰ স্তম্ভৰ ওপৰ অংশৰ মিনাৰৰ শিখৰাকৃতিৰ গঢ় আদি এনে প্ৰচেষ্টাৰ নিদৰ্শন বুলি কব পাৰি। এনে অলংকৰণ কাৰ্য্য ৰুচি আৰু বিধিসঙ্গত ৰূপেৰেই অতি যত্নেৰে পৰিকল্পনা কৰি খোদিত কৰা হৈছিল। অৱতাৰকপী ভগৱানৰ কাহিনীকে ধৰি অতীন্দ্ৰিয় জগতৰ শক্তিসমূহ, পাৰ্থিৱ জগতৰ জীৱ-জন্তু, ফুল লতা, আনকি ৰজা, বিষয়া, মাতৃ আদি সকলোৰে চিত্ৰ দৰ্শকৰ বিশেষকৈ ভক্তৰ চিন্তাকৰ্ষক হোৱাকৈ খোদিত কৰা হৈছিল। অথচ এইবোৰত ভাৰতীয় আৰু থলুৱা অসমীয়া সংস্কৃতিৰো সুন্দৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। সাধাৰণ লোকৰ পৰা অসমীয়া গায়ন বায়নলৈকে সকলোৰে সাজপাৰ আৰু ব্যৱহৃত সজুলিৰ ৰূপ এই চিত্ৰ সমূহে ধৰি ৰাখিছে। ইয়াৰ লগতে আকৌ মুছলমান আদৰ্শৰ কাৰুকাৰ্য্যৰ সৈতে সমসাময়িক কালৰ আমোদ প্ৰমোদৰে চিত্ৰ স্থান বিশেষে সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধিৰ বাবে খচিত কৰা হৈছে।

আধুনিক যুগৰ চিত্ৰকলা আৰু ভাস্কৰ্য্যত অৱদান আগবঢ়োৱা সফল ব্যক্তিসকল হ'ল-টোকত আলি (ৰাজ্যিক পৰিবহন বিভাগৰ গড়ৰ প্ৰতীক খ্যাত), ড° ইৰশ্বাদ আলি, আমিনুল হক, চালেহা আহমদ (ভাস্কৰ্য্য), জেবিন ঘোষ দস্তিদাৰ, মাহফুৰজা, এ. বি, মেহনাজ উমেইদ আলি, তচলিমা ইছলাম, ইফতিখাৰ মাহমুদ, ইনজু আহমদ আৰু লুটফা আখতাৰ আদি। ইয়াৰ কেইগৰাকীমান ৰাষ্ট্ৰীয় বাঁটাৰে সন্মানিত শিল্পী। ০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১। আব্দুছ ছাত্তাৰ : সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি, মিচেচ মাচহুদা ছাত্তাৰ যোৰহাট, ১৯৮৬ (তৃতীয় প্ৰকাশ) ।
- ২। আকদাচ আলী মীৰ : ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত ইছলাম ধৰ্মীসকল, (৩য় প্ৰকাশ) বৌচন আৰা এডুকেশ্বন ফাউণ্ডেশ্বন গুৱাহাটী-১, ২০১০
- ৩। Dr. Kasim Ali Ahmed: Muslim Contribution to Assamese Culture, Procreate Prakashan, Guwahati-6, 2004.
- ৪। ইছলাম হুছেইন : হিন্দু-মুছলমান প্ৰশ্ন : সমন্বয় আৰু সংঘাত, গুৱাহাটী, ১৯৯৪ প্ৰকাশক ।
- ৫। Dr. Mohini Kumar Saikia : Assam Muslim Relation and Its Cultural Significance, Golaghat, 1978. A.D.
- ৬। ড° মহেশ্বৰ নেওগ : পৱিত্ৰ অসম, লয়াৰ্ছ বুকষ্টল, গুৱাহাটী, ১৯৯১ ।
- ৭। P.D. Choudhury : Archaeology in Assam (An Introduction) Department of Archaeology, Assam, Guwahati, 1964.
- ৮। Dr. Kamaluddin Ahmed : The Art and Architecture of Assam, Spectrum Publication, Guwahati-1994.
- ৯। কৰমৰুজ্জামান আহমদঃ স্মৃতিৰ জিলিঙণিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান, (প্ৰথম খণ্ড-২০০৯, দ্বিতীয় খণ্ড-২০১১), আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজ, গুৱাহাটী ।
- ১০। Imtiaz Ahmad (ed) : Caste and Social Stratification among Muslims in India, New Delhi, Manohar Book Service 1973.
- ১১। ড° মোহিনী কুমাৰ শইকীয়াঃ অসমীয়া সংস্কৃতিত ইছলামীয় প্ৰভাৱ, অসম সাহিত্য সভা, ১৯৯৮ ।

চিত্ৰ - ১৯ কাৰেং ঘৰ

চিত্ৰ - ২০ তলাতল ঘৰ

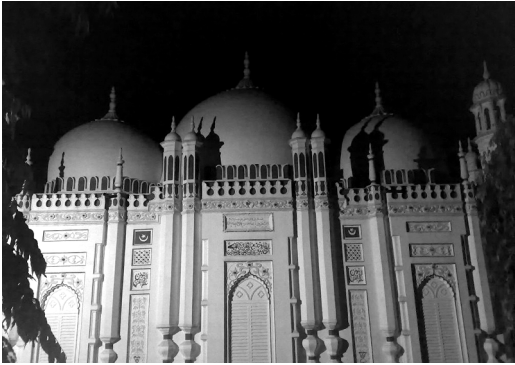

চিত্ৰ - ২১ ঘনশ্যাম দৌল

চিত্ৰ - ২২ বং ঘৰ

চিত্ৰ - ২৩
পাণবাৰীৰ ৰঙামাটি মছজিদ

চিত্ৰ - ২৪
ডিব্ৰুগড় মিৰ্জাবাগ মছজিদ

চিত্ৰ - ২৫
আজান পীৰ দৰগাহ

চিত্ৰ - ২৬ হাজেৰ পোৱা মক্কা দৰগাহ

চিত্ৰ - ২৭ ধুবুৰীৰ পাঁচপীৰৰ দৰগাহ

তৃতীয় অধ্যায়

লোক সাহিত্যলৈ অৱদান

পৰিচয়

ধৰ্মমূলক গীত-মাত

উৎসৱ পাৰ্বণৰ লগত জড়িত গীত

কাহিনীমূলক গীত

কৰ্মভিত্তিক আৰু ত্ৰীড়া বিষয়ক গীত

অন্যান্য গীত

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

প্ৰাসঙ্গিক আলোকচিত্ৰ

তৃতীয় অধ্যায়

লোক সাহিত্যলৈ অৱদান

পৰিচয়

লোক সাহিত্য নিৰক্ষৰ জনসাধাৰণৰ যুগ যুগ ধৰি সঞ্চিত অভিজ্ঞতা আৰু জ্ঞানৰ বৰ্হিপ্রকাশ। লোক-সাহিত্যত লোক-জীৱনৰ ছবি প্ৰতিফলিত হয়। লোক-সাহিত্যই চহা জীৱনৰ ৰং-ৰহইচ, হৰ্ষ-বিষাদ, আবেগ-অনুভূতি প্ৰকাশ কৰে। লোক-সাহিত্য বুলিলে লোক-কাহিনী, লোকগীত, লোককথা, লোকপদ, প্ৰবাদ-প্ৰবচন আদিকে বুজায়। লোক-কাহিনীক পুৰা কাহিনী বা অতিকথা বা প্ৰবাদ (legend), কিংবদন্তি বা জনশ্ৰুতিমূলক (myth) আৰু সাধুকথা (tale)- এই তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। পুৰা কাহিনীবোৰত হিন্দু, ইছলামকে ধৰি সকলোবোৰ ধৰ্মৰ সমল আছে। এইবোৰৰ বাস্তৱ ভিত্তি নাই যদিও কাহিনীবোৰ ৰসাল আৰু ভাবোদ্দীপক। অসমৰ চৰ-চাপৰিৰ অভিবাসী সকলোকে আদি কৰি মুছলমান সমাজত প্ৰকাশিত কিছুমান পুৰা-কাহিনী হ'ল- ভূমিকম্প আৰু ষাড়গৰুৰ কাহিনী, মুৰ্গা আৰু বেহেস্তৰ কাহিনী, সূৰ্য আৰু কাৰবালাৰ তেজৰ কাহিনী, বুঢ়া আৰু আকাশৰ কাহিনী, কলেৰা আৰু বৰআই সম্পৰ্কীয় কাহিনী আদি।

কিংবদন্তি বা জনশ্ৰুতিমূলক কাহিনী বৰ কম। এই কাহিনীবোৰক পুৰা কাহিনীৰ সমাৰ্থক বুলি কব পাৰি। এইবোৰৰ ভিতৰত পোৰামৰুৰ দৰগাহৰ কাহিনী, আদম গুৰুৰ কাহিনী, বগা বাবাৰ মাজাৰৰ কাহিনী, কাৰবালাৰ কাহিনী, হৰিণা আৰু নবীৰ কাহিনী আদি উল্লেখ কৰিব পাৰি।

জোনাক ৰাতি কণ কণ ল'ৰা-ছোৱালী, বোৱাৰী-জীয়ৰী, বৃদ্ধ-বৃদ্ধা লগ হৈ চোতালত চাৰি পাতিত বহি সাধুকথা কোৱা বা শুনাটো আগতে বৰ প্ৰিয় পৰম্পৰা আছিল। মুছলমান সমাজত প্ৰচলিত কিছুমান সাধুকথা হ'ল- ৰহিম ৰূপবানুৰ সাধু, হাবিল-কাবিলৰ সাধু, কালু গাজীৰ সাধু, খোৱাজ-খিজিৰৰ সাধু, ছয়ফুল মুল্লকৰ সাধু, বডিউজ্জামানৰ সাধু, বেউলা-লখীন্দাৰৰ সাধু, ইউচুফ-জোলেখাৰ সাধু, আলিফ- লাইলাৰ সাধু, হাতিম তাইৰ কিচ্ছা ইত্যাদি। ইয়াৰ বাহিৰেও অসমৰ মুছলমান সমাজত কোৱান শ্বৰীফ আৰু হজৰত মহম্মদ (ছঃ)ৰ জীৱনৰ লগত জড়িত কিছুমান আলৌকিক (মোজেজা, miracle) ঘটনা কাহিনী হিচাপে প্ৰচলিত আছে। এইবোৰৰ কিছুমান হ'ল- নবীচাহাবৰ মিৰাজ, জাবেদৰ পুত্ৰৰ কাহিনী, ইজিপ্তৰ ফেৰাউনৰ কাহিনী, ইত্যাদি।

লোক-সাহিত্যৰ অন্যতম উপাদান লোকগীত ধৰ্মমূলক, কাহিনী বা আখ্যানমূলক, উৎসৱ-পাৰ্বণ মূলক আৰু কোনো কাৰ্য্য বা ক্ৰীড়া-মূলক আদি ভাগত আলোচনা কৰিব পাৰি।

উৎসৱ-পাৰ্বণ, খেল-ধেমালি, কৃষিকৰ্ম, সামাজিক নীতি-নিয়ম, লোকাচাৰ আৰু গীত-মাত আদিতো লোক-জীৱনৰ ছবি প্ৰতিফলিত হয়। লোক-জীৱনত ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ গভীৰ হেতুকে লোকগীতত ধৰ্মৰ ভাৱ ফুটি উঠে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ মুছলমানসকল অসমীয়া সমাজৰ লগত একিভূত হোৱাৰ লগে লগে ইয়াৰ লোক সাহিত্যতো ইছলামীয় ভাৱনাৰ চামনি দেখা যায়।

মন্ত্ৰ সাহিত্যত মুছলমানসকলে যথেষ্ট প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছে। 'কৈত পাঁও গৰীয়াৰ বেজ' কথাষাৰে মন্ত্ৰ সাহিত্যত মুছলমানসকলৰ প্ৰভাৱৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। বেমাৰ-আজাৰ হ'লে জৰা ফুকা কৰা হয়। অসমীয়া মুছলমান সমাজত শিশু এটাৰ জন্মৰ লগে লগে ওচৰত আজান দিয়া হয়। মুছলমান ছোৱালী পুষ্পিতা হ'লে নামনি অসমত তিনিদিনৰ মূৰত আত্মীয় বয়সস্থা মহিলাসকলে গা-ধুৱাই খিচাগীত বা সেৰাগীত গায়। উজনি অসমত গীত নেগালেও গা-ধুৱা হয়। ল'ৰা সন্তানৰ খটনা বা চুলতৰ সময়তো

বিয়াগীতৰ লেখীয়া কিছুমান গীত গায়। এসময়ত মুছলমানসকলে ওজাপালিও গাইছিল। সত্যপীৰ বা সত্যনাৰায়ণৰ গীতসমূহো অসমীয়া লোক-সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। প্রকৃত্যৰ্থত সত্যপীৰ হিন্দু-মুছলমানৰ ঐক্য-সংহতিৰ প্ৰতীকস্বৰূপ।

অসমীয়া মুছলমান সমাজত জিকিৰ আৰু জাৰীৰ প্ৰভাৱ যথেষ্ট। ঘাইকৈ আজান ফকীৰৰ নামত প্ৰচলিত জিকিৰবোৰে অতি সহজ ভাব আৰু ভাষাত ইছলামৰ দৰ্শন বা মাহাত্ম্য বৰ্ণনা কৰিছে। ইছলাম ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি তথা আঞ্জাহৰ গুণানুকীৰ্তনেই হৈছে জিকিৰবোৰৰ মূল বিষয় বস্তু। জাৰী বা মৰ্চিয়া গীতবোৰ ঐতিহাসিক কাৰবালাৰ হাছান-শুছেইনৰ কৰুণ কাহিনীৰ লগত জড়িত। প্ৰাচীন অসমৰ জনপ্ৰিয় কুশান গীতবোৰত সোনাপীৰ, মানিক পীৰ আদি ইছলাম ধৰ্মীয় সাধকসকলৰ কথাও সন্নিৱিষ্ট হৈছে। আধ্যাত্মিক ভাৱাপন্ন আৰু বৈষ্ণৱ আদৰ্শৰ প্ৰভাৱ এইসমূহ গীতৰ ওপৰত স্পষ্ট। আধ্যাত্মিক ভাৱাপন্ন আন এবিধ গীত হৈছে মনাই গীত। এই গীতসমূহত ছুফী প্ৰভাৱ বিদ্যমান। হিন্দু মুছলমানৰ সমন্বয়ৰ বাৰ্তা বহনকাৰী এইবোৰ গীতৰ গীতি মাধুৰ্য্য বিশেষভাৱে উল্লেখনীয়। তিজাবুটীৰ পূজাত গোৱা গীতত পীৰ পয়গাম্বৰৰ কথাও সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে।

দেহবিচাৰৰ গীত, চিয়াগীত আদিবোৰত আৰবী ফাছী শব্দৰ প্ৰাচুৰ্য্যৰ লগতে আধ্যাত্মিক ভাববোৰো সুসামঞ্জস্য দেখা যায়। পশ্চিম মঙ্গলদৈ অঞ্চলৰ মুছলমান সমাজত সমাদৃত দুবিধ জনপ্ৰিয় গীত হ'ল- ঢেকগীত আৰু নবীগীত।

কামৰূপ জিলাৰ হাজো অঞ্চলত হাইদৰ গাজীৰ গীত অতি জনপ্ৰিয়। সেইদৰে কাছাৰৰ সোনাবৰী ঘাটৰ ইদ্ৰিছ আলি ফকীৰৰ গীতবোৰ অসমৰ লোক-সাহিত্যৰ অন্যতম সম্পদ।

বিয়ানাম, আইনাম আদিত অসমীয়া হিন্দু তিৰোতা সকলৰ দৰে মুছলমান মহিলা সকলেও অংশ গ্ৰহণ কৰে। অসমৰ মৰীয়া সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত এবিধ মালিতা হ'ল- জনাগাভৰুৰ গীত। তেনেদৰে মণিকোঁৱৰৰ গীত, হাইদৰ-পমীলাৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত, চিকন সৰিয়হৰ গীত, জয়ধন বনিয়াৰ গীত আদিও মুছলমান সমাজত সমানে জনপ্ৰিয়।

জতুৱা ঠাঁচ, প্ৰবাদ আদিত মুছলমানসকলৰ মাজত ফাছী শব্দৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। পদ্ম-পুৰাণৰ কাহিনী মুছলমান সমাজত অতি জনপ্ৰিয়। নাওখেলৰ গীতসমূহত মুছলমানসকলৰ অৱদান প্ৰচুৰ। এই গীতবোৰত বৈষ্ণৱ প্ৰভাৱৰ লগতে ইছলামীৰ প্ৰভাৱো অনুভূত হয়। বাৰমাহী গীতবোৰত ছুফী প্ৰভাৱ অনুমেয়। ৰমজান মাহত চেহৰীৰ সময়ত গজল-জিকিৰ আদি গাই মানুহক জগোৱা এটা প্ৰাচীন প্ৰথা মুছলমান সকলৰ মাজত এতিয়াও প্ৰচলিত।

অসমৰ মুছলমান সমাজত জনপ্ৰিয় এটি অনুষ্ঠান হ'ল 'পুথিপঢ়া' প্ৰথা। 'পুথি সাহিত্য' প্ৰধানকৈ বাংলা সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত কিছুমান ৰসাল ধৰ্মীয় কাহিনী। বাংলা ভাষাত ৰচিত হ'লেও ধৰ্মীয় জ্ঞান নথকা অনাখৰী লোকৰ মাজত এইবোৰ অতি জনপ্ৰিয় আৰু অসমৰ মুছলমান সকলৰ জীৱনত অতি প্ৰভাৱশীল। ধৰ্মীয় জ্ঞান দিয়াৰ উপৰিও এই গ্ৰন্থসমূহে চহা আৰু অনাখৰী শ্ৰোতা সকলক অনাবিল আনন্দ দিয়ে। আধ্যাত্মিক ভাৱেৰে পুষ্ট বীৰ ৰস, কৰুণ ৰস আৰু প্ৰেমৰ কাহিনীৰে এই গ্ৰন্থবোৰ ভৰপূৰ। সচৰাচৰ কাৰবালাৰ হাছান-ছছেইনৰ কাহিনী, হাতেমতাইৰ কাহিনী, জঙ্গনামাৰ কাহিনী, আমিৰ হামজাৰ কাহিনী, ইউছুফ, জোলেখাৰ কাহিনী আদি 'পুথি পঢ়াৰ' ৰূপত পৰিৱেশন কৰা হয়।

বিশ্ববিশ্ৰুত কবি শ্বেখ চাদী, ৰুমী, হাফিজ, ওমৰ খৈয়াম আদিৰ যোগেদি ছুফীবাদে ভাৰতীয় সাহিত্যত এক বিশেষ স্থান লাভ কৰিছিল আৰু ইয়াৰ বিস্তাৰৰ ক্ষেত্ৰত আমীৰ খুশ্ৰু, মহম্মদ জায়সী, কবীৰ, মীৰাবাঈ আদিৰ বিশেষ বৰঙণি আছে। ইছলামীয় ইতিহাস ঐতিহ্যৰ লগত সম্পৰ্ক স্থাপন হোৱাৰ লগে লগে পাৰস্যকে ধৰি মধ্যপ্ৰাচ্যৰ চোহৰাব-ৰুস্তম, লাইলা-মজনু, শ্বিৰী-ফৰহাদ, ইউছুফ-জোলেখা আদি বহু সমাদৃত কাহিনীয়ে সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ লগতে সময়ত অসমতো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল। উৰ্দু আৰু ফাছী ভাষাৰ চৰ্চাৰ ফলত অসমীয়া সাহিত্যত ধৰ্মনিৰপেক্ষ এক ধাৰাৰ উদ্ভৱ হৈছিল। এই নতুন ধৰণৰ ৰচনাৰ ভিতৰত চন্দ্ৰাৱলী বিশ্বকেতু, চাহপৰী উপাখ্যান বা মৃগাৱতী চৰিত্ৰ, মধুমালতী, মাধৱ-সুলোচনা, চন্দ্ৰকেতু, কামকলা আদিৰ উল্লেখ কৰিব পাৰি।

লোক-সাহিত্যৰ প্ৰাচীনতম উপাদান মন্ত্ৰ সাহিত্যকে আদি কৰি
অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ মুছলমান সকলৰ মাজত প্ৰচলিত গীত মাতসমূহ
তলত উল্লেখ কৰা শিতানত আলোচনা কৰিব পাৰি- (ক)
ধৰ্মমূলক/ভক্তিমূলক গীত, (খ) উৎসৱ পাৰ্বণৰ গীত, (গ) কাহিনীমূলক
গীত (ঘ) কৰ্ম-ক্ৰীড়াভিত্তিক গীত আৰু (ঙ) অন্যান্য তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰমূলক গীত ।

ক) ধৰ্মমূলক গীত-মাত

এনেবোৰ গীতত প্ৰধানকৈ ধৰ্মৰ তত্ত্ব কথাইহে প্ৰাধান্য লাভ
কৰে। এইগীতবোৰৰ ভিতৰত জিকিৰ, নবী গীত, দেহবিচাৰ গীত, মুৰ্শিদ
গীত, বাউল গীত, মাৰফতী গীত, গজল, কাৱালী, হামদিয়া আদিক সামৰি
লব পাৰি।

জিকিৰ-জাৰীঃ- জিকিৰ-জাৰীৰ মাজেৰে ইছলামৰ মূলনীতি
কলিমা, নামাজ,ৰোজা আদিৰ তাৎপৰ্য্য প্ৰকাশ পায়। জিকিৰ-জাৰীবোৰ
অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। জিকিৰবোৰ আত্মাৰ স্মৰণ
(‘জিকিৰ’ মানে স্মৰণ) কৰাকে সূচায়। জাৰীবোৰ কাৰবালাত সংঘটিত
হাছান-হুছেইনৰ কৰুণ কাহিনীৰ লগত জড়িত। অসমীয়া জিকিৰ গীতৰ ৰচক
হিচাপে ঘাইকৈ আজান ফকীৰৰ নাম লোৱা হয় যদিও চান্দ খাঁ, মজনুদিল
ফকীৰ, শ্বেখ ফৰীদ, মুনীয়া দেৱান আদিৰ নামো উল্লেখযোগ্য। জিকিৰ
আজান ফকীৰ চাহাবে এইদৰে গাইছিল-

দুনিয়াই এদিনৰ দুনিয়াই দুদিনৰ
দুনিয়াই ফুলনিবাৰী।
কতক চলে বলে কৰ তই দুনিয়াই
ধৰিব খেৱালি মাৰি।
খেৱালি জালৰে গুৰা বাৰে বুৰি
পাহৰে লেখে জোখে নাই
টিকনিতে ধৰি চোঁচনি মাৰিব
সৱাকো একে ঠাই পাই।

* * * * *

তোমাৰ নাম লওঁ মই ইয়া মোৰ খোদা
আল্লা পাণ দি পুজিম মই মকৰাই ছটা
হৰদমে আল্লা হৰদমে আল্লা
তোমাৰ নাম লওঁ মই ইয়া মোৰ খোদা
আল্লা গাখীৰ দি পুজিম মই দামুৰিয়ে পিয়া
হৰদমে আল্লা হৰদমে আল্লা
তোমাৰ নাম লওঁ মই ছোবহান আল্লাহ
হৰদমে আল্লা হৰদমে আল্লা
তোমাৰ নাম লওঁ মই ইয়া মোৰ খোদা
ৰাতি দিনে পাঁচ বাৰ চিজদা দিম তোমাকে খোদা
হৰদমে আল্লা হৰদমে আল্লা
তোমাৰ নাম লওঁ মই ইয়া মোৰ খোদা
তোমাৰ নাম লওঁ মই ছোবহান আল্লাহ
আল্লা বিনে কেউ নাই আৰু আল্লাহে
আল্লা হক্কৰ বিনে চক্কৰ নাই
পানী বিনে নাই নিৰ্মল এ আল্লা
আল্লা কালৈনো সাঁচিলো ঐ জাপৰে বৰ কাপোৰ
ঐ কালৈনো সাঁচিলো ধন এ আল্লা
আল্লা জাপৰে বৰ কাপোৰ জাপতে থাকিব
হাৰতে গজিব বন ঐ আল্লা
আল্লা বিনে কেউ নাই আৰু আল্লাহে
আল্লা ধনে ধনে কৰি তইনো সাঁচিলি
বৰনো যতনে কৰি ঐ আল্লা
লগত নো যায় দু-চপৰা মাটি ।
আল্লা দিনক দিনে হায়াতো কমি গৈছে
ঐ যেন কচুপাতৰ পানী ঐ আল্লা
আল্লা বিনে কেউ নাই আৰু আল্লাহে ।
হক্কৰ বিনে চক্কৰ নাই

আল্লাহ মাছকো ধৰিবলৈ দীঘলী জান খান্দিছে
জীৱক ধৰিবলৈ অনেক যতনে
পাতিছে, যেন অময়া ফান্দ
আল্লা বিনে কেউ নাই আৰু আল্লাহে

আৰু এটা জিকিৰত এনেদৰে গোৱা হৈছে

আচমানতে পইদা মুচাৰে চালাম
আজাব কৰিব বান্দা মউতৰ বেলা
কলিমাহে বৰধন লাগে মানে ভাল
আওৱালে পয়দা হ'ল কলিমা সেয়া
আচমানতে পয়দা মুচাৰে চালাম।
আজাব কৰিব বান্দা মউতৰ বেলা
মুহাম্মদ চৰিয়তত কলিমাহে সাৰ
লক্ষ লক্ষ টকা ভাঙি কৰা যজ্ঞদান
এক হৰফ কলিমাবো নহয় যে সমান।

দৰঙত মুছলমান সকলে বৈঠক কৰোতে আল্লা বা নবীৰ ওচৰত আত্মাৰ
কল্যাণ বা পৰিত্ৰাণ বিচাৰি অন্তৰৰ আকুতি প্ৰকাশ কৰা এই নবীগীত গায়-

নবী গীত (এক প্ৰকাৰ আধ্যাত্মিক তথা দাৰ্শনিক গীত)

নবীজী তোমাৰ মই কমিনা গোলাম
হাজাৰো দৰুদ ঐ হাজাৰো চালাম
মোবাৰক কদমত হাজাৰো চালাম
নবীজী তুমি মোক নাপাহাৰিবা
বেহেস্তক যাঁওতে লগত লৈ যাবা
নবীজী তোমাৰ মই কমিনা গোলাম
হাজাৰো দৰুদ হাজাৰো চালাম
জিন্দাই থাকোঁতে কলিমা পঢ়ো
মৰিবাৰ সময়ত তৌৱা কৰো।

সত্যপীৰৰ গীত

পশ্চিম অসম আৰু বংগদেশত হিন্দু আৰু মুছলমান উভয় সম্প্ৰদায়ৰ মাজত সমানে জনপ্ৰিয় সাধক জন হ'ল সত্যপীৰ। এই সত্যপীৰ গীত সমূহ সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতিৰ মহা নিদৰ্শন-

ফকীৰ কহেন হাসি শুন দ্বিজবৰ।
পুৰান, কোৰান কিছো নাই মতান্তৰ।।
যেই ৰাম, সেই ৰহিম নাম ভিন হয়।
ত্ৰিভুবনে সেই সত্য জানিবা নিশ্চয়।।

চৰ চাপৰিৰ বাউল গীত-চৰ চাপৰিৰ জন সাধাৰণৰ মাজত বাউল গীত অতি জনপ্ৰিয়। গোৱালপাৰা অঞ্চলৰ এটি বাউল গীত এনেধৰণৰঃ-

মনৰে ফাঁকি দিয়া চলবি কতদিন
নিয়া আইলি যোৱা আনা
বেপাৰ কৰিতে দুই আনা
এখন চালান খায়ে হলি দেনা
জবাব দিবি কি, হিচাবেৰ দিন।

চৰ চাপৰিৰ বয়সীয়াল লোকৰ মাজত জনপ্ৰিয় এটি দেহতত্ত্ব গীত এনেধৰণৰ-

- ক) 'অ' আই মাটিৰ এক পুতুল বানিয়ে
কি কাৰখানা তাৰ ভিতৰে
তিনিশ যাঠি তাৰ আছে
তাৰ ওপৰে বাতি জ্বলে
মাজ খানেতে পাংকা ঘূৰে
দমেৰ নিকাশ দমে দেয়ৰে। '
- খ) আচে মানুচ আনন্দৰ বাজাৰে নিগম নিগম ঘৰে
মানুচ আচে গো

মুৰ্শিদ গীত

মুৰ্শিদ গীতবোৰ অসমীয়া দেহবিচাৰৰ গীতবোৰৰ সৈতে প্ৰায় একে। আৰবী 'ইশাদ' শব্দটোৰ পৰা 'মুৰ্শিদ' শব্দৰ উৎপত্তি হৈছে। 'ইশাদ'ৰ অৰ্থ নিৰ্দেশ। যিজনে ইশাদ বা নিৰ্দেশ দিয়ে তেওঁক 'মুৰ্শিদ' বুলি কোৱা হয়। এনে অৰ্থত মুৰ্শিদক গুৰু বুলি ভবা হয়। সেয়ে মুৰ্শিদ গীতবোৰ গুৰু শিষ্যৰ মাজত প্ৰচলিত ভক্তিমূলক গীত। এই গীতবোৰক মাৰফতী বা বহস্যবাদী (mystical) গীত বুলিও জনা যায়। ইৰানৰ ছুফীসাধক সকলৰ 'ছামা' সংগীতৰ পৰা মাৰফতী গীতৰ জন্ম হোৱা বুলি কোৱা হয়। গুৰুভক্তিৰ উপৰিও মুৰ্শিদ গীতত নদী, প্ৰকৃতি, গৃহ, নাও আদি বস্তুক ৰূপক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ঠাই বিশেষে এই গীতবোৰ 'বাউল' ৰূপেও জনাজাত। বংগৰ লালন ফকীৰ, অসমৰ আজান ফকীৰ আৰু শংকৰদেৱ আৰু উত্তৰ ভাৰতৰ কবীৰ আদিৰ ভক্তিবাদী গীতৰ অৰ্থৰ সৈতে মুৰ্শিদী গীতৰ যথার্থতে বিশেষ পাৰ্থক্য নাই। মুৰ্শিদী গীতবোৰ বৈঠক আকাৰে ৰাতিৰ ভাগত গোৱা হয়। এই গীতবোৰ গাওঁতে কেতিয়াবা ৰছুলুলা, হজৰত আলীৰ চৰণ আৰু কেতিয়াবা পীৰ সকলৰ চৰণত সেৱা জনোৱা হয়।

আউলিয়া দৰবেশৰ মাজৰ দৰগাহত অনুষ্ঠিত উৰুচত কাৱালী, গজল, মুৰ্শিদ গীত আদি পৰিৱেশন কৰা হয়। গৰুড়াচল পাহাৰত অৱস্থিত গিয়াচুদ্দিন আউলিয়া চাহেবক সুঁৱৰি গোৱা এটি মুৰ্শিদ গীত এনে ধৰণৰ-

গৌৰাচল পাহাৰৰ দৰ্গাহ শ্বৰিফত

কি ৰৌচন বঢ়ালি তুমি ঐ আল্লা

যে পাহাৰৰ বুকুতে জংঘলৰ মাজতে

সত্তৰজন আউলিয়াৰ মাজৰ হে আল্লা

মছিদৰ কাষতে থকা গিলাপৰে ঢকা

গিয়াছুদ্দিনৰে মাজৰ হে আল্লা

গৌৰাচল পাহাৰৰ দৰ্গাহ শ্বৰিফত

মছিদৰ চোতালত কোৰান পাঠ কৰিলে

সুৱদি সুৰেৰে ওলাই হে আল্লা

গৌৰাচল পাহাৰৰ দৰ্গাহ শ্বৰিফত
মাঘে ফাগুনে উৰুচ মোবাৰকে
যাত্ৰী আহিলে
খোদাৰে দৰ্গাহ বুলি হে আল্লা
গৌৰাচল পাহাৰৰ দৰ্গাহ শ্বৰিফত
উৰুছ উৰুছ বুলি ফকীৰ পৰে ভৰি
খোদালৈ হাতযোৰ কৰে ঐ আল্লা
আমলৰ জৰিয়তে আৱালে আখেৰে
কৰে যেন দৰিয়া পাৰ অ আল্লা
গৌৰাচল পাহাৰৰ দৰ্গাহ শ্বৰিফত

বাউল গীত

১

প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”
দে চালাম দৰুদ নবীজী
বিস্মিলা বুলিয়া মুখে যোৱন খুলি
প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”.....
এ পুৱেতে বন্দনা কৰো
ভানু মহেশ্বৰ।
এক দিগে উঠে ভানু
সেই দিগে পোহৰ।।
প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”.....
এ উত্তৰে বন্দনা কৰো
হিমালয় পৰ্বত।
সেই পৰ্বত চুতিয়া গ’লে
দুনিয়া হৰে আন্ধাৰ।।
প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”.....

এ পশ্চিমে বন্দনা কৰো
আল্লাৰ মছিদ ঘৰ।
সেই মছিদে নামাজ পঢ়ে
দিনেৰ পইগামবৰ।।
প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”
এ দক্ষিণে বন্দনা কৰো
শিৰ সাগৰ।
সেই সাগৰে বেপাৰ কৰে
সান্দ সদাগৰ।।
প্ৰথম “আল্লাৰ নাম”.....

(হাজো, ফকীৰ তোলাৰ আজগড় আলীৰ পৰা সংগৃহীত)

বাউল গীত

২

চিৰ দিন ভৰে কাৰো সখন যাবেনা
আসিবেন বুঢ়া কাল ঘটিবে জঞ্জাল
লাঠিচাৰা বন্ধু চল্তে পাৰ্বেনা
চিৰ দিন ভৰে কাৰো সখন যাবেনা।
জোখন পৰ্বে চাফাৰ দাত
ফুৰাইবে মুখেৰ চাট
ৰুটি মাংস কেউ তোৰ
ভাল লাগবেনা
চিৰ দিন ভৰে কাৰো সখন যাবেনা
যখন পকবে মাথাৰ চুল
কথাই কথাই হবে ভুল
ত্ৰিশ ভৰন চল্তে পৰে
মুক্তি হবেনা

পকা চুল কেচা কৰ্তে পাৰ্বেনা
চিৰ দিন ভৱে কাৰো সখন যাবেনা।
আসিবেন তোফান ভাঙিবে ঘৰখন
ভঙেৰ বছেৰ ডুবি
টানা দিলে বন্ধ
ৰাখতে পাৰ্বেনা
চিৰ দিন ভৱে কাৰো সখন যাবেনা
(হাজো, ফকীৰ তোলাৰ, আজগড় আলীৰ পৰা সংগৃহীত)

মাৰফতী (ৰহস্যবাদী) গীত-

পশ্চিম অসমৰ চৰ-চাপৰিৰ সমাজত প্ৰচলিত
ক) মানুষ না ভজিলে জীবেৰ ভজন হবেনা
ও ভজন হবেনা সাধন হবেনা
আগে কোৰান বিশ্বাস কৰ, পৰে মুৰ্শীদ ধৰ
তাৰ উছিয়ায় পাইবা খোদা, দুৰে ববেনা
বাপ মাও জাহেৰে খোদা
ভজলে বেহেস্তৰ ৰাস্তা সোজা
অবিশ্বাস কৰ কেন কোৰান খুজনা
বাপ মাও বছিয়া থাকলে ছেলে গেলে হজ্জ
লাখ টকা খৰছ কৰলে হজ্জ তাৰ হবেনা
মক্কাৰ চাৰপাশ ঘূৰে, আছৰাদ নাম পাথৰে
সেই পাথৰে চুমা দিলে হাজীৰ গুনাহ থাকেনা
আগে পীৰ মুৰ্শীদ ধৰ, মানুস মক্কাচিন
মানুষেৰ মখে আছে পাথৰ সবাই জানে না।

দেহ বিচাৰৰ গীত

হাজোৰ বৰ্নি আধিয়াৰ পাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত-

আদমৰে তই দেহৰ বিচাৰ কৰ হায়ৰে হায়
মানৱৰে তই দেহৰ বিচাৰ কৰ

এই দেহা তোৰ আপোনাৰ মাজে পোহৰ দেই দুই চান্দ সূৰুযে
চান্দেৰ আলো, চান্দেৰ বাজাৰ, চান্দেৰ আলো চান্দেৰ বাজাৰ
আছে তোৰ এই দেহৰ ভিতৰ, আদমৰে এই দেহৰ বিচাৰ কৰ
মানবৰে তই দেহৰ বিচাৰ কৰ

আদমৰে তোৰ দেহৰ মাজে ন দৰজা ওঠৰ মকাম আছে
আদমৰে তোৰ দেহৰ মাজে, অচিনাকি এক পাখি আছে
এই পাখিকে ধৰিবি যদি, এই পাখিকে চিনবি যদি
দিলেৰ কাবাই নামাজ পঢ়
আদমৰে তই দেহৰ বিচাৰ কৰ।

(খ) উৎসৱ পাৰ্বণৰ লগত জড়িত গীত

অসমৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ দৰে মুছলমানসকলেও জীৱন চক্ৰ
তথা বিভিন্ন উৎসৱ অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত গীত-পদ গায়। সন্তান জন্মৰ
লগে লগে আজান দিয়ে। ঠিক তেনেকৈ ল'ৰাৰ খটনা বা চুন্নতকৰণ,
ছোৱালীৰ তোলনি বিয়া (আজিকালি প্ৰায় লুপ্ত), বিয়া-বাৰু, মহৰম আদি
উৎসৱত গীত গোৱা হয়-

১) বিয়া আৰু জোৰণৰ গীত

(হাজোৰ দলৈ তোলা অঞ্চলত প্ৰচলিত)

১) মাৰাৰ অলংকাৰ থোৱা কাতি কৰি ঐ ৰাম
দেউতাৰ অলংকাৰ থোৱা
ৰামে দি পঠাইছে বিচিত্ৰ অলংকাৰ
হাতে জোৰ কৰি লোৱাহে।

ছোৱালী উলিয়াই দিয়াৰ সময়ত কাকজান অঞ্চলৰ মৰীয়া আয়তী সকলে
গায়-

২) ওলাই আহা আইদেউ এ
অ' সখি, মাটিত মঙ্গল চাই
গণকে গনিতা কৰে

অ' সখি ক্ষণ চৰি যায়
ওলাই আহা আইদেউ এ
অ' সখি আঙুলিত লেখি
অ' সখি অত প্ৰজা ৰৈ আছে
অ' সখি তোমাকে নেদেখি।

মৰিগাঁও অঞ্চলৰ বিয়াত গোৱা যোৰা নামৰ উদাহৰণ-

ক) ৰভা খুটা হেলেকা, ৰভা খুটা হেলেকা

দৰা ঘৰৰ মানুহ বোৰৰ

চকু কেইটা টেলেকা

খ) বজাৰৰে সেন্দুৰ, বজাৰৰে সেন্দুৰ

কইনা ঘৰৰ মানুহবোৰ

মাটি তলৰ এন্দুৰ

মাটি তলৰ এন্দুৰ।

কইনাক ধেমালি কৰি গোৱা মৰিগাঁও অঞ্চলৰ এটি গীত এনে ধৰণৰ-

গৈয়ে কি পাবাগৈ দালি দি ভাত

শাহু আয়ে লগাব কেতেৰা মাত

আনিব লাগিব দূৰণিৰ পানী

লব যে লাগিব ওৰণি টানি

পেলাব লাগিব গোহালিৰ গোবৰ

ভাঙিব লাগিব শাহু আইৰ জগৰ।

দৰঙৰ মুছলমানসকলৰ বিয়া-বাৰুত 'চেৰা ঢেক' গোৱা হয়। ই এক প্ৰকাৰ

খিচা গীত (জোৰা নাম) ৰ নিচিনা। তেওঁলোকে বিয়া-বাৰুত দৰা বা কইনা

ঘৰৰ ইঘৰে সিঘৰক ধেমালিতে ব্যঙ্গ কৰি গোৱা ঢেক এনে ধৰণৰ-

কইনা ঘৰীয়া : বিয়া চাবা আইছা বেটা

বিয়াত খাবি চিৰা

ঢেক মাৰবা নৰা যদি

মূৰত মাৰিম পীৰা

দৰা ঘৰীয়া : কি বুলি লগেলি মাত ঐ খখুৰা
কি বুলি লগেলি মাত।
ৰভাৰ তলত বহি আছে
নাহৰফুটুকী বাঘ।

কইনা ঘৰীয়া : হামী আহেই গাৰাপ গিৰিপ
ঘোঁৰাই মাৰে ছুটি
শিঙিমেরা আইবা লাগছি
পুৰা বেলা ৰাতি

দৰা ঘৰীয়া :- আলি আলি যাবা বালি
বালীৰ ভাঙাঘৰ
ফেঁচামুৰা কইনা দেখি
বৰৰ উঠে জ্বৰ।

খিজলা গীত : খিজলা মানে জোকোৱা বা খিচা। অৰ্থাৎ বিয়াৰ ৰভাৰ
তলত বহি দৰা কইনাৰ দুয়োফালৰ পৰা পৰস্পৰে পৰস্পৰক জোকাই গোৱা
গীত (হাজো ৰামদিয়া অঞ্চলৰ)-

বকা চাল ভিজালো আধা পেইটা
বৰোচৰ* লেমটোত নাইকা ফিটা
নাইকা ফিটা নাইকা তেল
বৰৰে দাইদাকে তেল কিন্বা গেল
বৰৰে দাইদাকৰ হাতত নাই টকা
তেল কিন্বা যাওঁতে ৰাখিলে ঢকা
ঔ কা মেকানি কি কল্লা মোকে
আধা কাপ চাহেদি ভুলালু তোকে।

* দৰাঘৰীয়া

২) ইলানৰ পুখুৰীত নীলাকৈ পানী
তাতে গা ধোৱে ছুৱালী* ৰাণী
এফালে ছুৱালী শেৱালি ছিঙে
সিফালে লৰাই কদাম গছ কাটে
লৰাই দৈলে দে কদামৰ ঠানি
ছুৱালীৰ ছিঙি গল কটানৰ শাৰী
মাই বাবাক ধৰিহে নাপেৰবা গালি
সেই ৰবিবাৰে আনি দিম শাৰী
সেই ৰবিবাৰে নানিলা শাৰী
সেই শুকুৰবাৰে আনি দিম তাঁতী
তাঁতীখন চাই চাই জুৰিলে বাটি
দীঘলে পঠেলাই চাৰিহাত বাটি
বুৱাস্তে বুৱাস্তে অলে গেল ৰিহা
আজালা ছোৱালীৰ পাতিলো বিয়া।

বিয়াগীতঃ

(হাজো ৰামদিয়া অঞ্চলৰ)

ৰাম ৰাম কদ্দেৰ তলতে
ৰাম ৰাম নাযাবা চান বাবা
ৰাম ৰাম কদ্দেৰ ঠেনা ভাঙি পৰে এ
ৰাম ৰাম নদীৰ পাৰতে
ৰাম ৰাম নোৱা খেৰ গজিছে
ৰাম ৰাম কাঁচি লৈ কাটিবা যাওঁ এ
ৰাম ৰাম অন্যই মাছ মাৰে

* ছোৱালী

ৰাম ৰাম বৰকি বৰ বল্পী
ৰাম ৰাম বাবাই মাছ মাৰে বতু এ
ৰাম ৰাম অন্যই বিয়া কৰে
ৰাম ৰাম অকণ অকণ ছোৱালী
ৰাম ৰাম বাবাই বিয়া কৰে বুৰী এ

দৰাৰ টোপনি ধৰিলে গোৱা গীতঃ

টুপনি আলজাল টুপনি মহাকাল
টুপনি বীজৰে সতুনি
টুপনিৰ মায়াকে তামুল দি জোগাৰে
টুপনি ভাঙিবৰ চলে
ইৰপতি ৰাইজৰ বিৰপতী কইনা
ভাঠি ৰাইজৰ বৰ
কোনোবা ৰাইজৰ বৰটু আহিছি
টুপনিত হালি হালি পৰে
টুপনিৰ বোৱাকে তামুল দি জগাৰে
টুপনি ভাঙিবৰ চলে
তেওঁ টুপনি ভাঙিবা নৰে।

দৰাঘৰক মাল বস্ত্ৰ দিলে গোৱা গীত

চখু দামাদৰ তুলাক তুলি
মুখে দামাদৰ কাৰেলি বৰান
নাইকা দামাদৰ মায়াক
নাইকা দামাদৰ বাইপাক
নাইকা দামাদৰ লগৰে সাৰথি
আমি দামাদৰ মায়াক
আমি দামাদৰ মায়াক
আমি দামাদৰ বায়পাক
আমি দামাদৰ লগৰে সাৰথি।

মাটিৰ কলচী কাষে লৈ
গেলা জৈৰাবালী* যমুনাৰে ঘাটে
পৰিয়া ভাঙি গেলো কাখেৰে কলচী
কান্দে জৈৰাবালী আচাৰে
কান্দে জৈৰাবালী বিচাৰে
কান্দে জৈৰাবালী ধুলিতে লুটিয়া
মাৰেৰ ভৰাল ভাঙিয়া
কলচীৰ তলা গৰালা
বাপোৰ ভড়ালে ভাঙিয়া
কলচীৰ পেটো গৰাল
আতাৰ ভড়ালে ভাঙিয়া
কলচীৰ গলো গৰালা
আবুৰ ভড়াল ভাঙিয়া
কলচীৰ কাণো গৰালা
বৌৰ ভড়াল ভাঙিয়া
কলচীৰ উপাৰে চিৰফুল তুলিলা
মাটিৰ কলেচী বদেলি
বদলাই দিলো মই চৰানৰ* কলেচী

খিচা গীত :

(হাজো দলৈতোলা অঞ্চলৰ) - দৰাৰ লগত কইনা ঘৰলৈ বিয়াৰ দিনা
অহা লোকসকলে কইনা বা কইনাৰ লগত থকা লোকসকলক উদ্দেশ্য
কৰি ধেমালি সুৰত বা ব্যঙ্গ কৰি খিচা গীত গায়-

তেমি জলো মলো তেমি ঘলো মলো
তেমিৰে দুদলি জৰি
বৰোৰ ভায়াক উধে[†] ৰাইজে কথা সুধে
কেইকুৰি ভাঙিলি টকা ৰাম বৰুৱা।

* কইনা • পিতল † উঠে

দুকুৰি ভাঙিলো গোছাৰিক আনিলো
নাঙলাত কৰিলো ঠিয়াৰাম বৰুৱা
জোটাৰে জোটাৰে জোটাৰে ছিঙিলা মাল
ও বৰ কাঁহীত ভাত খাইতী বায়পেৰৰ আদেৰি
বৰকাঁহী নানিলি কিয়?
আনিবা খুতছিলো, মাজনতা নাপালো
ভনিয়েৰক নানিলা কিয়?
নাইকালৰ বাগোলা হালে কি নাহালে এ
ঠক ভৰি ভৰি লাগে ৰাম বৰুৱা ও
বাবাই কইনা চাৰে ওৰাঙে দৰাঙে এ
মাই কয়না চাৰে ঘটে ৰাম বৰুৱা এ
চহৰ ফুৰবাৰ চলে বাপাই কয়না চাৰে এ
এটু মোৰ মঞ্জুৰ কয়না ৰাম বৰুৱা এ
চাৰাওঁ নালাগে চাপাৰো নালাগে এ
মোক লাগে সমেন কয়না ৰাম বৰুৱা এ
শহুৰৰ পুতাকে গাজালো মাতিছি ও
হাথি লৈ চিকাৰক যাওঁ ৰাম বৰুৱা ও
হাথিকে হৰালু লাহৰি বুনতে ও
ঘোঁৰাকে হৰালু বনে ৰাম বৰুৱা ও

সান্দহ খুন্দা গীত (চিত্ৰ-১৭)

বিছমিল্লা বুলিয়া ধান ঢেকিত দিলা
বিছমিল্লা বুলিয়া গাখীৰত বাইনা দিলা
কলি মোৰ নাগে
তেৱে বৰোচৰ গাখীৰ আহি নাপালা
কইনাচৰ গাখীৰ আহি আগো বাঢ়িলা

তেলদিয়া গীত : বিয়াৰ জোৰণৰ দিনা অৰ্থাৎ বিয়াৰ আগদিনা তেলৰ দিন।
সেইদিনা কাঁহৰ বাটিত মিঠাতেল লৈ আম পাটেৰে দৰা বা কইনাৰ গাত
তেল চতিয়াই বোৱেক বা আবুয়েকে ৰং ধেমালিৰে গীত গায়। (হাজো
দলৈতোলা অঞ্চলত প্ৰচলিত)

১) ও হা মোৰ ৰাইজোৰ মাঁও হালেদি
ৰামদেলা নাৰায়ানি তেলো দৈলালি
কাকা দৈলালি বো দৈলালি*
নাজানো দলা বাচা কাৰ নজাৰ* লাগে
কপাহৰ গুটি ছয়মহীয়া সুঠি
তাক দিয়া দৌলা বাচা নজাৰ ভাঙিলো
ঘাটৰ দুবুৰি বাটৰ দুবুৰি
তাক দিয়া দৌয়াৰ বাচা
নজাৰ ভাঙিলো।

২) কাকাই বানাই মাৰোৰা
বোৱে দিলা গাভৰালীৰ পিৰা
সিয়ো পিৰাত বহিয়া
ঘুঁহে দামদে নাৰায়ানিৰ তেল
সিয়োনো তেলো ঘুঁহিয়া দামান জাবো
ভিন্ন দেচক লগি
ভিনোনা দেচো বালি
বৰোনা দেচো বালি
সেই আমাৰ বেৰা ৰঙো চাইবো

* দলিওৱা * নজৰ, কুদৃষ্টি

দৰাক গা ধুউৱা গীত :

১) গা ধুই উঠিয়া হৰিয়ে মোৰমালা
কহায়ো নাপাবা চাবি তই ধৰমৰ দেখি
ধৰমৰ পানী লবি আচুল পাতি
সোণকালতে পুত্ৰ দান পাবি
নাঙলাৰ মূৰত পাই
কাপোৰ কাপোৰ কৰে
মায়াকে নকৰে কাণ
দাউৰি যাবাগে বৰঘৰ সুমাগে
লচকৰে মেলিবাগে চন্দুক
লস্কে মেলিয়া খস্কে পিন্ধিয়া
মুকুতা বেহাবা যাঁও

২) বাটেৰে অৰেহী কাজালা কাজেলি
তাৰে পাতে কৰে জেলু মেলু
পুতাকক চুৱাবা লাগছি
কান্ধৰ মুগছা কৰে জেলু মেলু
ভাল মানুহৰ পুতাকক ধুৱাবা লাগছি
উপাৰে আৰাল টানি
মেৰমাৰি বান্ধিবা কোকালৰ কাছুতি
পাক মাৰি বান্ধিবা চুলি
গা ধুই উঠিয়া কহায়ো নাচাবা
চাবা ধৰমৰ দেখি
ধৰামোৰে পানী খাবি আচুল পাতি
সোনকালতে পুত্ৰ দান পাবি।

দৰা সাজি গৈ থাকোতে গোৱা গীত :

সোণাৰ বিৰিষ মাৰিয়া দামাদ* উঠিল হাতীৰ উপাৰে
কিনো দামাদ মনে হৈলা ৰঙা
বালিৰ সোণা পাহৰি এৰিলা
বৰৰ বোৱাক বুদ্ধিৰে নাগেৰি*
আন্টি সোণা কাণতে পিন্ধিয়া
সোণাৰ বিৰিষ মাৰিয়া উঠিল দামাদ গাৰীৰ উপাৰে
কিনো দামাদ মনে হৈলা ৰঙা
বালিৰ চোলা পাহৰি এৰিলা
বৰৰ বয়নাক বুদ্ধিৰে নাগেৰি
আন্টি চোলা গাতে পিন্ধিয়া
সোণাৰ বিৰিষ মাৰিয়া উঠিল দামাদ ঘোঁৰাৰে উপাৰে
কিনো দামাদ মনে হৈলা ৰঙা
বালিৰ শাৰী পাহৰি এৰিলা
বৰৰ খুইবাক বুদ্ধিৰে নাগেৰি
আন্টি শাৰী ককালে পিন্ধিয়া।

দৰাক আদৰি নিয়া গীতঃ

বৰি নিয়া বৰি নিয়া চায়া মাৰোৱাৰ তলে
তাকে বুলু বৰগিৰি মোকে বৰি নিয়া
মাথাতে বৰকাপুৰ দিয়া মোকে বৰি নিয়া
বৰগিৰি বৰি নেনে কিবা মনৰ দুখে
বৰি নিয়া বৰি নিয়া চায়া মাৰোৱাৰ তলে

* জোঁৱাই • ভঁড়াল

গলতে মালা দিয়া মোকে বৰি নিয়া
খুলালি বৰবা নাহে কিবা মনৰ দুখে
বৰি নিয়া বৰি নিয়া চায়া মাৰোৱাৰ তলে
তাকে বুলু দাদা শহুৰ মোকে বৰি নিয়া
হাততে চিৰ আঙুঠি দিয়া মোকে বৰি নিয়া।

দৰাৰ ঘৰৰ মানুহ কইনাঘৰৰ ৰভাৰ তলত বহাৰ পাছত গোৱা গীত :

(হাজো অঞ্চলত) : সোণাৰ বাটাত গটেলি* গুৱা

ৰূপাৰ বাটাত বেহা ভৰা পাণ
দিয়া নিয়া মইনাৰ বাইপাকৰ হাতত
তাকো খায়া মইনাক কবুল দিয়া ।
নাখাওঁ আমি গটেলি গুৱা
নেদাওঁ আমি অবুল মইনাক কবুল
জুনি বান্ধবা পাৰে সিন্দেৰুৰে* আলি
তাতে দিম মই অবুল ময়নাক কবুল ।

এই কথা চুনিয়া†, গোল বোৰা দামান ঘৰকে লেগিয়া

কহাই গেলা ঘৰৰ বুৰী মাই
সাজাই দিয়া ভখে পিয়াচৰ লাৰু ।
আমি জাইবো ধেঙুৰ* মাতিবা
কহাই গেলা ধেঙাৰী ভায়ো
লোৱা ভায়ো কদলেৰ সাঙি ভাৰো
আকে ৰাতিৰ ভিত্তাতে
বান্ধি দিবা লাগবু সেন্দুৰৰে আলি ।

* গটা *সেন্দুৰ †শুনি *মাটিৰ কাম কৰা বিহাৰী লোক

ও দিলা ধেঙাৰে সেন্দুৰৰে আলি
আকে ৰাতিৰ ভিত্তাতে
বান্ধি ওইলালা সেন্দুৰৰে আলি ।
ও কইনাৰ বায়পাকৰ খৰে কঁপে গাওঁ
কিনো জোঁৱাই আজলা, কিনো জোঁৱাই বিজলা
বান্ধি ওলাইলা সেন্দুৰৰে আলি ।
দিবা লাগিল অৱল মইনাক কবুল
মূৰে মইনাৰ ঘোঁৰাৰ চুলি
মুখে মইনাৰ মুকুতাৰে পাহি
মোৰে মইনাক বিয়া দিলি
দয়াৰ বায়পাকৰ পুৰে সৰ্ব গাঁও ।

বিয়া গীত নলবাৰী অঞ্চলৰ* :

দৰাঘৰে কইনালৈ কাপোৰ, তেল, চাবোন আদি পঠিওৱাৰ পিছত
গোৱা গীত

গছডাল কাটিলো হিৰিৎকে ফেলালু
সাজালু চইতানৰ ঢেঁকী, বাচা দুৰকে নাযাবা;
সোণাৰে ধুনজৰী ঘৰত বজাবা ।
চইতানৰ ঢেঁকীতে মই সান্দহ খুন্দিলু
ভদ্ৰমন* চাহাবক লেগি বাচা
ভদ্ৰমন চাহাবে তেল দি পৈঠাৰে
আইনা চাই বান্ধিবা খোপা ।
কইনাৰে খোপাতে কুইনো হাত নিদিবা
জনাতকে পৰিব টাকা ।
জনাতকে পৰিব, ঠনাতকে উঠিব

* ড° হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মাৰ 'কামৰূপী লোকগীতি সংগ্ৰহ'ৰ পৰা উদ্ধৃত ।

• দৰাজন

লাগিব ছয়কুৰি জেঙা বাচা
দুৰকে নাযাবা
সোণাৰে ধুনজৰী ঘৰতে বজাবা।

কইনাক গা ধুউৱা গীত :

কাছা মাহো নিদিবা গাৰৰে
চোমা চন্দনে গন্ধাব গাৰৰে,
মাহো মাহোকো গন্ধাব গাৰৰে।
দিয়া আই মোক আশীৰ্বাদ
পাচো বেটাৰ মাক হ'ব
পাঁচ বেটাৰ মাক হ'ব
গোলী ভৰা গৰু হ'ব একশ
সেন্দুৰে দিন কাল যাব।
কাছা মাহো নিদিবা গাৰৰে।

কইনা গা-ধুই উঠাৰ পিছত গোৱা গীত :

গা-ধুই উঠিলা গাছ ফল
মায়াকক সুখিলা গাছ ফল
মাই মই কি কাপোৰ সলাওঁ গাছ ফল
হাৰীতে আছে সৰু সুতাৰ মেখেলা
সেইযোৰ সলাবা গাছ ফল
কি পখীয়ে উৰায়ে গাছ ফল
গাছৰ উপৰে গাছ ফল

২। চুন্নতৰ গীত :

কামৰূপ জিলাৰ হাজো অঞ্চলত প্ৰচলিত

খটনা বা চুন্নত মুছলমান সকলৰ এটি ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান। নামনি
অসমত ইয়াক 'মুছলমানী' বুলিও কোৱা হয়। ৬/৭ বছৰ বয়সত ল'ৰাৰ

খটনা বা চুলত সম্পন্ন কৰা হয়। খটনা হ'ল ল'ৰাৰ পুৰুষাংগৰ আগ ভাগত অনাবশ্যক ভাৱে ওলমি থকা ছাল টুকুৰা ছেদন কৰা। এই ছেদন কৰা কাম 'বইদাৰ' বা 'ফৰঙা' অথবা 'নাপিতে' সম্পাদন কৰে। অৱশ্যে আজিকালি চিকিৎসক সকলেও এই কাম সম্পন্ন কৰে। খটনাৰ দিনা ল'ৰাটিক দৰাৰ নিচিনাকৈ সজোৱা হয় আৰু মহিলা সকলে বিয়া গীতৰ লেখীয়া চুলতৰ গীত গায়। ৰোৱাই মৌলৰীয়ে চুলত কৰাৰ আগদিনা সন্ধিয়া কলিমা পঢ়ুৱায়। গা ধোৱাৰ সময়ত বিয়াগীতৰ নিচিনা এই গীতবোৰ গায়-

শালমাছৰ ঘাড়দানা খাবা জুতি জনা

ধুৱাবা নাজনা কিয়া।

ওচাৰতে পুখুৰী, গাধুৱা লুতুৰি

গাঁৱৰে মল নাজে কিয়া।

শালিধানৰ ভাখেৰি মেখেলাত হাণ্ডৰি

ধুৱাবা নাজনা কিয়া।

ধুৱাবা ধুৱাবা ভালকে ধুৱাবা হাতত

টকা শিকি গাতত কুইছা ছকি

ধুৱাবা নাজনা কিয়া।

৩। হজ্জ গমনৰ সময়ত গোৱা গীত :

হজ্জ মুছলমান সকলৰ এটি পৱিত্ৰ ধৰ্মীয় কৰ্ম। আৰ্থিকভাৱে স্বচ্ছল সকলো মুছলমানৰ বাবে এক নিৰ্দিষ্ট সময়ত হজ্জ যাত্ৰা অৰ্থাৎ মক্কা দৰ্শন আৰু ধৰ্মীয় ক্ৰিয়া-কৰ্ম সমাপন বাধ্যতামূলক। হজ্জ যাত্ৰী সকলক আগবঢ়াই থবলৈ যাঁওতে তিৰোতা সকলে এনে গীত গায়- (হাজো ৰামদিয়া অঞ্চলত প্ৰচলিত)

কতো হাজী উৰি উৰি দলে

আল্লাৰ ঘৰ চাবাৰ নিয়ত কৰে।

আমাৰ কপালে লিখনা আৰ, আমাৰ নচিবে লিখনা

আমাৰ মন জ্বলাইছে, আমাৰ দিল জ্বলাইছে

জাইতে হবে আমাৰ মক্কা-মদিনা
জাইতে হবে আমাৰ সোনাৰ মদিনা
কতো হাজী উৰি উৰি দলে দলে
আল্লাৰ ঘৰ সাত বাৰ তন্তুৰাফ কৰাৰ নিয়ত কৰে
কতো হাজী উৰি উৰি দলে দলে
চয়তানক পাথৰ মৰাৰ নিয়ত কৰে।

৪। শ-সত্কাৰ সম্পৰ্কীয় গীত :

মুছলমানসকলে মানুহ মৰাৰ পিছত কবৰলৈ নিয়াৰ আগতে গা-
ধুৱাই মৃতকৰ শটো পৰিষ্কাৰ কৰে। সেই সময়ত তিৰোতা সকলো গোৱা মুদ্ৰ্দা
ধোৱা গীতৰ কেইফাঁকি মান এনেধৰণৰ -

লাইলাহা ইল্লালাছ চুবহানে বৰ্ণিল
লাইলাহা ইল্লালাছ চুবহানে বৰ্ণিল
চিৰ আল্লা চিৰ আল্লা চিজদা দিম মই কাকে
আল্লাৰে হুকুমে চিজদা দিম মই আল্লাকে
বুকুৰ গুনা মাফ কৰা চুবহানে বৰ্ণিল
লাইলাহা ইল্লালাছ মুহাম্মদ ৰচুল
চকুৰ গুনা মাফ কৰা চুবহানে বৰ্ণিল
হাতৰ গুনা মাফ কৰা চুবহানে বৰ্ণিল
লাইলাহা ইল্লালাছ মুহাম্মদ ৰচুল

(গ) কাহিনীমূলক গীত :

মুছলমান সমাজত প্ৰচলিত কেইটিমান উল্লেখযোগ্য কাহিনী গীত
হৈছে- বেউলা-লখীন্দাৰ গীত, হাইদৰ গাজীৰ গীত, জনা গাভৰুৰ
গীত, মণি কোঁৱৰ আৰু ফুলকোঁৱৰৰ গীত, ওজাপালি গীত, জাৰী গীত,
হৰিণী (চিকাৰৰ) গীত, আজান ফকীৰৰ গীত, সোনাভানুৰ গীত, শ্বহীদ
মোজাম্মিল হ'কৰ গীত, ইত্যাদি।

মনসা বা বেউলা লক্ষীন্দাৰৰ গীত

(১)

হাজো অঞ্চলৰ মুছলমান সকলৰ মাজত মনসা গীত বা বেউলা লক্ষীন্দাৰৰ গীত অতি প্ৰিয়। হাজো দলৈতলা অঞ্চলত প্ৰচলিত এঁফাকি গীত এনে ধৰণৰ-

বেউলাই বোলে শুনা বৈনী আমাৰ বচন
চন্দ্ৰধৰৰ চৈধ্য ডিঙা মাৰা গৈলা সাগৰে
অ বেউলা সেই চৈধ্য ডিঙা তুলিলা পাৰে
অ তুলি বেউলাই ঘৰে চলিলা।
ছয় ভাই শত্ৰুৰ লৈ বেউলাই ঘৰে আহিলা
আৰু হৈয়া ঘৰে লৈ আহিলা।
বেউলাই বোলে শুনা আমাৰ বচন
হৈ আহাৰহৈয়া.....।
চৈধ্যদিনে সাঁতুৰি লৈ আহিলা চন্দ্ৰধৰৰ ঘৰে
জয়ধনে বলে চন্দ্ৰধৰ তই বেউলাক
কোনো পৰীক্ষা নকৰ হৈ হৈয়া
অ আহাৰ হৈয়া.....।
এনেহেন বচন শুনি পণ্ডিতে আজি কেনাই দেখো
তাকে ৰাখেৰাল চড়িতে অ হৈয়া আহাৰ
অ বেউলা অ অস্থি ধোৱে বেউলাই সাগৰে
অ অস্থি ধুই বেউলাই টালি টোপোলা বান্ধে
স্বামীৰ অস্থি ধুই বেউলা সুন্দৰী অ
অ আহাৰ হৈয়া.....।

(২)

কান্দে কালিৰ নাগ
লখাৰ ৰূপ চাই;
কি সতে দাকু আলা
প্ৰাণ ফাটি যায়।
কান্দে কালিৰ নাগ.....।
ভৰিৰ পতা দেখুৱালা
খৰম ঘূৰণীয়া
ভৰিৰ আঙুলি দেখুৱালা
হালধিৰে গাঁঠি ঐ
কান্দে কালিৰ নাগ।
ভৰিৰ ডিমা দুটি দেখুৱালা
ভীম যৌৱনৰ কলৰ পুলি
হাতৰ বাহু দেখুৱালা
কেতেকী ফুলৰ দিলা ঐ
কান্দে কালিৰ নাগ
গুঁঠ দুটি দেখুৱালা
পদুম ফুলৰ পাহি
তাৰে মাজত আছে আলা
মিচিকি হাঁহি ঐ
চকু জুৰি দেখুৱালা
চল্‌চলিয়া তৰা
কপালখন দেখুৱালা
তिलाখৰে ফতা ঐ
কান্দে কালিৰ নাগ।
কাণখন দেখুআলা

आङ्ठीया पाण
मूरटो देखुराला
पका डालिम हान
कान्दे कालिब नाग
कालिब नागे कान्दे
तेज दोगा फ्फेमा करे।

(७)

उज्जई चलिछे भेल लखक लये
बेउला कान्दे ई भेलत उठि
मबार लगत जीयाओ भाहिछे
तेजिम मई पबाण।
चकु मेलि चोरा स्वामी
मुखे दिया मात
कि मते थाकिम मई
दयारे स्वामी।
मुखलैनो किनो चाम मई
पुर्णिमारे जेान
चकुलैनो किनो चाम मई
सबगरे तबा।
उठा उठा दयाब स्वामी
किमान करू निद
कोनोबा साउद आहिवा लागिछि
भेले निबो टानि।
ताँलैनो किनो चाम मई
दालिमब गुटि
भरिलैनो किनो चाम मई

পদুমৰে পাহি।
উঠা উঠা দয়াৰ স্বামী
কিমান কৰা নিদ
কোনোবা সাউদ আহিবা লাগিছি
ভেলে নিবো টানি।
উজাই চলিছে ভেল লখাক লয়ে

(৪)

কাৰ ঘৰৰ জীয়াৰী আই তই
কাৰ ঘৰৰ বোৱাৰী।
কাৰ ঘৰ নিজ নাৰী আই তই
কোৱা চুৰু কৰি।।
ঐ চান্দৰ বোৱাৰী লখিন্দাৰ
মোৰ স্বামী সতী বেউলা মই।
শাছৰ নাম সোনকীয়া।।
লেহেৰা লেহেৰি ভৰি
পিতাৰ নাম হ'ল কচোপ
বঢ়া তামোলত কামোৰ দিলে
ভূন ভূনাই ভোমোৰাই।।
একো ঘাঁৰ মাৰে গধাক
আহ উহ কৰে।
দুয়ো ঘাঁৰ মাৰে গধাক
আহ উহ কৰে।
তিনি যাওত গধা
উঠি লৰ মাৰে।।

(গধাৰ সৈতে পৰিচয় আৰু বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ)

তেজীমলাৰ গীত :

নামনি অসমৰ মুছলমানৰ মাজত প্ৰচলিত

দিহা - অ মোৰ মাহী মাই
টেঁকী দি খুন্দিলি মোকে,
পাতৰে কাপোৰৰ লগতে মাহী মাই
বান্ধিলি জুইৰে আঙঠা।

পদ- কি অ' সখিৰ বিয়া চাম বুলি মই ওলালো
নেপালো চাব মই বিয়া।
অ দুষ্ট মাহী মাই ভাবি গুণি চাই,
মাৰি পুতীলা চোতালত
মোৰ মাহী মাই.....।

কি অ' চোতালৰ আগতে লাওঁ হৈ গজিলো মই
চালে ভৰি ভৰি লাগে।
অ' দুষ্ট মাহী মাই ভাবি গুণি চাই,
কাটি পেলাইলা নৈতে
মোৰ মাহী মাই।

কি অ' নৈৰে পাৰতে ফুলহৈ ফুলিলো মই
নৈ খন শুৱনি কৰি।

অ'- চেনেহৰ পিতা বনিজৰে পৰা,
আহি খেলে ফুলে হাতে
মোৰ মাহী মাই।

কি অ' সত্য সত্য যদি তেজীমলা তই অ'
আহি দেখা দিয়া মোকে।

অ' তোৰে সেই চেনেহৰ পিতাৰা আহিছো,
আহি ৰূপ লোৱা তেজীমলাৰ
মোৰ মাহীমাই। *

* হাজো ফকীৰ তোলাৰ আজগৰ আলীৰ পৰা সংগৃহীত

কাৰবালাৰ জাৰী গীত

মহৰম মুছলমান সকলৰ এটি পৱিত্ৰ উৎসৱ। জাৰী গীত বোৰ শোক গীত আৰু এইবোৰক বিননি গীত বুলিও কব পাৰি। জাৰী গীতবোৰ ইছলামীয় ইতিহাসৰ ঘটনা কাৰবালাৰ মৰ্মাস্তিক কাহিনী ভাগৰ আধাৰত ৰচিত।

ক) ঘোষা- হায়ৰে কিনো বাবাৰ কিনো হাল
 চম্পাফুল যেন দুই গাল
 লহুতে মিহলি হ'ল হায় হায়ৰে

পদ - দুল দুল আহে ফিৰি
 চাৰবান যায় আগবাঢ়ি
 কোৱা দুল দুল চৈয়দৰ খবৰ
 হায় হায়ৰে
 হায়ৰে মাতিব নাজানে দুলদুল
 জামিনত মাৰিছে মূৰ
 কপালতে লহুৰ নিচান হায় হায়ৰে

ঘোষা - হায়ৰে কিনো বাবাৰ কিনো হাল
 চম্পাফুল যেন দুই গাল
 হায়ৰে তুমিয়ে আহিলা দুলদুল
 মোৰ ছৈয়দক এৰিলা ক'ত

পদ - মোৰ ছৈয়দ ক'তে হেৰাল হায় হায় ৰে
 হায় তোমাৰ পুতাই
 অতি বাঘৰাই
 খেদি লৈ ললেগৈ ৰণ।
 তুমি যে আহিলা জামা
 মোৰ চাহেবক এৰিলা ক'ত
 মোৰ চৈয়দ ক'তে হেৰাল।

তুমি যে আহিলা পাগ
মোৰ চাহেবক এৰিলা ক'ত
মোৰ চৈয়দ ক'তে হেৰাল
হায় তোমাৰ পুতাই
অতি বাঘৰাই

খেদি গৈ ললেগৈ ৰণ।
হায়ৰে ক'তে থাকিম ক'লে যাম
ক'ত নো গলে বিচাৰি পাম
এধানী* সাগৰৰ মাজে হায় হায়ৰে

ঘোষা - হায়ৰে কিনো বাবাৰ কিনো হাল
চম্পাফুল যেন দুই গাল।

খ) আল্লা ৰণে কি ৰৈলা ছৈয়দে হুছেইন
হায় হায় কিয় নাহিল ঘৰে
আল্লা ৰণে কি ৰৈলা ছৈয়দে হুছেইন
হায় হায় কিয় নাহিল ঘৰে
দুলদুলত চাৰাৰ হৈ ৰণকে গৈলা
কিয় নাহিল ঘৰে।

আল্লা আছে জামাযোৰা পিন্ধোতা নাই মোৰ
দেখিলে আগুণ জ্বলে
আল্লা ৰণে কি ৰৈলা ছৈয়দে হুছেইন
হায় হায় কিয় নাহিল ঘৰে
আল্লা আছে জুলফিকৰ * চলাওতা নাই মোৰ
দেখিলে আগুণ জ্বলে

* অথাউনি *এখন ঐতিহাসিক তৰোঁৱাল

আল্লা কোৰান কিতাপ পঢ়োতা নাই মোৰ
দেখিলে আঙুণ ধুনে
আল্লা ৰণে কি বৈলা ছেয়দে ছেছেইন
হায় হায় কিয় নাছিল ঘৰে।

হাইদৰ গাজীৰ গীত

অসমীয়া জাৰী গীতৰ লেখীয়া হাইদৰ গাজীৰ গীত সমূহ বুৰঞ্জীমূলক কাহিনী গীত। এই গীত সমূহত জনৈক হাইদৰ গাজীৰ জীৱনৰ ওপৰত ৰেখাপাত কৰিছে। অসম বুৰঞ্জীত ইছমাইল গাজীকে ধৰি কেইবাজনো গাজীৰ কথা উল্লেখ পোৱা যায়। শোক-কাহিনী হিচাপে কাৰবালাৰ কাহিনীত উল্লেখিত কাছিমৰ কাহিনীৰ লগত ইয়াৰ সামঞ্জস্য আছে। গাজী এটা আৰবী শব্দ আৰু ইয়াৰ অৰ্থ নেতা। হাজো অঞ্চলৰ হিন্দু-মুছলমান উভয়ৰে মাজত সমানে জনপ্ৰিয় এই গীতসমূহ কোনো মুছলমান কবিৰ সৃষ্টি যেন লাগে। গীতটিৰ কাহিনী এনে ধৰণৰ : হাইদৰ গাজীলৈ ৰজাৰ ফালৰ পৰা যুদ্ধলৈ যাবলৈ ছুকুম বা পৰোৱানা আহিছে। নববিবাহিতা ঘৈণীয়েকক এৰি গাজীয়ে যুদ্ধলৈ যাব বিচৰা নাই। ঘৰৰ ককায়েক, ভায়েক, বাপেক আটাইকে যুদ্ধলৈ যোৱাৰ বাবে আহ্বান জনাইছে। কিন্তু কোনোৱেও যুদ্ধলৈ যাব বিচৰা নাই। শেষত নিজেই যুদ্ধলৈ গৈ কৰুণ মৃত্যুক আকোৱালি লৈছে। কাহিনী গীতটিত গাজীয়ে নব-বিবাহিতা ঘৈণীয়েকক সান্ত্বনা দিছে। হাজো অঞ্চলত প্ৰচলিত হাইদৰ গাজীৰ তলত দিয়া গীতটি এনেধৰণ*

(১)

খায়া দায়া হাইদৰ গাজী
মুখত দিলা হোকা
ৰাজা ঘৰৰ পৰোৱানা আইছি
মনে লাগিল ঢুকা।

* গীতটি ড° প্ৰবীণ চন্দ্ৰ দাসে গিৰিবালা দেৱীৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিছে

অৰে কি হ'ল নাগৰ হাইদৰ গাজীৰ
অৰে মাও নামাত তোক
লক্ষ চালাম কৰো
ৰাজাৰ ঘৰৰ পৰোৱানা আইছি
বৰ ভাইক যাবা বলো
আৰ মাও নামে আল্লাৰ
দুই চৰণে ধৰো
ৰাজাৰ ঘৰৰ পৰানা* আইছি
বৰ ভাইক যাবা বলো।
যি বোল বুলিলি হাইদৰ গাজী
নুশুনিলো কাণে, নধৰিলে মনে
ৰাজাৰ ঘৰৰ পৰানা আইছি
বৰ ভাই যাব কেনে
মায়েকৰ মুখত শুনিলো হাইদৰ গাজী
নিঠুৰ বচন
হিয়াই বুকু দিয়া গাজী
কৰিলো ত্ৰন্দন।
খায়া দায়া হাইদৰ গাজী মুখত দিলা চুণ
ৰাজাৰ ঘৰৰ পৰানা আইছি
কাণ পাতি শুন
আৰ বাপ বলো তোক
লক্ষ চালাম কৰো
ৰাজাৰ ঘৰৰ পৰানা আইছি
বৰ ভাইক যাব কলো।

* পৰোৱানা

যিবোল বুলিলি গাজী
নুশুনিলো কাণে
বাজাৰ ঘৰৰ পৰানা আইছি
বৰ ভাই যাবা কেনে।
বাপেকৰ মুখত শুনিলো গাজী
নিঠুৰ বচন
হিয়া বুকু দিয়া গাজী
জুৰিলা ত্ৰন্দন।
খায়া দায়া হাইদৰ গাজী
মুখত দিলে গুৱা
বাজাৰ ঘৰৰ পৰানা আইছি
যাবা লাগিব পুৱা

(২)

হাইদৰ গাজীৰ বাৰীত আছে দুপতীয়া এৰা
হৰি দুপতীয়া এৰা,
হাইদৰ গাজী গা ধুৱে ভৰ দুপতীয়া ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
গা ধুই হাইদৰ গাজী চোতালতে থিয়া
হৰি চোতালতে থিয়া।
পটেশ্বৰী পাটৰ ধুতি উলিয়াই দিয়া অ' ভোলানাথ
জয় হাইদৰ গাজী অ'
সেই ধুতি পিন্ধি হাইদৰ গাজী সোমাই ঘৰক গেল হৰি
সোমাই ঘৰক গেল।
সোমাই ঘৰৰ পৰা ওলাই হাইদৰ গাজী সূৰ্য্য সেৱা কৰে
হৰি সূৰ্য্য সেৱা কৰে

হাইদৰ গাজীৰ ওপৰেদি কাউৰ চিলা উৰে হৰি
কাউৰ চিলা উৰে।

সূৰ্য্য সেৱা কৰি হাইদৰ গাজী মজিয়াতে থিয়া
হৰি মজিয়াতে থিয়া

পটেশ্বৰী ভাতৰ কাঁহী উলিয়াই দিয়া অ' ভোলানাথ
জয় হাইদৰ গাজী অ'

খাই বৈ উঠি হাইদৰ গাজী মুখে দিলা পাণ
হৰি মুখে দিলা পাণ।

হাইদৰ গাজীৰ পৰানা আইছি কথা লিখছি টান
অ' ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
সৰু কালত বিয়া কৰি বৰ পালো সুখ হৰি
বৰ পালো সুখ।

ওৰণি গুচাই দিয়া চাও চান্দনিয়া মুখ
অ' ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
নাকান্দিবা কাঞ্চনমতী নকৰিবি শোক হৰি
নকৰিবি শোক

এইবাৰ যদি যুদ্ধ জিকো সোণাই কচম তোক
অ' ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
নাকান্দিবি ৰাঙী ঘোঁৰা নকৰিবি শোক
নকৰিবি শোক।

এইবাৰ যদি যুদ্ধ জিকো ফিৰাই খেদাম তোক
অ' ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
কাঞ্চনমতী গল চাই নেকলেচ দিছো
তাকে চাই পাহৰিবি মোক।

যুদ্ধক যাও মই অকলে থাক তই অ' ভোলানাথ
জয় হাইদৰ গাজী অ'

ঘূৰি আহিল ৰাঙী ঘোঁৰা মুখত চিৰা কানি হৰি
মুখত চিৰা কানি ।
ক'তে এৰি আহিলি মোৰ গুণৰ স্বামী অ' ভোলানাথ
জয় হাইদৰ গাজী অ'
যতৰৰ শলাকাঠি যেনেকৈ ঘূৰে হৰি
যেনেকৈ ঘূৰে ।
তেনেকৈ হাইদৰ গাজী যুদ্ধৰ মাজত মৰে
অ' ভোলানাথ জয় হাইদৰ গাজী অ'
পিতাই হে নোবোলা তোকে
লক্ষ্যে পৰনাম কৰো চৰাণতো ধৰো ।
মোক লেগি পৰোৱানা আইছি
তোমাক যাবা কলো
কি কলানা গৈ, হাইদৰ গাজী ঐ ।

কাছিমৰ গীত

চলাটো উলে দি মোক ৰণলৈ যাঁও
হো কিমানে ভাব কাঁওলেনিৰ মাওৰে হায়
হায়ৰে কাছিম ৰণে যায়
ধুলাই বাগৰি কান্দে কাঁওলেনিৰ মাও হায়ৰে হায়
ধুতিটো ওইলেদি মাই ৰণকে যাঁও
ও কেমানে ভাবা কাঁওলেনিৰ মাঁওৰে হায়
হায়ৰে কাছিম ৰণে যায়
বালাই বাগৰি কান্দে কাঁওলেনিৰ মাঁও
গেলাতো কাছিম ঘোঁৰাশালিক লেগি
ভাল ভাল দুলাদুলা ঘোঁৰা বাচিয়া আনিলা
আহিল কাছিম ঘৰক লেগিয়া

কহাইনু গেলা মোৰ ঘৰৰ বুঢ়া মাই
ও চাৰিয়া* দিয়া মাই নাওলা পদুলি
আনিয়া দিয়া মাই পচিছ কলাহ পানী
পচিছ কলাহৰ পানী দি ঘোঁৰাকে ধুৱালা
ঘোঁৰাৰে মূৰে দিলা নাৰায়নী তেল
ঘোঁৰাৰ কপালে দিলা তিলাখৰে ফটা
ঘোঁৰাৰে চখুই দিলা চুৰমা সেন্দুৰো
ঘোঁৰাৰে মুখে দিলা কাটা লাগাঞ্জৰি
ঘোঁৰাৰে গলে দিলা সোণাৰে দলিচা
ঘোঁৰাৰে পিঠিত দিলা সোণাৰে গুণ্ডৰা
ঘোঁৰাৰে পেটে দিলা হেৰপতীয়া বান্ধো
ঘোঁৰাৰে চাৰি খুৰা সবানে বান্ধালা
ঘোঁৰাৰে লেজে দিলা হাৰিয়া ছোৱাৰ

আছিল তু কাছিম আৰু ঘৰক লেগিয়া
গেলাতু কাছিম আৰু বাৰীৰ পাছক লেগি
হো লাফিয়া পাৰিলা কৰ্ফুৰ মিঠা তামোল
হাঙতি পাৰিলা জৈনা গছৰ পাণে হয়
আখেনি তামোল কাটি দুখেনি কৰিলা
ও তাৰে আখেনি মায়েক যাচিলা
আখেনি তামোল কাটি মাৰেক চালাম কৰে
ও আমিতো যাঁও মাই কাৰবালা ময়দানে হয়
তোৰ বাবা আছিল এমান বলবন্ত
ও তেৱেতো ফিৰি নাছিল কাৰবালাৰ পায় হয়

* চাৰিয়া

ও আৰাল কালত কাছিমক বিয়া কৰালু
ও যৌৱন কালত কাছিম পুত্ৰ দান পালু হয়

ও বিচমিল্লা কাছিম মুহালে সুমালা
ও চকিনাক দিলা মোৰ মূৰাতৰ* কাগাজ
কাগাজ যদি বগাই থাকে আহিম বণে ঘূৰি
কাগাজ যদি কয়লা পৰে জানবি মূৰাত বুলি হয়
হাওঁ খেলাস্তে ৰুৱে কাছিমে বেল বকুলৰ শাৰী
হো ঘিলা খেলাস্তে ৰুৱে কাছিমে তেলী কদাম দেলি

বিচমিল্লা বুলি কাছিম হাতে লনা বেত
বিছমিল্লা বুলি কাছিম ঘোঁৰাতে উঠিলা হয়।
চাবুকৰ তিনিকুব ঘোঁৰাকে মাৰিলা
ও আকাশে পাতালে ঘোঁৰা ঢাবানো কৰিলাৰে

যায় যায় পালা মোৰ ভয়নদী সাগৰ
বিচমিল্লা বুলি কাছিম ঘোঁৰাৰ পায় নামিলা
হো ভয়নদীৰ পানীদি অজুও বানালা ও হয়
ভয়নদীৰ বালিচৰত নামাজত বহিলা
পাঁচ ৰক্তৰ নামাজ কাছিম আদায় কৰিলা ৰে হয়
ভয়নদীৰ মাজেদি পুঠিমাছ ভাহিলা
পুঠি মাছ ফাহা* দেখি কান্দো জাৰো জাৰো
পুঠি মাছৰ মৰাণ যেনে মানুৰো মৰাণ তেনে
তেতিয়া কাছিমে দোৰা মাগিলা
হো ভয়নদীৰ মাজৰে বালিচৰ পৰিলা হয়ৰে হয়

* মৃত্যু *ওপঙা

যায় যায় পালা কাছিম কাৰবালা ময়দান
কাৰবালা ময়দানখন দিনতে আন্ধাৰ
তাতে কাছিমে দেৰা টম্বু টানে
বিছমিল্লা বুলি কাছিম হাতে ললা চুৰি
বিচমিল্লা বুলি কাছিম ঘোঁৰাতে উঠিলাৰে হয়।
সাতদিন সাত ৰাতি যুদ্ধ কৰিলা
তেতিয়া কাছিমৰ পিয়াহো লগিল
নাঙলাৰ আগৰ বকুল ডালি
সুখে ৰুনা জুনাৰে
এৰি আইলু তিনো বনী
মদিনা হ'ল খালী
মইয়ে যদি জানিলো হৈ
মোৰে স্বামী ৰণে যায়
মুখৰ হাঁহি দিয়া স্বামীক
ভুলায়া ৰাখিলো হৈ

হৰিণীৰ কাহিনী

হৰিণীৰ কাহিনীটো মুছলমান জন সাধাৰণৰ মাজত অতি জনপ্ৰিয়। মুষ্টি নজিৰউদ্দিন আহমেদ চাহেবেও তেওঁৰ অমূল্য গ্ৰন্থ 'অসমিয়া মৌলদ শ্বৰিফ' নামৰ গ্ৰন্থখনত এই হৰিণীৰ কশিদাটি উল্লেখ কৰিছে। মুখে মুখে জন সাধাৰণৰ মাজত প্ৰচলিত কাহিনী-গীতটো এনেকুৱা : এটি হৰিণী তাইৰ পোৱালি কেইটা এৰি হাবিলৈ আহোতে চিকাৰীৰ ফান্দত আৱদ্ধ হৈছিল। ফান্দত আৱদ্ধ হৰিণীয়ে তাইৰ পোৱালি কেইটাৰ বাবে কান্দি থাকোতে সেই ফালেৰে দীনৰ নবী হজৰত মহম্মদ (ছঃ) যোৱাটো তাই প্ৰত্যক্ষ কৰিছিল। দীনৰ নবী দুই জাহানৰ বাদছাহ, ইহকাল পৰকালৰ পৰিত্ৰাণ কৰ্তা নবী চাহাবক হৰিণীয়ে কাতৰে অনুৰোধ কৰিছিল যাতে তেওঁৰ জামিনত তাই গৈ পোৱালিকেইটাক গাখীৰ খুৱাই থৈ আহিব পাৰে। নবী চাহাবে হৰিণীজনীক মুকলি কৰি দি নিজে ফান্দৰ কাষত বৈ আছিল।

এনেতে ল'ৰা-ঢপৰাকৈ চিকাৰী অহাত নবীজীয়ে হৰিণীজনীক মোকলাই দিয়াৰ কথা চিকাৰীক কৈছিল। চিকাৰীয়ে তাচ্ছিল্য কৰি নবীক বনৰীয়া হৰিণী যে আৰু ঘূৰি নাহে সেই কথা কৈছিল। তাৰ অলপ পিছত অপ্ৰত্যাশিতভাৱে হৰিণীজনী সৰু সৰু পোৱালি কেইটাৰে সৈতে তাত উপস্থিত হৈছিল। নবী চাহাবক আনকি বনৰীয়া পশু পক্ষীয়েও বিশ্বাস কৰিছিল। এই কথা দেখি চিকাৰীয়ে পোৱালি কেইটাৰে হৰিণীজনীক মুকলি কৰি দি নবী চাহাবৰ ওচৰত শৰণ হৈছিল। এই কাহিনীটোৰ উপৰিও মেৰাজ শ্বৰীফৰ কাহিনী, হজৰতৰ চিনা চাফৰ কাহিনী, অন্ধ ইছদী আৰু ছোৱালী এজনীৰ কাহিনী আদি কালজয়ী বহুতো কশিদা মুছলমান জনসাধাৰণৰ অতি প্ৰিয়।

গীতঃ

বিছমিল্লা বুলি ফান্দী কান্দে লৈলা কুঠাৰ
গেলাতো ফান্দী বাৰীৰ পাচক লেগি
বাঁহো কাতিবা
ও বিছমিল্লা বুলি ফান্দী গুৰি চাচিলাৰে হায়
গুৰি যি চাচি ফান্দী ফানো সজালাৰে
ফান্দী বুঢ়াই ফান পাত্‌ছি মাটি সমান কৰি
হৰিণী আইছি আৰু আখাৰ বিচাৰি
নাজানিলে হৰিণীজাতি ফানে দিলা ভৰি ও হায়ৰে
ও ফানোতে বজি হৰিণী কান্দে জাৰো জাৰো হায়
এৰি আইলু চোনাৰ* বাচা নেদেখিলো মুখ
ও এই পুন্দি আইবা লাগছি ফান্দে চাবা
তেতিয়া বুনৰ হৰিণাই কান্দে জাৰো জাৰো হায়
ও দিয়া দিয়া ফান্দী বুঢ়া মোকে উদ্ধাৰ কৰি হায়ৰে
চোনাৰ বাচা মৰি যাব অনাহাৰে হায়

* সোণৰ

ও অত দিনে ফান পাতিলো হৰিণ দেখা নাই ওৰে হয়ৰে হয়
আজিতো হৰিণাক মই চাৰি দিবা নৰুৰে হয়
ও এখেদি আহি আছে দীনৰ পয়গম্বৰ
আহা আহা দয়াৰ নবী কাষেৰে চাপি আহা
বুনৰ হৰিণ জাতি ধৰিলা চৰণে হয়ৰে
দিয়া দিয়া দয়াৰ নবী উদ্ধাৰো কৰিয়াৰে হয়
এৰি আইলু চোনাৰ বাচা নেদেখিলো মুখ
চোনাৰ বাচা মৰি যাব ভখে পিয়াছে
ও দিয়া দিয়া ফান্দী বুঢ়া বুনৰ হৰিণাক এৰি হয়ৰে হয়
বনৰ হৰিণাৰ জমিন আমি হৈছু
বুনৰ হৰিণ জাতিক আমি আনি দিমু
এক সত্য দুয়ো সত্য তিনি সত্য খালু
ময়েতু আহিম আৰু ফান্দত বজিবা
তেতিয়া ফান্দী বুঢ়াই উদ্ধাৰ কৰি দিলা হয়ৰে হয়
গেলাতু হৰিণ জাতি ঘৰকে লগিয়াৰে হয়
ও দুটি চোনাৰ বাচা আছে ধুলাতে বাগৰি হয়ৰে
ধুলা-বালা মুছি চোনাৰ বাচাক কোলাত তুলি লৱেৰে হয়ৰে হয়
খাৰা খাৰা চোনাৰ বাচা দুচৰিয়া পেহৰে হয়ৰে হয়
আমিতো যাবা লাগবো ফান্দতে বজিবা হয়ৰে হয়
আমিতো নাখাওঁ মাৰে, দুচৰিয়া পেহৰে* হয়ৰে হয়
আমিও যাম মাৰে ফান্দতে বজিবা
ও আহিলাতো হৰিণ জাতি ফান্দতে বজিবা হয়ৰে হয়
তেতিয়াই দয়াৰ নবী কান্দে জৰো জাৰো বে হয়
চাৰা চাৰা ফান্দী বুঢ়া হৰিণীৰ বিশ্বাস হয়ৰে হয়

* গাখীৰ

মানুহ হৈয়ো চিন নাপালি দিনৰ পয়কমবৰকে* হায়ৰে হায়
বুনৰ হৰিণ জাতিয়ে চিনি ললা দিনেৰ পয়কমবৰকে
ও তেতিয়াই ফান্দী বুঢ়াই উদ্ধাৰ কৰি দিলাৰে হায়ৰে হায়
গেলাতো হৰিণ জাতি ঘৰকে লাগিয়া ৰে হায়

ঘ) কৰ্মভিত্তিক বা ত্ৰীড়াবিষয়ক গীত

সৰ্ব্বসাধাৰণ মানুহে কৃষিকৰ্ম, নাওখেল, কুঁহিয়াৰ পেৰা, হাওখেল, কাঠ-ফলা আদি কষ্টকৰ কাম কৰোতে দুখ-কষ্ট লাঘৰ কৰিবলৈ আৰু উৎসাহ পাবলৈ বিভিন্ন গীত-মাত গায়। সেইবোৰৰ ভিতৰত কুঁহিয়াৰ পেৰা গাত, হাউখেলৰ গীত, নাওখেলৰ গীত, হাতী ধৰা গীত, চিকাৰৰ গীত আদি উল্লেখ যোগ্য।

ভাটিয়ালী গীত :

পদ্মা হইতে আইলাম আমি আসামেৰি চৰ
বৰমপুত্ৰই ভাঙলো আমাৰ সেইনা সোনাৰ ঘৰ।
সেই ঘৰ চাৰিয়া যাবো কোথায় উপায় বলনা,
সাৰা জীৱন দুখে গেল' আৰতো সহেনা।

হাউখেলৰ গীত

নলবাৰীৰ মুকালমুৱা অঞ্চলত প্ৰচলিত

- ১) হাউৰে হামালা, পৰ্বত কাটি দামালা
পৰ্বতৰ মাজে, কি ধান গাজে
- ২) হাউ গুৰ গুৰ মাগুৰ জালি
ঘোঁৰাৰ নাকত দিলো জৰি
ঘোঁৰা গেল উত্তৰে, শাল মাছ গুজৰে।

* পয়গম্বাৰ

কামৰূপৰ নাৰোৱা বৰতলা অঞ্চলত প্ৰচলিত

- ১) হাউ কুট কুট মকৰা জালি, ঘোঁৰাই নাখায় বিলৰ পানী
ঘোঁৰা গল উত্তৰে, শাল মাছ গুজৰে।।
শালৰে ভিতৰে ছকুৰি বেং। গৈৰাই নেখায় কাছৰ ঠেং।।
- ২) হাউৰে হামালা, পৰ্বত কাঢ়ি দামালা
পৰ্বতৰ মাজে বৰ ধনা গাঁজে
বৰ ধনাৰ পাটিত, তোক মাৰিম একচাটে
- ৩) হাও হাও, জাকৈৰ ছিঙিল বাও
পমা কাঠৰ খৰি, বান্ধনী আছে মৰি
বান্ধনীৰ গলতে সোণাৰ হাৰ, তোক মাৰিম একচৰ।

কুঁহিয়াৰ পেৰা গীত

কুঁহিয়াৰ পেৰা এটা বৰ শ্ৰমদায়ক কাম। সেইহে তেনে শ্ৰম লাঘৰৰ উদ্দেশ্যে কুঁহিয়াৰ পেৰোতে কিছুমান গীত গোৱা হয়। তলৰ কুঁহিয়াৰ পেৰা গীত দুটি কামৰূপ জিলাৰ অন্তৰ্গত লাউপাৰা (মুকালমুৰা) গাঁৱৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে- সেই অঞ্চলৰ মুছলমান সকলৰ মাজতো এই গীতবোৰ প্ৰচলিত-

দিহা কি অ' মচুৰৰে দালি গা-পৰে হালি
সৰুতে সোৰ দাদি জাখে বুই দিছিল
ঐ পুৱান মাছ মাৰিবা হৰি এ
মচুৰৰে দালি গা পৰে হালি

হাজো অঞ্চলত প্ৰচলিত কুঁহিয়াৰ পেৰা গীত এফাঁকি এনে ধৰণৰঃ-

হালোত মৰিল হাইলা গৰু
গলিত মৰিল গাই;
পানী খাবা যাঁওতে দমৰা মৰিল
কটি ঠৈকছা খাই।

চৰ-চাপৰিৰ খেতিয়ক সকলে পথাৰত গোৱা গীত :

চৰ-চাপৰিৰ মুছলমান খেতিয়ক সকলে কৃষিকৰ্মৰ কষ্ট লাঘৱ কৰিবলৈ কবি গান, জাৰী গান, ধুৱা গীত আদি গায়। ধুৱা গীত' চৰ-চাপৰিৰ কৃষকসকলৰ মাজত প্ৰচলিত এক প্ৰকাৰ গীত। খেতিৰ কাম কৰোতে কৃষক সকলে একগোট হৈ ধুৱাগীত গায়। এই গীতবোৰত ইছলাম ধৰ্মীয় বিভিন্ন উপাখ্যানৰ উপৰিও হিন্দু ধৰ্মীয় অনেক কাহিনীও সুৰ লগাই গোৱা হয়।

ধুৱাগীত- একদিন জিয়াদে মোৰে ফাঁকি দিয়া দিছে
নবীৰ ৰৌজা চাইৰে কাৰবালাৰ ওৰে
কাৰবালাতে জাইয়া দেখিৰে অসব কাফেৰ ঘিৰাইছে
ফিৰাত নদীৰ কুলে বইচা আছে
পানী খানা বন্ধ কৰচেৰে
অ হয় হাছান হোছেনেৰ।

গৰখীয়াৰ গীত

কৃষিজীৱী অসমীয়াৰ গৰুৱেই প্ৰধান সম্বল। গৰখীয়াই পথাৰ বা নৈৰ চাপৰিত গৰু, ম'হ চৰাওঁতে নিজৰ কষ্ট লাঘৱ কৰিবলৈ আৰু আনন্দ বিনোদনৰ কাৰণে হিন্দু মুছলমান উভয়ে তলৰ গীতটি গোৱা দেখা যায়-
বহাগৰ গৰু বিহুত গোৱা এটা অতি জনপ্ৰিয় গীত*

১) দীঘলতী দীঘল পাত	গৰুক কুবাওঁ জাত জাত
মাৱে সৰু বাপেৰ সৰু	তই হবি বৰগৰু
লাউ খা বাঙনা খা	বহুৰে বহুৰে বাঢ়ি যা।

* ড° হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মাৰ 'অসমৰ লোকগীতি সংগ্ৰহ'ৰ পৰা সংগৃহীত

নাও খেলৰ গীত :

অসম মূলত নদীমাতৃক দেশ। বিভিন্ন নৈ-উপনৈ মিলি বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ হৈছে। অতীজৰে পৰা এই নৈৰে অসমৰ সদাগৰ সকলে বেপাৰ বণিজলৈ যোৱাৰ কথা উল্লেখ পোৱা যায়। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা নিচিনা সাহিত্যিকৰো নাৱতে জন্ম হোৱা বুলি জনা যায়। শৰাইঘাটৰ যুদ্ধত লাচিতে নৰিয়া গাৰে নাৱত উঠি মোগলৰ লগত যুদ্ধ কৰিছিল। ১৪ শতিকাৰ পৰাহে অসমত নাৱৰ প্ৰচলন বেছি হয়। আহোম সকলৰ আগমন আৰু শংকৰদেৱৰ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আদিয়ে নাও আৰু অসমীয়া জাতিৰ সম্পৰ্ক গঢ় কৰি তোলে। নাওখেল সাধাৰণতে জন্মাষ্টমী, শংকৰ উৎসৱ আৰু পচেতি উৎসৱ (ঘৰত সন্তান জন্ম হ'লে পতা উৎসৱ) উপলক্ষে অনুষ্ঠিত হয়। নলবাৰীৰ মুকালমুৱা অঞ্চলত আগতে স্বাধীনতা দিৱস উপলক্ষে নাওখেল অনুষ্ঠিত হৈছিল। নাওখেলৰ গীতবোৰত বেউলা লখীন্দাৰ (উজনি খণ্ড), পদ্ম পুৰাণ (ভাটিয়ালী খণ্ড), বেলকা পুৰাণ, লক্ষীপুৰাণ আদিৰ প্ৰভাৱ পৰে। অসমত নাওখেলৰ লগত জড়িত বেছিভাগ মানুহেই মুছলমান। মন কৰিব লগীয়া কথা এই যে মুছলমান 'বাইচা' (নাৱৰীয়া) সকলে নাওগীতত নামঘোষা, পদ্মপুৰাণ আৰু বেউলা লখীন্দাৰৰ গীত গোৱা শুনা যায়। নাও বাই যাওঁতে কষ্ট লাঘৱ কৰাৰ বাবে বা বঠাৰ চাব মিলাবলৈ ধৰ্মীয় বা ধেমেলীয়া গীত গায়। তলত দিয়া গীত কেইটি বৰক্ষত্ৰী অঞ্চলত প্ৰচলিত। এইকেইটা মুকালমুৱা গাঁৱৰ পৰা সংগৃহীত-

(১)

ও লা ইলাহা ইল্লাল্লাহ
ও কোৰানে কিতাবে তুমি আল্লা
ও হাদিছে দলিলে তুমি আল্লা
ও পাহাৰে পৰ্বতে তুমি আল্লা
ও নদী নালাই তুমি আল্লা
ও বনে জঙ্গলে তুমি আল্লা

(২)

যেতিয়া নাওত আটাইয়ে বহি খেললৈ যাবলৈ সাজু হয়- তেতিয়া
প্ৰথমে ওজা জনে তিনি চাৰিবাৰ লগাই দিয়ে- ‘অ হেলাইয়া অ হেলাইয়া’
বুলি আৰু আন সকলেও গায়। ইয়াৰ পাছত গায় -

আল্লা আলি বছুল।।

ও দক্ষিণে যাবলৈ ওলাইছো

কৰিবা কবুল

আল্লা আলি বছুল।

আজি দক্ষিণে যাবলৈ

মায়ে দিছিল বাধা

আল্লা আলি বছুল।

অ’ দক্ষিণে আছে হনুফাবিবি

আল্লা আলি বছুল।

(৩)

কাৰবালাৰ কাহিনীবোৰ বৰ্ণনা কৰিও নাওখেলৰ গীত গোৱা
হয়। যেনেঃ

অ হাই হাই কাছিম ৰণে যায়

ধূলাত লুটিয়াই কান্দে

কাওঁলেনীৰ মা।

আজি বনত যাবলৈ মায়ে দিছিল বাধা

হায়ৰে হায়

অ কাছিম ৰণে যায়

(৪)

এইদৰে ধৰ্মীয় গীতবোৰ গোৱাৰ পিছত অন্যান্য গীত গায় :

ৰামা যায় হৰে হৰে

অ’ ভকতে কৰে পূজা

অ' ভাই চৰণে ৰামা যায় হৰে হৰে
আজি ইও বোলে সিও বোলে
দেশৰ কিবা হ'ল এ
ৰামা যায় হৰে হৰে
অ' উনৈছশ পঞ্চাছ চনৰ ভুইকঁপটো গ'ল
ৰামা যায় হৰে হৰে
অ' ভাই চৰণে ৰামা যায় হৰে হৰে
আগে আগে ভুইকঁপটো যায়
পাচে পাচে ফাটে
ৰামা যায় হৰে হৰে
সেই ভুইকঁপত ওলাই আহিল
সাতাম পুৰুষীয়া কাঠ এ
ৰামা যায় হৰে হৰে
অ' ভাই চৰণে ৰামা যায় হৰে হৰে

(৫)

নাও খেলৰ মুছলমান বাইচা সকলে হিন্দু ধৰ্মৰ কাহিনীও গায়-
সতী সীতা এ
অ তোকে মই নুবুলো ভাল।
তোকে লাগে শুৱানৰ দলিছা
গা জুৰ নপৰে
তোক লাগে বিৰিখৰ ছাঁ।
ৰাম গৈছিল মৃগ আনিব
লক্ষ্মণ গৈছিল ভাৰী
তোকে মই নুবুলো ভাল
অ ৰাৱন ৰজাই লগ পাই
সীতাক নিলা ধৰি

সতী সীতা এ
আজি বাম কান্দে লক্ষ্মণ কান্দে
কান্দে দুটি ভাই
তোকে মই নুবুলো ভাল
অ' ডালত পৰি হনুই কান্দে
সীতাৰ মুখ চাই
সতী সীতা এ.....

ইয়াৰ পিচত আকৌ গায়ঃ-

(৬)

সোণাৰ পুতলা বাচা
কাৰ ঘৰে বৈলীৰে
হে কানাই এ হৰী
মুখতে মৈ জৰী
বংশী বজায় এ

প্ৰভুক প্ৰাৰ্থনা কৰি গায়ঃ-

(৭)

কি দিয়া পুজিম প্ৰভু হে
আহো মোৰ বাম বামে
তোমাক পুজিবৰ ফল
নাপালো বিচাৰি ও
কি দিয়া পুজিম প্ৰভুহে
ধান দিয়া পুজিম প্ৰভু
চকাই আহি খায়
চাউল দিয়া পুজিম প্ৰভু
জনিয়াই আহি খায়।

এইদৰে বিভিন্ন খাদ্য সামগ্ৰীৰ নাম ধৰি গায় যায়। নাও বাওতে
গোৱা ধেমেলীয়া গীতৰ ভিতৰত তলৰ গীতটো উল্লেখযোগ্য-

(৮)

আয়াতোৰ নপৰে মনত
অ' বাইপেৰে বিয়া দেই
হেপিয়ালা বৰত
আয়াতোৰ নপৰে মনত
আজি বন কৰো বাৰী ?
বনত নাইকিয়া হেলা
আয়াতোৰ নপৰে মনত
মাই বাবাৰ আছিলো
আদৰীয়া জীয়াৰী
আও শ্ৰাদ্ধ কৰি প্ৰভু মোক
কৰালি যে বিয়া
বনে বাৰী চতুৰ হলো
বেলেগ নহোৱা কিয়া?*

(৯)

নাও যাত্ৰা আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে ওজা জনে লগাই দিয়ে-
আৱাল কলিমা তৈয়ব লা ইলাহা ইল-লাল্লাহ (ইল শব্দটো সকলোৱে
দীঘলকৈ উচ্চাৰণ কৰে)

আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো ৰে হে
ও হাকো যে নেদিবা মাই তই বাধা ও নেদিবা ৰে হে
মইও দুয়ো যাওঁ মাৰে কাৰবালা ময়দানো ৰে হে
ও কাৰবালা ময়দানে বাচা দিনতে আন্ধাৰো ৰে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো ৰে হে

* হাজ্জো অঞ্চলৰ বৰ্ণি আধিয়াৰ পৰা সংগৃহীত

ও হাকো যে নেদিবা মাই তই বাধা ও নেদিবা বে হে
ও দিয়াৰে জী বান্দী বচৰী ঘোঁৰাক দানা পানী বে হে
ও বিছমিল্লা বুলি আলী বেৰামও বান্ধিলা বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
ও হাকো যে নেদিবা মাই তই বাধা ও নেদিবা বে হে
ঘোঁৰাটো কপালে দিলা নাৰায়ণী তেল এ
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
আক জাউৰি তামুল কাটি বাপোক চালাম কৰো বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
ও আক জাউৰি তামুল কাটি মাওৰেক চালাম কৰো বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা বে হে
ও আক জাউৰি তামুল কাটি দাদাক চালাম কৰো কৰিলো বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
আক জাউৰি তামুল কাটি খুৰীক চালাম বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
আক জাউৰি তামুল কাটি বৰভাইক চালাম কৰো বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
আক জাউৰি তামুল কাটি বোৱাক ছালাম কৰো বে হে
ও বিছমিল্লা বুলি আলী চৰাৰ হৈলো বে হে
আজি আলী চাহেব যাতাৰা কৰিলো বে হে
ও হাকো যি নেদিবা মাই তই বাধাও নেদিবা বে হে
মইতো যাঁও মাও নেকিৰো কাৰণে বে হে
ও চাৰি কুবো চাৰি চতা ঘোঁৰাকে মাৰিলা বে হে
হো আকাশে পাতালে ঘোঁৰা ৰাৱানো হেইলা বে হে
ও ছয়মাহৰ বাট ঘোঁৰা ছয়দিনে পৌছিলো বে হে
হো জায়ে জায়ে পালা আৰু কাৰাবালা ময়দানো বে হে

কাৰবালা ময়দানত দিনতে আন্ধাৰো বে হে
ও যদি চাটা জাপা আছে মই ভালে আছে বে হে
যদি চাটা মেলা গেছি বণত কাটা গেছু বে হে
আজি আলী চাহাবে যাতাৰা কৰিলো বে হে
ও হাকো যে নেদিবা মই তই বাধাও নেদিবা বে হে

(১০)

নাও বাওতে নিম্নোক্ত খেমেলীয়া গীতটোৰো মাজে মাজে গায়-

ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত আল্ছি দছ টকা দছনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ হাঁহে কৰে ভেওঁ ভেওঁ ও বাপু ৰচনা
ও কুকৰে পাৰে দিমা ও বাপু ৰচনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ কলৰে আগতে পৰি ও বাপু ৰচনা
ও বৌমাছে পাৰে দিমা ও বাপু ৰচনা
বাদুলিয়ে খেদা মান্দি ভিৰাই মাৰে লৰ এ
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ শিয়ালেও বিয়া কৰে ও বাপু ৰচনা
ভালুকৰ জীয়াৰী ও বাপু ৰচনা
ভালুকে যি খেদা মান্দি ঘৰবাৰী এৰে
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা

ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ হালঘিল্লাই* উঠি বোলে ও বাপু ৰচনা
ও মুৰ লত পত কৰে ও বাপু ৰচনা
টকা নিয়া দেখি মই ধৰফৰ কৰি মৰো
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ হৰিণেও বিয়া কৰে ও বাপু ৰচনা
বাঘৰে জীয়াৰী ও বাপু ৰচনা
বাঘেও যিন খেদা মাল্লি ভিৰাই মাকে লৰে
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ পিয়া উঠি কৈজেন মোৰ ও বাপু ৰচনা
টকা নিয়া মেলৰ দিনা ময়ে তামোল দিয়া
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
কি ঐ হুদুই উঠি টেয়ে জান মোৰ ও বাপু ৰচনা
টকা নিয়া মেলৰ দিনা ময়ে তামোল দিয়া
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা
এটা যি গীত অল্ছি দছ টকা দহ আনা
ও বাপু ৰচনা দছ টকা দছনা

নাওখেলৰ আন এটা জনপ্ৰিয় গীত এনে ধৰণৰঃ

ও কইনা জাবা লাগছু ৰ
যাবা লাগছু ৰ

* হাড়গিলা চৰাই

ও তেলি কদামৰ তলত লেপ্তা কাৰি বহ
কয়না যাবা লাগছু ৰ
কি ঐ হাল মৰিকা ফাল মৰিকা বিধান মৰিকা ঘৰৰ
ও চোলাৰ জাপত নাঙাল জঙলি গৰু কহাই গেল
কইনা জাবা লাগছু ৰ
যাবা লাগছু ৰ
ও তেলি কদামৰ তলত লেপ্তা কাৰি বহ
কইনা যাবা লাগছু ৰ
কি ঐ গৰু কিন্‌বা যাবি বাচা নাথাকিবা ৰাতি
ও পথাৰৰে পকা ধান চুৰে নিব কাটি
কইনা যাবা লাগছু ৰ
যাবা লাগছু ৰ
কি ঐ সৰুজনী উঠি বোলে বৰো জনী বাই
আজি দুখু নদীৰ পাৰত বইবাৰ উপায় নাই
কইনা যাবা লাগছু ৰ
যাবা লাগছু ৰ
ও তেলি কদামৰ তলত লেপ্তা কাৰি বহ
কইনা যাবা লাগছু ৰ

(১১)

নাওখন খেলৰ বাবে উজাই যাওঁতে এনেদৰে গায় :

আয়া তোৰ নপৰে মনত
বায়পাকে বিয়া দে হেপি আলা* বৰত
আয়া তোৰ নপৰে মনত

* দীঘল চুলি থকা লোক

গাখীৰ হানো বস্তু প্ৰভু দুনিয়াৰে ভোগে
আয়া তোৰ নপৰে মনত
চাৰি দিন খাবা ধল্লি সিয়ো লাগে ৰোগ
আয়া তোৰ নপৰে মনত
বায়পাকে বিয়া দে হেপি আলা বৰত
আয়া তোৰ নপৰে মনত
এ মিঠে হানো বস্তু জানো দুনিয়াৰো মিঠা
আয়াতোৰ নপৰে মনত
চাৰি দিনমান খাবা ধল্লি সিয়ো লাগে তিতা।
আয়া তোৰ নপৰে মনত
বায়পাকে বিয়া দে হেপি আলা বৰত
আয়া তোৰ নপৰে মনত
কান চায়া আনচু বনি কাণৰে কান্দুলি
আয়া তোৰ নপৰে মনত
নাক চাই আনচু বনি নাকৰ জাঠিফুলি
আয়া তোৰ নপৰে মনত
বায়পাকে বিয়া দে হেপি আলা বৰত
আয়া তোৰ নপৰে মনত
কক্‌জা কক্‌জা কইনামতী জলতে ভাহিয়ে
আয়াতোৰ নপৰে মনত
ও নায়াও নায়াও দয়াৰ দাদা ফিৰি নায়াওঁ ঘৰে
আয়া তোৰ নপৰে মনত
বায়পাকে বিয়া দে হেপি আলা বৰত
আয়া তোৰ নপৰে মনত

নাওখেলত পৰাজিত হ'লে জাৰীগীতৰ লেখীয়াকৈ এই
গীতবোৰ গোৱা হয়ঃ

এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা

বাপাৰে ঢাল তৰাল ঘৰতে বহিলা
বল বাবা ময়দানত পৰি ও আল্লা
বাপাৰে জামা জৰা ঘৰতে বহিলা
বল বাবা ময়দানত পৰি ও আল্লা হা আল্লা

এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
হে হাছান হুছান দুই ভাই
ৰণ কৰিবা যায়

শ্বহিদ হৈলো কাৰবলাৰ ময়দানে এ আল্লা হা আল্লা

এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
ও ঘোঁৰা যি আহিল মোৰ
ছোঁৱাৰ যি নাই মোৰ
হুছেন বেটাক ক'ত এৰিলা এ আল্লা হা আল্লা
এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
এঘোঁৰাৰ গলে ধৰি

কান্দে ফাতেমা বিবি
কান্দে বিবি মাটিত বাগৰি আল্লা হা আল্লা
এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
এ দাউৰিয়ে আহিলে
হুছেইনৰে বিবি
দয়াৰ মাই তই বিলাপ কৰা ক্যাএ আল্লা হে আল্লা
এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
ঘোঁৰা দেখিয়া বিবি বেহুছ
দয়াৰ স্বামী কতে এৰিলা এ আল্লা হে আল্লা
এ মাক্কাই কি হ'ল
ও মদিনাই কি হ'ল নাজানো
ক'ত কি হ'ল এ আল্লা হা আল্লা
হে ঘোঁৰাৰ গলে ধৰি
কান্দে হুছেনৰ বৰি*
কান্দে বিবি হয় হয় কৰিয়া এ আল্লা হে আল্লা
হা মোৰ কপাল নচিবৰ লেখান
কি হৈলা আমাৰ কপালে এ আল্লা হে আল্লা
হাতী মাউতৰ গীত*
(ক) আল্লা আল্লা বলৰে ভাই, হয় আল্লা ৰচুল
কোন মহলেৰ হাতীৰে ভাই, হয় আল্লা ৰচুল।

* ঘৈণী • ড° বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তৰ গোৱালপৰীয়া লোক গীত সংগ্ৰহৰ পৰা উদ্ধৃত

ভূটান মহলৰ হাতীৰে ভাই, হয় আল্লা বচুল।
কোন বা ফান্দীৰ ধৰাৰে ভাই, হয় আল্লা বচুল।
‘অমুক’ ফান্দীৰ ধৰাৰে ভাই, হয় আল্লা বচুল।
কোন মাছতৰে দোহাৰে ভাই, হয় আল্লা বচুল।
‘অমুক’ মাছতৰে দোহাৰে ভাই, হয় আল্লা বচুল।

(খ) আজি গেইলে কি আচিবেন মোৰ মাছত বন্ধুৰে
হস্তী নৰাল হস্তী চৰান কাকুৱা বাঁশেৰ তলে,
কি সাপে দংশিলে মাছতক কয়া যাও বা মোৰেৰে।
ৰোজাই বাৰে গুনিকে বাৰে ঢেকীয়াৰ আগাল দিয়াৰে।
খাটা-খুণ্টা মাছতৰে, তোৰ মুখে চাপ ডাটি ৰে
সত্য কৰিয়া কনৰে মাছত, কোন বা দেশে বাড়িৰে।
হস্তী নৰাওঁ হস্তী চৰাওঁ হস্তীৰ পায়ে বেড়ি
সত্য কৰিয়া কইলং কন্যা গৌৰীপুৰে বাড়ি ৰে
হস্তী মৰান হস্তী চৰান হস্তীৰ পাৰে বেড়ি
সত্য কৰিয়া কন ৰে মাছত ঘৰে কইজন নাৰীৰে।
হস্তী নৰাওঁ হস্তী চৰাওঁ হস্তীৰ গলায় দৰী,
সত্য কৰিয়া কইলং কন্যা বিয়াও নাই কৰিৰে।

(ঙ) অন্যান্য গীত

ওপৰোক্ত গীত সমূহৰ উপৰিও অসমৰ মুছলমান সকলৰ মাজত আইগীত, মহখেদা গীত বিভিন্ন তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ প্ৰচলিত আছে। অসমৰ মুছলমান সকলৰ কিছুমানৰ মাজত শীতলা পূজাৰ ক্ষীণ প্ৰভাৱ নথকা নহয়। কামৰূপ আৰু দৰঙৰ অঞ্চল বিশেষে মুছলমান সকলে বসন্ত ওলোৱাৰ ন দিনৰ দিনা ন বৰণৰ ফুলেৰে সৈতে গাখীৰ, কল, চেনি, মগুমাছ আদিৰে ঘৰৰ ভিতৰতে শীতলালৈ এখনি নৈবেদ্য আগবঢ়ায়। চাকি-বস্তি আৰু ধূপ-খূনা জ্বলাই

বসন্তক উদ্দেশ্য কৰি গীত পদবোৰ গায়। এই জাতীয় গীত এটি এনেধৰণৰ-

আইগীত :

‘ ন বৈনী আৰাচ* কৰে বিৰিখৰ তলে।
কোনটো বৈনী যাবি আই মনিচৰ নগৰে।।
কাছৰী আই উঠি বোলে ময়ো লগে যাম।
মনিচৰ আৰাচ বিচাৰ চাই আহিম যায়।
ন বৈনী আৰাচ কৰে বিৰিখৰ তলে।
কোনটি বৈনী যাইবি আই মনিচৰ নগৰে।
মচুৰী আই বোলে ময়ো লগে যাম।
মনিচৰ কেঁচা ভোগ খাই আহিম যায়।।
ন বৈনী আলচ কৰে বিৰিখৰ তলে।
কোনটো বৈনী যাইবি আই মনিচৰ নগৰে।।
বাহমুৰী আই উঠি বোলে ময়ো লগে যাম।
মনিচৰ ধূপ-চাকি লই আহিম যায়।।
চকুফুলি আহি বোলে ময়ো লগে খাম।
মনিচৰ তেল শলিতা, লই আহিম যায়।।
ন বৈনী আলচ কৰে বিৰিখৰ তলে।
কোনটি বৈনী যাইবি আই মনিচৰ নগৰে।।
হাণ্ডৰি আই উঠি বোলে ময়ো লগে যাম।
মনিচৰ সেন্দুৰ লই আহিম যায়।।

- (১) আগৰে ছল ঠুল মাথাই জালি ফুল
কুন ঘাটে আই পাৰ হাবা এ
জুন ঘাটে আই খেলা কৰে।
সেই ঘাটে আই পাৰ হব এ
সাগৰে ছল ঠুল মাথাই জালি ফুল
কুন ঘাটে আই পাৰ হবে এ
ও জুন ঘাটে পানচমৰী আই খেলা কৰে
সেই ঘাটে আই পাৰ হবো।*

* আলোচনা * এই আই নামটো নলবাৰীৰ মোকালমুৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত

- (২) তুলসীৰ তলে ৰহিলা ৰাতি
নাজানিলো এ আই ভগোমতী
নিচিনিলা এ আই ভগোমতী
জেতুকাৰে তলে ৰহিলা ৰাতি
নাজানিলো এ আই ভগমতী
বকুল ফুলৰ তলে ৰহিলা ৰাতি
নাজানিলো এ আই ভগমতী
নিচিনিলা এ আই ভগমতী
হাচনা ফুলৰ তলে ৰহিলা ৰাতি
নাজানিলো এ আই ভগমতী
নিচিনিলা এ আই ভগমতী।
- (৩) যাৰে নাঙলাই দেখু মই গবাৰৰে দাম
ও তাৰো ঘৰে মই পিঠি দি যাওঁ
যাৰে ঘৰে দেখু মই মুচা কুচা ঘৰ
ও তাৰে ঘৰে মই ফুলো জগাওঁ

মহখেদা গীত

বাৰিষাৰ শেষত মহ খেদিবলৈ বুলি ল'ৰাবোৰে গোট খাই গৃহস্থৰ
চোতালে চোতালে গোৱা গীত :

ওঁ ৰাজা মহো হো
মহ খেদবা টাকান লো
মহো বোলে মল্লুৰে
টেপোল পুৰা খায়লুৰে
টেপলৰ নান নুন
চাল কাৰে আকো দুন

চাউল কৰি দিলাক কৰি
আইচৈৰ ঘৰ লৰি চৰি
লৰি চৰি যাওঁতে
সোণাৰ কৰি পাওঁতে
সোণাৰ কৰি ৰূপৰ মালা
আইচৈৰ ঘৰ দেখবা ভালা
এঠে খায় শাকে
মহ জায় জাকে
এঠে খায় কুমৰাৰ সুঠি
মহ যায় মুখা ফুতি
এঠৰ ঘৰত তুহৰ ধোহা
চলি কান্ধে তহা তহা
বাঁহৰ পাত পকা
আমাক লাগে টকা
বাহৰ পাত চিকিমিকি
আমাক লাগে নতুন সিকি
এটা বাহৰ নওটা কামী
বছৰে বছৰে আছ আমি
মুছৰ শিং হেকা বেকা
তাতে বখে মাছৰোকা
মাছৰোকাৰ দীঘল ঠোট
ঠহকে গিল্লা বল্লী মাছ
বল্লী মাছৰ ডাটি দীঘাল
পুঠি মাছক কৰে সিদাল
হাঁহৰ তেলে
বাৰো বাজি গেলে।

মন্ত্ৰ :

অসমৰ মন্ত্ৰ সাহিত্যৰ ইতিহাস অতি প্ৰাচীন। মুছলমান ইতিহাসবিদ সকলে যাদু-মন্ত্ৰৰে পৰিপূৰ্ণ অসমক এখন 'আজৰ' দেশ বুলি গণ্য কৰিছিল। আলমগীৰ নামা, বাহাৰ ই-স্তান-ই-ঘাইবী আৰু ইবনে বতুতাৰ ভ্ৰমণ বৃত্তান্তত কামৰূপৰ যাদু-মন্ত্ৰৰ যথেষ্ট উল্লেখ আছে। থলুৱা মুছলমান সকলে মন্ত্ৰ ৰচনাত অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। সেয়ে মন্ত্ৰ সাহিত্যত যথেষ্ট পৰিমাণে আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দ ব্যৱহৃত হৈছিল। মন্ত্ৰ সাহিত্যত বেদ, কোৰান, মহম্মদ, ফিৰিঙ্গ, হৰগৌৰী, বিছমিল্লাহ, হাজী বাকুন আদি শব্দৰ উল্লেখ পোৱা যায়। বিশিষ্ট লেখক ৰফিউল হুছেইন বৰুৱাই তেওঁৰ লিখনীত বৰপেটা আৰু নলবাৰী অঞ্চলৰ কেইটামান মন্ত্ৰৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। ৰফিউল হুছেইন বৰুৱা আৰু বৰপেটাৰ সোনাকুছিৰ কাষৰ ধানবানৰ বিশিষ্ট ব্যক্তি আব্দুল জব্বৰৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা এটা গা-বান্ধনী* মন্ত্ৰ হ'ল-

দাতা আইতাল কুৰ্চি বদন কোৰান

বাহিৰে ভিতৰে চোহবান

লোহা কি গড় যে চাৰি পয়গম্বৰ কী বাৰী

মই (মন্ত্ৰ কৰোতাজনৰ নাম) বন্ধ কৰহো (যিজনৰ নামত মন্ত্ৰ কৰা হব তেওঁৰ নাম) দুহাই আল্লাহ, দুহাই কামাখ্যা।

আন হাতে চামতাৰ ফকীৰ তোলাৰ বিশিষ্ট ব্যক্তি চাইফুদ্দিন আহমেদৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা মন্ত্ৰটি এনে ধৰণৰ-

চুলেমান নবী আৰ মুছা দে পয়গম্বৰ

মোহাম্মদ নবী আৰ ইছা পয়গম্বৰ

ধাৰে চাৰি নবী ৰাখি চৌকিদাৰ

আখৰ বয়জাৰি বাওঁ হাতে কাটি

চুৰি ধৰো কাৰো অৰ্থে

আল্লাহ ও ফকীৰ অৰ্থে

আল্লাহ ও ফকীৰ আজ্ঞা নাহি কাচিচ কিৰে। ০

* শৰীৰ সুৰক্ষা কৰা মন্ত্ৰ

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :-

- ১) আব্দুছ ছাত্তাৰ : সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি, মিচেচ মচহুদা ছাত্তাৰ, যোৰহাট ১৯৮৬, (তৃতীয় প্ৰকাশ)
- ২) আকদাছ আলী মীৰ (স.): ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত ইছলাম ধৰ্মসকল, ১ ম খণ্ড, বৌচনাৰা ফাউণ্ডেচন, ২০১২, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, পৃষ্ঠা ৫১
- ৩) ড° হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা : কামৰূপী লোকগীতি সংগ্ৰহ, লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল, পানবজাৰ, গুৱাহাটী, ১৯৭৮ অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিপাত, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৬১
- ৪) ড° বীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত, : অসমীয়া বিশ্বকোষ, পঞ্চম খণ্ডঃ অসমীয়া সাহিত্য, (মুখ্য সম্পাদক) অসম সাহিত্য সভা, ২০০৩
- ৫) ড° কনক চন্দ্ৰ চহৰীয়া : দৰঙী লোকগীত সংগ্ৰহ, অসম সাহিত্য সভা, ছিপাবাৰ ২০০৫
- ৬) ড° আব্দুল মালিক : অসমীয়া উপন্যাসত মুছলমান জনজীৱনৰ চিত্ৰ, গুৱাহাটী-১, ২০০৬
- ৭) ছাহজাহান আলী : দলৈতলা, সাক্ষাৎকাৰত সংগ্ৰহ
- ৮) আজগৰ আলী : হাজো ফকীৰতলা, কামৰূপ, সাক্ষাৎকাৰত সংগ্ৰহ
- ৯) ৰফিউল হুছেইন বৰুৱা : ইছলামীয় ঐতিহ্য আৰু অসম (প্ৰথম খণ্ড), নলবাৰী, ১৯৯৬
- ১০) ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা : পশ্চিম অসমৰ চৰ চাপৰিৰ লোক সংস্কৃতি, অসম সাহিত্য সভা, ধুবুৰী, ২০১১
- ১১) পিয়াৰ আলী, : জাৰীগীত, অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা, ফেব্ৰুৱাৰী, গুৱাহাটী ১৯৭৬ খ্ৰীঃ

উৎসৱ বিষয়ক আলোক চিত্ৰ

চিত্ৰ - ২৮ ইদ উৎসৱ

চিত্ৰ - ২৯ ধুৱা গীত

চিত্ৰ - ৩০
কইনাক তেল দিয়া

চিত্ৰ - ৩১
দৰাক আদৰি নিয়া

চিত্ৰ - ৩২
নিকাছৰ বাবে কইনাৰ
সন্মতি লোৱা

চিত্ৰ - ৩৩ নাওখেলৰ ছবি

চিত্ৰ - ৩৪ সান্দহ খুন্দা

চতুৰ্থ অধ্যায়

ভাষালৈ অৱদান

পৰিচয় : অসমলৈ আৰবী, ফাৰ্ছী আদি ভাষাৰ প্ৰৱেশ

প্ৰবাদ প্ৰবচন

খণ্ডবাক্য /জতুৱা ঠাঁচ

আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু শব্দবোৰৰ উৎস

ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰৰ ভিত্তিত কিছু আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু শব্দ আৰু সিহঁতৰ

অসমীয়া ৰূপৰ ভাগ

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

চতুৰ্থ অধ্যায়

ভাষালৈ অৱদান

পৰিচয়

অসমলৈ আৰবী-ফাৰ্ছী আদি শব্দৰ প্ৰবেশ

অসমীয়া ভাষা এটা সমন্বয়ৰ ভাষা। বিভিন্ন সময়ত আৰ্য আৰু অনাৰ্য ভাষাৰ উপাদানেৰে অসমীয়া ভাষা সমৃদ্ধ হৈছে। মুছলমান সকল বিভিন্ন সময়ত অসমলৈ আহিছে। কেতিয়াবা ৰাজ সৈন্য হিচাপে, কেতিয়াবা ধৰ্ম প্ৰচাৰক হিচাপে, কেতিয়াবা ব্যৱসায়ী হিচাপে আকৌ কেতিয়াবা আহোম ৰজাৰ পৃষ্ঠপোষকতাত মুছলমান সকলে অসমত পদাৰ্পণ কৰিছে। ১২০৬ খৃষ্টাব্দৰ বখ্তিয়াৰ খিলজিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বিভিন্ন সময়ত অহা মোগল, পাঠান, তুৰ্কী আদি যুদ্ধবন্দীসকল, ৰৈ যোৱা সৈন্য সকল আৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰকসকল মিলি অসমত এখন মুছলমানৰ সমাজ গঢ়ি উঠিল। এওঁলোক সময়ত বৃহত্তৰ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত মিলি গ'ল আৰু অসমীয়া ভাষাকে নিজৰ ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰিলে। সৰ্বসাধাৰণ অসমীয়াৰ জীৱন পদ্ধতিয়েই হৈছে অসমীয়া মুছলমানৰো জীৱন পদ্ধতি। সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰতো তেওঁলোকে থলুৱা ৰীতি-নীতি পৰম্পৰাকে আপোন কৰি ললে। অৱশ্যে ধৰ্মবিশ্বাস ভিন্ন হোৱা হেতুকে কিছুমান ক্ষেত্ৰত অসমীয়া মুছলমানৰ কেতবোৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্যও পৰিলক্ষিত হয়। অসমীয়া মুছলমানৰ মাতৃভাষা অসমীয়া যদিও ধৰ্মীয় জীৱনত তেওঁলোকে ভালেমান ফাৰ্ছী, উৰ্দু

আৰু আৰবী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। ইছলাম ধৰ্ম চৰ্চাৰ ভাষা আৰবী হোৱাৰ কাৰণে আৰু ইছলাম সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থসমূহ মূলতঃ আৰবী, ফাৰ্ছী আৰু উৰ্দু মাধ্যমৰ হোৱা বাবে, মছজিদ, মোস্তাভা আৰু মাদ্ৰাছাৰ জৰিয়তে মুছলমান সকলৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষাত অনেক আৰবী, উৰ্দু আৰু ফাৰ্ছী শব্দ সোমাই পৰিছে। মোগল শাসক সকলৰ চিঠি পত্ৰ, বিদেশী পৰিব্ৰাজকৰ টোকা, ধৰ্মীয় আলোচনা, মিলাদ শ্বৰীফ আদিৰ জৰিয়তে এই শব্দবোৰ জনসমাজত বেছিকৈ প্ৰচলিত হবলৈ ধৰিছে।

কলিমা, নামাজ, ৰোজা, হজ্জ, জাকাত আদিৰ আলোচনা, দোৱা, মোনাজাত, ছালাম, বিয়াৰ চিঠি পত্ৰ আদিত অসমীয়া মুছলমানসকলে বহুতো আৰবী, উৰ্দু আৰু ফাৰ্ছী শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰে। কোৰান হাদিছৰ ব্যাখ্যা, চাহাবা (মহম্মদৰ লগৰীয়া) সকলৰ জীৱনী আৰু পুথি সাহিত্য সমূহে আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দবোৰ জনসাধাৰণৰ মাজলৈ আনিছে। পুথি সাহিত্যবোৰৰ ভিতৰত শ্বহীদে কাৰবালা, দাস্তানে আমিৰ হাম্জা, কাচাচালাশ্বিয়া, ইউচুফ-জোলেখা, খায়ৰুল হাচাৰ আদি অতি জনপ্ৰিয়।

ভাষাবিদসকলে অসমীয়া ভাষাত আৰবী বা ফাৰ্ছী শব্দ অন্তৰ্ভুক্ত হোৱাৰ কাৰক সমূহ তলত দিয়া ধৰণে উল্লেখ কৰিছে-

- ১) অসমত ক্ৰমশঃ মুছলমান জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধি, সমাজ-সংস্কৃতিতলৈ তেওঁলোকৰ অৱদান।
- ২) উত্তৰ পূৰ্ব-ভাৰতৰ তীৰ্থ যাত্ৰীসকলৰ ভ্ৰমণ আৰু ভাবৰ আদান-প্ৰদান।
- ৩) অসমৰ ৰজা-মহাৰাজা সকলৰ মুছলমান ৰাজশক্তিৰ লগত যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, ৰাজনৈতিক আৰু কূটনৈতিক সম্পৰ্ক।
- ৪) ছুফী সাহিত্য, জিকিৰ-জাৰীসমূহৰ নিচিনা ধৰ্মীয় আৰু ভক্তিমূলক গীত সমূহৰ প্ৰচলন।
- ৫) আহোম মুছলমান শাসক বৰ্গৰ ৰাজনৈতিক সাংস্কৃতিক সম্পৰ্কৰ লগতে পৰিব্ৰাজকসকলৰ টোকা আৰু বুৰঞ্জীসমূহ।

অসমত ইছলামীয় ভাৰধাৰা প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ ঘটাত আহোম বজাসকলে যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল।

ড° সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা দেৱে ‘স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহ’ নামৰ গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰা মতে “আহোম ৰজাৰ আমোলত আৰবী, ফাৰ্ছী ভাষা কোৰান, হাদিছ আৰু চৰিয়ত আদিৰ শিক্ষা দিবৰ কাৰণে অসমৰ নানা ঠাইত উপযুক্ত পঢ়াশালিবোৰ স্থানীয় মহাজিদৰ লগত সংযুক্ত আছিল বা কেতিয়াবা সুকীয়াকৈ আন ঠাইত পতা হৈছিল। মুছলমান ল’ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ কাৰণে গুৱাহাটী নগৰত দহ বাৰখন আৰু ৰংপুৰ ৰাজধানীত কুৰিখনতকৈও অধিক পঢ়াশালি আছিল। ৰজাঘৰে এই পঢ়াশালিবোৰৰ কাৰ্য্য পদ্ধতিত কোনো প্ৰকাৰে হস্তক্ষেপ নকৰিছিল। ৰজাৰ উদাৰতাৰ বাবেই সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি দৃঢ়তৰ হৈছিল।” (পৃষ্ঠা-১৬৬)

কবি কুতুবনৰ যোগেদি যেনেকৈ ইছলামী ছুফীবাদ হিন্দী সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰিলে ঠিক তেনেদৰেই অসমীয়া সাহিত্যত ছুফীবাদৰ প্ৰৱেশ ঘটে দ্বিজৰামৰ মৃগাৱতী বা চাহপৰী উপাখ্যানৰ দ্বাৰা। জ্ঞান মালিনীৰ কবি মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাই ছুফীবাদৰ প্ৰাঞ্জল ধাৰাটি অসমীয়া কাব্য সাহিত্যত সুপ্ৰতিষ্ঠিত কৰে। ভাৰতীয় সাহিত্যত ইছলামৰ ছুফীবাদ প্ৰচাৰিত হৈছিল হাফিজ, শ্বেখ ছাদী, ৰুমী, খৈয়াম, জায়সী, মীৰাবাদী, নামদেৱ, আব্দুৰ ৰহিম খান আদিৰ লিখনীৰ জৰিয়তে। চান্দ সাই, মজনুদ্দিন ফকীৰ, আজানপীৰ আদি ছুফীসকলৰ জিকিৰ আৰু গীতিৰ মাজেৰে অসমীয়া সাহিত্যত ইছলামীয় ছুফীবাদ আৰু সমন্বয়ৰ মহান বাণীসমূহ প্ৰচাৰিত হৈছিল।

ৰাজ পৃষ্ঠপোষকতাত ৮০০ বছৰ ধৰি ভাৰতৰ ফাৰ্ছী ভাষা চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় পণ্ডিত আমীৰ খুছৰু, হাছান দেহলবী, আবুল ফজল, গালিব আদিৰ নিচিনা পণ্ডিতসকলে ফাৰ্ছী ভাষা ভাৰতত জনপ্ৰিয় কৰে।

অসমত ফাৰ্ছী ভাষাৰ প্ৰৱেশ ঘটিছিল আহোম আৰু মোগলৰ সম্পৰ্ক আৰু সংঘৰ্ষৰ মাজেৰে। ১২০৬ খৃষ্টাব্দৰ ইবন বখতিয়াৰ খিলজিৰ

আক্ৰমণৰ পৰা ১৬৮২ খৃষ্টাব্দৰ ইটাখুলিৰ বণলৈ তুকী, পাঠান আৰু মোগলে বহুবাৰ অসম আক্ৰমণ কৰিছিল। প্ৰতিটো আক্ৰমণতে অসমত মুছলমান জনসংখ্যা বৃদ্ধি পাইছিল। লগে লগে আৰবী ফাৰ্ছী ভাষাৰো অসমত প্ৰৱেশ ঘটিছিল। প্ৰথম ফাৰ্ছী ভাষাৰ প্ৰৱেশ কৰিছিল 'প্ৰহলাদ চৰিত'ৰ মাজেৰে। আনকি মহাপুৰুষ শ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ সাহিত্য সম্ভাৰৰ মাজতো বহুতো আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়, যেনেঃ- দোকান-বজাৰ, হাজাৰ, মুলুক, দেওৱান, দৰাচল আদি। অসম বুৰঞ্জীৰ ভাষাও ফাৰ্ছী আৰু আৰবী ভাষাৰ দ্বাৰা ব্যাপকভাৱে প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল।

আহোম-মোগলৰ ৰাজনৈতিক সম্বন্ধৰ বাবে আনকি অসমীয়া উচ্চ পৰ্যায়ৰ হিন্দু বিষয়াও আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শিকিছিল। এই সম্পৰ্কত দেৱানন্দ ভৰালীয়ে 'Assamese Phonology and Vocabulary' শীৰ্ষক গ্ৰন্থত "The Ahom ambassadors had to learn Persian. Towards the later part of Ahom rule Persian was regularly learnt and studied by Assamese gentry who aspired bigger post. This opened the door for large number of Persian and Arabic words to get currency in Assam."

আহোম শাসকসকলে ফাৰ্ছী ভাষাৰ উন্নতিৰ বাবে অনুপ্ৰেৰণা যোগাইছিল। এই প্ৰসংগত ড° সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা দেৱে তেখেতৰ "Annals of the Delhi Patshahate" গ্ৰন্থত লিখিছে -

"The Ahom monarch maintained in his court a large number of Mohammadan officials who deciphered Persian correspondences received from outside and drafted letters to foreign sovereigns and potentates. The royal mint was under the superintendence of a Mohammadan officer and several Assamese kings and queens struck coins with Persian legends engraved on them. The Persian or Urdu language was not ab-

solutely unknown among the masses of the people and a witness in a criminal trial of about 1775 reproduced the exact words of the conversation which had been carried on by the accused in Farsi."

ফাৰ্ছী ভাষা জনাটো সেই সময়ত অতি মৰ্য্যাদাপূৰ্ণ পাৰদৰ্শিতা বুলি বিবেচিত হৈছিল। অলপ ফাৰ্ছী জানিলে ৰাজ দৰবাৰতো সন্মানিত হয় বুলি সেই সময়ত মানুহৰ মনত এটা ধাৰণা আছিল।

সুনীতি কুমাৰ চেটাৰ্জীৰ পৰ্য্যবেক্ষণ মতে বংগদেশত দিল্লীৰ চুলতানৰ ৰাজসভাৰ আদব-কায়দা প্ৰচলন হৈছিল যদিও, অসমত কোচ ৰজা বিশ্বসিংহৰ (১৫২৩-১৫৪৫ খৃষ্টাব্দত) সময়ৰ পৰাহে স্পষ্টকৈ মুছলমান সৈন্য বাহিনীৰ পদবীৰ আধাৰত উমৰাও, নবাব, হাজাৰী আদি পদবীসমূহ সৃষ্টি কৰা দেখা যায়। আনকি চিলাৰায়ক দিয়া দেৱান উপাধি আৰু 'খান' 'চিকদাৰ' আদি উপাধি মুছলমানৰ প্ৰভাৱতে হোৱা।

হাজোৰ পোৱামৰ্কা দৰগাহ সেই সময়ত ইছলাম ধৰ্ম চৰ্চাৰ এটি উল্লেখযোগ্য কেন্দ্ৰত পৰিণত হৈছিল। চতুৰ্দশ শতিকাত হাজো পীৰ, ফকীৰ আৰু মুছলমানসকলৰ জিকিৰ উপাসনাৰ কেন্দ্ৰ হৈ পৰা কাৰণে বহুত আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দৰ ব্যৱহাৰ এই অঞ্চলত বৃদ্ধি পাইছিল। ১৭ শতিকাত আজান-ফকীৰৰ জিকিৰ-জাৰীবোৰৰ জৰিয়তেও বহুতো আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দ অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছিল।

বিশিষ্ট গৱেষক ড° মোহিনী কুমাৰ শইকীয়াই আহোম, কোচ শাসকৰ দিল্লী আৰু ঢাকাৰ মোগল শাসকৰ লগত কুটনৈতিক চিঠি পত্ৰবোৰৰ যোগেদি বহু সংখ্যক আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দ অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। তাৰোপৰি কামৰূপৰ বুৰঞ্জী আৰু অসম বুৰঞ্জীত পোৱা আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দবোৰ ড° সুনীতি কুমাৰ চেটাৰ্জীয়ে তলত দিয়া ধৰণে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা বুলি ড° মোহিনী শইকীয়াই উল্লেখ কৰিছে-

- ১) ৰাষ্ট্ৰ আৰু যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ লগত জড়িত শব্দবোৰ।
- ২) ৰাজহ, প্ৰশাসন আৰু আইনৰ লগত জড়িত শব্দবোৰ।
- ৩) আধ্যাত্মিক আৰু সুকুমাৰ কলা, সংস্কৃতি, শিক্ষা, সংগীত, সাহিত্য আদিৰ লগত জড়িত শব্দবোৰ।
- ৪) বস্তু সংস্কৃতিৰ লগত জড়িত তথা বিলাসিতা, ব্যৱসায়, চাৰুকলা আৰু কাৰুকলাৰ লগত জড়িত শব্দবোৰ।
- ৫) ইছলাম ধৰ্মৰ লগত জড়িত শব্দবোৰ।

চেয়দ আব্দুল মালিকেও অসমৰ পুৰণি বুৰঞ্জীবোৰত বহুত আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দই ঠাই পোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। তাৰোপৰি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, পজিৰুদ্দিন আহমেদ (নাট্যকাৰ), ব্ৰজ শৰ্মা, আনন্দ বৰুৱা আদিয়ে তেওঁলোকৰ নাটক, উপন্যাস আৰু কবিতা আদিত এনে কিছুমান শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে। ‘হেমকোষ’ আৰু ‘চন্দ্ৰকান্ত অভিধান’তো এই শব্দবোৰে আৰম্ভণিৰে পৰা ঠাই পাইছে। ড° বাণীকান্ত কাকতি আৰু ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই তেওঁলোকৰ ভাষাতত্ত্ব গৱেষণাত এনেকুৱা শব্দ সম্পৰ্কে সম্যক আলোচনা আগবঢ়াইছে। এইদৰে বিভিন্ন আৰ্থ-সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক কাৰকৰ প্ৰভাৱত আৰবী-ফাৰ্ছী শব্দই অসমীয়া ভাষাত স্থান পাইছে। সেইবোৰ তলৰ ভাগকেইটাত ভাগ কৰিব পাৰি।

ভাৱ প্ৰকাশক : আশীৰ্বাদ দিয়া, শুভেচ্ছা জনোৱা আদিত ব্যৱহাৰ কৰা কথাত, যেনেঃ- আল্লাহে চহী চলামতে (নিৰাপদে) ৰাখক, মকছদ (আকাঙ্ক্ষা) পূৰা কৰক, উন্মিদ (মনৰ আশা) হাচিল (পূৰ্ণ) কৰক, দীন-দুনিয়াত (সংসাৰত) কমিয়াব (সফল) কৰক, বালা-মচিবত (বিপদ-আপদ) দূৰ কৰক, ছয়তানৰ ৰছৱছাৰ (প্ৰভাৱৰ) পৰা বচাওক, ইত্যাদি।

নামবাচক : অসমীয়া মুছলমান ব্যক্তিৰ নামকৰণতো আৰবী আৰু অসমীয়া শব্দ বা শব্দাংশৰ সংযোগ হৈছে- যেনে- দেহনুৰ, জয়নুৰ, দিলনুৰ, দিলবৰ, আইজান, মাইজান, গোলাপজান, সোণজান ইত্যাদি।

অসমীয়া-ফাৰ্ছী/আৰবীৰ সংযোগ : কিছুমান অসমীয়া শব্দৰ লগত আৰবী-ফাৰ্ছী আদি শব্দৰ সংযোগ হৈছে- কাজিয়া-পেছাল, ধন-দৌলত, আৰামী-চকী, বিচনা-পাটি, চাফ-চিকুণ, গোলাপজল।

প্ৰত্যয়/বিভক্তিৰ সংযোজন : কিছুমান শব্দ ইংৰাজী, আৰবী, ফাৰ্ছী আৰু অসমীয়া প্ৰত্যয় বিভক্তি আদিৰ সংযোগত হৈছে- হেড্ মৌলবী, জেলখানা, ডাক্তৰ খানা, ইত্যাদি।

স্থানীয় বস্তুৰ নাম আৰু ফাৰ্ছী নামৰ সংযোগ : মুছলমানসকলে সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ কৰা কিছুমান সাজ-বাচনৰ নাম আৰু অসমত সৰ্বসাম্প্ৰদায়িক মাজতে ব্যৱহাৰ হোৱা বস্তুৰ নামৰ সংযোগ হৈছে- বদনা-চৰিয়া, ডেগ্‌চি-কেৰাহী, কমাল-হাঁচতি, ভাত-তৰকাৰি, গৰম পানী, পাণ-মচলা, ইত্যাদি।

প্ৰবাদ প্ৰবচন :

অসমীয়া ভাষাত যে কেৱল কিছুমান আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দ সোমাইছে এনে নহয়, ভালেখিনি অসমীয়া জতুৱা ঠাঁচ, খণ্ডবাক্য আৰু প্ৰবচনো আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দেৰে গঢ়ি উঠিছে। এইবোৰ অসমীয়া সাংস্কৃতিক জীৱনত অতি মূল্যবান। উজনি আৰু নামনি অসমৰ প্ৰায় সমানে সকলো মানুহে এই প্ৰবাদ প্ৰবচনবোৰ ব্যৱহাৰ কৰে। বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ ‘খণ্ডবাক্য কোষ’, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ ‘বত্নকোষ’, শ্ৰীপ্ৰফুল্ল বৰুৱাৰ ‘অসমীয়া প্ৰবচন’, আৰু শ্ৰীহীৰেণ শৰ্মাৰ ‘অসমীয়া প্ৰবচন’ আৰু ‘অসমীয়া বচনভঙ্গী’ত বহু সংখ্যক খণ্ডবাক্য আৰু প্ৰবচন আদি সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। তদুপৰি এইবোৰত পটন্তৰ আৰু যোজনাযো ঠাই পাইছে। সৰ্বসাম্প্ৰদায়িক কথা বতৰাত এইবোৰে দকৈ শিপাইছে। এনেবোৰ খণ্ডবাক্য/জতুৱা ঠাঁচ তলত তুলি ধৰা হ’ল :

খণ্ডবাক্য / জতুৱা ঠাঁচ

- ১) জোৰ যাৰ মূলুক তাৰ
- ২) চবুৰে মেৰা ফলে
- ৩) হাকিম লৰিলেও হুকুম নলৰে,
- ৪) মোল্লাৰ দৌৰ মছজিদতক,
- ৫) তিনি মোল্লাই আছিল চাই খোদাইটো ওলাল ভুৰুকাই,
- ৬) বিচমিল্লাহ কৰিবলৈ আদা এচকল নাই,
- ৭) আজান ফকীৰেও কয় দিন গলে ৰাতি হয়,
- ৮) জীয়াই থাকিলে ভাতে আটিব/মৰিলে গাঁতে আটিব।
- ৯) টকলৌ মৰীয়া, শিলকটা গৰীয়া,
- ১০) গোঁসায়ে নাসাৰে যমৰ দূত পীৰে নাসাৰে গাঁতৰ মুখ,
- ১১) গৰীয়াৰ গৰু মৰীয়াই বায়, তাৰনো আগুৰি কোনে চায়।
- ১২) নশ মৰীয়াই ছশ ধান পালো।
- ১৩) হয় স্বৰ্গদেউৰ গুণ হব নহয় স্বৰ্গদেউৰ ধৰম হেন বস্তু কলৈ যাব।
- ১৪) হোলাৰ ভাই মোলা,
- ১৫) চেংৰা-চেংৰী ৰাজি, কি কৰব কাজী,
- ১৬) চোৰ কৰি হাৰাম খায়, সেই বান্দা দোজখক যায়, ইত্যাদি,

সাঁথৰ : ১) ঘৰ আছে দুৱাৰ নাই। মানুহ আছে মাত নাই (অৰ্থ-কবৰ)

২) আল্লাহ বচ ভিতৰে চামৰা বাহিৰে গছ (ঘিলা)

প্ৰবাদ : ১) মৰিলে শ্বহীদ/মাৰিলে গাজী

অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা আৰু আব্দুৰ ছাত্তাৰৰ 'সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি' গ্ৰন্থত সন্নিবিষ্ট হোৱা এনেকুৱা কিছুমান জতুৱা ঠাঁচ তালিকা সিপিঠিত দিয়া হ'ল-

আইন জাৰি কৰা	খোচ-মেজাজ
আচমান জমিন তফাৎ	গড় আবাদ
আজব কাণ্ড	গড় হাজিৰ
আদৰ কায়দা	গা-খালাচ হোৱা
আদৰ জনোৱা	গুমৰ ফাক কৰা
আবাদ কৰা	গুলজাৰ কৰা
আবাদী মাটি	গোলা বাৰুদ
ইজ্জত হুৰমত (মান সন্মান)	চহৰ ফুৰা
ইলাহী কাৰবাৰ (ব্যাপক আয়োজন)	চিজিল লগা/কৰা
কবুল কৰা (সন্মতি জনোৱা)	চোভা কৰা
কয়দ কৰা	জবান জ্বাবন্দী
কাবু কৰা	জবাবদিহি কৰা
কাহিল কৰা/হোৱা	জালিম যেন হ
কিস্তি খিলাপ হোৱা	জুলুম কৰা
কিস্তি বন্দী কৰা	জোৰ-জবৰদস্তি
কিয়ামত হোৱা (পয়মাল হোৱা)	জোৰ-জুলুম
কুচ-কাৰাজ কৰা (আয়োজন কৰা)	টাল-বাহানা লগোৱা/ কৰা
কেৰামতালি কৰা (পাৰ্গতালি দেখুওৱা)	টালি বাজি কৰা
খতম কৰা	তবা তবা দেখা
খবৰা-খবৰি কৰা	তাজ্জব হোৱা
খাৰিজ কৰা	তামাছা কৰা
খানাতালাচ কৰা	তামাম দুনিয়া (সমস্ত সংসাৰ)
খাম-খেয়ালি	তালাক দিয়া (লোৱা)
খালাচ কৰা/হোৱা	তৌবা তৌবা কৰা
খুচিমতে	

দফে দফে

দম লোৱা (উশাহ লোৱা)

দিল দৰিয়া

দিলদাৰ (উদাৰ)

দিল বাহাৰ

নজৰ দিয়া (চকু দিয়া)

নজৰ পৰা (চকু পৰা)

নজৰবন্দী হোৱা

নজীৰ নোহোৱা (অদ্বিতীয়)

নৰম গৰম

নাম খাৰিজ কৰা

নামজাৰি কৰা

নিমখহাৰাম (অকৃতজ্ঞ)

পেৰেচান হোৱা

ফটোৱা জাৰি কৰা

ফাই-ফৰ্মাচ খটা

ফৌজী-চিপাহী (সৈনিক)

বঁটা বক্চিচ দিয়া

বদনাম দিয়া/কৰা

বদনামী হোৱা

লেবাজান হোৱা

বৰ্বাদ হোৱা (নষ্ট হোৱা)

বাদ-বাকী

বাদছাহী খানা/মিজাজ

বাহানা কৰা

বেগাৰ খটা

মদত কৰা

মচ্গুল হোৱা

মজলিচ পতা

মতলবী (স্বার্থশ্ৰেষ্টী)

মদতখানা (সাহায্য কক্ষ)

মা-মচলা

মোতায়েন কৰা

বগ্ চিনা

ৰুজি (উপার্জন)

লয় লক্ষৰ

লাগাম ধৰা

লেবেজান হোৱা

শ্বাহী খানা

শ্বাহী দৰবাৰ

শ্বাহী মেজাজ

সাক্ষীয়ে চাবুদে

হক ইন্চাফ্

হক বিচাৰ

হক হালাল্

হাৰাম খোৰ

হায়ৰান হোৱা

হুকুম আহকাম

হুকুম জাৰি কৰা

হুলিয়া জাৰি কৰা

হেস্ত্ নেস্ত্ কৰা

ড° মোহিনী কুমাৰ শইকীয়াই তেওঁৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ (Assam Muslim Relation and Its Cultural Significance) গ্ৰন্থত বহুত আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দৰ তালিকা উল্লেখ কৰিছে। সেইবোৰ তলত দিয়া ধৰণে আলোচনা কৰিব পাৰি।

আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু আদি শব্দবোৰৰ উৎস :

ক) দিল্লী বা বঙ্গৰ মুছলিম শাসকসকলে আহোম ৰজালৈ দিয়া চিঠি পত্ৰত উল্লেখিত শব্দ, যেনে : আকায়দ (আ)*, আজাব (আ), অৰ্জদাষ্ট (আ-ফা), আকল (আ), আগৰ (উ), আচৰাফি (ফা), অৰ্জ (ফা), আদমী (আ), আকিদত (আ), আফতাব (ফা), আফচাৰ (ফা), আৰু (উ), আমন (আ), আমিৰ (আ), আৰজ (আ), অস্ত (ফা), আলম (আ), আস্তে (ফা), আহলে (আ), ইতেকাক (ফা), ইয়াদ (ফা), ইচক (আ), ইখলাচ (আ), উকিল (আ), উজিৰ (ফা), উমৰাহ (ফা), খৰিদ (ফা), খাদিম (আ), খবৰ (আ), গুজৰাত (ফা), জবাব (আ), জমাদাৰ (আ-ফা), জাহান (ফা), ইত্যাদি।

খ) আহোম ৰজাসকলে দিল্লী আৰু ঢাকালৈ দিয়া চিঠি পত্ৰত উল্লেখিত শব্দৰ তালিকা : আজৰয় (ফা), আন্দাজ (ফা), আয়াম (আ), কৰীব (আ), কবুল (আ), গুনাহগাৰ (ফা), গোমৰাহ (ফা), চিপাহ চালাৰ (ফা), জমা (ফা), দৰিয়া (ফা), দাস্তান (ফা), ফৌজ (আ), ফৌজদাৰ (আ-ফা), ৰালায়াৎ (আ), হাজিৰ (আ), ইত্যাদি।

গ) আহোম, কোচ আৰু জনজাতীয় শাসক সকলৰ মাজত আদান-প্ৰদান হোৱা চিঠি পত্ৰতো কিছু সংখ্যক আৰবী শব্দৰ উল্লেখ পোৱা যায় : আৰাম (ফা), কবুল (আ), কাজি (আ), খাহিছ (ফা), গুনাহ (ফা), জাৰি (আ) জৱাব (আ), তামাম (আ), দৰখাস্ত (ফা), দিল (ফা), পৰগণা (ফা),

* আ = আৰবী, ফা = ফাৰ্ছী, উ = উৰ্দু, তু = তুৰ্কী শব্দ

পাটছাহ (ফা), মুলুক (আ), ৰায়ত (ফা), চৰকাৰ (ফা), চৰ্দাৰ (ফা), চালাহ (আ), চুলতান (আ), হামেচা (ফা), হাৰাম খোৰ(আ-ফা), হাফিজা (আ), হুকুম (আ) ইত্যাদি।

(ঘ) প্ৰশাসন, যুদ্ধবিগ্ৰহ আদিত ব্যৱহৃত শব্দ : আমন, অৰ্জদাস্ত, উকিল,কাৰ্জি (কাজি), খাচ, খান, খালী,গুঞ্জাইচ, গুমাৰ, চকৰ, চাগৰিদ, চামান, চৰকাৰ, চহৰ, চিপাহ-চালাৰ, চুলতানী, জায়গীৰ, জামা, জামাদাৰ, জামিন, দপ্তৰ, দেৱান, দুৰি, নবী, পৰগণা, পালা, পাটছাহ, ফৰমান, ফৈদ, ফেৰী, মহল, মাফিক, মামলা, ৰায় হদ, হৰ্দ, হুকুম আদি।

(ঙ) অসমীয়া জিকিৰ আৰু জাৰীত ব্যৱহৃত শব্দ : অজু বা ৰজু, অজুদ, আস্তাগফাৰ, আউলিয়া, আওৱাল, আওৰাত, আকল, আখেৰ, আচৰ, আজৰাইল, আটাচ, আদম, আমল, আমলনামা, আমপাৰা, আৰ্চ,আলম, আলিফ, আলিম, আৰাজ, আবে হায়াৎ, আচমান, ইকৰাৰ, ইখটিলাফ, ইছা, ইঞ্জিল, ইমান, ইলিম, এলান, উম্মত, ওস্তাদ, একিন, এবাদত, কটোৱাল, কদম, কলবুদ, কলন্দৰ, কলিমা, কয়েদা, কিৰলা, কিয়ামৎ, কুতুব, কুৰ্চি, কুল, কুদৰৎ, কেফায়া, ক্বিয়াম, কাচিদা, কোৰান, খাক, খাতিম, নবী, খানা, খেদমত, খোচাল, গণ্ডুম, গফুৰ, গায়িব, গুনাহ, গুনাহগাৰ, গুলস্তান, গোছল, গোৰ, গোমৰাহ, চবুৰ, ছমচেৰ, চৰিয়ৎ, চহিফা, চত্তৰ, চালাম, চওৱাৰ, চোৱাল, শৰম, চাহেব, চিজদা, চুলত, চেকেন্দৰ, জবুৰ, জমিন, জুলফিকৰ, জহৰ, জান, কাবা, জানাজা, জামা, জাৰী, জাহিৰ, জামিন, জলছা, জিব্ৰাইল, জুদা, জোহৰ (নামাজ), তৌবাহ, তকবিৰ, তচবিহ, তাল, তবক, তৰিকা, তালিবুল ইলিম, তহৰিমা, তহকিক, তাজি, তামাচা, তাকুত, তৌবা, তুকী, দফন, দম, দৰখাস্ত, দৰবেশ, দৰিয়া, দৰদ, দামাদ, দিল, দুনীয়া, দুলাদুলা, দুৰস্ত, দোজখ, দোৱা, দোস্ত, নজৰ, নচিব, নফৰ, নচুট, নিচান, নুৰ, নেকি, পঞ্জৰস্ত, পয়দা, পয়দাচি, পাক, পুলচেৰাৎ, ফজৰ, ফৰমান, ফহম, ফানা, ফালা, ফিকিৰ, ফৰকান, যাৰ ইত্যাদি।

(চ) কোৰ্‌আন শ্বৰীফত সততে পোৱা শব্দ : 'অসমীয়া জাতীয় অভিধান'ত তলত দিয়া পৱিত্ৰ কোৰ্‌আন শ্বৰীফৰ বহু শব্দক স্থান দিয়া হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে এই শব্দবোৰলৈ আঙুলিয়াব পাৰি- ইছা, ইঞ্জিল, ইবাদত, জান্নাত, আল্লাহ, ৰচুল, দ্বীন, হিজৰত, জিহল (জাহিলিয়ত) নবী, ঈমান, কিয়ামৎ, জাহান্নাম, ছুৰা, আয়াত, আখিৰত, নবী, কিতাব, ঈমান, তাকৱা, চবুৰ, তৱাক্কুল, হাফিজ, ফৰজ, মুনাফিক, ফজল, তওহীদ, ৰহী, মুছৰিক, দাৱাত, কুফৰ, ৰুকু, জবহ, জিব্ৰাইল, জালিম, কিবলা, মাৰৱা, হজ্জ, ওমৰা, হাৰাম, হালাল, কবুল, অচিয়ৎ, কিছাছ, হক, বাতিল, নিয়ত, চয়তান, তালাক, এতিম, মুমিন, জিহাদ, ইদৎ, মোহৰ, কুৰছী, তাকত, কাফিৰ, খায়ৰাত, মজনুন, জ্বিন, নজৰ, হিদায়ৎ, ফুৰকান, ফিৰাউন, মেহৰাব, তওৰাত, খাদিম, মৰিয়ম ইত্যাদি।

ওপৰৰ বিশ্লেষণৰ পৰা এইটো পৰিষ্কাৰ হয় যে সময় পাৰ হোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন উৎসৰ পৰা বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন পৰিস্থিতিত আৰবী, ফাৰ্ছী আৰু তুৰ্কী শব্দ অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছে। বিশেষকৈ এই প্ৰক্ৰিয়াটো অসমলৈ ব্ৰিটিছ শাসন অহাৰে পৰা ৰাজ্যখনৰ প্ৰশাসন, বিচাৰ, ৰাজহ বিভাগ শিক্ষা, সংস্কৃতি, খাদ্যাভাস, পোছাক-পৰিচ্ছদ আদি বিভিন্ন দিশত আৰু খৰতকীয়াকৈ হৈছে।

ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰৰ ভিত্তিত কিছু আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু শব্দ আৰু সেইবোৰৰ অসমীয়া ৰূপ তলত দিয়া ধৰণেৰে ভাগ কৰা হয়:

মনকৰিবলগীয়া যে নিম্নোক্ত অসমীয়া ৰূপৰ শব্দবোৰ অসমৰ মুছলমানসকলে তেওঁলোকৰ মাজত সততে ব্যৱহাৰ কৰে-

(ক) ধৰ্মীয় শব্দ :

অসমীয়া ভাষী মুছলমানসকলে ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানত নাইবা দৈনন্দিন জীৱনত পালন কৰা ধৰ্মীয় আচাৰ আৰু ৰীতি-নীতিত কিছুমান ধৰ্মীয় পৰিভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। ধৰ্মৰ লগত সম্পৰ্ক থকা এইবোৰ শব্দৰ বেছিভাগেই আৰবী ভাষাৰ শব্দ। তলত এনে কিছু শব্দৰ তালিকা এখন দিয়া হ'ল।

মনকৰিবলগীয়া যে নিম্নোক্ত অসমীয়া ৰূপৰ শব্দবোৰ অসমৰ মুছলমানসকলে তেওঁলোকৰ মাজত সততে ব্যৱহাৰ কৰে।

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

আকীকা (আ)

আকিকা

অচ্ৰ(আ)

আচৰ

আজ্ৰাইল (আ)

আজ্ৰাইল

আজাম (আ)

আজম

আদাব (আ)

আদব

আমীন (আ)

আমীন (তথাস্ত অৰ্থত)

আল্লাহ (আ)

আল্লা, আল্লাহ

আশূৰা (আ)

আচুৰা

ইমাম (আ)

ইমাম

ঈদগাহ (আ,ফা)

ঈদগাহ

ঈদোল ফিতৰ (আ)

ঈদুলফিতৰ

ঈমান (আ)

ইমান

ঈমানদাৰ (ফা)

ইমানদাৰ

ঈস্ৰাফিল/এস্ৰাফিল (আ)

ইস্ৰাফিল

ইফ্‌তাৰ (আ)

ইফ্‌তাৰ

ইশ্বা (আ)

ইচা

ঔলীয়া (আ)

আউলীয়া

কবৰখানা (আ,ফা)

কবৰখানা

কব্ৰেস্তান (আ,ফা)

কবৰস্তান

কফন (আ)

কফন

কানুন গো (আ, ফা)

কাননগু

কাফিৰ (আ)

কাফিৰ

কাবা (আ)

কাবা

কাবী (আ)

কাবী (শুদ্ধকৈ কোৰান পঢ়িব
পৰা ব্যক্তি)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

কিয়ামৎ (আ)

কিয়ামত (শেষ বিচাৰৰ দিন)

কেৰামৎ (আ)

কেৰামত

কোৰআন (আ)

কোৰান

কোৰ্বানী (ফা)

কোৰ্বানি, কুৰবানী

খলীফা (আ)

খলিফা

খাজানচী (ফা)

খাজাঞ্চি

খাদিম (আ)

খাদিম

খৈৰাৎ (আ)

খয়ৰাত

খোতবা (আ)

খুতবা

খোদা (ফা)

খোদা, খুদা

গুৰ (ফা)

গোৰ (সমাধি)

গুৰেস্তান (ফা)

গোৰস্তান (কবৰস্থান)

গুনাহগাৰ (ফা)

গুনাহগাৰ

জকাৎ (আ)

জাকাত

জনাব (ফা)

জোনাব

জন্নাৎ (আ)

জান্নাত

জৰীৰকাৰ (ফা)

জৰীপকাৰী

জলসে (ফা)

জলচা

জহন্নাম (আ)

জহন্নাম (এখন নৰক)

জাগীৰ (ফা)

জায়গীৰ

জানাজা (আ)

জানাজা

জিহাদ (আ)

জিহাদ, জেহাদ

জিহাদী (আ)

জিহাদী, জেহাদী

জিয়াৰত (আ)

জিয়াৰত

তলাক (আ)

তলাক

তসবীহ (আ)

তছবিহ

আৰবী,ফাৰ্ছী, তুৰ্কী , উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

তহজ্জুদ (আ)

তাজিয়া (আ)

তাবীজ (আ)

তুবা (আ)

দৰগাহ (ফা)

দৰবীশ (ফা)

দৰুদ (ফা)

দীন (আ)

দোজখ (ফা)

দোৱা (আ)

নবী (আ)

নমাজ (ফা)

নিকাহ (আ)

নীকি (ফা)

পয়গম্বৰ (আ,ফা)

পীৰ (ফা)

ফকীৰ (আ)

ফজৰ (আ)

ফতৱা (আ)

ফাতিহা (আ)

ফাতিহা-এ-দোৱাজ দহম (ফা)

ফিত্ৰা (আ)

ফৰ্জ (আ)

ফৰিশতা (ফা)

বকৰ ঈদ (উ)

বৰকৎ (আ)

তহজ্জুদ (মাজনিশাৰ নামাজ)

তাজিয়া

তাবিজ

তৌবা, তৌবাহ

দৰগাহ

দৰবেছ, দৰবেশ

দৰুদ

দীন (ধৰ্ম)

দোজখ

দোৱা

নবী

নামাজ

নিকাহ

নেকি (পুণ্য)

পয়গম্বৰ

পীৰ

ফকীৰ

ফজৰ, ফজিৰ (ৰাতিপুৱা)

ফতৌৱা (ধৰ্মাদেশ)

ফাতিহা, ফাতেহা

ফাতেহা দোৱাজ দহম

ফিত্ৰা

ফৰ্জ

ফৰিশতা

বকৰিদি

বৰকৎ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

মকতব (আ)	মক্তব
মকবৰে (আ)	মকবৰা
মগৰিব (আ)	মগৰিব
মজলেস (আ)	মজলিছ
মজাৰ (আ)	মাজাৰ
মৰছেয়্যে (আ)	মোৰছিয়া, মৰছিয়া
মৰহুম (আ)	মৰহুম (স্বৰ্গীয়)
মসজিদ (আ)	মছজিদ, মছিদ
মহফিল (আ)	মেহফিল
মহৰ (আ)	মোহৰনা
মীলাদ (আ)	মিলাদ
মুৰীদ (আ)	মুৰিদ
মোজাহিদীন (আ)	মুজাহিদীন
মোনাজাত (আ)	মোনাজাত
মোবাৰক (আ)	মোবাৰক (পৱিত্ৰ)
মোল্লা (আ)	মোল্লা
মোৱাজ্জিন (আ)	মোৱাজ্জিন, মুৱাজ্জিন
মোসলমান (আ)	মুছলমান
মোহৰ্বম (আ)	মহৰম
মৌলৱী (আ)	মৌলৱী
মৌলানা (আ)	মৌলানা
বমজান (আ)	বমজান
বজে (ফা)	বোজা
ৰহ (আ)	ৰহ (আত্মা)
শবে কদৰ (ফা, আ)	ছবে কদৰ
শবে বৰাত (ফা, আ)	ছবে বৰাত
শৰীয়াত (আ)	চৰিয়াত

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী , উৰ্দু শব্দ

শীৰনি (ফা)

শীৰা (আ)

সদকা (আ)

সলাম (আ)

সুখৰ (চুখৰ) (আ)

সুন্নত (আ)

সুন্নী (আ)

সুফী (আ)

হজৰত (আ)

হজ্জ (আ)

হদীস (আ)

হৰাম (আ)

হলাল (আ)

হাজী (আ)

হাফিজ (আ)

হায়ে-কাজীয়া (আ)

হিজৰী (আ)

হুৰ (আ)

ৰনী (আ)

ৰাজিৰ (আ)

ৰিতৰ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

চিৰনি (প্ৰসাদ)

চিয়া, ছিয়া

ছদকা

ছালাম

চেহেৰী (ৰোজা ৰাখিবৰ বাবে

শেহ ৰাতি খোৱা আহাৰ)

চুন্নত

চুন্নী

ছুফী

হজৰত

হজ

হদীছ

হাৰাম

হলাল

হাজী

হাফিজ

হাই-কাজিয়া

হিজৰী

হুৰ (অঙ্গৰা)

ৰলি

ওৱাজেৰ (ধৰ্মমতে কৰণীয়)

ৰিতিৰ (ৰাতিৰ

বাধ্যতামূলক নামাজ)

(খ) প্ৰশাসনিক শব্দঃ

প্ৰশাসনত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী আৰু উৰ্দু শব্দ অসমীয়া ভাষাত সামান্য ৰূপান্তৰিত হৈ এনে ভাৱে প্ৰচলিত হোৱা দেখা যায়ঃ

<u>আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ</u>	<u>অসমীয়া ৰূপ</u>
অমল (আ)	আমোল
অমীৰ (আ)	আমীৰ
অৰ্জ (আ)	আৰজ, আৰ্জি
আদম শোমাৰী (আ, ফা)	আদম ছুমাৰি (লোক পিয়ল)
আবাদ (ফা)	আবাদ
আবাদী (ফা)	আবাদী
আৱকাৰী (ফা)	আবকাৰী
একৰাৰ নামে (ফা)	একৰাৰ নামা
এজমালী (আ)	আজমালি
ইজাৰা (আ)	ইজাৰা
ইজৰাদাৰ (আ)	ইজৰাদাৰ
এলাকা (উ)	এলেকা, এলাকা
এসতফা (আ)	ইস্তফা
ওক্‌ফ (আ)	ৰাকাফ
ওজৰ (ফা)	ওজৰ
কজীয়া (আ)	কাজিয়া
কবুল (আ)	কবুল
কবুলীয়ৎনামে (ফা)	কবুলনামা
কাজী (আ)	কাজী
কানুন (আ)	কানুন

আৰবী,ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

কিস্তি (আ)
কৈদ (আ)
কৈদখানে (আ, ফা)
কৈদী
খাজানচী (ফা)
খাৰিজ (আ)
খুন (ফা)
খুনী (ফা)
খাজানা (আ)
খিতাৰ (আ)
গিৰফ্তাৰ (ফা)
গৈৰ হাজিৰ (আ)
গোমাশতে (ফা)
চপৰসী (ফা)
জৰৰদস্তী (ফা)
জমা (ফা)
জমীনদাৰ (ফা)
জৰীপ (ফা)
জৰীৰকাৰ (ফা)
জল্লাহ (আ)
জৰদ্ (আ)
জহানপনাহ (ফা)
জাগীৰ (ফা)
জাগীৰদাৰ (ফা)
জানৱৰ (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

কিস্তি
কয়েদ
কয়েদখানা
কয়দী
খাজাঞ্চি
খাৰিজ
খুন
খুনী
খাজানা
খিতাপ
গ্ৰেপ্তাৰ
গৰহাজিৰ
গোমোস্তা
চাপৰাচী
জৰৰদস্তি
জমা
জমিদাৰ
জৰীপ
জৰীপকাৰী
জল্লাদ (কছাই)
জব্দ
জাহাপনা
জায়গীৰ
জায়গীৰদাৰ
জানোৱাৰ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

জাৰুৰ (ফা)	জাৰু/বাৰু
জাহেৰ (ফা)	জাহিৰ
জিজয়া (ফা)	জিজিয়া
জিম্মি (আ)	জিম্মা
জিম্মেদাৰ (আ, ফা)	জিম্মাদাৰ
জিল্লা (ফা)	জিলা
জীন (ফা)	জিন
জুৰজোলাম (ফা)	জোৰজুলুম
জিনস (আ)	জিনিছ
তলব (আ)	তলব, তলপ
তদবীৰ (আ)	তদবিৰ
তফসীল (আ)	তপচিল
ত'ল্লোকদাৰ (ফা)	তালুকদাৰ
তহৰীল (আ)	তহবিল
তহসীল (আ)	তহচিল, তসিল
তহসীলদাৰ (আ, ফা)	তহচিলদাৰ
তাকাজা (ফা)	তাগাদা, তাগিদা
তাকীদ (আ)	তাগিদ
দখল (আ)	দখল
দফতাৰ (ফা)	দপ্তৰ, দফতৰ
দৰখাস্তা (ফা)	দৰখাস্ত
দৰৱান (ফা)	দাৰোৱান
দৰবাৰ (ফা)	দৰবাৰ
দৰবাৰী (ফা)	দৰবাৰী
দৰমাহ (ফা)	দৰমহা, দৰ্মহা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

দস্তাবেজ (ফা)
দাখিল (আ)
দাগী (উ)
দাৰোগে (ফা)
দীৱান (ফা)
নজৰবন্দী (ফা)
নাজিৰ (আ)
নাজাৰত (উ)
নিজামে (আ)
পৰগনে (ফা)
পৰৱানে (ফা)
পাদশ্বাহ (ফা)
পীশৱা (ফা)
পীশকাৰ (ফা)
পেয়াদে (ফা)
ফৰিয়াদ (ফা)
ফৰ্মানদাৰ (ফা)
ফৌজ (ফা)
বৰখাস্ত (ফা)
বন্দোৱস্ত (ফা)
বাকী (আ)
বাকীদাৰ (ফা)
বাতিল (আ)
বাহাল (ফা)
বীদখল (ফা)
মনজুৰ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

দস্তাবেজ
দাখিল
দাগী
দাৰোগা
দেৱান, দেৱানী, দাৱন
নজৰবন্দী
নাজিৰ
নজৰত
নিজাম
পৰগনা
পৰোৱানা
বাদচাহ
পেছোৱা
পেছকাৰ, পেস্কাৰ
পিয়াদা
ফৰিয়াদ
ফৰ্মানদাৰ
ফৌজ
বৰখাস্ত
বন্দোৱস্ত
বাকী
বাকীদাৰ
বাতিল
বাহাল
বেদখল
মঞ্জুৰ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

মছউলা (আ)
 মহকুমা (আ)
 মহসুল (আ)
 মাল (ফা)
 মালখানে (ফা)
 মালিক (আ)
 মালিকানে (ফা)
 মীৰাদ (আ)
 মুজেদাৰ (ফা)
 মওজা (আ)
 মোতআয়্বন (আ)
 মোতাবিক (আ)
 মোৰব্বী (আ)
 মোলতবী (আ)
 মোহাফেজতখানে (আ, ফা)
 বফতানী (ফা)
 বসীদ (ফা)
 লাখেৰাজ (আ, ফা)
 বকালতনামে (ফা)
 ৰজিব (আ)
 বন্দী (ফা)
 ৰচুল (আ)
 ৰাৰিস (আ)
 শহৰ (ফা)
 শ্বাহ (ফা)
 শাহজ্যাদে (ফা)
 শ্বাহজ্যাদী (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

মছলা
 মহকুমা
 মাচুল
 মাল
 মালখানা
 মালিক
 মালিকানা
 ম্যাদ
 মৌজদাৰ, মৌজাদাৰ
 মৌজা
 মোতায়েন
 মোতাবেক
 মুৰব্বী
 মুলতুবী
 মহাফেজখানা
 ৰপ্তানী
 ৰচিদ
 লাখেৰাজ
 ওকালতনামা
 উজিব
 বন্দী
 ৰচুল
 ওৱাৰিছ
 চহৰ
 চাহ
 চাহজাদা (ৰাজকুমাৰ)
 চাহজাদী (ৰাজকুমাৰী)

আৰবী,ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

সনদ (আ)
সৰকাৰ (ফা)
সৰ্দাৰ (ফা)
সিফাৰিশ (ফা)
সুৰেদাৰ (ফা)
সেপাহী (ফা)
সোলতান (আ)
হজাৰ (ফা)
হেসাৰ (ফা)
হোকম্দাৰী (ফা)
হোজুৰ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

চনদ
চৰকাৰ
চৰ্দাৰ
চুপাৰিছ
চুবাদাৰ
চিপাহী
চুলতান
হাজাৰ
হিচাপ
ছকুমদাৰী
হজুৰ

(গ) সংগীত আৰু বাদ্য যন্ত্ৰ বিষয়ক শব্দ :

একতাৰ (ফা)
ওস্তাদ (ফা)
কাৰৱালী (আ, ফা)
খয়াল (আ)
গজল (আ)
জিকৰ (আ)
তবল (আ)
তবলসী (ফা)
তৰানা (ফা)
দুতাৰ (ফা)
নবকাৰা (আ)
নওৱৎ (ফা)
ৰৱাৰ (আ)
ৰবাব্দিয়াৎ (আ)
শহনাঈ (ফা)
সৰূপ (ফা)

একতাৰা
ওস্তাদ
কাৰালী, কাওৱালী
খেয়াল
গজল
জিকিৰ
তবলা
তবলচি
তৰানা
দুতাৰা
নেগেৰা/নাগাৰা
নওৱৎ
ৰবাব
ৰবায়াত
চানাই
সৰোদ

ইয়াৰ উপৰিও আৰু ছাত্ৰাৰে আৰু কিছুমান বাদ্য যন্ত্ৰ আৰু সংগীত বিষয়ক শব্দৰ কথা তেওঁৰ পুথিত উল্লেখ কৰিছে, যিবোৰ মুছলমানসকলৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছে। সেইবোৰৰ ভিতৰত সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দবোৰ হৈছে- ঈমন, কানাড়া, টকা, ঢোল, দফলী, দৰবাৰী, ফৰমাছ, ফিৰদোস্ত, ভূপালী, ইত্যাদি।

(ঘ) খাদ্য বিষয়ক শব্দঃ

মুছলমান ৰাজশক্তি, বিশেষকৈ মোগলৰ আগমনৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাত খাদ্য বিষয়ক নতুন কিছুমান শব্দ সোমাই পৰিল।

যেনে- আকনি পোলাও, ছাহজাহানী পোলাও, জাহাংগিৰী কাবাব, বেদানা, আনাৰ, চুৰহা, কফুৰ, চামুচ, নকুল দানা, মিচিৰি, বাদাম, তোকমা, আচাৰ, নহৰু, আলু ইত্যাদি। তলত এনেবোৰ শব্দৰ এখন তালিকা দিয়া হ'ল-

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

আপ্পুৰ (ফা)	আপ্পুৰ
কবাব (ফা)	কাবাব
কলীয়য়ে (আ)	কালিয়া
কবাব চীনী (ফা)	কাবাব চেনি
খৰবুজে (ফা)	খৰ্মুজা
খুৰাক (ফা)	খোৰাক
খুৰাকী (ফা)	খোৰাকি
গুশত (ফা)	গোস্ত, গোছ (মাংস)
চৰবী (ফা)	চৰ্বী
চাএ (ফা)	চাহ
তনুৰ (ফা)	তন্দুৰ
তৰবুজে (ফা)	তৰমুজ
দানে (ফা)	দানা
দানোদাৰ (ফা)	দানাদাৰ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

নমক (ফা)
নমকীন (ফা)
নাশ্তা (ফা)
নাশপাতী (ফা)
পানীৰ (ফা)
পূদীনে (ফা)
পেস্তা (ফা)
পেয়াজ (ফা)
বদহজম (ফা, আ)
বৰ্ফ (ফা)
বৰ্ফী (ফা)
বাদাম (ফা)
বেৰয়ানী (ফা)
মজে (ফা)
মেইদেহ (ফা)
মোৰব্ব (আ)
বসদ (ফা)
লীম (ফা)
শৰবৎ (আ)
শৰাব (ফা)
শলগম (ফা)
শ্বোৰবা (আ)
হালৱা (আ)
হোকা (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

নিমখ
নিম্‌কি
নাস্তা
নাচপতি
পনিৰ
পদিনা/পদুনা
পেস্তা
পিয়াজ
বদহজম
বৰফ
বৰফি
বাদাম
বিৰিয়ানী
মজা
ময়দা
মোৰব্বা (এবিধ সুস্বাদু খাদ্য)
ৰচদ
নেমু
চৰ্বত
চেৰাব
চালগোম
চুৰুহা
হালুৱা
হোকা

(ঙ) শিক্ষাৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দ :

ভাৰতবৰ্ষ তথা অসমত মাদ্ৰাছা, মোক্তাব আদিৰ যোগেদি আৰম্ভ হোৱা আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানত ব্যৱহৃত শিক্ষা বিষয়ক শব্দবোৰে

কালক্ৰমত ভাৰতীয় আৰ্য্য ভাষাতো স্থান লাভ কৰিছিল। অসমীয়া ভাষাতো এনে বহুতো শব্দৰ উপস্থিতি লক্ষ্য কৰা যায়। ইয়াৰ মাজত এনে বহুতো শব্দ আছে যিবোৰৰ বিকল্প বিৰলঃ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

কলম্ (আ)

কলম

কাগজ (ফা)

কাগজ

কিতাপ (আ)

কিতাপ

ইমতিহান (আ)

ইমতাহান (পৰীক্ষা)

এশতেহাৰ (ফা)

ইস্তাহাৰ

ওস্তাদ (আ)

ওস্তাদ

খবৰ (আ)

খবৰ

জিলদ (আ)

জিল, জিলি

(কিতাপ বহীৰ ঢাকনি)

তৰজমা (আ)

তৰ্জমা

তালীম (আ)

তালিম (শিক্ষা)

দৱাৎ (উ)

দোৱাত

নকল (আ)

নকল

মকতব (আ)

মোক্তাব

মাদ্ৰাচা (আ)

মাদ্ৰাছা

মোহৰ (ফা)

মোহৰ

সেয়াহী (ফা)

চিয়াহী

হৰ্ফ (আ)

হৰফ (বৰ্ণ)

(চ) আদালত, বিচাৰ ইত্যাদিৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দঃ

অমানৎ (আ)

আমানত

অৰ্জী (আ)

আৰ্জি

আদালত (আ)

আদালত

আসামী (ফা)

আচামী

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

আয়ীন (ফা)
একতৰফা (ফা)
ইজলাস (আ)
ইজহাৰ (আ)
কৈফীয়ত (আ)
খলাস (আ)
খানেতলাস (ফা)
জমানৎ (আ)
জমানদাৰ (আ, ফা)
জমিন (ফা)
জৰীৰ (ফা)
জৱানবন্দী (ফা)
জামিননামে (আ, ফা)
জামিন (আ)
জাৰী (আ)
জবহ (আ)
জোৰমানে (ফা)
দলীল (ফা)
দস্ত আৱাজী (ফা)
দস্তৰ (ফা)
দাৱা (আ)
দোশমান (ফা)
নকলনেৰীস (আ, ফা)
নাকিচ (আ)
নালিশ (ফা)
নীলাম (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

আইন
একতৰফা
এজলাছ
এজাহাৰ
কৈফিয়ত
খালাচ
খানা তালাচ
জামানত
জামাদাৰ
জমি, জমিন
জৰীপ
জৱানবন্দী
জামিন নামা
জামিন
জাৰি
জেৰা
জৰিমনা
দলিল
দস্তাবেজ
দস্তৰ
দাবী
দুহ্মন
নকলনবিচ
নাকচ
নালিচ
নীলাম

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

পৰৱানে (ফা)
 ফসাদ (ফা)
 ফৰয়াদী (ফা)
 ফেৰাৰ (আ)
 ফেহৰস্তু (ফা)
 ফৈসলে (আ)
 ফৌজদাৰ (ফা)
 ফৌজদাৰী (ফা)
 বৰখাস্তু (ফা)
 বাজেয়াপ্ত (ফা)
 মোআফ (ফা)
 মোআমলে (আ)
 মোকাবেলা (আ)
 মোখতাৰ নামে (আ, ফা)
 মোনসী (আ)
 মোন্সেফ (আ)
 মোৱাক্কিল (আ)
 মোসাৱৱেদা (আ)
 মোহৰবেৰ (ফা)
 ৰাএ (আ)
 ৰদ (আ)
 ৰেহাঈ (ফা)
 ৰোজু (আ)
 ৰকীল (আ)
 সাজা (ফা)
 হলফ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

পৰোৱানা
 ফসাদ (হাই-কাজিয়া)
 ফৰিয়াদি
 ফেৰাৰ
 ফিৰিস্তি
 ফয়চলা (সিদ্ধান্ত)
 ফৌজদাৰ
 ফৌজদাৰী
 বৰখাস্তু
 বাজেয়াপ্ত
 মাফ
 মামলা
 মোকাবিলা, মকাবিলা
 মোক্তাৰ নামা
 মুঙ্গী
 মুগ্গিফ, মুনছিপ
 মক্কেল
 মছাবিদা
 মহৰী
 ৰায়
 ৰদ
 ৰেহাই
 ৰুজু (মোকদ্দমা দিয়া অৰ্থত)
 উকিল
 ছাজা (শাস্তি)
 হলফ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

হলফনামে (আ, ফা)

হাজৎ (আ)

হাজিৰ (আ)

হোকম (আ)

হোকম তামীল (আ)

(ছ) পোছাক পৰিচ্ছদ সম্পৰ্কীয় শব্দঃ

আচকন (উ)

আসতীন (ফা)

ইজাৰ (আ)

কমৰবন্ধ (ফা)

কমীস (আ)

কোৰ্তা (ফা)

চাদোৰ (ফা)

জৰী (ফা)

জাজীম (ফা)

জামে (ফা)

তুশক (ফা)

দৰ্জী (ফা)

দস্তানা (উ, ফা)

পৰ্দে নোশীন (ফা)

পশম (ফা)

পায়েজামে (ফা)

পীৰাহন (ফা)

পূসাক (ফা)

বনয়ান (উ)

ৰাফত (আ)

অসমীয়া ৰূপ

হলফনামা

হাজত (ইচ্ছা)

হাজিৰ

ছকুম

ছকুম তামীল

আচকন

আস্তিন

ইজাৰ

কমৰবন্ধ

কামিজ

কুৰ্তা

চাদৰ

জৰী

জাজিম

জামা (চোলা)

তোছক

দৰ্জী

দস্তানা

পৰ্দানছিন

পছম

পাইজামা

পিৰান

পোছাক

বনিয়ান

ওফাত (মৃত্যু)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

বোৰকা (আ)

বীসম (ফা)

ৰুমাল (ফা)

বেজাঈ (উ)

লেহাফ (আ)

শলৱাৰা (ফা)

শাল (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

বোৰ্খা

বেচম

ৰুমাল

বেজাই

লেপ (শীত নিবাৰক আৱৰণ)

ছলোৱাৰ

শ্বাল

(জ) গালি-শপনি, তিৰস্কাৰ আদিত ব্যৱহৃত শব্দঃ

সাধাৰণতে গালি-শপনি, তিৰস্কাৰ ইত্যাদিৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া শব্দতকৈ আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু আদি অনা-অসমীয়া শব্দ অধিক ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। তলত কিছুমান তেনে শব্দ দিয়া হ'ল-

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

আহমক (আ)

কচৰী (আ)

কমবখৎ (ফা)

কমীনে (ফা)

খবীশ (আ)

গজব (আ)

গোনাহগাৰ (ফা)

গোমৰাহ (ফা)

গোলাম (আ)

চাৰাবী (ফা)

চোস্তি (ফা)

জহন্নাম (আ)

জহুদ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

আহমক (মুৰ্খ), অমখ

কছৰী (অসতী)

কমবখত

কমিনা (মুৰ্খ)

খবিছ (এবিধ পিঁশাচ)

গজব (শাওপাত)

গুনাহগাৰ (পাপী)

গোমৰাহ (পথভ্ৰষ্ট)

গোলাম

চেৰাবী

চুস্তি (ধোদ)

জহন্নাম (নৰক)

জহুদ (লেতেৰা)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

জানৰৰ (ফা)
জালিম (আ)
জোলামবাজ (আ, ফা)
দগাবাজ (ফা)
দোশমন (ফা)
নমকহাৰাম (ফা)
নসাখুৰ (ফা)
ফক্কৰ (ফা)
ফসাদী (ফা)
বখীল (ফা)
বদ্ (ফা)
বদজাদ (ফা)
বদনাম (ফা)
বদমআশ (ফা)
বী-অকল (ফা,আ)
বী-আদব (ফা,আ)
বী-ইজ্জৎ (ফা,আ)
বী-ইজ্জতী (ফা,আ)
বী-ইমান (ফা,আ)
বী-ইমানী (ফা,আ)
বী-কাৰ (ফা)
বী-কুফ (ফা,আ)
বীচৰম (ফা)
বীচাৰে (ফা)
বীনাম (ফা)
বীপৰৱা (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

জানোৱাৰ
জালিম (অত্যাচাৰী)
জুলুমবাজ
দগাবাজ
দুচমন
নিমখহাৰাম
নিচাখুৰ
ফক্কৰ
ফেছাদি
বখিল (কৃপণ)
বদ্
বদজাত, বইজ্জাত
বদনাম
বদমাছ, বদমাইছ
বে আকল (অজ্ঞানী)
বেআদব
বে-ইজ্জত
বে-ইজ্জতী
বেইমান
বেইমানী
বেকাৰ
বেকুপ, বেকুফ
বেচৰম (নিলাজ)
বেচেৰা, বেচাৰা (নিঃসহায়)
বেনাম, বেনামী
বেপৰোৱা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

বীহয়া (ফা, আ)

বী শৰ্ম (ফা)

লাহনত (আ)

মৎলবী (উ)

শুৱৰ (ফা)

শৈতান (আ)

শৈতানী (ফা)

হৰামজাদে (আ, ফা)

হৰামখুৰ (আ, ফা)

অসমীয়া ৰূপ

বেহায়া (নিলাজ)

বেচৰম

লাহনত (শাওপাত)

মতলবী

চুৱৰ

চয়তান

চয়তানি

হাৰামজাদা

হাৰামখুৰ

(ৱ) দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত শব্দবোৰ :

ওপৰৰ বিভিন্ন শিতানত উল্লেখিত শব্দবোৰৰ বাহিৰেও তলত দিয়াৰ দৰে আৰু বহুতো আৰবী, ফাৰ্ছী, উৰ্দু ইত্যাদি শব্দ অসমীয়া ভাষাত দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত হৈ আহিছে। মন কৰিবলগীয়া যে নিম্নোক্ত অসমীয়া ৰূপৰ শব্দবোৰ অসমৰ মুছলমান সকলে তেওঁলোকৰ মাজত সততে ব্যৱহাৰ কৰে।

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

আওৰৎ (উ)

অক্ল (আ)

অজব (আ)

অজীৰ (আ)

আদব (আ)

আদা (আ)

অন্দৰ (ফা)

অন্দাজ (ফা)

অফসূস (ফা)

অফ্যুন (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

আওৰত

আকল (জ্ঞান)

আজব

আজিব

আদৰ, আদব-কায়দা

আদায়

অন্দৰ

অন্দাজ

আফচোচ, আপচোচ

আফিং (কাণি)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অমানৎ (আ)
অমীন (আ)
অস্‌ল (আ)
অসবাৰ (আ)
অসীলে (আ)
অহুমক (আ)
আঈনে (ফা)
আখিৰ (আ)
আচামী (উ)
আজাদ (ফা)
আজাদী (ফা)
আতশবাজী (ফা)
আতৰ (আ)
আদত (আ)
আদম (আ)
আন্দাজ (ফা)
আবাদ (ফা)
আব্বা (আ)
আন্মা (আ)
আৰেন্‌দে (ফা)
আৰাম্ (ফা)
আৰকাৰী (ফা)
আৰাজ (ফা)
আৰ-ৰ-হাৰা (ফা)
আসেমান (ফা)
আস্তানে (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

আমানত
আমিন
আচল
আচবাব
অচিলা
আহান্মক
আয়না
আখিৰ
আচামী
আজাদ
আজাদী
আতচবাজি
আতৰ
আদত
আদম (প্ৰথম মানৱ)
আন্দাজ
আবাদ
আব্বা
আন্মা
আৰিন্দা
আৰাম
আবকাৰী
আৰাজ
আবহাৰা
আচমান
আস্তানা

<u>আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ</u>	<u>অসমীয়া ৰূপ</u>
আহেস্ত/আহিষ্ঠা (ফা)	আস্তে
উন্মীদ (আ)	উমেদ
উল্টা (উ)	উল্টা
ইজ্‌মালী (আ)	আজমালি
ইজ্জৎ (আ)	ইজ্জত
ইন'আম (আ)	ইনাম
ইলান (আ)	ইনছান
এশ্‌তেহাৰ (আ)	ইস্তাহাৰ
ওজন (আ)	ওজন
ওজৰ্দাৰ (আ, ফা)	ওজৰদাৰ
ওৰ্ফ (আ)	ওৰফে
কদম (আ)	কদম
কদৰ (আ)	কদৰ (সন্মান)
কবুল (আ)	কবুল
কবুলনামে (আ, ফা)	কাবিলনামা
কবুতৰ (ফা)	কবুতৰ
কজা (উ)	কজা
কম (ফা)	কম
কমজোৰ (ফা)	কমজোৰ
কমৰ (ফা)	কমৰ
কমান (ফা)	কামান
কৰ্জ (আ)	কৰ্জ, কৰ্জা
কল্‌ফ (আ)	কলপ
কসম (আ)	কছম
কস্‌সাব (আ)	কছাই
কস্‌সাবখানে (আ, ফা)	কছাইখানা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

কসুৰ (আ)
কাএদা (আ)
কাবু (তু)
কাৰখানে (ফা)
কাৰ-ৰ-বাৰ (ফা)
কাৰীগৰ (ফা)
কালীচে (তু)
কাহিল (আ)
কিলএ (আ)
কিস্‌সে (ফা)
কুচ্ আৰাজ (ফা)
কুতোৰাল (ফা)
কেইচী (তু)
কিসম (আ)
কৈফীয়ৎ (আ)
কোৰনৈশ (তু)
কোশ্‌তী (ফা)
খৎম (আ)
খবৰ (আ)
খবৰদাৰ (ফা)
খৰ্জ (আ)
খৰীদ
খলাস (আ)
খলাসী (আ)
খসলৎ (আ)
খস্‌সী (আ)

অসমীয়া ৰূপ

কছুৰ
কায়দা
কাবু
কাৰখানা
কাৰবাৰ
কাৰিকৰ
গলিচা
কাহিল
কিল্লা
কিচা, কেচা (গল্প)
কুচকাৰাজ
কটোৰাল
কেচি
কিছিম (বিধ)
কৈফিয়ত
কুৰ্নিছ
কুস্তি
খতম
খবৰ
খবৰদাৰ
খৰচ
(ফা) খৰিদ
খালাচ
খালাছী
খছলত (স্বভাৱ)
খাছী, খাহি

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

খাকী (ফা)
 খাতেৰ (আ)
 খান্দান (আ)
 খানসামা (ফা)
 খাম-ৰ-খেয়াল (ফ)
 খাৰীফ (আ)
 খালী (ফা)
 খাস (আ)
 খাস্মহল (আ, ফা)
 খাহ্মখাহ (ফা)
 খুদ (ফা)
 খুন (ফা)
 খুব্‌সূৰৎ (ফা)
 খুৰাকী (ফা)
 খুশ্ (ফা)
 খুশখবৰ (ফা)
 খুশামদ্ (ফা)
 খুশী (ফা)
 খেতাব (আ)
 খেদমৎ (ফা)
 খেসাৰৎ (আ)
 খোৰ্দ (ফা)
 খোলাসা (আ)
 গইইৰহ (আ)
 গজ্ (ফা)
 গঞ্জ (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

খাকী
 খাতিৰ
 খানদান (গোত্ৰ)
 খানচামা
 খামখিয়াল
 খাৰিফ
 খালী
 খাচ
 খাচমহল
 খামাখা
 খোদ
 খুন
 খুবচুৰত (সুন্দৰ)
 খোৰাকি
 খুচ
 খুচখবৰ
 খোচামুদি
 খুচি
 খিতাপ
 খেজমত (আলপৈচান)
 খেছাৰত
 খুচুৰা
 খোলোচা
 গইৰহ (ইত্যাদি)
 গজ
 গঞ্জ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

গফলত (আ)
গৰ্জ (আ)
গৰ্ম (ফা)
গৰ্ম মেজাজ (ফা)
গৰীব (আ)
গল্লেমাল (ফা)
গঁৱাৰ (উ)
গাফিল (আ)
গাফিলি (ফা)
গুলে-অন্দাজ (ফা)
গেলাফ্ (আ)
গোজৰান (ফা)
গোন্বদ (ফা)
গোলজাৰ (ফা)
গোলদস্তে (ফা)
গোল্দান (ফা)
গোলাব্ (ফা)
গোলাম (আ)
গোলুবন্ধ (ফা)
গোলুলে (ফা)
গোলে মেহৰ (ফা)
গোসল (আ)
গোসলখানে (আ, ফা)
গোস্তাখী (ফা)
চৰ্খা (ফা)
চশমা (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

গাফিলতি (এলাহ)
গৰজ
গৰম
গৰম মিজাজ
গৰীব (দৰিদ্ৰ)
গোলমাল
গোৱাৰ
গাফিল
গাফিলতি
গোলান্দাজ
গিলিপ
গোজৰন
গম্বুজ
গোলজাৰ
গুলদস্তা
গুলদান
গোলাপ
গোলাম
গলাবন্ধ
গুলী (বন্দুকৰ)
গুলমোহৰ
গোচল
গোচল খানা
গোস্তাকি
চৰখা
চশমা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

চাকৰ (ফা)

চাকৰ

চাকু (ফা)

চাকু

চাপ (ফা)

ছাপ

চাবোক্ (ফা)

চাবুক

চালাক (ফা)

চালাক

চালাকী (ফা)

চালাকি

চীজ্ (ফা)

চিজ

চেহেৰে (ফা)

চেহেৰা

জখম (ফা)

জখম

জন্জাল (ফা)

জঞ্জাল

জান্জীৰ (ফা)

জিঞ্জিৰ, জিঞ্জিৰি

জনানে (ফা)

জেনানা

জবৰদস্ত (ফা)

জবৰদস্ত

জবহ্ (আ)

জবহ, জবাই

জবান (ফা)

জোবান

জমীন (ফা)

জমিন, জমি

জৰৰ (ফা)

জৰৰ

জৰী এ (আ)

জৰিয়তে

জলদ (ফা)

জনদি

জহৰ (ফা)

জহৰ

জহাজ (ফা)

জাহাজ

জাদু (ফা)

যাদু

জাদুগৰ (ফা)

যাদুগৰ, যাদুকৰ

জাদুগৰী (ফা)

যাদুকৰী

জাল্ (ফা)

জাল

জাল্‌সাজী (ফা)

জালচাজি

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

জাহেৰ (আ)
জিন্দেবাদ (ফা)
জীৰ (ফা)
জুব (ফা)
জেদী (ফা)
জেনস্ (ফা)
জেন্দেগী (ফা)
জোল্ফ (ফা)
জোলম্ (আ)
জোল্লাৰ (আ)
জৌজ (আ)
তাজ্জাব্ (আ)
তক্দ্দীৰ (আ)
তক্লেীফ (আ)
তখ্ তাপূশ (ফা)
তজবীজ (আ)
তদ্বীৰ (আ)
তদাৰোক (আ)
তন্খাহ (ফা)
তফাওত (ফা)
তবদীল (আ)
তবীৰৎ (ফা)
তমাশা (ফা)
তস্বাকু (ফা)
তস্বীহ (আ, ফা)
তস্বু (উ)

অসমীয়া ৰূপ

জাহিৰ
জিন্দাবাদ (দীৰ্ঘম্যাদ)
জেপ
জোৰ
জেদী, জিদি
জিনিচ
জিন্দেগী
জুলপি (চুলি)
জুলুম
জুলাপ
জৌজে (পত্নী)
তাজ্জব
তক্দিৰ
তক্লেফ
তক্তাপোচ
তজবিজ্
তদবিৰ্
তদাৰক
তন্খা (দৰমহা)
তফাত
বদল
তবিয়ত
তমাছা
তমাখু
তস্বি, তস্বি কৰা
তস্বু

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

তৰফ (আ)
 তৰাজু (ফা)
 তলাশ (ফা)
 তাকৎ (আ)
 তাকীদ (আ)
 তাজা (ফা)
 তাজী (ফা)
 তাব (ফা)
 তামাম (আ)
 তাৰীখ (আ)
 তীৰ (ফা)
 তীৰন্দাজ (ফা)
 তুফান (আ)
 তূপ (ফা)
 তূপখানে (ফা)
 তূশক (ফা)
 তৈয়্যাৰ (ফা)
 তৈয়্যাৰী (ফা)
 তৌজীহ (আ)
 তৌজীহনেবীস (আ, ফা)
 দফআ (আ)
 দফ্আ-দফ্আ (আ)
 দফতৰখানে (ফা)
 দম্ (ফা)
 দম্‌কল (উ)
 দব্ অসল (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

তৰফ
 তৰ্জু
 তলাছ
 তাকত, তাগজ
 তাগিদ
 তাজা
 তাজি (তাজি যোঁৰা)
 তাপ
 তমাম, তামাম
 তাৰিখ
 তীৰ
 তীৰন্দাজ
 তুফান
 তোপ
 তোপখানা
 তোছক
 তৈয়াৰ
 তৈয়াৰী
 তৌজি
 তৌজি নবিচ
 দফা
 দফে দফে (বাৰে বাৰে)
 দপ্তৰখানা
 দম (উশাহ)
 দমকল
 দৰাচল

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

দৰকাৰ (ফা)
দৰ্দ (ফা)
দৰৰাজা (ফা)
দল্লাল (ফা)
দৱাএ (ফা)
দস্তখৎ (ফা)
দস্তানে (ফা)
দস্তৰ (ফা)
দস্তৰ মোৰাফিক (ফা)
দাগ্ (ফা)
দাদা (ফা)
দাৰু (ফা)
দালান (ফা)
দিল্ (ফা)
দিলখুশ (ফা)
দিলদাৰ (ফা)
দিলবাহাৰ (ফা)
দীক্চে (ফা)
দীগ্ (ফা)
দীৰ (ফা)
দীৱাৰ (ফা)
দুকান (ফা)
দুকান্দাৰ (ফা)
দুতৰফে (ফা)
দূৰ (ফা)
দূৰৱীন (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

দৰকাৰ
দৰদ
দৰ্জা
দালাল
দাৱাই
দস্তখত
দস্তানা
দস্তৰ
দস্তৰ মাফিক
দাগ (চিহ্ন)
দাদাজী (ককা)
দাৰু
দালান
দিল (হৃদয়)
দিলখোচ
দিলদাৰ
দিলবাহাৰ
ডেগ্‌চি
ডেগ
দেৰি
দেৱাল
দোকান
দোকানদাৰ
দুতৰফ
দূৰ
দূৰবীণ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

দেমাগ (ফা)

দেমাগ

দেৰাজ্ (ফা)

দেৰাজ

দৈনদাৰ (ফা)

দেনাদাৰে

দোনয়া (আ)

দুনিয়া

দোন্যাদাৰী (আ, ফা)

দুনিয়া দাৰি

দোস্ত (ফা)

দোস্ত, দোছ

দৌলত (ফা)

দৌলত

দৌলতদাৰ (ফা)

দৌলতদাৰ

দৌলতদাৰী (ফা)

দৌলতদাৰি

নও জৰান (ফা)

নও-জোৰান

নও-ৰোজ (ফা)

নওৰোজ

নক্দ (আ)

নগদ

নকশা (আ)

নক্সা

নজৰ (আ)

নজৰ

নজৰবন্দী (আ, ফা)

নজৰবন্দী

নজৰানা (আ)

নজৰানা

নজীৰ (আ)

নজীৰ

নফৰ (ব্যক্তি) (ফা)

নফৰ (ভৃত্য)

নমুনে (ফা)

নমুনা

নৰম (ফা)

নৰম

নৰৱাব (আ)

নবাব

নশে (ফা)

নিচা

নসীৰ (আ)

নছিব

নাজেহাল (ফা)

নাজেহাল

নাফৰমানী (ফা)

নাফৰমানি

নাবালিগ (ফা, আ)

নাবালক, নাবালিকা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

নামজাদে (ফা)

নামঞ্জুৰ (ফা)

নাৰাজ (ফা)

নিস্ত-ৰ-নাবুদ (ফা)

নীন্দ (উ)

নেশান (ফা)

নেহায়ৎ (আ)

নোক্সান (আ)

নৌ-আবাদী (ফা)

নৌকৰ (ফা)

পৰতাল্ (উ)

পৰৱা (ফা)

পৰী (ফা)

পৰ্দে (ফা)

পশম (ফা)

পসন্দ (ফা)

পহলুৱান (ফা)

পাএদান (ফা)

পাপূশ (ফা)

পালকী (ফা)

পায়েমাল (ফা)

পীশ্কাৰ (ফা)

পীশাৱ (ফা)

পীশাৱখানে (ফা)

পীশে (ফা)

পেয়াদে (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

নামজাদা

নামঞ্জুৰ

নাৰাজ

নেস্তনাবুদ

নিন্দ (টোপনি)

নিচান

নেহাত, নেহায়ত

লোকচান

ন-আবাদী

নকৰ

পৰতাল

পৰোৱা, পৰোৱাই

পৰী

পৰ্দা

পছম

পছন্দ

পাহলোৱান, পাহোৱাল

পা-দানি

পাপোছ

পাঙ্কী

পয়মাল

পেছকাৰ

পেছাব

পেছাবখানা

পেছা (ব্যৱসায়)

পিয়াদা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

পোল (ফা)
 পোড়য়া (উ)
 ফৰ্ক (আ)
 ফৰমায়িশ (ফা)
 ফসল (ফা)
 ফাএদে (ফা)
 ফাজেল (আ)
 ফানুশ (ফা)
 ফিৰন (উ)
 ফীৰাজে (ফা)
 ফেকৰ (আ)
 ফেকৰবাজ (আ, ফা)
 ফেৰঙ্গি (ফা)
 ফিৰাৰ (আ)
 ফেসাদ (ফা)
 ফেহৰেস্ত (ফা)
 ফেসলে (আ)
 ফোৰস (আ)
 বক্ৰ (আ) (গৰু অৰ্থত)
 বখছি (ফা)
 বগল (আ)
 বচেচ (ফা)
 বদগুন (ফা)
 বদজবান্ (ফা)
 বদন্ (আ)
 বদল্ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

পুল (দলং)
 পুৰিয়া
 ফাৰাক
 ফৰমাইছ
 ফচল
 ফয়দা
 ফাজিল
 ফানুছ
 ফিৰ (আকৌ)
 ফিৰোজ (নীলা ৰং)
 ফিকিৰ
 ফিকিৰবাজ
 ফিৰিঙ্গি
 ফেৰাৰ
 ফেচাদ
 ফিৰিস্তা
 ফয়চলা
 ফুৰচং (অৱসৰ)
 বকৰা (ছাগলী অৰ্থত)
 বকছিছ
 বগল
 বাচা
 বদগুণ
 বদজবান
 বদন (শৰীৰ)
 বদলি, বদল

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

বদমেজাজ (ফা)
বধনা (উ)
বন্দেগী (ফ)
বন্দোক
বন্দোরস্ত (ফা)
বৰ্কান্দাজ (ফা)
বৰ্দাশ্ত (ফা)
বৰ্হাদ (ফা)
বৰ্ফ (ফা)
বৰ্ফী (উ)
বৰাবৰ (ফা)
বৰাৎ (উ)
বস্তে (ফা)
বহাদোৰ (ফা)
বহাৰ (ফা)
বয়ান (আ)
বাকী (আ)
বাগ্ (ফা)
বাগীসে (ফা)
বাজাৰ(ফা)
বাজী (ফা)
বাজীগৰ (ফা)
বাজু (ফা)
বান্দা (ফা)
বাবৎ (ফা)
বাবাজী (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

বদমেজাজ
বদনা
বন্দেগি
বন্দুক
বন্দরস্ত
বৰকান্দাজ
বৰদাস্ত (সহ্য)
বৰবাদ
বৰফ
বৰফি
বৰাবৰ
বৰাত
বস্তা
বাহাদুৰ
বাহাৰ (বসন্ত)
বয়ান (বৰ্ণনা)
বাকী
বাগ, বাগান
বাগিচা
বজাৰ
বাজি
বাজিকৰ, বাজিগৰ
বাজু (বাহু)
বান্দা
বাবে, বাবত
বাবাজী (দেউতা, শহুৰ)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

বাবু (ফা)
বাৰুদ (ফা)
বালেশ (ফা)
বালেশন্দে (ফা)
বাহানা (ফা)
বীগম্ (ফা)
বীচাৰে (ফা)
বীজাৰ্ (ফা)
বীতাৰ (ফা)
বীনজীৰ (ফা,আ)
বীনাম (ফা)
বীফেক্ৰ (ফা, আ)
বীবী (উ)
বীমাৰ (ফা)
বীৰফাই (ফা)
বীশ (ফা)
বীসিজ্জল্ (ফা,আ)
বীল্লুশ (ফা)
বীল্লশ্য়াৰ (ফা)
বিলায়াতে (আ)
বোন্য়াদ (ফা)
বোন্য়াদী (ফা)
বোৰ্জ (আ)
বোল্‌বোল (ফা)
ম-আফ্ (আ)
মকাম্ (আ)

অসমীয়া ৰূপ

বাবু (পিতা অৰ্থতো ব্যৱহাৰ)
বাৰুদ
বালিচ
বাসিন্দা
বাহানা
বেগম
বেচেৰা
বেজাৰ
বেতৰ
বেনজীৰ (অতুলনীয়)
বেনামী
বেফিকিৰ
বিবি
বেমাৰ
বেৰাফা
বেছি
বেচিজিল
বেহুঁচ
বেহুঁচিয়াৰ
বিলাত/বিলাতী
বুনিয়াদ
বুনিয়াদী
বুৰুজ
বুলবুল
মাফ
মোকাম

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

মখ্‌মল (আ)
মগ্‌জ্‌ (ফা)
মজদূৰ (ফা)
মজদূৰী (ফা)
মজবুত (আ)
মঞ্জিল (আ)
মৎলব্‌ (আ)
মদ্‌ (ফা)
মন্‌জৰ (আ)
মনা (আ)
মৰ্জী (আ)
মৰ্দ (ফা)
মৰহু'ম (আ)
মল্‌মল্‌ (ফা)
মশগূল (আ)
মস্‌খৰা (আ)
মহল্লদাৰ (আ, ফা)
মানী (আ)
মামুলী (আ)
মাৰিফৎ (আ)
মাল্‌ (আ)
মাল্‌খানে (আ, ফা)
মালামাল (ফা)
মালুম (আ)
মালেশ (ফা)
মাহ্‌ (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

মখমল
মগজ, মগজু
মজদূৰ, মজুৰ
মজুৰি
মজবুত, মজপুত
মঞ্জিল
মতলব
মদত (সহায়)
মঞ্জুৰ
মনা, মানা (নিষেধ অৰ্থত)
মৰ্জি
মৰদ (পুৰুষ)
মৰহু'ম (স্বৰ্গীয়)
মলমল
মছগূল
মস্কৰা
মহলদাৰ
মানে (অৰ্থ)
মামুলী
মাৰফৎ
মাল
মালখানা
মালামাল
মালুম
মালিচ
মাহ

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

মিএণ (উ)

মীনা (ফা)

মীনাৰ (ফা)

মীয়াদ

মুম (ফা)

মেজাজ (ফা)

মেহুতৰ (ফা)

মেহন্ত (আ)

মেহৰ্বানী (ফা)

মৈদান (ফা)

মোআমালা (আ)

মোকাম (আ)

মোকৰ্ব (আ)

মোতাবেক্ (আ)

মোতায়য়ন্ (আ)

মোনাফা (আ)

মোনাফাখুৰ (আ, ফা)

মোফস্‌সল (আ)

মোৰ্গ (ফা)

মোৰ্দে (ফা)

মোৰ্দেবাদ (ফা)

মোলাকাৎ (আ)

মোলায়েম (আ)

মেশ্‌কেল (আ)

মোসাফেৰ (আ)

মোসাফেৰ খানে (আ)

অসমীয়া ৰূপ

মিএণ (ডাঙৰীয়া)

মিনা (সোণ ৰূপৰ পাত)

মিনাৰ

ম্যাড, মিয়াদ

মম

মিজাজ

মেতৰ

মেহন্ত

মেহেৰ্বানী

ময়দান

মামলা

মোকাম

মকৰল

মোতাৰিক

মোতায়েন

মুনাফা

মোনাফাখোৰ

মফছল

মুৰগি, মুৰ্গি

মুৰ্দা

মুৰ্দাবাদ

মোলাকাত

মোলায়েম

মক্ষিল, মুক্ষিল

মুছাফিৰ

মুছাফিৰ খানা (আলহীঘৰ)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

মোসাম্মা (আ)
মোসাহেব (আ)
মোহৰ (ফা)
মৌজুদ (আ)
বকম্ (আ)
বগ্ (ফা)
বঙ্গ (ফা)
বঙ্গমহল (ফা)
বঙ্গীন (ফা)
বফু (আ)
বসীদ (ফা)
বহ্জনী
বাজী (আ)
ৰাজ (ফা)
ৰাজ্গাৰ্ (ফা)
ৰাজী (ফা)
ৰেৰাজ (আ)
লগাম্ (ফা)
লাচাৰ (ফা)
লাশ্ (ফা)
লায়িক্ (আ)
লেফাফে (আ)
ৰক্ত (আ)
ৰগৈৰে (আ)
ৰজন(আ)
ৰজুহাৎ (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

মোছাম্মৎ (স্ত্ৰী অৰ্থত)
মোচাহেব
মোহৰ
মজুত
বকম
বগ (সীৰ)
বং
বংমহল
বঙীন
ৰিফু, ৰিপু
ৰচিদ
বাহাজানি
বাজী
ৰোজ (বাৰ, নিতৌ)
ৰোজগাৰ
ৰুজি (আৰ্জন)
ৰেওৰাজ
লেকাম, লাগাম
লাৰচাৰ, লাচাৰ
লাচ (মৃতদেহ)
লায়ক, লায়েক (উপযুক্ত)
লেফাফা
ৰক্ত
ৰগৈৰহ্ (ইত্যাদি)
ওজন
অজুহাত

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

অসমীয়া ৰূপ

ৰদা (আ)	বাদা (প্ৰতিজ্ঞা)
ৰসূল (আ)	ওছল (আদায়)
ৰাকিফ-এ-হাল (আ)	ৰাকিবহাল
ৰাকেয়ে নেৰীস (ফা)	ৰাকিয়া নবিচ
ৰাজিব (আ)	ওৰাজিব
ৰাপস্ (ফা)	ৰাপছ
ৰসীলে (আ)	অচিলা
শতৰঞ্জ (আ)	শতৰঞ্জি
শৰ্ত (আ)	চৰ্ত
শৰ্ম (ফা)	চৰম (লাজ)
শৰীফ (আ)	শ্বৰিফ (পৰিত্ৰ, সাধু)
শহৰ (ফা)	চহৰ
শহীদ (আ)	শ্বহীদ
শাদী (ফা) (আনন্দ)	ছাদি (বিবাহ)
শাবাশ (ফা)	চাবাচ, চাবাইচ
শাম্য়ানে (ফা)	চামিয়ানা
শামিল (আ)	চামিল
শীশে (ফা)	চিচা
শেকাৰ্ (ফা)	চিকাৰ
শেকাৰী (ফা)	চিকাৰী
শোনাখ্ৎ (আ)	চিনাক্ত
শৌক (ফা)	চখ, চৌখিনতা
সনদ্ (আ)	চনদ
সন্দুক (আ)	চন্দুক
সফৰ (আ)	চফৰ (ভ্ৰমণ)

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

সফীদ (ফা)
সব্ৰ (আ)
সবুৎ (আ)
সব্‌অঞ্জাম (ফা)
সব্‌জমীন (ফা)
সদী (ফা)
সলাহ্ (আ)
সালেস্ (আ)
সৱাৰ (আ)
সৱাল্ (আ)
সাকিন্ (আ)
সাকী (আ)
সাগ্‌ৰেদ (ফা)
সাহ্ (আ)
সাহেব্ (আ)
সিঞ্জল (উ)
সিনন্ (আ)
সৌদাগৰ (ফা)
হইবৎ (আ)
হংগামে (ফা)
হক্ (আ)
হক্‌দাৰ (আ, ফা)
হকীকৎ (আ)
হজাৰ্ (ফা)
হজ্জাম্ (আ)
হম্লে (আ)

অসমীয়া ৰূপ

চফেদ (বগা)
চবুৰ (ধৈৰ্য্য)
চাবুদ (প্ৰমাণ)
সৰঞ্জাম
চৰজমিন
চৰ্দি (ঠাণ্ডা, পানীলগা)
সলা (পৰামৰ্শ)
চালিচ (মেল)
চাওৱাৰ (আৰোহন)
চৱাল (প্ৰশ্ন)
ছাকিন
ছাকী
চাগৰিদ (শিষ্য)
চাফা, চফা
চাহেব, চাহাব
চিজিল
চন
সদাগৰ
হাইবত (ভয়)
হাঙ্গামা
হক (উচিত, ঔচিত্য)
হকদাৰ
হকিকত
হাজাৰ
হাজাম
হামলা

আৰবী, ফাৰ্ছী, তুৰ্কী, উৰ্দু শব্দ

হৰকৎ (আ)
 হৰ্দম (ফা)
 হল্কা (উ)
 হল্ফ (আ)
 হল্ফনামে (আ, ফা)
 হৱালে (আ)
 হয়া (আ)
 হয়াৎ (আ)
 হাইবৎ (ফা)
 হিন্মৎ (ফা)
 হুশ (ফা)
 হেজা (আ)
 হেৰান্ (আ)
 হোশ্য়াৰ (ফা)
 হোশয়াৰী (ফা)
 যাদ (ফা)

অসমীয়া ৰূপ

হৰকত
 হৰদম্
 হাল্কা (ঢ়িলা)
 হলফ
 হলফনামা
 হাওলাত
 হায়া (লজ্জা)
 হায়াত (আয়ুস)
 হাইবত (ভয়)
 হিন্মত (সাহস)
 হুঁচ
 হাইজা
 হায়ৰান
 হুচিয়াৰ
 হুচিয়াৰি
 ইয়াদ

ওপৰত উল্লেখ কৰা শব্দবোৰ এবাৰ চালি জাৰি চালে সহজতে অনুমান কৰিব পৰা যায় যে অসমীয়া ভাষাত আৰবী আৰু ফাৰ্ছীৰ প্ৰভাৱ গভীৰ। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত আৰবী আৰু ফাৰ্ছী শব্দবোৰ উল্লেখ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ একান্ত প্ৰয়াস সত্ত্বেও এই প্ৰৱন্ধত আমাৰ অজ্ঞতাবশত বহুতো শব্দ আমি সন্নিৱিষ্ট কৰিব পৰা নাই। বিশেষকৈ অসমীয়া আঞ্চলিক উপভাষা সমূহত বহুতো এনে ধৰণৰ শব্দ আছে যিবোৰ আমাৰ তালিকাত দিব পৰা নাই। ০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১) আব্দুচ ছাত্তাৰ : সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি, মিচেচ মচহুদা ছাত্তাৰ, যোৰহাট ১৯৮৬, (৩য় প্ৰকাশ)
- ২) Dr. Mohini Kumar Saikia : Assam Muslim Relation and its Cultural Significance, Golaghat, 1978 A.D.
- ৩) আকদাচ আলী মীৰ (সম্পাদক) : ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত ইছলাম ধৰ্মীসকল, বৌচানাৰা এডুকেচন ফাউণ্ডেচন, গুৱাহাটী-১, ২০১০
- ৪) ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা (সম্পাদনা) : অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা, দ্বিতীয় সংখ্যা, অসম সাহিত্য সভা সপ্তদশ বছৰ, -১৮৮৮ শক।
- ৫) ড° দয়ানন্দ পাঠক (সম্পাদনা) : অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা, ১ম সংখ্যা, অসম সাহিত্য সভা, ড° ৰামচৰণ ঠাকুৰীয়া, সাঃ সম্পাদক অসম সাহিত্য সভা, ১৯৯২
- ৬) ড° নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা (সম্পাদনা) : প্ৰভাশিকা, ২ খণ্ড, ১৯৮৫, ড° ৰমেশ পাঠক, সাঃ সম্পাদক, অসম ভাষা বিজ্ঞান সমিতিৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত
- ৭) Dr. S.K. Bhuyan : Annals of the Delhi Patsahate, Guwahati, 1947
- ৮) ড° ৰমেশ পাঠক : অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস, জাৰ্ণাল এম্পৰিয়াম, নলবাৰী, ১৯৯০ (দ্বিতীয় সংস্কৰণ)
- ৯) ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা : অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি, জাৰ্ণাল এম্পৰিয়াম, নলবাৰী, ১৯৯০ (পঞ্চম সংস্কৰণ)
- ১০) A. Barlaskar : The Influence of Persian on Assamese Language (An.Unpublished Ph. D. Thesis, (K.K.Handique Library, G.U.)
- ১১) ড° মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাদক) : আধুনিক অসমীয়া অভিধান, ষষ্ঠ পুণৰ্মুদ্রণ, ১৯৯১, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী।
- ১২) ড° দেৱব্ৰত শৰ্মা : অসমীয়া জাতীয় অভিধান।

পঞ্চম অধ্যায়

সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যলৈ অৱদান

কাব্য সাহিত্য	গীতি সাহিত্য
উপন্যাস	চুটিগল্প
নাটক	ইছলামীয় ধৰ্মসাহিত্য
জীৱনী	অনুবাদ
শিশু সাহিত্য	ভ্ৰমণ কাহিনী
বিবিধ সাহিত্য	সংবাদ পত্ৰ আৰু আলোচনী

অসমীয়া সাহিত্যলৈ মুছলমান মহিলাসকলৰ অৱদান

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

পঞ্চম অধ্যায় সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যলৈ অৱদান

কাব্য সাহিত্য

অসমলৈ মুছলমানৰ আগমন ১৩ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত হলেও ‘অৰুণোদই’ৰ সময়ৰ পৰাহে দুই-চাৰিজন মুছলমান লেখকৰ অসমীয়াত লেখাৰ উল্লেখ পোৱা যায়। ১৮৪৬ খৃষ্টাব্দত অৰুণোদই প্ৰকাশ পোৱাৰ ৮ বছৰৰ পিছতেই অৰ্থাৎ ১৮৫৪ চনৰ জানুৱাৰীৰ পৰা আলোচনীখনত শ্ৰীমিৰ মজফৰ হুছেইন আৰু শ্ৰীসেখ হজ নামৰ শিৱসাগৰৰ দুজন মুছলমান ব্যক্তিয়ে অসমীয়াত চিন্তাগধূৰ প্ৰবন্ধ লিখিবলৈ লোৱা দেখা যায়। তাৰ পাছত ১৮৮০ৰ দশকত গুৱাহাটীৰ ছাখাওত আলিয়ে ইমাম গজ্জালীৰ কিমিয়া-ই-চাদাতখনৰ অসমীয়া অনুবাদ ‘পৰামাৰ্থ দৰ্পন’ নামেৰে প্ৰকাশ কৰে। সেইখনেই সম্ভৱ কোনো মুছলমানলোকে প্ৰস্তুত কৰি প্ৰকাশ কৰা প্ৰথম অসমীয়া পুথি।

অসমৰ মুছলমানৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান সম্পৰ্কীয় এই আলোচনাটিত অসমীয়া সাহিত্যৰ বাৰটামান শাখা আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হৈছে। তাৰে সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত প্ৰথম পাঁচটা শাখা, ক্ৰমান্বয়ে কাব্যসাহিত্য, গীতি সাহিত্য, উপন্যাস, চুটিগল্প আৰু নাটকৰ আলোচনা প্ৰথমে হাতত লোৱা হৈছে।

কাব্য সাহিত্যই অতি প্ৰাচীন সাহিত্য। ইংৰাজী সাহিত্যত ‘min-strel’ বা ‘গায়কে’ কবিতাৰ সুৰত যীশুখ্ৰীষ্টৰ জীৱনৰ কাহিনী গাইছিল। অসমীয়া সাহিত্যত পৌৰাণিক কাব্যসমূহ পয়াৰ, দুলড়ী আদি ছন্দত ৰচিত সুললিত কাব্য। এনে পুৰণি বেছিভাগ কাব্যই আধ্যাত্মিক ভাৱাপন্ন আৰু

‘অসমিয়া মৌলুদ শ্বৰীফ’ (১৯০৯) মুখিঃ নজিৰুদ্দিন আহমদৰ দ্বাৰা ৰচিত অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম মৌলিক ইছলামীয়া ধৰ্মপুথি। ‘মৌলুদ’ বা ‘মিলাদ’ মানে হজৰত মহম্মদৰ জীৱন আলোচনা। ‘শ্বৰীফ’ মানে পৱিত্ৰ আৰু ‘মেহফিল’ মানে মজলিছ বা সভা বা বৈঠক। ‘মৌলুদ শ্বৰীফে’ এ হজৰত মুহাম্মদ (ছঃ)ৰ জন্ম আৰু জীৱনীৰ কথা সন্মান, পৱিত্ৰতা আৰু ধৰ্মীয় আনুষ্ঠানিকতাৰে আলোচনা কৰাৰ কথাকে বুজায়। কাব্যধৰ্মী গ্ৰন্থখনিত আহমদ চাহাবে মোনাজাত বা স্তুতিগীত, দৰুদ শ্বৰীফ আৰু কেইবাটাও সুললিত কছিদা সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। এটি প্ৰশস্তি গীতৰ এটা ফাঁকি এনেধৰণৰ-

‘বিলাত, আৰব ও হিন্দুস্থান, জাপান, বাৰ্মা ও তুৰ্কিস্থান
সাৰা দুনিয়াত তোমাৰ গুন গান, মোহাম্মদ য্যা ৰছুলুল্লাহ
য’তে ত’তে জগত মাজে, নাচাৰাৰো দেশৰ মাজে
তোমাৰ দক্ষা জোৰে বাজে, মোহাম্মদ য্যা ৰছুলুল্লাহ
তৰোয়া হে দয়াৰ সাগৰ, খোদাৰ দোস্ত নবী আমাৰ”

কামৰূপৰ বাইহাটা চাৰি আলিত জন্ম গ্ৰহণ কৰা চান্দ মোহাম্মদ চৌধুৰী (১৮৯৬-১৯৭৮) আছিল এগৰাকী শক্তিশালী লেখক। ‘তৰুণ অসম’, ‘কাঁচিজোন’, ‘দৈনিক শাস্তিদূত’, ‘নামনাই’, ‘ঈদজ্যোতি’, ‘নতুন অসমীয়া’ ‘দৈনিক অসম’, ‘খাদেম’, ‘অসমবাণী’ ‘আজান’ আদি আলোচনীত চৌধুৰীদেৱৰ লেখনি প্ৰকাশিত হৈছিল। ‘ভাৱ তৰংগ’ তেখেতৰ অপ্ৰকাশিত কবিতা পুথি। ‘অসমৰ নাম নাই’ ‘শাস্ত্ৰনা’ ‘প্ৰণয়’ প্ৰভৃতি তেখেতৰ মনোৰম কবিতা। চৌধুৰীৰ ‘অসমৰ নাম নাই’ এটি দেশ প্ৰেমমূলক কবিতা। ১৯৫৮ চনত ৰচনা কৰা কবিতাটিত সেই সময়ৰ অৱহেলিত অসমৰ ছবি এখন ফুটি উঠিছে। অসমৰ অস্তিত্বৰ আংশকাত কবিয়ে লিখিছে-

“বুটিছ গ’ল বুটিছৰ চলন
চলি আছে আজিও পূৰ্বদমে
বুৰঞ্জী সাহিত্য সংহতি সুনাম

লয় হ'ব ধৰিছে অনুক্রমে।
বিদেশী কৰিছে বিদেশী বুকুত
ভাগ বাটোৱৰা কৰিলে ভূমি
অনুষ্ঠান পাতি নিজৰ ভাষাৰ
পুতিলে খুটি দেখা নাই তুমি।”

আৱাহন যুগৰ এগৰাকী প্ৰেমৰ কবি হ'ল ইক্ৰাম আলি হাজৰিকা।
১৯৩২ চনৰ পৰা 'আৱাহন' ৰ পাতত প্ৰকাশ পোৱা ৰোমাণ্টিক প্ৰেমৰ
কবিতাৰ কবি ইক্ৰাম আলি হাজৰিকাৰ সুৰ, যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰা, গণেশ গগৈ
আৰু দেৱকান্ত বৰুৱাৰ ৰোমাণ্টিক আবেগসিক্ত সুৰৰ দৰেই আকৰ্ষণীয়।

অসমীয়া সাহিত্যলৈ কেৱল সংখ্যাৰেই নহয়, গুণগত মানেৰেও
প্ৰচুৰ অৰিহনা আগবঢ়োৱা সাহিত্যিক গৰাকী হ'ল চৈয়দ আব্দুল মালিক
(১৯১৯-২০০০)। সাহিত্যৰ প্ৰতিটো ভাগতে অৱদান যোগোৱা মালিক
অসমীয়া সাহিত্যত 'উপন্যাস সম্ৰাট' ৰূপে জনাজাত। তেখেতে 'স্বাক্ষৰ'
আৰু 'বেদুইন' কে ধৰি পাঁচখন কবিতা পুথিও ৰচনা কৰিছে। তেখেতৰ
শ্ৰেষ্ঠতম সৃষ্টি বোৰৰ এটা 'মই অসমীয়া' অসমীয়া কাব্য জগতৰ এটি
কালজয়ী কবিতা। মালিকে উক্ত কবিতাটিৰ জৰিয়তে অসমৰ মুছলমানৰ
সংমিশ্ৰণ আৰু দেশপ্ৰেমৰ কথা সুৰ্ৰিছে -

“সুদূৰ পশ্চিম এৰি
এৰি থৈ স্বৰ্ণপূৰী ৰাজ অন্তঃ পুৰ
বিজয় সপোন দেখি আহিলোঁ যিদিনা
উজনি সোঁতত মেলি ভটিয়নী ভূৰ
বিজয়ৰ তৃষা লৈ, গৌৰৱৰ কৰি অভিযান
লুইতপাৰত গালোঁ দৃপ্ত উচ্ছাসত
আপোনাৰ বিজয়ৰ গান।”

“জীৱনে মৰণে মই চিৰদিন অসমীয়া
অসমীয়া দেহ প্ৰাণ মন
জীয়াই থাকোতে মই অসমৰে অসমীয়া
মৰিলেও বৰি লম অসমৰ অমিয়া মৰণ।”

সাহিত্যিক এম ইব্ৰাহীম আলি চাহাবে যি কেইটা কবিতা লেখিছে, সেই কেইটাৰ সামাজিক তাৎপৰ্য্য অনস্বীকাৰ্য্য। চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ‘মই অসমীয়া’ কবিতাটি ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশ পোৱাৰ লগে লগে ই প্ৰতিধ্বনিত হ’ল এম ইব্ৰাহীম আলিৰ বুকুত। আলিয়ে তেওঁৰ পুঞ্জীভূত অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিলে ‘তুমি যদি অসমীয়া মই তেনে বিদ্ৰোহী পাঠান’ শীৰ্ষক কবিতাটিৰে-

“তুমি যদি অসমীয়া মই তেনে বিদ্ৰোহী পাঠান
তেজেৰে ৰাঙলি কৰো বুকু ধৰণীৰ
ঢালি দিওঁ ৰঙা তেজ জনমভূমিৰ
মংগল কামনা কৰি।
অসমৰ চিৰ সুখী নন্দনকানন।”

অসমীয়া সাহিত্যলৈ যি সকল প্ৰতিভাৱান ব্যক্তিয়ে নানা আঙ্কালৰ মাজেৰে প্ৰচুৰ বৰঙণি আগবঢ়াইছে, তাৰ ভিতৰত আব্দুছ ছাত্তাৰৰ নামো উল্লেখযোগ্য। ছাত্তাৰস্বৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চা কৰা আব্দুছ ছাত্তাৰ এগৰাকী চিন্তাশীল গ্ৰন্থকাৰ আৰু কবি। ১৯৪১-৪৪ চনৰ ভিতৰত তেখেতৰ ৪ খন কবিতা পুথিয়ে পোহৰ দেখে। উক্ত কবিতা পুথি চাৰিখন খন হ’ল- ‘কবৰ’, ‘সৰগ’, ‘হিয়াৰ বীণ’ আৰু ‘নতুন সুৰ’। পোনতে ছাত্তাৰৰ কবিতাত ৰমন্যাসিক সুৰ প্ৰতিধ্বনিত হৈছিল। শোষিত বঞ্চিত মানুহৰ হা-হুমুনিয়াহো তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে।

ফাতেমা খাতুন যোৱা শতিকাৰ ত্ৰিশ দশকৰ এগৰাকী সাহিত্যসেৱী। ডিম্বেশ্বৰ নেওগ সম্পাদিত ‘জেউতি’ নামৰ আলোচনীত খাতুনৰ কবিতা প্ৰকাশ পাইছিল। ‘অগ্নিৰেখা’ তেখেতৰ অনুপম কাব্য গ্ৰন্থ। নিয়মীয়াকৈ ‘জোৱাৰ’, ‘মিনাৰ’, ‘সংগ্ৰাম’ আদি আলোচনীত তেখেতৰ

কবিতা প্ৰকাশিত হৈছিল। ১৯৭২ চনত তেখেতৰ কাব্য সংকলন ‘ৰূপৰেখা’ প্ৰকাশ পাইছিল। ‘স্মৃতিৰেখা’ তেখেতৰ তৃতীয় কাব্য সংকলন।

মহম্মদ পিয়াৰ যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক। তেখেতৰ লিখনিবোৰৰ ভিতৰত কবিতা, উপন্যাস আৰু ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ আদিয়েই প্ৰধান। ‘প্ৰণয়গীত’ (১৯৪২), ‘নীল পখি’ আৰু ‘এই পথে’ মহম্মদ পিয়াৰৰ কাব্য সংকলন। তেখেতৰ পত্নী গুৱাহাটীৰ শান্তিপুৰ নিবাসী আলিমুন নিছা পিয়াৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ কবি আৰু গীতিকাৰ। তেখেতে পঞ্চম শ্ৰেণীত থাকোতেই কবিতা লিখিছিল। তেখেতৰ প্ৰথম ছপা কবিতা কটনিয়ানত ‘প্ৰয়োজন’ নামেৰে প্ৰকাশ পাইছিল। তেখেতৰ প্ৰথম গীত “শেষ নিশাৰ সপোনত দেখিলো.....মুদিলো নয়ন” সেই সময়ৰ প্ৰখ্যাত গায়ক তৰিকুদ্দিন আহমেদে গাইছিল। তেখেতৰ ‘সূৰৰ নিজৰা’ হৈছে গীতৰ সংকলন আৰু ‘চেতনা’ হৈছে কবিতা সংগ্ৰহ।

নলবাৰীত জন্ম গ্ৰহণ কৰা জমিৰুদ্দিন আহমদ অসমীয়া কাব্যপ্ৰেমীৰ মাজত বহুলভাৱে চিনাকি। তেওঁ একাধাৰে কবি, গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক জীৱনীকাৰ আৰু অনুবাদক। ‘বুকুৰ জুই’, ‘মৰমী’, ‘মানসী’, ‘ব্যথাৰ দান’, ‘সেউজীয়া পথাৰৰ জুই’, ‘কবিতাৰ কলি’, আদি এই গৰাকী কবিৰ অসমীয়া সাহিত্য জগতলৈ আগবঢ়োৱা অৰ্ঘ্য।

দৰঙী সাহিত্যিক চিদ্দিক আলিৰ (১৮৮৮-১৯৫৩) কেইবাখনো পুথি প্ৰকাশ হৈছে। ‘শান্তি সমাচাৰ’, ‘পোহৰৰ শেষৰ ৰেঙনি মাৰ গ’ল ডাৱৰৰ আঁৰত’ আৰু ‘আনন্দ লহৰি’ চিদ্দিক আলিৰ প্ৰকাশিত তিনিখন কবিতা পুথি। এওঁৰ কেবাখনো পুথি এতিয়াও হাতে লিখা অৱস্থাতে আছে।

পুৰণিগুদামত জন্ম লাভ কৰা এম মোছলেহ উদ্দিন আহমদৰ (১৮৯৩-১৯৭২) ‘বাঁহী’, ‘আসাম বান্ধৱ’, ‘চেতনা’ আদি আলোচনীত ভালেমান কবিতা আৰু প্ৰৱন্ধ প্ৰকাশ হৈছিল। তেখেত একাধাৰে গল্পকাৰ, কবি, গীতিকাৰ আৰু প্ৰৱন্ধকাৰ। এখেতৰ পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা সম্পাদিত ‘উষা’ আলোচনীত প্ৰকাশিত ‘ভোমোৰা’ নামৰ কবিতাটিয়ে সেইকালত সকলোৰে মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিছিল। এতিয়াও তেখেতৰ পোহৰৰ বাট নেদেখি বহু কবিতা হাতে লিখা অৱস্থাত আছে।

মংগলদৈত জন্ম গ্ৰহণ কৰা জয়নুদ্দিন আহমদ (১৯১৭-১৯৭৩) এগৰাকী কবি সাহিত্যিক। অসমীয়া কাব্য সাহিত্যলৈ তেখেতৰ অৱদান হ'ল- 'বিৰহী' আৰু 'ইছলাম জোৱাৰ ভাটা'। প্ৰথম খন কাব্য পুথি বমন্যাসিক ভাৱধাৰাৰে পৰিপুষ্ট আৰু দ্বিতীয়খন ধৰ্মমূলক গ্ৰন্থ।

নলবাৰী জিলাৰ মুকালমুৰা গাৱঁত জন্ম গ্ৰহণ কৰা পিয়াৰ আলী (১৯৩৫-২০০৭) এগৰাকী গীতিকাৰ আৰু কবি। 'বৰদৈচিলা', 'অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা' আদি বিভিন্ন আলোচনীৰ পাতত তেওঁৰ ভালেমান প্ৰবন্ধ আৰু কবিতা প্ৰকাশ পাইছিল। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য পুথি কেইখন হ'ল "বিদায়ৰ ডেউকা মেলে কুৰি শতিকাই", 'ন- জোন', 'বেহেস্তৰ নিচান', 'সপোনে সচিত্ৰে' আৰু 'লুইতৰ দান'। সহজ সৰল জীৱন যাপন কৰা আলিৰ কবিতা সমূহো সহজ সৰল। কবিতা সমূহত প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি অনুৰাগ প্ৰকাশিত হৈছে। ছুফী দৰ্শন তেওঁৰ কিছুমান কবিতাৰ মূল উপজীৱ্য।

যোৰহাট জিলাৰ কাকজানত জন্ম গ্ৰহণ কৰা ছৈয়দ আব্দুল হালিম বৰ্তমান গুৱাহাটীৰ বাসিন্দা। 'ৰামধেনু' ৰ পাতত কবিকৰূপে আত্ম প্ৰকাশ কৰা হালিম উত্তৰ ৰামধেনু যুগৰ এগৰাকী বিশিষ্ট আধুনিক কবি। 'চেনিৰাম বায়নৰ বিশ্বৰূপ দৰ্শন' তেখেতৰ এখন উচ্চ মানৰ হৃদয়গ্ৰাহী কবিতা সংকলন।

কবি, সাহিত্যিক আৰু সমালোচক ইমদাদ উল্লাহ এগৰাকী অতি মেধাসম্পন্ন আধুনিক কবি। তেখেতে বহুতো তত্ত্বগধূৰ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰাৰ লগতে বহু অসমীয়া কবিতা ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰিছে। তেখেতে নিজে অতি উচ্চ মানৰ কবিতা ৰচনা কৰাৰ উপৰিও কবিতা বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ ভালে কেইখনমান গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। তাৰে ভিতৰত 'সৃজন আৰু মনন' 'কবিতাৰ বিশেষ' আদি উল্লেখযোগ্য।

আনিছ উজ জামান (১৯৪৯) বৰ্তমান এগৰাকী অসমৰ আগশাৰীৰ আধুনিক কবি, গীতিকাৰ, অভিনেতা তথা লিখক। জামানৰ প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলন তিনিখন হৈছে 'অঞ্জাতে' (১৯৮৯), 'গধূলি' আৰু 'সেউজীয়া জোন'। লোক জীৱনৰ মাত কথাৰে সমৃদ্ধ কবিৰ সৰহভাগ

কবিতাই গীতিধৰ্মী। এই গৰাকী কবিয়ে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় কবিতাৰ অনুষ্ঠানত ভাগ লোৱাৰ উপৰিও ইতিমধ্যে ভাৰতৰ বিভিন্ন ভাষালৈ তেওঁৰ কবিতা অনুদিত হৈছে। ২০১২-২০১৩ বৰ্ষৰ অসম সাহিত্য সভাৰ কবি সন্মিলনৰ সভাপতি হৈছে এই গৰাকী কবি।

গোলাঘাট জিলাৰ মুহিউদ্দিন আহমেদ এগৰাকী বিশিষ্ট বুৰঞ্জীবিদ। তেখেতৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ সংখ্যা ১০ খন। বুৰঞ্জীবিদ আহমেদ এগৰাকী কবিও। তেখেতৰ ‘তেজ’ আৰু ‘থুপিতৰা’ প্ৰকাশিত দুখন কাব্য পুথি।

অসম সাহিত্য সভাৰ ২০১৩-১৪ বৰ্ষৰ সভাপতি ইমৰান শ্বাহ (১৯৩০) অসমীয়া সাহিত্যৰ জগতত অতি পৰিচিত নাম। বিভিন্ন বাঁটা বাহন তথা সন্মানেৰে বিভূষিত ইমৰান শ্বাহৰ জন্ম শিৱসাগৰত। এই গৰাকী স্নানামধ্য সাহিত্যিকে ছাত্ৰাৱস্থাতে ‘বনবাসী’ শীৰ্ষক কাব্য সংকলন প্ৰকাশ কৰিছিল। তেখেতৰ গল্প আৰু উপন্যাসে অসমীয়া সাহিত্য বহুলভাৱে চহকী কৰিছে।

মঙ্গলদৈৰ বিশিষ্ট সাহিত্যিক ইমৰান আলি দৰঙীৰ সাহিত্য সম্ভাৰ সমূহৰ ভিতৰত হ’ল ‘একুৰি মানৱতাৰ কবিতা’, গীতৰ পুথি : কথা- সূৰ - কণ্ঠ’, সম্পাদিত গ্ৰন্থ হ’ল -‘মধুপুৰ সত্ৰৰ পৰা সৰাগুৰি চাপৰিলৈ’ আৰু ‘প্ৰাগজ্যোতিষৰ পৰা আমবাৰীলৈ’।

২০১৪ চনৰ ‘শিল্পী বাঁটা’ পোৱা যোৰহাটৰ নুৰুল হক এগৰাকী সফল গীতিকাৰ, নাটক আৰু কথাছবিৰ পৰিচালক।

কটন মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপিকা লুটফা হানুম চেলিমা বেগমৰ (১৯৬২) ইতিপূৰ্বে তিনিখন কাব্য সংকলন প্ৰকাশ পাইছে: ‘সেউজীয়া বাট এটা বিচাৰিছে সৰা পাতবোৰে’ (১৯৯৩), ‘হে বিৰক মাই, বুকু ফালি চোঁৱাহি মোৰ’ (২০০৩), আৰু ‘উৰণীয়া বাগিছাত তৰাৰ চৰাই’। বিষাদ, স্মৃতি, সপোন, নিসংগতা, শূণ্যতা, দুখ আদি ভাবানুভূতিবোৰ লুটফাৰ মূল বিষয়। তেওঁৰ কোনো কোনো কবিতাত প্ৰগলভতা দেখা যায় যিদৰে, সেইদৰে পৌঢ়তাও পৰিলক্ষিত হয়।

এম কামালুদ্দিন আহমেদ তৰুণ হ'লেও কাব্য জগতৰ এটি চিনাকি তথা জনপ্ৰিয় নাম। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অধ্যাপক আহমেদৰ এতিয়ালৈকে প্ৰকাশিত কাব্য সংকলন তিনিখন- 'দুচকুত গছৰ ভৰ বাৰিষা' (২০০১) 'ধোঁৱাৰ মাজত চৰাইটো' (২০০১), আৰু 'বৰষুণ ৰোমাণ্টিক আৰু এণ্টি ৰোমাণ্টিক'। কবি আহমেদে 'আধুনিক অসমীয়া কবিতা' শীৰ্ষক এখনি গৱেষণা গ্ৰন্থও ৰচনা কৰিছে। এই গৰাকী কবিৰ কবিতা মানৱ মনৰ কেতবোৰ বিশিষ্ট ভাৱানুভূতি, ব্যঞ্জনাঘন প্ৰতীকী ভাষা আৰু চিত্ৰকল্পেৰে সমৃদ্ধ হৈ উঠিছে। প্ৰেমৰ শাস্বত আৰু সংহত ৰূপৰ প্ৰকাশ তেওঁৰ আন এটি উল্লেখনীয় বৈশিষ্ট্য।

আধুনিক অসমীয়া কবিতালৈ আটাইতকৈ অধিক স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত অৱদান আগবঢ়াইছে ছৈয়দ আব্দুল হালিম, আনিছউজ জামান, ইমদাদ উল্লাহ, লুটফা হানুম চেলিমা বেগম আৰু এম কামালুদ্দিন আহমেদে।

কামৰূপ জিলাৰ হাজো নিবাসী এম হাছেম আলি পিয়াৰ (১৯৫০) একাধাৰে কবি আৰু গীতিকাৰ। স্বদেশ প্ৰেমেৰে উদ্বুদ্ধ কবি পিয়াৰৰ কবিতাৰ পুথি দুখন। কবি গৰাকীৰ কাব্য সংকলন দুখন হ'ল- 'জয় আই অসম' (১৯৮৩) আৰু 'শ্বহীদ স্মৃতি'।

নলবাৰী জিলাৰ বৰক্ষেত্ৰী অঞ্চলৰ আত্ৰগম হুছেইন শিকদাৰৰ "কঁহুৱা বনৰ আজলী গাভৰু" এখনি কবিতা সংকলন।

অতি কম বয়সতে মৃত্যুক আকোৱালি লোৱা নজৰুল হুছেইন এগৰাকী সম্ভাৱনাময়ী সাহিত্যিক আছিল। এই গৰাকী তৰুণ কবিৰ মুঠ ৫ খন গ্ৰন্থ প্ৰকাশ পাইছে। তাৰে চাৰিখন কাব্য পুথি হ'ল- 'মানসী' 'এমুঠি সোনালী বেদনা', 'অৰ্পণ' আৰু 'দূৰৰ গাওঁ'।

বিশিষ্ট গীতিকাৰ, কবি, শিশু সাহিত্যিক, প্ৰবন্ধকাৰ এলি আহমেদৰ (১৯৩৫) ৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ বৰঙণি প্ৰচুৰ। দূৰদৰ্শনৰ ধাৰাবাহিক, তথ্য চিত্ৰ, ডকুমেন্টাৰী আদিৰ প্ৰয়োজনৰ উপৰিও তেখেতৰ প্ৰখ্যাত কবিতা পুথি হ'ল- 'দোকমোকালিৰ গীত'। যোৱা অৰ্ধশতিকাবো অধিক কাল আহমেদে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখালৈ আশাসুধীয়া ভাৱে অৱদান আগবঢ়াই আহিছে।

ৰৌছনআৰা বহমান আন এগৰাকী উল্লেখযোগ্য মহিলা কবি। এই গৰাকী সাহিত্যিকৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ আগবঢ়োৱা অনবদ্য অৰ্ঘ্যবোৰ হ'ল- 'কবিতাৰ কুঁকি' (১৯৯০), 'তোমাক মাতো তুমি নামাতা', 'অলপ পোহৰ বিচাৰে এক্সাৰবোৰে'। কবি গৰাকীৰ কবিতাত ৰমন্যাসবাদে আঙুৰি থকা দেখা যায়।

এই সকল কবি সাহিত্যিকৰ উপৰিও অসমীয়া কাব্য জগতলৈ বৰঙণি যোগোৱা মুছলমান কবি সাহিত্যিকসকল হ'ল- জেৰ আলি, মহম্মদ চালেহ, পজিৰুদ্দিন আহমেদ, কোৱাদ আলি, বকদুল আলি, হেৰাছাৎ উল্লাহ, ইমৰান আলি দৰঙী, আব্দুল হক চৌধুৰী, এম ৰুস্তাম আলি, চুজাউদ্দিন আহমেদ (মহিমৰ চিঠি), ডাঃ নেচাৰ আহমেদ (মন সমুদ্ৰৰ টো), এচ. এম হবিবুল হক (তোমাৰ নাম), আব্দুৰ ৰহমান, এম নবাব আলি (এটি মন অলেখ হিয়া), ফজলুৰ ৰহমান (মৰিবিলাৰ পানছৈ), মজনুৰ হুছেইন (মাতৃবন্দনা), ৰফিকুল হুছেইন (শৰবিদ্ধ আকাশ), আহতাবুল হুছেইন (বেদনাৰ সুৰ), জেলিল উদ্দিন আহমেদ (সেউজী ধৰণী), ইউনুছ আহমেদ (স্থিতিৰ শব্দ), পইনুৰুদ্দিন আহমেদ (অহৰহ), ৰাজিদুৰ ৰহমান (ৰেংমাৰ পৰা কৈছোঁ), কুতুব আহমেদ, হেলিম হুছেইন, চৈদুদ্দিন আহমেদ, শ্বাহ আলম, শ্বৰীফা খাতুন চৌধুৰী (গুনগুনাই উঠিছে ৰাগ তুড়ীৰ দৰে), চামচুল হক (পাখিলগা শব্দ), নিকুমনি হুছেইন (স্মৃতিৰ সুখৰি), চৈয়দা মছফিকা বেগম (এবুকু পোহৰৰ শইচ), চালেহা জিন্নাত (চম্পাৰতীৰ ঘাট), চৰিফুল ইছলাম (নিজৰ সতে একশ্বেক), তফিকুৰ ৰহমান (তোমাৰ সতে বাৰ্তালাপ), চোলেমান আলি (আশাৰ ৰেঙনি), আলি আক্ষৰ বুলবুল, আবু বক্কৰ চিদ্দিক, চাইদুৰ ৰহমান, মহবুব হুছেইন, ৰাহেলা খাতুন, চহমে নুৰজাহান, ইলমুদ্দিন দেৱান, ইমৰান আলি, ফজলুল কবিম, চৈয়দ আজিজুল হুছেইন, এম. চালেহ উদ্দিন চৌধুৰী, শ্বেখ ছমছেৰ আলী, জামাল আহমেদ (মন বিৰিখৰ পাত এপাহি), আচমা আহমেদ, গোনিমত আলী, আব্দুৰ ৰহমান (অবাস্তৰ) আদিসকলৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

উপৰোক্ত সকলৰ বাহিৰেও কবি হিচাপে অৱদান আগবঢ়োৱা আন সাহিত্যিক হ'ল- আক্ৰামুল ইছলাম (মন মৰীচিকা), আবেদ আলি (তুমি), চৈয়দ ফাৰুক হুছেইন (সোনালী সাঁকো), চৈয়দ মফিজুদ্দিন আহমেদ (ভাৱৰ বুৰবুৰণি), মনিৰুল ইছলাম বড়া (আহত হৃদয়ৰ গান), বস্তুম আলি (সাত ভাই সাত ভনী), আফজাল আলি (বিৰহৰ টো), চাহাবুদ্দিন (অনাহত সুৰ), ফাইজুৰ ৰহমান, (হিয়াৰ বেদনা), ৰৌচান আলী (মুক্তিৰ সন্ধান), লিলি বেগম (মোৰ প্ৰাণৰ আবেগ দন্ধ), চোলেমান আলি (সময়ৰ), জ্যোৎস্না আলি (নৈৰ তৃতীয় পাৰ), নজৰুল হুছেইন (জোনাকত পদুমে হাঁহে), তাহেৰুদ্দিন আহমেদ (প্ৰতিধ্বনি), হাচান ইকবাল আহমেদ (মোৰ কবিতা) আদিৰ নামো উল্লেখনীয়।

গীতি সাহিত্য

সুৰেই ভাৱ প্ৰকাশৰ ঘাই মাধ্যম। কবিতাৰ দৰে গীততো সাহিত্যিক গুণ আছে। প্ৰাচীন অসমীয়া কবি মনকৰ দুৰ্গাবৰৰ গীত, মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ বৰগীত, ভূপেন্দ্ৰ সংগীত, জ্যোতি সংগীত, পাৰ্বতী প্ৰসাদ বৰুৱাৰ সঙ্গীত, বিষ্ণু সঙ্গীত আদিয়ে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভড়াল চহকী কৰিছে। দেহ-বিচাৰ গীত, বনগীত, লোকগীত, জিকিৰ-জাৰী, মুশিৰ্দ গীত, বাউল গীত আদিৰে অসমীয়া সাহিত্য ভৰপূৰ। গীতৰ বিষয়বস্তুও ভিন্নধৰ্মী- আধ্যাত্মিক, স্বদেশ প্ৰেমমূলক, প্ৰকৃতি প্ৰেমবিষয়ক, হাস্যৰসযুক্ত, মানৱ জীৱনৰ হৰ্ষ-বিষাদ আৰু প্ৰতিবাদী সুৰৰ ইত্যাদি।

অসমীয়া গীতি সাহিত্যলৈ মুছলমান গীতিকাৰৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য। ১৯৩০ আৰু ১৯৪০ ৰ দশকত অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশলৈ যি চাৰিজন মুছলমান সাহিত্যিকে বিশেষ অৱদান আগবঢ়াইছিল। সেই চাৰিজন সাহিত্যিক হ'ল চৈয়দ আব্দুল মালিক, এম. ইব্ৰাহীম আলি, আব্দুছ ছাত্তাৰ আৰু মহম্মদ পিয়াৰ। প্ৰত্যেকেই তৎকালীন গ্ৰামফোন অসমীয়া চিনেমা বা আকাশবাণীত গোৱা কিছু গীত লেখিছিল। তেখেত সকলৰ গীত সভা উৎসৱতো পৰিৱেশিত হৈছিল। মালিকে 'তোমাৰ কণ্ঠ

মোৰ কথা’ শীৰ্ষক এখনি গীতৰ সংকলন প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁলোকৰে উদ্ভবসূৰী অধ্যাপক তফজ্জুল আলিৰ গীত সমূহে আকৌ ১৯৫০-৬০ দশকত সকলোৰে মন আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিছিল। এইজনা বকুলৰ গোস্ব বিলোৱা গীতিকাৰৰ জন্ম হয় ১৯২৯ চনত। তেখেতৰ গীতৰ সংকলনসমূহ হ’ল- ‘সোনালী চৰাই’ ‘অনুষ্ঠান’, ‘বহুদিন বকুলৰ গোস্ব পোৱা নাই’, ‘মন্দাক্ৰান্ত’ আদি।

মংগলদৈ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক ইন্দ্ৰি আলি ঘাইকৈ গীতিকাৰ হিচাপে পৰিচিত। তেওঁৰ গীতৰ প্ৰকাশিত সংকলন দুখন হ’ল- ‘নিৰিবিলি’, আৰু ‘সুৰমিতা’।

ফজলুল কৰিম একাধাৰে গীতিকাৰ, নাট্যকাৰ অভিনেতা আৰু সাহিত্যিক। গীতিকাৰ কৰিমৰ গীতবোৰ আকাশ বাণীৰ অনুষ্ঠানৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰিত হৈ আহিছে। ‘ৰংকাৰ’ তেওঁৰ প্ৰকাশিত গীতৰ সংকলন।

গুৱাহাটীৰ শাস্তিপুৰ নিবাসী আলিমুন নিছা পিয়াৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ লেখিকা হোৱাৰ উপৰিও গীতিকাৰো আছিল। তেখেতৰ জনপ্ৰিয় গীত ‘খোজ লাহেকৈ দিবি সখী’ গীতটি প্ৰথমে দীপালী বৰঠাকুৰে ৰেডিঅ’ত গাইছিল। ‘সুৰৰ নিজৰা’ তেখেতৰ প্ৰকাশিত গীতৰ সংকলন। অ’ল ইণ্ডিয়া ৰেডিঅ’ গুৱাহাটী কেন্দ্ৰত তেওঁৰ বহুতো গীত হাতে লিখা অৱস্থাত আছিল।

যোৰহাটৰ গণশিল্পী মুহিবুদ্দিন আহমেদ একাধাৰে সু-গায়ক অভিনেতা, নাট্যকাৰ আৰু পৰিচালক ‘ৰঙা পুলিচ’ বোলছবিত শিল্পীজনে আত্ম প্ৰকাশ কৰে। ‘ফেৰাৰী ফৌজ’, ‘চোৰ’, চাহজাহান’, ‘মণিৰাম দেৱান’ আদি নাটকত অভিনয় কৰিছিল। দেৰগাঁৱৰ ৰেকিবুদ্দিন আহমেদে (জিকিৰ সপ্ৰাট) ‘মমতা’, ‘চিৰাজ’, ‘আজান ফকীৰ’ আদি চলচিত্ৰত গীত পৰিৱেশন কৰাৰ উপৰিও আজান ফকীৰৰ ওপৰত তথ্যচিত্ৰও প্ৰস্তুত কৰিছিল।

নলবাৰীৰ চৈয়দ জমিৰুদ্দিন আহমেদ একাধাৰে সুগায়ক, গীতিকাৰ আৰু সুৰকাৰ আছিল। তেখেতৰ গীতি আলেক্ষ্য ‘দেশৰ ধ্বজা’, ‘আজিৰ ঈদ’, নাটিকা ‘পৰাজয় কাৰ’ ‘নায়িকা বিচাৰি’ আদি গুৱাহাটী অ’নাতাৰ কেন্দ্ৰ যোগে প্ৰচলিত হৈছিল।

কামৰূপ জিলাৰ ৰঙিয়াত জন্ম লাভ কৰা নবাব উদ্দিন আহমেদ এজন প্ৰতিষ্ঠিত গীতিকাৰ। তেখেতে আধুনিক গীতৰ লগতে ভালেমান গজল, কাৱালী, জিকিৰ আৰু সুৰীয়া গীত ৰচনা কৰি শ্ৰোতাৰ মন মুহিছে। তেখেতৰ প্ৰকাশিত গীতৰ পুথি তিনিখন ‘গুলে নাগমা’ ‘গীত মঞ্জৰী’ আৰু ‘গীতি মালিকা’।

এওঁলোকৰ উপৰিও মোছলেহ উদ্দিন আহমেদ (সৰাফুল), লুতফুৰ ৰহমান, নুৰুল হক, হেৰছাৎ উল্লাহ, ইউছুফ আলি, ইমৰান আলি দৰঙী (কথা, সুৰ, কণ্ঠ), বিউটী ৰহমান (ৰ’দে বৰষুণে জিলিকা গীত) আদি সকলেও অসমীয়া গীতি সাহিত্যলৈ উল্লেখনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে।

উপন্যাস সাহিত্য

উপন্যাস পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত গঢ়ি উঠা বাস্তৱধৰ্মী সাহিত্য। ঊনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্ধত অসমীয়া সাহিত্যলৈ উপন্যাসৰ আমদানি হয়। ১৮৫০-৫৯ চনত ইংৰাজ লিখক জন বানিয়নৰ Pilgrim's Progress ৰ অনুদিতৰূপ ‘জাত্ৰিকৰ যাত্ৰা’ খনেই অসমীয়া ভাষাৰ উপন্যাসৰ লেখীয়া প্ৰথম গ্ৰন্থ। আচলতে জোনাকী যুগৰ পৰাহে প্ৰকৃত উপন্যাস ৰচিত হৈছে। ‘বিজুলী’ আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশিত হয় পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ ‘ভানুমতী’ (১৮৯১) আৰু ‘লাহৰী’ (১৮৯২)। প্ৰকৃততে ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ (১৮৬৭-১৯৩৯) হাতত অসমীয়া উপন্যাসৰ ভেটি সুপ্ৰতিষ্ঠিত হয়। যুদ্ধোত্তৰ সময়ছোৱাতহে মুছলমান দুই এজন লিখকে অসমীয়া উপন্যাস লিখিবলৈ লয়।

ডিব্ৰুগড়ৰ মহম্মদ চাহেই সম্ভৱত উপন্যাস লিখা প্ৰথমজন অসমীয়া মুছলমান সাহিত্যিক। তেওঁৰ ‘ৰূপহী’ শীৰ্ষক উপন্যাসখন ১৯৩০ চনৰ আগভাগত প্ৰকাশ হৈছিল। দণ্ডিৰাম কলিতাৰ উপন্যাস ‘সাধনা’ আৰু মহম্মদ চাহৰ ‘ৰূপহী’ একে সময়ৰে। ‘ৰূপহী’ এখন অসমীয়া গ্ৰাম্য জন জীৱনৰ পটভূমিত ৰচিত উপন্যাস।

অসমীয়া সাহিত্যলৈ কেৱল সংখ্যাবেই নহয় গুণগত মানদণ্ডেও উচ্চ পৰ্যায়ৰ উপন্যাসৰ প্ৰচুৰ অবিহণা আগবঢ়োৱা সাহিত্যিক জন হ’ল

চৈয়দ আব্দুল মালিক (১৯১৯-২০০০)। অসমীয়া ঔপন্যাসিক সকলৰ ভিতৰত মালিকেই সৰ্বাধিক উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। মালিকে প্ৰথম অৱস্থাত লিখা উপন্যাসবোৰ ৰোমাণ্টিক ধৰ্মী আছিল। শেষৰ পিনে এখেতৰ লেখনীত সংহত বৰ্ণনা আৰু যুক্তিনিষ্ঠতা দেখা যায়। মালিকৰ যাদুকৰী ভাষা উপন্যাসৰ এটা আকৰ্ষণীয় দিশ। তেখেতৰ কাপ মৈলামৰ পৰা ৭০ খনকৈ উপন্যাস ওলাইছে। তাৰে ভিতৰত ‘অঘৰী আত্মাৰ কাহিনী’ (১৯৬৯), ‘জেতুকা পাতৰ দৰে’, ‘সুৰুজ মুখীৰ স্বপ্ন’, (১৯৬০), ‘ধন্য নৰ তনু ভাল’, ‘জীয়া জুৰিৰ ঘাট’ আদি অতি জনপ্ৰিয় বহুপঠিত উপন্যাস। তেওঁৰ ‘সুৰুজ মুখীৰ স্বপ্ন’ অসমীয়া গাঁৱলীয়া মুছলমান জীৱনৰ এখন অবিসম্বাদী উত্তম প্ৰতিচ্ছবি। আনহাতে প্ৰত্যেক অসমীয়াৰ মনত গভীৰ ৰেখাপাত কৰিব পৰা উপন্যাস হৈছে, মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ জীৱনভিত্তিক ‘ধন্য নৰ তনু ভাল’। ১৯৮০ ৰ দশকৰ বিদেশী খেদা আন্দোলনৰ পটভূমিত লেখা তেখেতৰ উপন্যাস কেইখন মানৰ দৰদী উপন্যাস হিচাপে বহুলভাৱে সমাদৃত।

শিশু সাহিত্যিক এম ইব্ৰাহীম আলিয়ে সাহিত্যৰ কেইবাটাও শাখালৈ অৱদান আগবঢ়াইছে। স্বভাৱগতভাৱে তেওঁ শিশু সাহিত্যিক হলেও ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত ‘তুমি যদি অসমীয়া মই তেনে বিদ্ৰোহী পাঠান’ শীৰ্ষক কবিতাটিৰে তেখেত প্ৰখ্যাত হৈ পৰিছিল। শিশুৰ বাবে পাঠ্যপুথি প্ৰণয়ন, ‘কাঁচিজোন’ সম্পাদনা আৰু শিক্ষা বিভাগলৈ সেৱা আগবঢ়োৱাৰ মাজে মাজে তেওঁ উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। এম. ইব্ৰাহীম আলিৰ উপন্যাস কেইখন হ’ল- ‘ৰাজদ্ৰোহী’, ‘পুৰতি নিশা’, ‘নিস্তৰু নিষাদ’, ‘মাটি মোৰ সোণ’, ‘ভৈয়ামৰ নাগিনী’, ইত্যাদি।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পাছত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত এক নৱ জাগৰণে দেখা দিয়ে। এই জাগৰণ আনোতা সকলৰ ভিতৰত মহম্মদ পিয়াৰৰ নামেই প্ৰথমে উল্লেখ কৰিব পাৰি। দেশৰ আৰ্থিক সমস্যা, হিন্দু মুছলমানৰ মিলা প্ৰীতিৰ আদৰ্শ আদি কথাবোৰ তেওঁৰ উপন্যাসৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু। পিয়াৰৰ ‘প্ৰীতি উপহাৰ’ (১৯৪৭), ‘সংগ্ৰাম’ (১৯৪৮), ‘জীৱন

নৈৰ জাঁজি’ আদি বহুপঠিত উপন্যাস। অতি সহজ প্ৰাঞ্জল ভাষাই হৈছে পিয়াৰ চাহাবৰ লেখনীৰ আকৰ্ষণ আৰু এই বাবেই তেখেত আছিল এজন বহুপঠিত ঔপন্যাসিক।

কবি সাহিত্যিক জমিৰুদ্দিন আহমেদ অসমীয়া সাহিত্যজগতৰ এটি চিনাকি নাম। কবি, গল্পকাৰ, আহমেদ চাহাবে কেইবাখনো উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। ‘সমাজ সংঘাত সংগ্ৰাম’, ‘অভিযাত্রী’ ইত্যাদি সাধাৰণ জন-জীৱনক লৈ লেখা তেওঁৰ বহুপঠিত উপন্যাস।

সাহিত্য সংস্কৃতিৰ জগতখনত চামচুল হুদাই এক বিশেষ স্থান দখল কৰি আছে। তেখেতৰ ‘কস্তুৰী এজনী নেপালী ছোৱালী’ উপন্যাসখন ১৯৫৫ চনত প্ৰকাশ পাইছিল।

মংগলদৈ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰ প্ৰাপ্ত অধ্যাপক ইন্দ্ৰিছ আলী ঘাইকৈ গীতিকাৰ হিচাপে পৰিচিত। গীত ৰচনাৰ উপৰিও তেওঁ ‘মোৰ গাৱঁৰ সাধু’ ‘আগ চোতালৰ মেল’ ইত্যাদি উপন্যাস ৰচনা কৰে।

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি ইমৰান শ্বাহ অসমীয়া সাহিত্য জগতত অতি পৰিচিত নাম। তেখেতে কেইবাখনো উচ্চমানৰ উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। সেইবোৰৰ ভিতৰত ‘জৱান বন্দী’, ‘সংগীতৰ সিপাৰে’, ‘ত্ৰাস্তিৰেখা’ ইত্যাদি বহু পঠিত উপন্যাস।

ৰঙিয়াত জন্ম লাভ কৰা কোবাদ আলি আহমেদ এজন উপেক্ষিত সাহিত্যিক। তেওঁ ৰচিত উপন্যাস ৰাজি হৈছে ‘স্মৃতিৰ পৰশ’ ‘সহধৰ্মিনী’, ‘মায়া যেতিয়া আঁতৰি যায়’, ‘শেষ চিঠি’ ইত্যাদি। তেওঁৰ ভাষা সহজ আৰু সৰল, সেয়ে জনপ্ৰিয়।

নলবাৰী জিলাৰ নীৰৱ সাহিত্যিক ৰহমত আলিৰ ‘ডাৱৰ ঠেলি ঠেলি’ নামৰ উপন্যাস খনত নামনি অসমৰ মুছলমান সমাজৰ বাস্তৱ চিত্ৰ পোৱা যায়।

মৰিগাঁৱ জিলাৰ চেনেহী গাঁৱত জন্ম গ্ৰহণ কৰা আফাজুদ্দিন আহমেদে (১৯৩২), ‘দায়ী কোন’, ‘উৰণীয়া মন’, ‘ই কি কল্পনা’ আদি উপন্যাস কেইখনিৰে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ বৰঙণি আগবঢ়াইছে।

উপন্যাস কেইখনত অসমৰ কৃষকৰ মাটিৰ মোহ আৰু সৰ্বহাৰাৰ জীৱন সংগ্ৰামৰ ছবি প্ৰতিফলিত হৈছে।

ষাঠিৰ দশকত ৰেজিমুদ্দিন আহমেদৰ ৰচনা কৰা দুখন উপন্যাস হ'ল 'প্ৰেমাত্মাৰ প্ৰণয়' আৰু 'ভালপোৱাৰ শেষত'।

মৰিগাওঁ জিলাৰ নাচিৰ আহমেদৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা কম হ'লেও সাহিত্যিক প্ৰতিভা কম নাছিল, যাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁৰ কাপ মৈলামৰ পৰা নিগৰিছিল 'ভুল যেতিয়া ভাঙে' নামৰ উপন্যাসখন।

মংগলদৈৰ সন্তান আব্দুৰ ৰহমান একাধাৰে ঔপন্যাসিক কাহিনীকাৰ, কবি আৰু নাট্যকাৰ। ঔপন্যাসিক হিচাপে ৰহমানে ৰচনা কৰা সামাজিক উপন্যাসমূহ হ'ল- 'সন্তান', 'গৰাখহনীয়া' (১৯৮১), 'স্বপ্নমধুৰ' ইত্যাদি।

চৈয়দ আজিজুল হুছেইন (১৯৪০-২০০৭) অসমীয়া সাহিত্যত এটি চিনাকী নাম নহ'লেও তেওঁৰ সাহিত্যিক অৱদান ভালেখিনি। 'পথাৰৰ মাত', 'মৌচুমী মন', ইত্যাদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য উপন্যাস।

মংগলদৈৰ এম নবাব আলি এজন সাহিত্যিক। তেখেতৰ উপন্যাস সাহিত্যলৈ অৱদান উল্লেখযোগ্য। আলি চাহাবৰ প্ৰকাশিত উপন্যাস তিনিখন হৈছে - 'বন্ধন মুক্তি', 'প্ৰতিচ্ছবি' আৰু 'নিবিড় নিশাৰ উচুপনি'।

বিজ্ঞান সাহিত্যলৈ অৰিহনা যোগোৱা এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক হ'ল- চাকিল জামাল। জামাল চাহাবৰ 'নীলা নীলা বেদনা' এখন উচ্চ মানৰ কল্পবিজ্ঞানভিত্তিক উপন্যাস। মুছলমান লেখক সকলৰ মাজত এতিয়ালৈকে তেৱেই কল্পবিজ্ঞানভিত্তিক প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস লেখা লেখক।

এওঁলোকৰ উপৰিও ছিৰাজুদ্দিন আহমেদ, নজৰুল হুছেইন (এটি জুৰি এখনি নৈ), হাফিজুৰ ৰহমান (ৰাতিৰ বামধেনু), ছাইফুল হুছেইন (মৰহা ফুলৰ পাপৰি), ইলমউদ্দিন দেৱান, ছমছেৰ আলি, নুৰমহম্মদ, মজিবুৰ ৰহমান, খবিৰ আহমেদ, অধ্যাপক আবুল লেইছ (অনুদিত উপন্যাস), মুস্তাফিজৰ ৰহমান, আলিমুন নিছা পিয়াৰ, আব্দুল হামিদ, আয়েছা আশ্ৰফ আহমদ, ফাইজুদ্দিন আহমদ, দিলোৱাৰ হুছেইন কাজি, নবাব নজিবুৰ ৰহমান,

ৰফিকা বেগম আদিয়ে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছে।

চুটিগল্প

উপন্যাসৰ দৰে চুটিগল্পও পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ দান। আমেৰিকাৰ প্ৰখ্যাত লিখক এডগাৰ এলেন পো (১৮০৯-৮৯) ক প্ৰথম চুটিগল্প লিখক বুলি কোৱা হয়। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত সমগ্ৰ পৃথিৱীতে চুটিগল্পৰ সমাদৰ বাঢ়ে আৰু অসমীয়া সাহিত্যতো ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰে। ‘অৰুণোদই’ত নৈতিক আখ্যান, উপকথা আদি প্ৰকাশিত হলেও ১৯০৯ চনত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ‘সুৰভি’ নামৰ গল্প সংগ্ৰহৰ গল্পবোৰ এটা এটাকৈ ‘জোনাকী’ কাকতত প্ৰকাশ পাইছিল। এইখনেই অসমীয়া প্ৰথম চুটি গল্পৰ পুথি।

অসমীয়া সাহিত্যৰ আটাইকেইটা শাখাৰ ভিতৰত গল্প সাহিত্য সৰাতোকৈ চহকী। ৰসৰাজ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ আদিভাগৰ পৰাই অৰ্থাৎ ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ পৰাই বিভিন্ন জনে অসমীয়া গল্প লেখিবলৈ লৈছে।

‘আৱাহন’ৰ পাতত ১৯৩০ দশকৰ আগভাগত যিজন ডেকা মুছলমানে গল্পকাৰ ৰূপে ভূমুকি মাৰিছিল, তেওঁ আছিল অবিভক্ত কামৰূপ জিলাৰ ছাহ চৈয়দ হাচান আলি। ১৯৩১ চনৰ পৰা ১৯৩৮ চন মানলৈকে এওঁ কেইবাটাও ৰসোত্তীৰ্ণ গল্প আলোচনীখনিত লিখিছিল।

১৯৩০ দশকৰ মাজভাগৰ পৰা শেষলৈকে শ্বিলঙত থাকি চৰকাৰী চাকৰি কৰা পৰিষ্কাৰী আহমদে ভালেমান উচ্চ পৰ্য্যায়ৰ চুটি গল্প লিখিছিল। দশকটোৰ শেষৰফালে অসমীয়া সাহিত্যলৈ বৰঙণি আগবঢ়াবলৈ ওলাই অহা চৈয়দ আব্দুল মালিক অসমীয়া সাহিত্যত কথাশিল্পী আৰু গল্পৰ যাদুকৰ হিচাপে পৰিচিত। অসমীয়া গল্পৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া গল্পকাৰৰ ভিতৰত মালিকেই সৰ্বাধিক জনপ্ৰিয়। বিভিন্ন স্তৰৰ লোক চৰিত্ৰৰ লগত তেওঁৰ পৰিচয় ঘনিষ্ঠ। বিষয়-বস্তু উত্থাপন, ৰীতিৰ বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণে তেওঁৰ গল্পৰ প্ৰতি পাঠকৰ আকৰ্ষণ অধিক। মালিক চাহাবৰ প্ৰকাশিত গল্প গ্ৰন্থ সমূহৰ প্ৰধান কেইখন হ’ল- ‘পৰশমণি’, ‘এজনী নতুন ছোৱালী’, ‘ৰঙাগৰা’,

‘মৰহা পাপৰি’, ‘মৰম মৰম লাগে’, ‘শিখৰে শিখৰে’, ‘শিল আৰু শিখা’, ‘অস্থায়ী আৰু অন্তৰা’, ‘প্ৰাণবিকা’, ‘ছয় নম্বৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ’, ‘কাঠফুলা’ ইত্যাদি কালজয়ী গল্প সম্ভাৰ। মানৱ দৰদেৰে সিন্ধু মালিকৰ গল্পবোৰ প্ৰাণ পৰশা ভাৱ আৰু প্ৰাঞ্জল ভাষাৰ বাবে চিৰ সেউজীয়া।

এম. ইব্ৰাহীম আলি একাধাৰে কবি, ঔপন্যাসিক, নিবন্ধকাৰ, শিশু সাহিত্যিক, জীৱনীকাৰ আৰু পাঠ্যপুথি প্ৰণেতা। ১৯৩৯-৪০ চনমানৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যলৈ আলি চাহাবে শিশু সাহিত্যৰ লগত জড়িত হৈ পৰে। দ্বিতীয় মহাসমৰ আৰু ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা অসমলৈ অহা ভগনীয়াৰ পটভূমিত দুটামান মনোগ্ৰাহী চুটিগল্প লেখি বাঁহীৰ পাঠকক মোহিত কৰিছিল।

অসম সাহিত্য সভাৰ ২০১৩-১৪ বৰ্ষৰ সভাপতি অধ্যাপকে ইমৰান শ্বাহ অসমীয়া সাহিত্যৰ জগতৰ অতি পৰিচিত নাম তেখেতৰ গল্প পুথি হৈছে- ‘বন্দী বিহংগই কান্দে’ ‘পিয়ামুখ ছন্দা’, ‘পথিক’ ইত্যাদি। ‘শেষ চিঠি’, ‘ধুৱলী চেতনা’, ‘তামাদি হাত’, ‘প্ৰতিভাস, ৰজা’, ‘পৃথিৱীৰ ছাঁ’, ‘অববাহিকা’, ‘এতিয়া’, ‘ফান্দি’, ‘লাংচিং’ আদি অতি জনপ্ৰিয় গল্প। সংযত বৰ্ননা আৰু ঘটনাৰ একমুখিতা গুণে ইমৰান শ্বাহৰ গল্প সুখপাঠ্য কৰি তোলে। এনেবোৰ কাৰণতে ইমৰান শ্বাহ গল্প পাঠক সকলৰ মাজত জনপ্ৰিয় লেখক। উনৈছশ চল্লিছৰ শেষ আৰু পঞ্চাশৰ আগভাগত লেখা অধ্যাপক মহম্মদ তাহেৰৰ কিছু গল্প ‘ৰামধেনু’ আৰু ‘কটনিয়ান’ত সিঁচৰতি হৈ আছে।

ৰামধেনু যুগত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা লেখক সকলৰ ভিতৰত ছাইদুল ইছলামৰ গল্পৰ সংখ্যা কম হ’লেও, তেখেতৰ গল্প কিছুমান বিশিষ্ট গুণেৰে সমৃদ্ধ। এই বাবেই ছাইদুল ইছলাম অসমীয়া চুটি গল্পৰ ইতিহাসত স্মৰণীয় লেখক। ‘বৰ কষ্টত আছে’, ‘নেপথ্যৰ বিলাপ’ ইত্যাদি তেখেতৰ আবেগ সঞ্চারী গল্প। ইছলাম চাহাবৰ গল্পত সমকালীন সমাজৰ কলুষতাৰ প্ৰতি তীব্ৰ ব্যংগ উক্তি লক্ষ্য কৰা যায়।

ধুবুৰীত জন্ম গ্ৰহণ কৰা ইমৰান ছছেইন এজন প্ৰতিভবান গল্পকাৰ। ‘ছদুমদেও আৰু অন্যান্য গল্প’, শীৰ্ষক গল্প সংকলনটি তেখেতৰ অতি জনপ্ৰিয় গল্পপুথি। ইয়াৰ গল্পসমূহ লোকজীৱনৰ পৰম্পৰা আৰু সংস্কৃতিৰ মাধুৰ্য্যেৰে মণ্ডিত হৈ পৰিছে।

বিশিষ্ট গীতিকাৰ, কবি এলি আহমেদৰ (১৯৩৫) গল্প সাহিত্যলৈয়ো বৰঙণি প্ৰচুৰ। ভালেমান চুটিগল্পৰ ৰচয়িতা আহমেদৰ এখনি গল্প সংকলন হ'ল 'শিল্পী হাতৰ কঁপনি'।

ৰামধেনু যুগৰ এগৰাকী গল্পকাৰ হ'ল- জমিৰুদ্দিন আহমেদ। মানুহৰ সাধাৰণ আবেদনৰ ওপৰত ভেজা দি আহমেদে গল্প ৰচনা কৰিছিল। তেখেতৰ গল্প সংকলন তিনিখন 'আন্ধাৰ নিশাৰ জুই', 'জেৰিনা' আৰু 'মতিছাহৰ ঘাট'।

নগাঁৱৰ বাসিন্দা বিউটী ৰহমানৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান লেখত লবলগীয়া। তেখেতে ভালেমান গল্প ৰচনা কৰিছে। তেখেতৰ উল্লেখযোগ্য গল্প সংকলন দুখন হৈছে- 'মা' আৰু 'বনজুইৰ শিখা'।

অসমীয়া চুটি গল্পৰ পাঠক সমাজত নাজিৰউদ্দিন আহমেদ এটা জনপ্ৰিয় নাম। আৰম্ভনিৰ আকস্মিকতা, আটিলতা, বৰ্ণনা ভংগীৰ সৰলতা আৰু পৰিষ্কাৰিত প্ৰতি উৎকৰ্ষৰ সৃষ্টিৰে গল্পক ৰসোত্তীৰ্ণ কৰি তুলিব পৰা গুণ আহমেদৰ গল্পত লক্ষ্য কৰা যায়। 'সেন্দূৰীয়া আলি' তেখেতৰ এটি শৈল্পিক গৰিমা সম্পন্ন উচ্চখাপৰ গল্প।

ড° পইনুৰুদ্দিন আহমেদ কটন মহাবিদ্যালয়ৰ ফাৰ্ছী বিভাগৰ অধ্যাপক। তেওঁ একাধাৰে কবি আৰু গল্প লিখক। তেওঁৰ গল্প সংকলন হৈছে - 'পথৰ সন্ধানত' আৰু 'ফেলেনি মেম' আৰু অন্যান্য'।

১৯৬০ দশকৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চা কৰি অহা প্ৰাক্তন উচ্চ পদস্থ বিষয়া তবিউল হুছেইন এজন ৰসজ্ঞ লেখক। বৰ্তমান অসমীয়া 'Satire' লিখক সকলৰ ভিতৰত হুছেইনে অতি সুখপাঠ্য Satire ৰচনাৰে এজন আগশাৰীৰ স্ৰষ্টা বুলি পৰিচয় দিছে। তেখেতে দহখন মান এনে উচ্চ-পৰ্যায়ৰ ৰসাত্মক গ্ৰন্থৰে অসমীয়া সাহিত্য চহকী কৰিছে।

গোলাঘাটৰ জেহিৰুল হুছেইন এজন দক্ষ গল্প লিখক, নাট্যকাৰ আৰু কবি। এইসকলৰ উপৰিও মোছলেমুদ্দিন আহমেদ, ফাতেমা বেগম, নিকুমনি হুছেইন, কোবাদ আলি, চেলিমা হাজৰিকা, নবাব নাজিবুৰ ৰহমান, চৈয়দ হাচান আলি, ৰায়হান শ্বাহ, খবিৰ আহমেদ, লুতফুৰ ৰহমান, চাকিনা

আশ্ৰফ, তচলিমা আখতাৰ, দিলোৱাৰ হুছেইন, আলিমুন্নিছা পিয়াৰ, ৰফিকুল হুছেইন, ৰায়হান শ্বাহ আদি সকলে অসমীয়া চুটিগল্পৰ ভড়াল টনকিয়াল কৰি তুলিছে।

নাটক

অসমৰ সত্ৰ, নামঘৰ আদিত অংকীয়া নাট, ওজাপালি আদিৰ নাট্যানুষ্ঠান আছিল যদিও যোৱা ডেৰশ বছৰৰ ভিতৰত পাশ্চাত্য নাট্যকলাৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া নাটকৰ বিষয়বস্তু, ৰচনা কৌশল আদিৰ পৰিৱৰ্তনো ঘটে। পৌৰাণিক বা অলৌকিক কাহিনীৰ উপৰিও ঐতিহাসিক আৰু সামাজিক পটভূমিলৈ নাটকৰ বিষয়বস্তু প্ৰসাৰিত হ'ল। গুণাভিৰাম বৰুৱাই ১৮৫৭ চনত ৰচনা কৰা 'ৰামনৰমী' প্ৰথম অসমীয়া নাটক। অসমীয়া নাট্য সাহিত্যত বহুত পলমকৈ অসমীয়া মুছলমান নাট্যকাৰৰ প্ৰৱেশ ঘটিছে।

অসমীয়া নাট্য সাহিত্যলৈ কুৰি শতিকাৰ আদি ভাগত প্ৰভূত পৰিমাণে অৱদান যোগোৱা এগৰাকী অভিনেতা তথ্য নাট্যকাৰ হৈছে পজিৰুদ্দিন আহমেদ (১৮৮৮-১৯৪৮)। যোৰহাটত জন্ম গ্ৰহণ কৰা এই গৰাকী নাট্যকাৰৰ 'গুলেনাৰ' (১৯২৫) আৰু 'সিঙ্ঘুবিজয়' (১৯২৮) নাটকে কুৰি শতিকাৰ তৃতীয় দশকত ৰংগমঞ্চত বিশেষ সমাদৰ লাভ কৰিছিল। তেওঁ 'অবাক জলপান' নামৰ এখন নিমাতী নাটো ৰচনা কৰিছিল।

সাম্প্ৰতিক অসমীয়া নাট্য সাহিত্য আৰু নাট্যমঞ্চৰ অতি উজ্জ্বল নাম হৈছে লখিমপুৰৰ সদ্য প্ৰয়াত আলি হাইদৰ। তেওঁ একাধাৰে নাট্যকাৰ, পৰিচালক, অভিনেতা আৰু নাট্য সংগঠক। গতানুগতিক নাট্য উপস্থাপন ৰীতি পৰিহাৰ কৰি নতুন আংগিকৰ প্ৰয়োগৰে 'এক ৰজা আছিল', 'জন্ম ক্ৰন্দন', 'এটা চোলাৰ কাহিনী', 'ধুমুহা পক্ষীৰ নীড়' আদি কেইবাখনো মঞ্চসফল নাট তেওঁ ৰচনা কৰিছে।

বোকাখাটৰ ৰফিউল হুছেইন অধুনাকালৰ অসমীয়া নাট্য আন্দোলনৰ এজন আগশাৰীৰ কাণ্ডাৰী। যোৰহাটৰ আব্দুল মজিদ বিদ্যুৎ পৰিষদৰ এজন চাকৰিয়াল আছিল যদিও অভিনেতা, পৰিচালক আৰু

নাট্যকাৰ হিচাপে অসমীয়া শিল্প সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়াইছে। তেখেতৰ নাটসমূহৰ ভিতৰত 'বঞ্চিতা' 'ধূলি-মাকতি', 'চোৰ', 'মহাভাৰত', 'স্পাৰ্টাৰ্কাছ', আদি প্ৰধান। এখেতৰ একাংকিকাৰ ভিতৰত 'সিহঁত আহিছে' এখন উল্লেখযোগ্য নাট। অসমৰ বিভিন্ন চলচিত্ৰ, তথ্যচিত্ৰ, টেলিফিল্ম আৰু দূৰদৰ্শনৰ ধাৰাবাহিকৰ তেখেত এজন সন্মানমণ্ড্য স্ৰষ্টা।

ফজলুল কৰিম একাধাৰে সাহিত্যিক, গীতিকাৰ, নাট্যকাৰ আৰু অভিনেতা আছিল। গুৱাহাটী দূৰদৰ্শন যোগে প্ৰচাৰিত হোৱা শিল্পী গৰাকীৰ উল্লেখযোগ্য গীতি নৃত্য-নাটিকাখন হৈছে- 'দেশৰ মাটি মানুহৰ গান'। তদুপৰি তেওঁৰ 'সৰাফুলৰ পাহি', 'কবৰৰ কান্দোন', 'ময়ূৰীৰ স্বপ্ন', ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য নাট।

চাকৰি সূত্ৰে প্ৰশাসনিক বিষয়া হৈও তবিউল হুছেইন চাহাবে দুখন একাংকিকা নাট প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। সেই কেইখন হ'ল- 'চান্দা বিচাৰি' আৰু 'আজাৰ আঁতৰি গ'লে'। তেখেতৰ এতিয়াও বহুকেইখন নাট অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে।

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি ইমৰান শ্বাহ একাধাৰে গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ। শ্বাহ চাহাবে কেইবাখনো নাটক ৰচনা কৰিছে। তাৰে ভিতৰত 'চেনেহী চেনাইৰ ঘাট', 'গুৰু দক্ষিণা' আদি উল্লেখযোগ্য।

একাধাৰে গায়ক, সুৰকাৰ, গীতিকাৰ, শিক্ষাবিদ, অধ্যাপক তফজ্জুল আলি অসমীয়া সংগীত প্ৰেমীৰ মাজত অতি জনপ্ৰিয়। এই গৰাকী সাহিত্যিকৰ 'বে'ড নম্বৰ ফাইভ', 'ছবিৰ মানুহ', 'বাসন্তীৰ বিয়া' আদি উল্লেখযোগ্য একাংকিকা নাট।

অসমৰ চাহ জনজাতিৰ জন জীৱনৰ লগত জড়িত সাহিত্যিক তথা নাট্যকাৰ আহতাৰুল হুছেইন। তেখেতৰ নাট্য সম্ভাৰ হ'ল- 'ইনকিলাব', 'সমস্যা', 'প্ৰতিশ্ৰুতি' ইত্যাদি।

যোৱা শতিকাৰ আশীৰ দশকৰ পৰা নাট লিখিবলৈ আৰু পৰিচালনা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰা লিয়াকৎ আলিয়ে কেবাখনো একাংকিকা

আৰু পূৰ্ণাংগ নাটক ৰচনা কৰি অসমৰ নাট্য জগতত নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। ‘সদগতি’, ‘মোৰে মলুৱাক কোনে মাৰিলা?’, ‘জোনাকে ধোৱা অৰণ্য’ ইত্যাদি তেখেতৰ দৰ্শকৰ হৃদয় চুই যোৱা নাট।

অসমীয়া নাট্য সাহিত্যলৈ বিশেষ বৰঙণি যোগোৱা আন এজন বিশিষ্ট নাট্যকৰ্মী গিয়াছুদ্দিন আহমেদ। তেওঁৰ প্ৰকাশিত দুখনমান নাটক হ’ল- ‘দায়ী কোন’, ‘অমৃত’, ‘গড়ল’ আৰু ‘অন্যান্য’।

এম. ছালেহউদ্দিন চৌধুৰী একাধাৰে কবি, সাংবাদিক, নাট্যকাৰ। ‘সীমান্ত প্ৰহৰী’ আৰু ‘শৰাধ’ তেওঁৰ দুখন একাংকিকা নাট। ‘বীৰ চিলাৰায়’ তেওঁৰ এখন মঞ্চসফল নাটক।

পলাশবাৰী (চিমিয়াৰ) অঞ্চলৰ বৰ্কত আলীয়ে ১৯৪৯ চনতে ‘ছত্ৰপতি শিৰাজী’ নাটকত অভিনয় কৰাৰ উপৰিও ‘বেগম আচমানতাৰা’ আৰু ‘দাগী আচামী’ আদি নাটক দুখন অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল।

উপৰোক্ত সকলৰ উপৰিও মোছলেহউদ্দিন আহমেদ (চোহৰাব ৰুস্তম), ৰকবুল আলি (সহপাঠী), আব্দুল মালিক (ৰাজদ্রোহী), ইলিমউদ্দিন দেৱান (ধৃষ্টতা কাৰ), জেহিৰুল হুছেইন (কুস্তকৰ্ণ), ছমছেৰ আলি, ফাইজ আলি আহমেদ, আছগৰ হুছেইন, এম. চালেহউদ্দিন হাজৰিকা, তাহেৰুদ্দিন আহমেদ আদি নাট্যকাৰৰ নাম অসমৰ নাট্য জগতত উল্লেখযোগ্য।

ইছলামীয় ধৰ্ম-সাহিত্য

চুফী জোলকাদ আলি (১৭৯৬-১৮৯১) শিৱসাগৰৰ যদিও গুৱাহাটীত স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিবলৈ লৈছিল। এওঁ অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত ইছলাম দৰ্শন প্ৰচাৰ কৰাত যথেষ্ট কষ্ট কৰিছিল। তেখেতে তিনিখন পুথি লিখিছিল তাৰে এখন উৰ্দু ভাষাত আৰু বাকী ২ খন পুথিৰ লিপি উৰ্দু কিন্তু ভাষা অসমীয়া। এই দুখন তেখেতৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতি আপুৰুগীয়া অৱদান। এই পুথি দুখন আছিল- ‘তৰিকুল হক ফি বয়ানে নুৰুল হক’ (সত্যৰ পথ) আনখন হ’ল ‘বিবি বেহিমাৰ কাহিনী’। ১৯৬৭ চনৰ চুফীচাহাবৰ নাতি মৌঃ মহম্মদ চালেহ কাজিম চাহাবে ‘সত্যৰ পথ’ কিতাপখন অসমীয়া

লিপিত প্ৰকাশ কৰে। পুথিখনৰ বিষয় বস্তু মোহাম্মদ (ছঃ) ৰ গুণ গান আৰু ইছলামৰ দৰ্শন প্ৰচাৰ। ইয়াৰ ভাষা 'অৰুনোদই'ৰ অসমীয়া ভাষাতকৈ উন্নত আছিল।

'অসমীয়া মৌলুদ শৰীফ' (১৯০৯) মুক্তি নজিৰুদ্দিন আহমদৰ দ্বাৰা ৰচিত অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম মৌলিক ইছলামীয় ধৰ্মপুথি। ১৯০৯ চনত এই পুথিখনি যোৰহাটৰপৰা প্ৰকাশ হয়। ইছলাম ধৰ্মৰ সকলো দিশ সামৰি লৈ ১৯২৫ চনত তেখেতে 'গৌহৰে ইছলাম' (ইছলামৰ বত্ন) নামৰ ২য় পুথিখন প্ৰকাশ কৰিছিল। 'অসমীয়া মৌলুদ শৰীফ' পুথিখনৰ শেষত থকা 'মোনাৰাজাত' শীৰ্ষক স্ততি এটাৰ দুটামান পংক্তি এনেকুৱা ধৰণৰ-

হে জগত সঁজোতা খোদা, মোৰ কই নাই তোমা ছাও
হে জাহানৰ বাদছাহ, মোৰ কই নাই তোমা ছাও ।
তুমি মোৰ মাবুদ হোচা, তোমাতেই আশা ভৰযা ।
তুমি সকলোতে আছা, মোৰ কই নাই তোমা ছাও ।
তকদিবৰ মালিক তুমি আৰু তদবিবৰ চাহেবও তুমি ।
বক্সিবা দায় দোষ তুমি, মোৰ কই নাই তোমা ছাও ।
মই গোলাম, তুমি বাদসা, মই বান্দা তুমি মোৰ খোদা ।
কৰো মই তোমাৰ ভৰযা, মোৰ কই নাই তোমা ছাও ।
তুমি দুখিক সুখী কৰা, তুমি ৰোগীক আছান কৰা ।
তোমাক মই কৰিছো সেও, মোৰ কই নাই তোমা ছাও ।

(চাও=চাওআ=বিনে)

ডিব্ৰুগড়ৰ মিৰ্জা আব্দুৰ ৰহমান বেগ চাহেব আৰবী আৰু ফাৰ্ছীৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষাৰ এগৰাকী বিদগ্ধ পণ্ডিত আছিল। তেখেতে কেইবাখনো গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। তাৰে ভিতৰত 'বাহে চুলুক', 'তুহফতুল মুৰিদ্দীন', 'ইছলাম জেউতি' আদি উল্লেখযোগ্য। তেখেতৰ এই গ্ৰন্থ কেইখনত ইছলাম ধৰ্মৰ চৰ্চা আৰু পালনৰ গভীৰ আলোচনাই স্থান পাইছে।

যোৰহাটৰ প্ৰখ্যাত বাঘ হাজৰিকাৰ পৰিয়ালৰ ফাইজুদ্দিন আহমদ (১৮৬৫-১৯৪০) এগৰাকী বিদ্বান পণ্ডিত। এখেতে পোন প্ৰথমে হজৰত মহম্মদ (ছঃ) ৰ এখনি বিস্তাৰিত জীৱনী গ্ৰন্থ ‘হজৰত মহম্মদ’ ৰচনা কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও এই গৰাকী ইছলাম ধৰ্মীয় সাহিত্যিকে ইছলামৰ প্ৰথম চাৰিজন খলিফা ‘আবুবক্কৰ চিদ্দিক’, ‘ওচমান’ গণি, ‘উমৰ ফাৰুক’ আৰু ‘হজৰত আলি’ শীৰ্ষক চাৰিখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। অসমীয়াৰ উপৰিও তেখেতে ইংৰাজী ভাষাতো সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল। যাৰ ফলস্বৰূপে ১৯২৭ চনত তেখেতৰ কাপৰ পৰা নিগৰিছিল ‘Islam : the Only Universal Religion.’

১৯৩৬ চনত শিৱসাগৰৰ সিংদুৱাৰৰ চৈয়দ খলিলুৰ বহমানে নামাজ ৰোজাৰ নীতি-নিয়ম সম্বলিত অসমীয়াত ‘নিয়ত-নামা’ প্ৰকাশ কৰে।

নাজিৰাৰ শ্বাহ চৈয়দ মুহিবুল হ’ক (১৮৯১-১৯৫৯) আছিল কোৰানৰ প্ৰথম অনুবাদ কৰোতা। তেখেতে কোৰানৰ ত্ৰিশটা খণ্ডৰ ১ ম খণ্ডটো ১৯৪০ চনৰ মে মাহত ২য় খণ্ডটো আগষ্ট মাহত আৰু শেষখণ্ড অৰ্থাৎ আমপাৰা ডিচেম্বৰ মাহত প্ৰকাশ কৰিছিল।

ডি ব্ৰুগডৰ আটাউৰ বহমানে (অসমত এসময়ৰ শিক্ষাধিকাৰ) ‘ইছলাম গৌৰৱ’ নামৰ এখন আপুৰুগীয়া পুথি অসমীয়া আৰু বাংলাত লিখিছিল। ১৯৪০ চনৰ শেষৰফালে তেখেতে কোৰানৰ ১ম চাৰিটা চিপাৰাৰ অনুবাদ দুটা খণ্ডত ‘কোৰান শ্বৰীফ’ নাম দি প্ৰকাশ কৰিছিল। তেখেতৰ এই অসমীয়া অনুবাদ ১৯৮৯ চনত সম্পূৰ্ণকৈ গ্ৰেটব্ৰুট্টেইনৰ পৰা প্ৰকাশিত হয়।

কৃষি বিভাগৰ উচ্চপদস্থ বিষয়া নেকিবুজ জামান আহমদ (১৯০২-১৯৮৪) এজন বিশিষ্ট সাহিত্য সেৱক। তেখেতৰ তিনিখন ধৰ্মমূলক গ্ৰন্থ হ’ল ‘নবী চৰিত’, ‘কোৰাণ পাঠ’, আৰু ‘বেহেস্তী জেৱৰ’, ‘বেহেস্তী জেৱৰ’ অনুবাদমূলক গ্ৰন্থ।

স্বাধীনতা সংগ্ৰামী মৌলানা মহম্মদ তৈয়াবুল্লা (১৮৯৪-১৯৫৮) চাহাব কেৱল যে এগৰাকী বিচক্ষণ ৰাজনীতিক আছিল এনে নহয়, তেওঁ

সাহিত্যিকো আছিল। অসমীয়া ইছলামীয় ধৰ্ম সাহিত্যলৈ তেওঁ কেইবাখনো গ্ৰন্থ দান কৰি থৈ গৈছে। ‘উম্মুল কোৰান’ সেইবোৰৰ ভিতৰত প্ৰধান, ‘Islam and Non-Violence’, আদি তেখেতৰ ইছলামধৰ্মীয় প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থ। যোৰহাট কাৰাগাৰত ১৯৪২-৪৩ চনত লেখা উম্মুল কোৰাণ ১৯৫৮ চনত ছপা হৈ ওলাইছিল।

অসমীয়া ইছলামীয় সাহিত্যৰ প্ৰতি অৱদান আগবঢ়োৱা অন্যতম সাহিত্যিক গৰাকী হ’ল মহম্মদ চাদেৰ আলি। তেখেতৰ উল্লেখনীয় কৃতি হ’ল- ‘পবিত্ৰ কোৰান’, (১৯৬১)। এইখন কোৰানৰ প্ৰথম সম্পূৰ্ণ অসমীয়া ভাঙনি। তদুপৰি তেখেতৰ অন্য সাহিত্য সম্ভাৰৰ ভিতৰত ‘ইছলাম ৰবি’, ‘নবী কাহিনী’, ‘হাদিচৰ বাণী’, ‘আউলিয়া চৰিত’, ‘খলিফাৰ চৰিত’, ‘হজৰত মুছা’ (আঃ) ৰ ‘জীৱনী’ আদি প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থ। আলি চাহাবৰ প্ৰতিখন গ্ৰন্থতে ইছলাম ধৰ্মৰ প্ৰতি গভীৰ আনুগত্য ফুটি উঠা দেখা যায়।

ইছলাম ধৰ্ম সম্বন্ধীয় গ্ৰন্থ যি কেইগৰাকী মহিলাই ৰচনা কৰিছে তাৰ ভিতৰত চৈয়দা চকিনা আশ্ৰফ অন্যতম। এই গৰাকী সাহিত্যিকৰ ইছলাম ধৰ্ম সম্বন্ধীয় গ্ৰন্থৰ ভিতৰত ‘সৌৰভ কানন (১৯৮৬), ‘হজ্জ কথা (১৯৯৮), ‘শিশুৰ হজৰত মহম্মদ’ আদি উল্লেখযোগ্য।

গুৱাহাটীত জন্ম লাভ কৰা জেহিৰুল হকে কেইবাখনো ইছলামধৰ্মীয় কিতাপ ৰচনা কৰি অসমীয়া ইছলামিক সাহিত্য চহকী কৰি থৈ গৈছে। ‘পবিত্ৰ হজ’, ‘জিয়াৰতে মদিনা’, ‘বিশ্বনবীৰ এটা কাহিনী’, ‘সপোনৰ বেহেস্ত’ আদি হক চাহাবৰ উল্লেখনীয় গ্ৰন্থ।

ধুবুৰী বি. এন মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক হবিবুৰ ৰহমানে কেইবাখনো ইছলাম ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। প্ৰায় কুৰিখন গ্ৰন্থৰ লেখক হবিবুৰ ৰহমানৰ প্ৰতিখন গ্ৰন্থই চিন্তা উদ্ৰেককাৰী তথা যুক্তিবাদী ধাৰাৰে ৰচিত। তেওঁৰ কেইখনমান উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ হ’ল- ‘ইছলামত নাৰীৰ মৰ্যাদা আৰু স্বত্বাধিকাৰ’, ‘ইছলাম বনাম পীৰতন্ত্ৰ’, ‘ইছলাম বনাম কমিনিউজিম’, ‘ইছলামৰ চিনাকি’ ইত্যাদি।

নলবাৰীৰ গৰ্ভন উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মঃ মফিব আলি অসমীয়া সাহিত্যৰ নীৰৱ সাধক। তেওঁ ঘাইকৈ ইছলাম ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় কেবাখনো গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। তাৰ ভিতৰত ‘খাৰাতিনে জান্নাত’, ‘আচহাবে কাহাব’, ‘মিৰাজ শ্বৰীফ’, ‘দুনীয়া আৰু আখেৰাতৰ জীৱন’ আদি, উল্লেখযোগ্য। ‘মহা মনিষী হজৰত মদনী (ৰঃ)’, ‘সিংহ পুৰুষ মহম্মদ আলি’, ‘মহাপুৰুষ হজৰত ঈছা (আঃ) ইত্যাদি তেখেতৰ উল্লেখযোগ্য জীৱনী গ্ৰন্থ।

ত্ৰিশখনতকৈ অধিক গ্ৰন্থৰ লেখক বুৰঞ্জীবিদ যোৰহাটৰ বৰহোলাৰ ৰফিউল হুছেইন বৰুৱা (১৯৫৬) ই অসম বুৰঞ্জীত বহুত লুকাই থকা তথ্য পোহৰলৈ আনিছে। তাৰোপৰি বৰুৱাদেৱে কেইবাখনো ইছলাম ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছিল। তাৰে ভিতৰত ‘বেদপুৰাণত আল্লাহ আৰু মোহাম্মদ’, ‘বিশ্ব ধৰ্মত হজৰত মহম্মদ’ আদি প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থ। গুৱাহাটীৰ প্ৰবীন অধিবক্তা আকদাচ আলী মীৰৰ ঐতিহাসিক জীৱনীমূলক ইছলামীয় ঐতিহ্য সম্পৰ্কীয় আৰু ‘পুণ্যভূমি অসম আৰু ৰাকফ’ নামৰ পুথি আছে।

পূৰ গুৱাহাটীৰ সাতগাওঁ নিবাসী মোহাম্মদ মজীদ আলীয়ে (১৯৫৮) কেবাখনো ইছলাম ধৰ্মসম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছে। ‘হাদিছ সংগ্ৰহ’, ‘ইছলাম জীৱনৰ আদৰ্শ’, ‘কুৰ আনৰ আত্ম পৰিচয়’, ‘ঈমানদাৰৰ বৈশিষ্ট্য’, ‘পৱিত্ৰ কোৰান আৰু নাৰী স্বাধীনতা’ আদি তেখেতে প্ৰণয়ন কৰা মূল্যবান গ্ৰন্থ।

হজৰত আজান পীৰৰ (ৰঃ) উত্তৰ পুৰুষ বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ চৈয়দ ছামচুল ছদা একাধাৰে শিক্ষাবিদ, সাংবাদিক, সমাজসেৱক তথা সাহিত্যিক। তেখেতে বহু ইছলাম ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰাৰ উপৰিও কেবাখনো পুথি প্ৰণয়ন কৰিছে। ‘ভাইটি-ভণ্টিহঁতৰ ইছলাম’, ‘Quran on Women’ আদি তেখেতৰ কাপ মৈলামৰ পৰা নিগৰা মূল্যবান গ্ৰন্থ। ১৯৯৯ চনত তেখেতে মোহাম্মদ মাজীদ আলীৰ সহযোগেৰে সম্পূৰ্ণ কোৰানৰ অসমীয়া অসমীয়া ‘কোৰআন বোধ’ প্ৰকাশ কৰে।

মৌলানা আব্দুল হক চাহাব শিক্ষক হোৱাৰ উপৰিও এগৰাকী কৃতি লেখকো আছিল। তেখেতৰ কোৰান শ্বৰীফৰ অনুবাদ আৰু ভাষ্যখন

আমাৰ জাতীয় সম্পদ। কোৰান শ্বৰীফখন ভাষ্যসহ খণ্ডকৈ খণ্ডকৈ ‘তফ্‌ছীৰুল কুৰান’ নামেৰে প্ৰকাশ কৰিছিল। ‘জিকৰুল্লাহ’, ‘হজুৰৰ দোৱা’ তেখেতৰ ইছলামধৰ্মীয় গ্ৰন্থ।

মহম্মদ পিয়াৰ যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক। তেখেতৰ লিখনিবোৰৰ ভিতৰত কবিতা, উপন্যাস, ধৰ্মীয় পুথি আদিয়েই প্ৰধান। তেখেতে জীৱনৰ শেষছোৱাত বিশেষকৈ ধৰ্মীয় পুথি প্ৰণয়নত মনোনিৱেশ কৰে। তাৰ ফলত ‘কাৰবালাৰ শ্বহীদ’ (১৯৫৪), ‘বিশ্বৰ শান্তি দূত’, ‘অসমীয়া নামাজ শিক্ষা’ আদি গ্ৰন্থৰ অসমীয়া সাহিত্যত সংযোজন ঘটিছে।

শিৱসাগৰৰ ডাঃ নুৰুল হুদাই (১৯০৯-১৯৮৬) ইছলাম ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় বহুকেইখন গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছিল। ‘তবলীগ’, ‘ইছলাহে নফছ’ আদি তেওঁৰ প্ৰণয়নকৃত গ্ৰন্থ।

আবচাৰ উদ্দিন আহমেদে ‘বেদ আৰু কোৰান’ শীৰ্ষক এখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। ‘ইছলামৰ চমু বুৰঞ্জী’, ‘আল্লাহৰ পৰিচয়’, ‘কিয়ামত সন্নিহিত’ আদি তত্ত্ব গধূৰ গ্ৰন্থও তেখেতে প্ৰণয়ন কৰে।

অসমীয়া ইছলামীয় সাহিত্য সৃষ্টিত যিসকলৰ নাম প্ৰাতঃস্মৰণীয়, তাৰে ভিতৰত কেৰামত আলী চাহাব অন্যতম। আলী চাহাবে কেইবাখনো ইছলামৰ নীতি আৰু দৰ্শন সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছিল। ‘অসমীয়া নিয়ামূল কোৰান’, ‘পবিত্ৰ কোৰানৰ দোআ আৰু তদবীৰ’, ‘পুৰুষ মহিলাৰ ইছলাম আৰু নামাজ শিক্ষা’, ‘নামাজ শিকোঁ আঁহক’, ‘কিয়ামতৰ বিভীষিকা আৰু জান্নাত আৰু জাহান্নাম’ ‘হজুৰৰ দোআ’ আদি তেখেতৰ বহু পঠিত আৰু অতি জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থ।

উপৰোক্ত সাহিত্যিক সকলৰ উপৰিও আৰু যথেষ্ট সংখ্যক ন-পুৰণি লেখকে অসমীয়া ইছলামিক সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াই গৈছে। তেওঁলোক হ’ল, মুন্সি নজিৰুদ্দিন আহমেদ, শ্বাহ চৈয়দ হাচান আলি, চৈয়দ মহম্মদ মহিবুল্লা, জিয়াউৰ ৰহমান বেগ, মৌলবী খলিলুৰ ৰহমান, ড° নবাব দানিছ মহম্মদ, আছ্‌হাবুদ্দিন আহমেদ, ৰাজেদ আলি, বিউটী ৰহমান, এচ.

জামান, আব্দুৰ বহমান, মজনুৰ হুছেইন, মল্লিকা বহমান, মুহিউদ্দিন আহমেদ, ইমৰান শ্বাহ, বদৰুল হুদা, চফিকুৰ বহমান, বেগম ফানোৱাৰা হাজৰিকা, হাৰুনাৰ বছিদ, আব্দুল মজিদ, চৈয়দ আব্দুল আজিজ, আবু চামা, ড° এম আবিদ আলি, ৰৌশন আৰা খাতুন, কোবাদ আলি, মনিৰুদ্দিন আহমেদ, নাজিমুদ্দিন আহমেদ, ইলিমুদ্দিন দেৱান, আলমুন নিছা পিয়াৰ, ছমছেৰ আলি, ডাঃ নেছাৰ আহমেদ, আলহাজ আব্দুল কৰিম, চৈয়দ ইক্ৰাম হুছেইন, মঃ আখতাৰ হুছেইন (লেইচ), দেৱান নজৰুল কাদিৰ আদি লেখক সকলে অসমীয়া ইছলামী সাহিত্য জগতলৈ কম বেছি পৰিমাণে বৰঙণি আগবঢ়াইছে। যোৰহাটৰ চৈয়দ আহমদ হুছেইনে (১৮৯৫ - ১৯৮৫) কেইবাখনো ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ লেখি প্ৰকাশ কৰি গৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত 'আদৰ্শ মহিলা, তায়বীদ, মোযিজাত, নবীকাব্য আৰু কানজুল খাইৰাত' আদি উল্লেখযোগ্য।

কোৰাণৰ এতিয়ালৈকে সম্পূৰ্ণ অসমীয়া অনুবাদ- চাদেৰ আলি (১৯৬১), আতাউৰ বহমান (১৯৯১), ড° জহৰুল হক (১৯৯২), চৈয়দ চামচুল হুদা আৰু মোহাম্মদ মজীদ আলী (১৯৯৯), মৌলানা আব্দুল হক (২০০২) আৰু ছাহ জালাল খান (২০০৩) এই কেইগৰাকী অনুবাদকে প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। কেৰামত আলীয়ে তেওঁৰ মৃত্যুৰ আগতে খণ্ড খণ্ডকৈ কোৰাণৰ অসমীয়া অনুবাদ দ্বীনী হিদায়তত প্ৰকাশ কৰিছিল কিন্তু তেওঁৰ মৃত্যুৰ বাবে এয়া সম্পূৰ্ণ ন'হল। একেবাৰে শেহতীয়াকৈ মৌলানা আবুল কালাম আজাদৰ 'তৰ্জুমান আল-কোৰাণৰ' প্ৰথম খণ্ডৰ টীকাসম্বলিত দুখনি অনুদিত পুথি অধ্যাপক মহম্মদ তাহেৰ (কোৰাণৰ মৌলিক ধাৰণা) আৰু কমৰুজ্জামান আহমদে (কোৰাণৰ মতাদৰ্শৰ ব্যাখ্যা) অসমীয়া ধৰ্ম সাহিত্যলৈ আগবঢ়াইছে।

ব্যক্তিগতভাৱে বিভিন্নজনে ইছলাম ধৰ্মৰ ওপৰত বিভিন্ন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰাৰ উপৰিও হাউলীৰ ইছলামিক প্ৰকাশন, হোজাইৰ মাৰ্কাৰ্জুল মা-আৰিফ, গুৱাহাটী হেদায়তপুৰস্থিত অসমীয়া ইছলামিক প্ৰকাশন, জামাতে ইছলামীৰ মোজাহিদ প্ৰকাশন আৰু কেৰামত আলী চাহাব (দক্ষিণগাঁও)ৰ হিদায়ত প্ৰকাশনে বহুতো ইছলামী সাহিত্য পুথি প্ৰকাশ কৰি আছে।

জীৱনী

নৱ বৈষ্ণৱ যুগত অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ সৃষ্টি হয় বৈষ্ণৱ চৰিত পুথি আৰু বংশাৱলী সমূহৰ দ্বাৰা। পাশ্চাত্য প্ৰভাৱত জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী-এই দুটা ধাৰাত অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ ঘটে। আধুনিক যুগৰ প্ৰথম অসমীয়া জীৱনী গ্ৰন্থ হ'ল গুণাভিৰাম বৰুৱা ৰচিত 'আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত' (১৮৮০)। মহাদেৱ শৰ্মাই অনুবাদ কৰা মহাত্মা গান্ধীৰ 'মোৰ সত্য অন্বেষণৰ কাহিনী' নামৰ আত্মজীৱনীমূলক পুথিখন এখন আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ উল্লেখযোগ্য আত্মজীৱনীমূলক পুথি। মৌলানা মহম্মদ তৈয়াবুল্লাৰ 'কাৰাগাৰৰ চিঠি' একপ্ৰকাৰ আত্মজীৱনী স্বৰূপ।

যোৰহাটৰ প্ৰখ্যাত বাঘ হাজৰিকাৰ পৰিয়ালৰে ফাইজ উদ্দিন আহমদ (১৮৬৫-১৯৪০), 'জ্ঞান মালিনী'ৰ কবি মফিজউদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ ককায়েক। এৱেঁই পোন প্ৰথমে হজৰত মহম্মদৰ এখন বিস্তাৰিত আৰু প্ৰামাণ্য জীৱনী গ্ৰন্থ 'হজৰত মহম্মদ' ১৯২৯ চনত ৰচনা কৰে। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ ইছলামৰ প্ৰথম চাৰিজন খলিফাৰ নামেৰে চাৰিখন পুথি ৰচনা কৰে।

যোৰহাট জিলাৰ তিতাবৰত জন্ম লাভ কৰা ডাঃ নবাব দানিছ মহম্মদে 'বিবি ফাতেমা' নামৰ এখন মনোৰম জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে।

অসমীয়া ইছলামীয় সাহিত্যৰ প্ৰতি অৱদান আগবঢ়োৱা অন্যতম লেখকজন হ'ল মহম্মদ চাদেৰ আলি। তেখেতে 'হজৰত মুছা (আঃ) ৰ জীৱনী' আৰু 'আউলিয়া চৰিত' নামেৰে দুখন জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে।

সাহিত্যিক আব্দুছ ছাত্তাৰে কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ জীৱন চৰিত 'কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ' নামেৰে এখনি উচ্চমানৰ জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে।

মঙ্গলদৈৰ নজৰ আলিৰ জীৱনৰ উল্লেখযোগ্য কৃতি হ'ল তেওঁৰ আত্ম জীৱনীমূলক গ্ৰন্থ 'মোৰ জীৱনৰ কিছু কথা'। এই গ্ৰন্থখন আচলতে দৰঙৰ লোক জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবি। এম. ইব্ৰাহীম আলিয়ে গ্ৰন্থখন সম্পাদনা কৰি ১৯৬৯ চনত প্ৰকাশ কৰে।

বিশিষ্ট মহিলা লেখিকা চৈয়দা চকিনা আশ্ৰফে ‘শিশুৰ হজৰত মহম্মদ’ (১৯৮৯), ‘হজৰত বৰ পীৰ চাহাবৰ জীৱনী’, ‘ষষ্ঠ সতীৰ আখ্যান’, আৰু ‘বিশ্ব নবী চৰিত’ নামৰ চাৰিখন উচ্চ মানৰ জীৱনী গ্ৰন্থ অসমীয়া সাহিত্যলৈ উপহাৰ দিছে।

আন এগৰাকী বিশিষ্টা মহিলা লেখিকা হ’ল বেগম মফিদা আহমদ। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য জীৱনী গ্ৰন্থ কেইখন হ’ল- ‘নুৰে হাছনা’ আৰু ‘ভাৰতৰ নেহৰু’ ইত্যাদি।

অল্পখ্যাত হলেও আন এগৰাকী মহিলা লেখিকা জাৰজম আৰা বহমানে যোৱা তিনিবছৰ মানৰ ভিতৰত কেইখনমান জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। ‘বেহেস্তী আদৰ্শ মহিলা সকলৰ জীৱনী’ কে ধৰি সেই উৎকৃষ্ট জীৱনী গ্ৰন্থ কেইখনে অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যলৈ উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াইছে।

ঔপন্যাসিক আব্দুৰ বহমানৰ ‘হজৰত মহম্মদ’ৰ বিস্তৃত জীৱনীখন অসমীয়া সাহিত্যৰ ভড়াললৈ এক বিৰল সংযোজন।

কামৰূপ জিলাৰ হাজো নিবাসী মজনুৰ হুছেইন বৃত্তিত এগৰাকী শিক্ষক। তেওঁ এজন নিৰ্ভীক আৰু যুক্তিবাদী লেখক। হুছেইনৰ উল্লেখযোগ্য জীৱনী গ্ৰন্থখন হ’ল- ‘প্ৰবাদ পুৰুষ নাজিমুদ্দিন আহমেদ’ (২০০৩)।

বিজ্ঞানীৰ জীৱনী সাহিত্যলৈ অৰিহণা যোগোৱা বিশিষ্ট লেখকজন হ’ল চাকিল জামাল। তেখেতে ‘দহগৰাকী বিজ্ঞানী’ নামৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উপযোগী এখন জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে।

নলবাৰীৰ গৰ্ডন উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহঃ মফিৰ আলী চাহাবে কেবাখনো জীৱনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। সেই কেইখন হ’ল- ‘মহা মনিষী হজৰত মদানী’ (ৰঃ), ‘সিংহ পুৰুষ মহম্মদ আলি’, ‘হজৰত ঈছা’ (আঃ), ইত্যাদি।

গোলাঘাট জিলাৰ অধ্যাপক মুহিউদ্দিন আহমেদ এজন বিশিষ্ট বুৰঞ্জীবিদ আৰু সাহিত্যিক। তেখেতে ‘ড° ময়িদুল ইছলাম বৰা : জীৱন আৰু কৰ্ম (২০০৭)’ আৰু ‘জিকিৰ সশ্ৰীট বেকিবুদ্দিন আহমেদ’ শীৰ্ষক জীৱনী গ্ৰন্থ দুখন ৰচনা কৰে।

‘প্ৰান্তিক’ আলোচনীখনৰ সহঃ সম্পাদক ইমৰান হুছেইনৰ ঘৰ শিৱসাগৰত। ভালেমান প্ৰবন্ধৰ উপৰিও তেখেতৰ প্ৰকাশিত দুখন জীৱনী গ্ৰন্থ হ’ল- ‘মহাত্মা গান্ধী আৰু ‘আব্ৰাহাম লিংকন’।

মংগলদৈৰ আব্দুল মজিদ চাহাবে কেইখনমান জীৱনীমূলক গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। তাৰ ভিতৰত ‘দুগৰাকী মহান খলিফা’ চুফি সাধক মৰহুম আব্দুল জলিল জোলকাদ আলি চাহেবৰ ‘চমু জীৱনী’ প্ৰধান।

কমৰুজ্জামান আহমদৰ সম্পাদনা আৰু সংকলন কৰা, আল-আমিনে প্ৰকাশ কৰা “স্মৃতিৰ জিলিঙনিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান” অসমৰ ২৩২ গৰাকীৰ লোকৰ জীৱনী সামৰি দুটা খণ্ড।

চৰ-চাপৰি সাহিত্য পৰিষদ - অসমৰ ধুবুৰী জিলা সমিতিৰ প্ৰকাশিত “সন্ধান” এখন জীৱনী সংকলন।

আকদাচ আলী মীৰ সম্পাদিত আৰু প্ৰকাশিত ‘ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্য মণ্ডিত ইছলাম ধৰ্ম্মীসকল’ চাৰি খণ্ডৰ গ্ৰন্থ লানিত বহুতো জীৱনী সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

ওপৰত উল্লেখ কৰা লেখক সকলৰ অৱদানৰ বাহিৰেও খালেক উজ জামান (উদ্যোগপতি টাটা),ৰেকিবুজ্জামান আহমেদ (নবী চৰিত),ফৈজুৰ ৰহমান ফৈজ (গালিবৰ প্ৰতিভা), ইলিম উদ্দিন দেৱান (মৌলানা আবুল কালাম আজাদ), মহম্মদ মছউদ (বিশ্ব মহাপুৰুষ হজৰত মহম্মদ), জমিৰুদ্দিন আহমদ (হজৰত মহম্মদ), হাৰুনাৰ ৰছিদ (এলবাৰ্ট আইনষ্টাইন), চৈয়দ ইনামুল হক, এম খায়ৰুদ্দিন আহমদৰ (ৰাষ্ট্ৰপতি জাকিৰ হুছেইন), লুটফা হানুম চেলিমা বেগমৰ (হজৰত আজানপীৰ), কামালুদ্দিন জমিৰ, বচিৰুদ্দিন আহমদ (আমাৰ নবী), বেগম মফিদা আহমেদৰ (বিশ্ব দীপ বাপুজী) আদি উল্লেখনীয় জীৱনী গ্ৰন্থ। এইবোৰে অসমীয়া জীৱনী সাহিত্য যথেষ্ট চহকী কৰি তুলিছে।

অনুবাদ

অসমীয়া সাহিত্যত আন আন সাহিত্যৰ পৰা অনুদিত সত্তাৰ বিশেষ আছে বুলিব নোৱাৰি। এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া মুছলমান অনুবাদকৰ

ভূমিকা আৰু হতাশজনক। ছাখাওত আলী চাহাবে ১৮৮০ দশকত ইমাম গাজ্জালীৰ ‘কিমিয়া ই ছাদাত’ৰ অসমীয়ালৈ ‘পৰমার্থ দৰ্পন’ শীৰ্ষকেৰে অনুবাদ কৰে আৰু এইখন অনুবাদ হলেও প্ৰথম অসমীয়া ইছলামীয় ধৰ্মপুথি।

নাজিৰাৰ শ্বাহ চৈয়দ মুহিবুল হ’ক (১৮৯১-১৯৫৯) আছিল কোৰানৰ প্ৰথম অনুবাদ কৰোতা। তেখেতে কোৰানৰ ত্ৰিশটা খণ্ডৰ (পৰা) ১ ম খণ্ডটো ১৯৪০ চনৰ মে মাহত ২য় খণ্ডটো আগষ্ট মাহত আৰু শেষখণ্ড অৰ্থাৎ আমপাৰা ডিচেম্বৰ মাহত প্ৰকাশ কৰিছিল।

ডি ব্ৰুগড’ৰ আটাউৰ বহমানে (অসমৰ এসময়ৰ শিক্ষাধিকাৰ) ‘ইছলাম গৌৰৱ’ নামৰ এখন আ পুৰণীয়া পুথি অসমীয়া আৰু বাংলাত লিখিছিল। ১৯৪০ চনৰ শেষৰফালে তেখেতে কোৰানৰ ১ম চাৰিটা চিপাৰাৰ অসমীয়া অনুবাদ দুটা খণ্ডত ‘কোৰান শ্বৰীফ’ নামদি প্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁৰ এই অনুবাদ ১৯৮৯ চনত সম্পূৰ্ণকৈ গ্ৰেটব্ৰুটেইনৰ পৰা প্ৰকাশিত হয়।

সমালোচনা সাহিত্যৰ এটা নতুন দিশ উন্মোচন কৰে অধ্যাপক ৰায়হান শ্বাহে। অনুবাদ সাহিত্যলৈ তেখেতে আগবঢ়োৱা অৱদানৰ কথা নকলে অসমীয়া সাহিত্যজগত আধৰুৱা হৈ ৰ’ব। ‘ৰছৰেল জনছনৰ জীৱনী’, ‘The Lost World’, ‘Treasure Island’ আৰু ওমৰ খৈয়ামৰ কিছুমান ৰৱায়তো তেখেতে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল। তেখেতে অনুবাদ কৰা ভল্টেয়াৰৰ ‘কেনদিদা’ ১৯৯৬ চনত সাহিত্য একাডেমিয়ে ‘কান্দীদ’ নামেৰে প্ৰকাশ কৰে।

যোৰহাটৰ শিক্ষাবিদ হাৰুনাৰ ৰছিদ চাহাবে বিংশ শতিকাৰ পঞ্চাশ আৰু ষাঠিৰ দশকত অসমীয়া পাঠকক বিশ্ব সাহিত্যৰ মণি মুকুতাৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়ে। তেখেতে ‘চাৰ্লচ ডিকেন্স’, ‘আলেকজেন্ডাৰ ডুমা’, ‘পাৰ্লবাক’ আদি গ্ৰন্থৰ অনুবাদ কৰিছে। তেখেতে কিছুমান গ্ৰন্থৰ নাম ইংৰাজীতে ৰাখিছে আৰু কিছুমানৰ নাম সলনি কৰিছে। ‘অলিভাৰ টুইষ্ট’, ‘মাৰ্কোপলো’ আদি মূল্যবান গ্ৰন্থসমূহ সাৱলীলভাৱে ৰছিদ চাহাবে অনুবাদ কৰিছে।

অসমীয়া ইছলামীয় সাহিত্যৰ প্ৰতি অৱদান আগবঢ়োৱা অন্যতম লেখকগৰাকী হ'ল- মহম্মদ চাদেৰ আলি। তেখেতৰ উল্লেখনীয় কৃতি হ'ল- 'পবিত্ৰ কোৰান (১৯৬২)। যিখন হ'ল কোৰানৰ প্ৰথম সম্পূৰ্ণ অসমীয়া অনুবাদ। চাদেৰ চাহাবৰ উল্লেখনীয় আন তিনিখন অনুদিত গ্ৰন্থ হৈছে- 'কুসুম কানন' (গুলিস্তাৰ অনুবাদ), 'সুৰভি কানন', (মুল-বুস্তান), আৰু 'ওমৰ কাব্য', (ৰুৱায়্যাতে ওমৰ খায়য়ামৰ অনুবাদ)।

অসমীয়া সাহিত্যলৈ যিসকল প্ৰতিভাৱান ব্যক্তিয়ে নানা আত্মকালৰ মাজেৰে প্ৰচুৰ বৰঙনি আগবঢ়াইছে, তাৰ ভিতৰত আৰু ছাত্ৰাৰ নামো উল্লেখযোগ্য। কবি সাহিত্যিক আৰু ছাত্ৰাৰ এগৰাকী বিশিষ্ট অনুবাদকো। তেখেতৰ অনুদিত গ্ৰন্থসমূহ হ'ল- 'কাজী নজৰুল ইছলাম', 'কবীৰ' আৰু 'সৌভাগ্যৰ পৰশমণি'।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অৱসৰ প্ৰাপ্ত অধ্যাপক আবুল লেইচৰ (১৯৩৪) অসমীয়া অনুবাদ সাহিত্যলৈ অৱদান প্ৰচুৰ। ড° প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ সতে যুটীয়াভাৱে তেওঁ দুখন নাটক অনুবাদ কৰিছে- 'সপোনৰ ঘৰ' আৰু 'বান্দৰৰ হাতেৰা মাথোন'। তেখেতৰ নিজস্বভাৱে প্ৰকাশ পোৱা 'গুডবাই মিষ্টাৰ চিপ্স' (১৯৮৮ মূল, হিল্টন), 'জংঘলী সাধু' (১৯৯৪ মূল, ৰিপলিং), 'হাও গ্ৰীন ৰাজ মাই ভেলী', 'তিনিবন্ধু' (Three Musketeers) আদি বিখ্যাত বিদেশী, ঘাইকৈ ইংৰাজী গ্ৰন্থৰ সৰল অনুবাদ উল্লেখযোগ্য। দীৰ্ঘদিন অনুবাদ কলাৰ সতে জড়িত লেইচ চাহাবে 'অনুবাদৰ কথা' নামেৰে অনুবাদ সম্পৰ্কীয় এখন মননশীল গ্ৰন্থও ৰচনা কৰিছে। লেইচ চাহাবে অসমীয়া সাহিত্যলৈ উচ্চ পৰ্যায়ৰ অনুবাদেৰে অৱদান আগবঢ়োৱাটো সৰ্বজন স্বীকৃত।

অসম সাহিত্য সভাৰ (২০১৩-২০১৪ চনৰ) সভাপতি ইমৰান শ্বাহ অসমীয়া সাহিত্য জগতত অতি জনপ্ৰিয় নাম। গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক ইমৰান শ্বাহে কেইখনমান গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰিছে। তাৰে ভিতৰত 'জোনাকৰ ছবি', (১৯৬০), 'ইনকিলাব', 'ক্ৰীতদাসৰ হাঁহি' (১৯৮৪), উল্লেখযোগ্য।

হজৰত আজান পীৰৰ (ৰঃ) নৱম পুৰুষ বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ চৈয়দ ছামচুল হুদাই অসমীয়া অনুবাদ সাহিত্যলৈ দি যোৱা অৱদান সমূহ অতি মূল্যবান। ১৯৯৫ চনত মোহাম্মদ মজীদ আলীৰ সৈতে যুটীয়াভাৱে হুদা চাহাবে 'তফচিৰুল কোৰান'ৰ ত্ৰিশতম খণ্ডৰ ব্যাখ্যাসহ অনুবাদ কৰে। আৰু পাছত ড° ৰূপ চান্দ আলিৰ সহযোগত চুৰা ৰাকাৰা অনুবাদ কৰি অসমীয়া সাহিত্য চহকী কৰে। ১৯৯৯ চনত বিশ্বৰ বিশিষ্ট ইছলামী চিন্তাবিদ আল্লামা আবুল আলা মত্তুদুদী চাহেব (ৰঃ)ৰ উৰ্দু 'তৰ্জমা-এ-কোৰান মজীদ'ৰ অসমীয়া অনুবাদ 'কোৰআন বোধ' নামেৰে পুথিখন মোহাম্মদ মজীদ আলীৰ সহায়েৰে প্ৰকাশ কৰে।

শিৱসাগৰ জিলাৰ ধাই আলিৰ এগৰাকী সাহিত্য সেৱী হ'ল চৈয়দ ফাতেছল মান্নান। তেখেতৰ দুখন উল্লেখযোগ্য অনুবাদ গ্ৰন্থ হৈছে- 'ইছলামৰ পৰিচয়' (১৯৭০) আৰু 'বাহাৰিস্তান-ই-গায়বী' (১ ম খণ্ড ১৯৯৯)। তেওঁৰ অনুবাদ অতি প্ৰাঞ্জল আৰু মূলৰ ওচৰ চপা।

মহম্মদ পিয়াৰ একাধাৰে কবি, ঔপন্যাসিক আৰু অনুবাদক। তেখেতৰ অনুবাদ পুথি তিনিখন হ'ল- 'হাইফেন' (১৯৫৮), 'জীনভাল জীনৰ কাহিনী' আৰু 'সুদামৰ অন্ন'। তেওঁৰ 'হাইফেন' গ্ৰন্থখন লিউ টলষ্টয়ৰ 'আনা কাৰেনিনা' শীৰ্ষক ইংৰাজী উপন্যাসখনৰ অনুবাদ।

নগাওঁৰ চমছেৰ আলি চাহেবে ১৯৯৫ চনত মহাত্মা ইমাম মোহাম্মদ গাজ্জালি ৰহমাতুল্লা চাহাবৰ 'কিমিয়া-চা আদাত', নামৰ গ্ৰন্থখন 'সৌভাগ্যৰ পৰশমণি' নামেৰে তেজপুৰ প্ৰেছৰ পৰা নিজে প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছিল। এই পুথিখনেই ছাখাওত আলি চাহাবে ১৮৮৪/১৮৮৫ চনত 'পৰামাৰ্থ দৰ্পন' নামেৰে প্ৰথমে অনুবাদ কৰিছিল।

কবি সাহিত্যিক আৰু সমালোচক ইমদাদ উল্লাহ এগৰাকী অতি মেধা সম্পন্ন ব্যক্তি। তেখেতে কেইবাখনো গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰিছিল। ১৯৭৩ চনত নিত্য দত্তৰ ২০ টা অসমীয়া কবিতা 'The Rhythm of Broken Dreams' শীৰ্ষকেৰে ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰে। তাৰোপৰি লক্ষ্মীৰা দাসৰ

২০ টা অসমীয়া কবিতা 'Between Births' শীৰ্ষকৰে ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰে। তাৰোপৰি তেওঁ কেইবাখনো ইংৰাজী গ্ৰন্থ দক্ষতাৰে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল।

মৰহম কেৰামত আলী চাহাব ইছলামিক ছাত্ৰ সন্থা, অসমীয়া সাহিত্য প্ৰকাশন সমিতি আদিৰ প্ৰতিষ্ঠাপক। এই গৰাকী সাহিত্যিকো নিজে গ্ৰন্থ ৰচনা কৰাৰ উপৰিও অনুবাদো কৰিছে। তাৰে ভিতৰত 'পৱিত্ৰ কোৰান' (৩০ সংখ্যক চিপৰা বা আমপাৰা) তেওঁ সাৱলীলভাৱে অনুবাদ কৰি থৈ গৈছে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ উপন্যাস সন্দ্ৰাট চৈয়দ আব্দুল মালিক একাধাৰে কবি, গীতিকাৰ, গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক হোৱাৰ উপৰিও তেখেতে বহু কেইখন গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰিছিল। ৰুছদেশ, আমেৰিকা, তথা ইউৰোপীয় ভালেমান কবিতাৰ সুন্দৰ অৰ্থপূৰ্ণ ভাৱানুবাদ তেখেতৰ জীৱনৰ বিৰল কৃতি বুলি কব পাৰি। তেওঁ বিভিন্ন ভাষাৰ পৰা অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰোতে সাধাৰণতে আক্ষৰিক অনুবাদতকৈ ভাৱানুবাদতহে বেছি অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া দেখা যায়।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক মহম্মদ তাহেৰৰ মৌলানা আবুল কালাম আজাদৰ 'তৰ্জুমান আল-কোৰাণ'ৰ প্ৰাৰম্ভনিৰ পুথিখনিৰ ইংৰাজীৰ পৰা অসমীয়ালৈ অনুবাদ, 'কোৰাণৰ মৌলিক ধাৰণাই' অসমীয়া অনুবাদ সাহিত্যলৈ এক নৱতম সংযোজন। মৌলানা আজাদৰে উক্ত নামৰ বিশদ ব্যাখ্যাসম্বলিত পুথিখনি কমৰুজ্জামান আহমদে 'কোৰআনৰ মতাদৰ্শৰ ব্যাখ্যা' নামেৰে ২০১৩ চনৰ মে' মাহত অনুবাদ কৰি অসমীয়া অনুবাদ সাহিত্য চহকী কৰিছে।

কমৰুজ্জামান আহমদ অধুনাকালৰ অন্য এজন লেখত লবলগীয়া অনুবাদকাৰী। আয়েছা আশ্ৰফ আহমেদেও অনুবাদ সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে।

শ্বামচুল হক চৌধুৰীয়ে বাংলাদেশৰ সত্যেন সেনৰ 'বৃটিছ বিৰোধী স্বাধীনতা সংগ্ৰামী মুছলমানৰ ভূমিকা' নামৰ গ্ৰন্থৰ অসমীয়া অনুবাদ কৰিছে।

ড° ছাইউজ্জামান আহমদৰ ‘শান্তিৰ সন্ধানত’ আৰু ‘সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ কি সঁচা কি মিছা’ দুখন ইংৰাজীৰ পৰা অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা পুথি।

ছাইদুল ইছলামে ড° বিমল ফুকনৰ মূল ইংৰাজী গ্ৰন্থৰ ‘Srimanta Sankardeva : Vaishnava Saint of Assam’ খন অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। তেওঁৰ চুটি গল্প, উপন্যাসিকাৰ উপৰিও ‘মানুহ আৰু সময়’ শীৰ্ষক এক প্ৰবন্ধ সংকলন প্ৰকাশ হৈছে।

এওঁলোকৰ উপৰিও কেইগৰাকী মান সাহিত্যিকে অনুবাদৰ সহায়ত বিদেশী সাহিত্যিকৰ চিন্তাধাৰাৰ লগত অসমীয়া পাঠকক পৰিচয় কৰাই দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত তমিজুদ্দিন, জিয়াউৰ বহমান বেগ, নেকিবুজ্জামান আহমদ, লুটফুৰ বহমান, ডাঃ নেচাৰ আহমেদ, চাকিল জামান, মঃ মফিৰ আলি, পইনুৰুদ্দিন আহমেদ, ৰাজিদুৰ বহমান, জমিৰুদ্দিন আহমদ, নাজিমুদ্দিন আহমেদ, চৈয়দা চকিনা আশ্ৰফ, আব্দুল মজিদ খান, চফিউৰ বহমান শইকীয়া, আদি সকলৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি।

শিশু সাহিত্য

অসমীয়া সাহিত্যত ধাইনাম, নিচুকনি গীত আৰু সাধুকথাবোৰৰ মাজেৰে শিশু সাহিত্যৰ প্ৰকাশ ঘটে। ‘অৰুনোদই’ আৰু তাৰ পিছত ‘জোনাকী’ যুগৰ পৰা অসমীয়া শিশু সাহিত্য বৃদ্ধি হবলৈ ধৰে। মুছলমান লেখক হিচাপে মোহম্মদ সোলেইমান খাঁ (কবিতা পুথি), হাৰুনাৰ ৰুছিদ (ৰত্নদীপ), চৈয়দা চাকিনা আশ্ৰফ (হাদিছৰ গল্প), আব্দুছ ছাত্তাৰ (অকণি অকণি পোৱাল মণি), চাখিনা আহমেদ (পাঞ্জাবৰ সাধু), আবুল লেইচ (অৰণ্যৰ সাধু) আদি লিখকসকলে শিশু সাহিত্যৰ ভড়াল চহকী কৰে।

অসমীয়া শিশু সাহিত্যলৈ যোৱা শতিকাৰ ত্ৰিশ দশকৰ পৰা অৰিহণা যোগোৱা প্ৰথম গৰাকী মুছলমান সাহিত্যিক হ’ল মংগলদৈৰ এম.

ইব্রাহীম আলি। অসমীয়া শিশু পাঠ্যপুথি আৰু শিশু সাহিত্যলৈ তেখেতৰ অৱদান প্ৰচুৰ। তেওঁ শিশুৰ উপযোগীকৈ ৰচনা কৰা ‘পৰী কুঁৱৰীৰ সাধু’, ‘কুমাৰী জেবুন্নিছা’ আদি পুথিয়ে একালত পাঠকৰ পৰা বহুল সমাদাৰ লাভ কৰিছিল। অসমীয়া শিশু সাহিত্যলৈ আলি চাহাবৰ উল্লেখযোগ্য অৱদান হ’ল শিশু আলোচনী ‘কাঁচিজোন’। ১৯৫২ চনত মংগলদৈৰ পৰা ‘কাঁচিজোন’ প্ৰকাশিত হৈছিল আৰু ১৯৫৫ চনলৈ এই আলোচনী প্ৰকাশ হৈ আছিল।

বিশিষ্ট গীতিকাৰ, কবি, গল্পকাৰ, শিশু সাহিত্যিক প্ৰৱন্ধকাৰ এলি আহমেদৰ (১৯৩৫) অসমীয়া শিশু সাহিত্যলৈ বৰঙনি প্ৰচুৰ। এই গৰাকী শিশু সাহিত্যিক কেইবাখনো মঞ্চ সফল শিশু নাট ৰচনা কৰে। ‘মণিৰাম দেৱান’ (১৯৮২), ‘দোক-মোকালিৰ গীত’, ‘ৰংমনৰ মন’ (১৯৮১), ‘আমি অভিনয় কৰা নাই’ ইত্যাদি এলি আহমেদৰ জনপ্ৰিয় শিশু গ্ৰন্থ। তেখেতৰ শিশু নাটৰ ভিতৰত ‘নতুন চোলা’, ‘ককাদেউতাৰ সাধু’ উল্লেখযোগ্য।

যোৰহাটৰ শিক্ষাবিদ হাৰুন-আৰ-ৰছিদ এগৰাকী অতি জনপ্ৰিয় শিশু সাহিত্যিক। তেওঁৰ শিশু সাহিত্যৰ ভিতৰত ‘অলিভাৰ টুইষ্ট’, ‘থ্ৰী মাচকেটিয়াৰ্ছ’, ‘বনবীৰ টাৰ্জান’, ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য।

নলবাৰীৰ কবি জমিৰুদ্দিন আহমেদ এগৰাকী দক্ষ শিশু সাহিত্যিক। তেখেতে শিশুৰ বাবে ৰচনা কৰা গ্ৰন্থ সমূহ হ’ল- ‘চীন দেশৰ কাহিনী’, ‘অতীজৰ সাধু’, ‘জোনাকী নিশাৰ সাধু’, ‘জাপানৰ সাধু,’ ইত্যাদি।

মংগলদৈৰ আব্দুৰ ৰহমান একাধাৰে ঔপন্যাসিক, কাহিনীকাৰ, ইতিহাস প্ৰেমী, কবি, জীৱনী লেখক, নাট্যকাৰ আৰু তাত্ত্বিক প্ৰৱন্ধকাৰ। তেওঁৰ শিশু গ্ৰন্থখন হ’ল- ‘মানুহৰ ৰং’ (২০০৩)। এই গ্ৰন্থখনত শিশুসকলৰ নৈতিকতা আৰু চৰিত্ৰ গঠনত সহায় কৰাৰ কথা আছে।

আনিছ উজ জামান (১৯৪৯) এগৰাকী কবি, গীতিকাৰ তথা কৃতিশিক্ষক। জামান চাহাবৰ শিশু পদ্য কেইখন হ’ল- ‘বিনন্দীয়া নদ’, ‘বনৰীয়া চৰাই’, ‘তুমি মোৰ জোন গধূলিৰ সোণ’, ‘আজাৰ বতৰত হেজাৰৰ পোহাৰী’, ইত্যাদি।

গোলাঘাট জিলাৰ নাহৰনিত জন্ম গ্ৰহণ কৰা ৰাজিদুৰ বহমান (১৯৬০) পেছাত শিক্ষক। কবি, জীৱনীকাৰ আৰু অনুবাদক হিচাপে পৰিচিত বহমান চাহাবে শিশুহঁতৰ বাবে কেইখন মান শিশু গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। ‘কণ মইনাৰ পদ’ (২০০১), ‘নেহেৰু খুড়া’, ‘টমৰ দুঃসাহসিক অভিযান’ এইবোৰৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য।

কটন মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক নুৰুল ইছলাম শইকীয়া (১৯৭১) এগৰাকী প্ৰতিভাৱান লেখক। শইকীয়া চাহাবৰ ‘অকণিৰ ৰামায়ণ’ (২০০৭), ‘আধুনিক পঢ়াশালীয় অভিধান’(২০০৮) আৰু ‘শ্বাহ নামাৰ কাহিনী’ (২০০৮), অসমীয়া শিশু সাহিত্যলৈ বিশেষ অৱদান।

এওঁলোকৰ উপৰিও, চৈয়দ আব্দুল মালিক, আব্দুছ ছাত্তাৰ (অকণি অকণি পোৱাল মণি), চাখিনা আহমেদ, চৈয়দ ছামচুল হুদা, কেৰামত আলি, আলিমুন নিছা পিয়াৰ, খাতুন মান্না আহমেদ আদিয়ে শিশু উপযোগী বিভিন্ন পুথিৰে অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিছে।

ভ্ৰমণ কাহিনী

অসমীয়া সাহিত্যত ভ্ৰমণ কাহিনীমূলক লেখনী বেছি চহকী নহয়। সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, হেমকান্ত বৰুৱা আদি কৰি মাথোন কেইগৰাকীমানৰহে ভ্ৰমণ কাহিনী লেখা পোৱা যায়। অসমীয়াত ভ্ৰমণ কাহিনী লেখা মুছলমান লেখক কেইগৰাকীৰ লেখা ঘাইকৈ হজ যাত্ৰাৰ বিৱৰণতে সীমিত। তথাপি চৈয়দ আব্দুল মালিক, আব্দুছ ছাত্তাৰ প্ৰমুখ্যে কেইগৰাকীমানৰ ভ্ৰমণ কাহিনী উল্লেখনীয়।

কথাশিল্পীৰূপে পৰিচিত চৈয়দ আব্দুল মালিক হ’ল অসমীয়া সাহিত্যৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰূপকাৰ। ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ পিছতে অসমীয়া সাহিত্যত মালিকৰ স্থান। এই গৰাকী সাহিত্যাচাৰ্য্যই তিনিখন ভ্ৰমণ কাহিনী ৰচনা কৰিছিল। তেখেতে- ‘মাজত মাথোন হিমালয়’ গ্ৰন্থখনৰ বাবে ‘ছেভিয়েট দেশ নেহেৰু বাঁটা’ ১৯৬৫ চনত লাভ কৰিছিল।

অসমীয়া সাহিত্যলৈ যিসকল প্ৰতিভাৱান ব্যক্তিয়ে নানা আত্মকালৰ মাজেৰে প্ৰচুৰ বৰঙণি আগবঢ়াইছে, তাৰ ভিতৰত আব্দুছ ছাত্তাৰৰ

নামো উল্লেখযোগ্য। ছাত্ৰাৱস্থাবে পৰা সাহিত্য চৰ্চা কৰা ছাত্ৰাৰ চাহাবে 'বিদেশত দুদিনমান' শীৰ্ষক এখন মনোৰম ভ্ৰমণ কাহিনী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। উক্ত গ্ৰন্থখনত আফগানিস্তানৰ লোকৰ সামাজিক জীৱনৰ চিত্ৰ পোৱা যায়।

যোৰহাট জিলাৰ তিতাবৰত জন্মলাভ কৰা ডাঃ নবাব দানিছ মহম্মদ (১৯০৩-১৯৮০) পেছাত এগৰাকী চিকিৎসক। সাহিত্যৰ জগতখনলৈ তেওঁৰ অৱদান লেখত লবলগীয়া। তেওঁৰ 'হজ যাত্ৰীৰ ডায়েৰী' (১৯৬৪) অসমীয়া ভ্ৰমণ সাহিত্যলৈ অমূল্য বৰঙনি।

ৰৌশন আৰা খাতুনৰ 'মোৰ মধ্য এচিয়া ভ্ৰমণ' আৰু 'পৰিত্ৰ হজ যাত্ৰাত হজৰ নিয়মাৱলী আৰু মানৱীয় আশা -নিৰাশাৰ বিৱৰণ আছে।

নগাওঁৰ বাসিন্দা বিউটী বহমানৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান লেখত লবলগীয়া। কবি, গল্পকাৰ বহমানৰ 'পৰিত্ৰ হজ্জ যাত্ৰাৰ কথা' (১৯৫৫) এখনি উন্নত মানৰ তীৰ্থযাত্ৰা তথা ভ্ৰমণ কাহিনী।

ড° আয়েছা আশ্ৰফ আহমদে ২০০৫-০৬ চনত হজ কৰি ২০১১ চনত 'খুশ্ববু-এ-হজ্জ' নামৰ এখনি উচ্চ মানৰ পুথি লেখিছে। ইয়াত হজত দৰ্শন কৰিব লগা ঠাই আৰু স্মৃতি চিহ্নবোৰ, পালনীয় ৰীতি-নীতিবোৰ আৰু কৰণীয় কামবোৰৰ বিশদ বৰ্ণনা আছে। অসমীয়া ভ্ৰমণ সাহিত্যলৈ ই নিশ্চিত ভাৱে এক অনবদ্য অৰ্থ্য।

হজযাত্ৰাৰ বিষয়ে ৰচিত আদিল-উল- য়াছিনৰ 'হজযাত্ৰা - এক অন্যান্য অভিজ্ঞতা' আৰু আব্দুল গফুৰৰ 'কাবা আৰু মদিনাৰ পথত' দুখন ধৰ্মীয় ভ্ৰমণ কাহিনী।

অসম চৰকাৰৰ পুৰস্কাৰ প্ৰাপ্ত কৃতী শিক্ষক নুৰুদ্দিন আহমেদে শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ আধাৰত লিখা ভ্ৰমণ কাহিনী 'পৰশুকুণ্ড দৰ্শন' এখন উপাদেয় পুথি। ড° আব্দুছ ছাত্ৰাৰ (গুৱাহাটী)ৰ 'প্ৰান্তৰে প্ৰান্তৰে' আৰু ছফিউৰ বহমান শইকীয়াৰ 'দেশে দেশে মোৰ দেশ' দুখন সুখপাঠ্য ভ্ৰমণ কাহিনী। ৰমিছা বেগমৰ 'অন্যান্য কাশ্মীৰ' - বাতৰি কাকতত ধাৰাবাহিক ৰূপে প্ৰকাশিত ভ্ৰমণ কাহিনী।

ইয়াৰ উপৰিও মুস্তাফিজুৰ বহমানৰ ‘তুযাৰ মৰুৰ প্ৰাস্তত’ আতাউৰ বহমানৰ ‘ভাৰত ভ্ৰমিলো’, মহম্মদ মছউদৰ ‘আৰ্যবৰ্তত এভূমুকি,’ ডঃ নুৰুল হুদাৰ ‘পৰিত্ৰ হজ কথা’, আদাম আলীৰ ‘মোৰ হজ যাত্ৰা’, এম ৰুস্তাম আলিৰ ‘ভেনিচত এভূমুকি, খাতুন মান্না আহমেদৰ ‘মধ্য প্ৰাচ্য আৰু আৰব্য ইতিহাস’ আৰু ফানোৱাৰা হাজৰিকাৰ ‘মোৰ হজ যাত্ৰা’ আদি উল্লেখযোগ্য।

বিবিধ সাহিত্য

১৮৪৬ চনত ‘অৰুনোদই’ৰ প্ৰকাশেৰে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ যি যাত্ৰা আৰম্ভ হ’ল, সেই যাত্ৰা বিভিন্ন বিধিনি আৰু বাধা অতিক্ৰমি লাহে লাহে জয়যাত্ৰাত পৰিণত হ’ল। আজি আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যই ইয়াৰ বিভিন্ন অংগেৰে যথেষ্ট প্ৰসাৰ আৰু গভীৰতা লাভ কৰিছে। মুছলমান লেখকসকলৰ অৱদান এই সকলোবোৰ দিশলৈ সুকীয়া সুকীয়াকৈ দেখুওৱা এটা দুৰূহ কাম। সেয়েহে সাহিত্যৰ ওপৰত উল্লেখিত নোহোৱা দিশবোৰলৈ তেওঁলোকৰ অৱদান খুলমূলকৈ তলত আলোচনা কৰা হ’ল।

বহুমুখী প্ৰতিভাৰ আকৰ চৈয়দ আব্দুল মালিক এগৰাকী গৱেষক আৰু মৌখিক সাহিত্যৰ সংকলকো আছিল। অসমীয়া ‘জিকিৰ আৰু জাৰী’ তেওঁৰ গৱেষণা মূলক সংকলন কাৰ্য্যৰ উজ্জ্বল চানেকি।

অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ আন এটি অতি চিনাকী নাম হ’ল আব্দুছ ছাত্তাৰ। শিক্ষাবিদ, সমালোচক ছাত্তাৰ চাহাবে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথমখন কোষ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। তাৰ উপৰিও তেওঁ ‘সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি’, ‘সম্প্ৰীতিৰ চানেকি’ আদি গ্ৰন্থবোৰ অতি উচ্চমানৰ সমাজ অধ্যয়নৰ পুথি।

প্ৰাক্তন প্ৰশাসনিক বিষয়া তবিউল হুছেইন সমকালীন অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰম্য গল্পৰ এজন আগ ৰণুৱা লেখক। তেওঁৰ ৰম্যৰচনাত মাথো মানৰ জীৱনৰ লঘু দিশটোৱেই প্ৰতিফলিত হৈছে এনে নহয়, এইবোৰৰ মাজেৰে তেখেতে এজন ব্যক্তিৰ গভীৰ সুখ, দুখ, মানসিক চিন্তা-ধাৰা, স্পৃহা, আকাংক্ষা আৰু সমাজত চলি থকা অন্যায় অসূয়াৰ সাঁচ পাঠকৰ মনত বহুৱাবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে।

ৰফিউল হুছেইন বৰুৱাৰ অসমীয়া সাহিত্য সংস্কৃতিৰে অৱদান উৎকৃষ্ট অৱদান হৈছে 'ইছলামীয়া ঐতিহ্য আৰু অসম' শীৰ্ষক গ্ৰন্থখন। তাৰে উপৰিও তেওঁ 'স্বাধীন অসম আৰু ঐতিহাসিক পটভূমি' প্ৰমুখ্যে ভালেকেইখনমান গ্ৰন্থ অসমীয়া জাতিৰ অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতক লৈ লেখিছে।

গোলাঘাট জিলাৰ অধ্যাপক মুহিউদ্দিন আহমেদ এগৰাকী বিশিষ্ট বুৰঞ্জীবিদ। 'খিলঞ্জীয়া মুছলমান: অতীত, বৰ্তমান, ভৱিষ্যৎ, (২০০৭), অসমীয়া লোকবচন' আদি তেখেতৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ।

যোৰহাটৰ জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ অধ্যাপক ছালিম আলি আহমেদৰ ভালেমান সাহিত্য সম্পৰ্কীয় সমালোচনামূলক প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ হৈছে। তেওঁৰ সম্পাদিত 'অসমৰ মুছলমান সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা (২০০৯) এখনি মূল্যবান গ্ৰন্থ।

ইমদাদ উল্লাহ এগৰাকী বিশিষ্ট সমালোচক। তেখেতৰ সাহিত্য দৰ্শনৰ 'সৃজন আৰু মনন', 'সমীক্ষকৰ দৃষ্টিৰে', ইত্যাদি গ্ৰন্থ অসমীয়া সাহিত্যৰ মূল্যবান গ্ৰন্থ।

কবি জমিৰুদ্দিন আহমেদ চাহাবে কেইবাখনো মূল্যবান কবিতা আৰু প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছে। 'মুছলিম জাতিৰ চমু ইতিহাস', 'অসমৰ মুছলমানৰ ঐতিহাসিক পটভূমি', ইত্যাদি তেখেতৰ গৱেষণাধৰ্মী গ্ৰন্থ।

বৰপেটাৰ প্ৰখ্যাত সাহিত্যিক আৰু সাংবাদিক এম. ইলিমুদ্দিন দেৱানৰ ৰম্য ৰচনা খন হ'ল- 'মজাৰ কিছছা'। তাৰ উপৰিও তেওঁৰ 'চৰ-চাপৰিৰ জীৱন কাহিনী', 'ন-অসমীয়া মুছলমানৰ সাহিত্য চৰ্চা' ইত্যাদি অসমীয়া সাহিত্যৰে উল্লেখনীয় অৱদান।

তফজ্জুল আলিৰ সাহিত্য কৃতি সমূহ হ'ল- 'অসমীয়া আধুনিক গীতৰ সংগীতকাৰ সকল', 'অসমীয়া সংগীতৰ ঐতিহ্য', 'সংস্কৃতিৰ সৰু সৰু কথা' আৰু 'সুৰৰ নিছিগা ধাৰ' ইত্যাদি।

মংগলদৈৰ আব্দুল মজিদ চাহাবে কেইখনমান গৱেষণা ধৰ্মী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। তাৰ ভিতৰত 'দৰঙৰ ঐতিহাসিক সমল' (১ ম খণ্ড), 'দৰঙৰ সংগ্ৰামী ইতিহাস' ইত্যাদি।

চমচেৰ আলি চাহাবে সাহিত্য কৃতিৰ বাবে পোৱা স্বীকৃতি আৰু বাঁটাৰ সংখ্যা সৰহ। তেখেতে ৰচনা কৰা গ্ৰন্থ সম্ভাৰৰ ভিতৰত ‘সাধনা আৰু সিদ্ধি’, ‘হজ : এক মহা অভিসাৰ’, ‘গাৰ্হস্থ্য জীৱন’ (অন্তৰায় আৰু নিৰাময়) ইত্যাদি জনপ্ৰিয় পুথি।

অসমীয়া সাহিত্যৰ শিক্ষয়ত্ৰী মছফিয়া আহমেদৰ ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ গতি পথ’ শীৰ্ষক সমালোচনামূলক গ্ৰন্থখন ড° পূৰ্ণ ভট্টাচাৰ্য্যৰ সৈতে যুটীয়া ভাৱে প্ৰকাশ কৰে। আহমেদৰ ‘ইছলাম ধৰ্ম, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি’ এখন মননশীল প্ৰবন্ধ গ্ৰন্থ।

বৰপেটাৰ পাটাছাৰকুছিৰ ছেৰিফুদ্দিন আহমেদে ভালেমান গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। ‘ককাদেউতাৰ দিনৰ পৰা’, ‘সাম্প্ৰদায়িকতাৰ আন্ধাৰত ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদ আৰু অন্যান্য’ ইত্যাদি তেখেতৰ উল্লেখযোগ্য পুথি।

কামৰূপ জিলাৰ হাজো (আলিকাষ) নিবাসী মজনুৰ হুছেইনৰ প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ সংকলন- ‘সময়ৰ প্ৰতীক শংকৰ আজান’ আৰু ‘বৰগীত আৰু জিকিৰৰ আলোচনা’ দুখনে সমাজত আদৰ পাইছে।

ইংৰাজী সাহিত্যৰ অধ্যাপক ড° কুতুবুদ্দিন আহমেদে অসমীয়া সমালোচনা সাহিত্যৰ এটি চিনাকী নাম। তেওঁৰ ‘ইংৰাজী সাহিত্যৰ চমু বুৰঞ্জী’ অসমীয়া সাহিত্যলৈ বিশেষ অৱদান। তাৰ উপৰিও তেখেতে ‘সাহিত্য কোষ’, ‘ইংৰাজীত কথা পাতো আঁহা’ আদি পুথি ৰচনা কৰিছে।

প্ৰবন্ধকাৰ আহতাবুল হুছেইনৰ প্ৰবন্ধ সংকলন কেইখন হ’ল- ‘সাহিত্য সংস্কৃতি’, ‘প্ৰবন্ধ আৰু প্ৰবন্ধ’ ইত্যাদি।

শিক্ষয়ত্ৰী মল্লিকা বহমান এগৰাকী বিশিষ্ট নিবন্ধকাৰ। তেওঁৰ ‘আজান ফকীৰৰ জীৱন আৰু কৃতি’ এখন গৱেষণা ভিত্তিক গ্ৰন্থ।

শিৱসাগৰৰ আমগুৰিৰ সাংবাদিক আব্দুল গফূৰ আহমেদে কেইবাখনো মূল্যবান গ্ৰন্থ দক্ষতাৰে সম্পাদনা কৰিছে। তাৰে ভিতৰত ‘সংবাদ সুৰভি’, ‘সদৌ অসম সাংবাদিক সংস্থাৰ জীৱন পঞ্জী’ ইত্যাদি প্ৰধান। নিকুমনি হুছেইন এগৰাকী নবীন প্ৰতিভাৱান সাহিত্যিক। তেখেতৰ ‘নিঃসংগ

হৃদয়ৰ আলাপ' (২০০৭), 'মামনি বয়চমৰ আভা আৰু প্ৰতিভা' ইত্যাদি অন্যান্য প্ৰকাশিত বিশেষ গ্ৰন্থ।

শিৱসাগৰৰ আমিনুদ্দিন আহমেদে অসমীয়া সাহিত্যৰ বেদীলৈ মূল্যবান বৰঙণি আগবঢ়াইছে। তাৰ ভিতৰত 'ধৰ্ম, বিজ্ঞান আৰু সন্ত্ৰাসবাদ' উল্লেখযোগ্য।

ইতিহাসৰ প্ৰতি গভীৰ অনুৰাগ থকা আকদাচ্ আলী মীৰ এজন প্ৰতিভাৱান অধিবক্তা। মীৰ চাহাবে কেইটামান বুৰঞ্জীমূলক প্ৰবন্ধ লিখিছে। তেখেতে সংকলিত গ্ৰন্থ দুখন হৈছে- 'জাহাংগীৰ ফকীৰৰ সন্ধানত' আৰু 'প্ৰাক্কাল'। তেওঁৰ সম্পাদিত আৰু প্ৰকাশিত 'ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত ইছলাম ধৰ্মী সকল'ৰ চাৰিটা খণ্ড আৰু 'পুণ্যভূমি অসম আৰু ৱাকফ' অসমীয়া সাহিত্য ভাণ্ডাৰলৈ উল্লেখযোগ্য অৱদান।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভূগোল বিজ্ঞান বিভাগৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক ড° মহম্মদ তাহেৰ এগৰাকী খ্যাতনামা ভূগোলবিদ। স্কুল কলেজ আৰু বিশ্ববিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ ভালেমান ভূগোল বিষয়ৰ পাঠ্য পুথি ৰচিয়তা ড° তাহেৰে ১৯৪০ আৰু ৫০ ৰ দশকত 'কটনিয়ান' আৰু 'ৰামধেনু'ৰ পাতত কেইবাটাও উপাদেয় গল্প লেখিছিল। তেওঁ এই দশকত কেইবাটাও ইছলাম ধৰ্ম আৰু দৰ্শন সম্পৰ্কীয় চিন্তাগধুৰ প্ৰবন্ধ লেখিছে। তাৰে ২৪ টা চিন্তাগধুৰ প্ৰবন্ধ কটন কলেজৰ APPOCCUS এ 'ভিন্ন ভাৱ ভিন্ন চিন্তা' নামেৰে ২০১৩ চনত জানুৱাৰীত প্ৰকাশ কৰিছে। তেখেত অসম সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত বিশ্বকোষৰ অষ্টম আৰু নৱম খণ্ড দুটাৰ মুখ্য সম্পাদক আৰু চন্দ্ৰকান্ত অভিধানৰ তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ সংস্কৰণৰ উপদেষ্টা আছিল।

ওপৰোক্ত সাহিত্যিক সকলৰ উপৰিও মুঞ্চি কেফায়ৎ উল্লাহ (কৃষি দৰ্শন ১৮৮০), মহম্মদ মহিবুল্লা (দুনিয়াদাৰী), চান্দ মহম্মদ চৌধুৰী (বিবাহ বিচিত্ৰা), মহম্মদ চালেহ (হাঁহিৰ খুনপাক), হাজী ফাইজুদ্দিন আহমদ (আববৰ সাধু), উবেইদুল লতিফ বৰুৱা (This is All India Radio), ছাইদুল ইছলাম (মানুহ আৰু সময়), ইব্ৰাহীমুল ছুছেইন (জন বিস্ফোৰণ), আব্দুল কুদ্দুছ (দৃষ্টিপাত), ইৰফান চফয়ী(চিন্তা), ড° ইৰশাদ আলি, বদৰুল হুদা (বৈজ্ঞানিক

নবী মহম্মদ), এম কামালুদ্দিন আহমেদ (অসমীয়া কবিতাৰ ইতিহাস), চাজ্জাদ হুছেইন (বধ্যভূমি ইৰাক), আব্দুৰ ৰৌফ (সাহিত্য জ্যোতি), এফ ছাইফুল হুছেইন (নাহৰৰ সুবাস বিচাৰি), বাজেদ আলি, মহিবুল হক, বাহাৰুল ইছলাম, বকদুল আলি, আশ্ৰফ আলি, কমৰুজ্জামান আহমদ, বাহাৰুদ্দিন শইকীয়া, আকেলা খানুম, আকবৰ আহমেদ, মনিৰুল হুছেইন, আফজাল হুছেইন, চাকিনা আশ্ৰফ, ফানোৱাৰা বেগম (তৃপ্তি ভোজন), আছিয়া ৰছুল (প্ৰাঞ্জল ৰক্ষন প্ৰকাশ), কেৰামত আলী (অসমৰ বিদেশী সমস্যা), মহম্মদ হাচান, আলিমা আখতাৰ, মহম্মদ মাছুদ, জালনুৰ আলী, ইনামুল ইছলাম, হায়াত আলি, ৰাইনুৰ আহমেদ, ওমৰ আলি, চাকিল জামাল, হাইদৰ হুছেইন, নজৰুল হক মাজৰ ভূঞা, ড° মনিৰুল হুদা, চেনেহী বেগম, ড° আতোৱাৰ ৰহমান, ছাহনাজ হুছেইন, ছফিউল্লাহ খনিকৰ আদিয়ে সাহিত্য জগতৰ বিভিন্ন শাখালৈ তেওঁলোকৰ অৰ্ঘ্য আগবঢ়াইছে।

সংবাদ পত্ৰ/আলোচনী

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য গঢ়ি উঠিছিল ঘাইকৈ আলোচনীত নিৰ্ভৰ কৰি। প্ৰকৃততে গ্ৰন্থৰ জৰিয়তে সাহিত্য চৰ্চাৰ দিশত লেখক, প্ৰকাশক, বিতৰক, বিক্ৰেতা সকলোকে লৈ এটা সুকীয়া ধৰণৰ প্ৰতিষ্ঠানিক সম্পৰ্ক গঢ়ি তোলাৰ প্ৰয়োজন হয়। আলোচনী এখন যিহেতু প্ৰায় যৌথ উদ্যোগত লিখিত, সম্পাদিত, প্ৰকাশিত আৰু বিতৰিত কৰা হয়, সেয়ে উৎপাদন আৰু বিপননৰ ক্ষেত্ৰত যৌথ প্ৰয়াসে বিশিষ্ট ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। ঠিক সেইদৰে পাঠককো আলোচনী এখনে একে সময়তে বিভিন্ন লিখকৰ বিভিন্ন সোৱাদৰ ৰচনাৰ যোগান দিয়ে বাবে ইয়াৰ পাঠক লাভ কৰাত সুচল হয়।

১৮৫৪ খৃষ্টাব্দৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহৰ 'অৰুনোদই'ত শ্ৰীমিৰ মজফৰ হুচেন নামৰ শিৱসাগৰৰ কলিকতা প্ৰবাসী এজন চিকিৎসা বিভাগৰ ছাত্ৰই আলোচনীখনৰ সম্পাদকলৈ এখন দীঘলীয়া চিঠি লিখিছিল। তাত 'অৰুনোদই' খনে যে অসমীয়া মানুহৰ মাজত জ্ঞানৰ পোহৰ বিলাই অশেষ উপকাৰ কৰিছে সেইটো লিখিছিল। তেওঁ আৰু অসমীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে

প্ৰকৃতিৰ নীতি-নিয়ম আৰু বিজ্ঞানৰ Law বোৰ যে সোনকালেই বুজি পাই উঠা দৰকাৰ সেইটো লিখিছে। তাৰ পাছত তেওঁ ইংৰাজ কবি Thomas Gray ৰ ‘Elegy Written in the Country Churchyard’ নামৰ কবিতাটিৰ সেই বিশ্ববিখ্যাত পংক্তিটো ‘Full many a gem of purest ray serene/ And lose its fragrance in the desert air’ ৰ অসমীয়া অনুবাদ কৰিছিল। এইখিনিয়েই সম্ভৱ এজন মুছলমানে লিখা প্ৰথম অসমীয়া প্ৰবন্ধ।

১৮৬০ চনৰ জুন মাহৰ ‘অৰুনোদই’ত শ্ৰীসেখ হজ নামৰ আন এজন শিৱসাগৰৰ ব্যক্তিয়ে এওঁৰ নামটো পিছত ‘শ্ৰীসেখ হজ হিমানুদ্দীন ডেকা গাওঁবুঢ়া’ বুলি জনা যায়) ‘বুদ্ধি বুদ্ধি হোৱাৰ পাঁচ প্ৰকাৰ উপায়’ নামৰ এটা মজলীয়া দৈৰ্ঘ্যৰ অতি উপাদেয় আৰু তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ প্ৰবন্ধ লিখিছিল। সংবাদ তথ্য আলোচনী সাহিত্যলৈ এইবোৰ নিশ্চয় তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ প্ৰথম অৱদান।

অৰুনোদই (১৮৪৬) ৰ দিনৰে পৰা ‘প্ৰচাৰক’ (১৯২৭) ওলোৱালৈকে মধ্যৱৰ্তী আশী বছৰত অসমত বহু সংখ্যক কাকত আলোচনী প্ৰকাশিত হৈছিল যদিও আন সম্প্ৰদায়ৰ তুলনাত মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ লেখকৰ আত্ম প্ৰকাশ আৰু সাহিত্য চৰ্চা যথেষ্ট সীমাবদ্ধ পৰিসৰতহে দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰধান দুৰ্বলতাকাপে আত্মবিশ্বাসৰ অভাৱকে চিহ্নিত কৰিব পাৰি। মনকৰিবলগীয়া যে মূলধাৰাৰ কাকত আলোচনীসমূহ থকাৰ পাছতো বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত নিজৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতি প্ৰতিফলিত হোৱাকৈ সীমিত পৰিসৰত হলেও একাধিক আলোচনীৰ প্ৰকাশ দেখিবলৈ পোৱা যায়। এনে কাকত আলোচনীসমূহে লেখক পাঠক উভয়ৰে মাজত একধৰণৰ ভাবগত ঐক্য বিস্তাৰ কৰাৰ লগতে লেখকসকলৰ মাজত আত্মবিশ্বাস বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

আসাম এশ্বাআতে ইছলাম সভাৰ মুখপত্ৰৰূপে প্ৰকাশিত ‘প্ৰচাৰক’ নামৰ মাহিলি কাকতখনেও একেদৰে সেই সময়ৰ অসমৰ মুছলমান লেখকসকলৰ বাবে এখন মঞ্চ গঢ়ি তুলিবলৈ সক্ষম হৈছিল। উল্লেখনীয় যে ‘প্ৰচাৰক’ৰ পূৰ্বে গুৱাহাটীৰ পৰা এম. ইউ আহমেদ পাৰ্ছীপটীয়াৰ দ্বাৰা

সম্পাদিত মাহেকীয়া 'ইছলামী আখবাৰ' (১৯১৮) আৰু 'অসম মুছলমান ছাত্ৰ সন্মিলনৰ' মুখপত্ৰ মহম্মদ চালেহৰ দ্বাৰা সম্পাদিত তিনিমহীয়া 'সাধনা' (১৯২৪-২৮) আৰু লখিমপুৰৰ পৰা চাদিৰ হুছেইনৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'জননী' (১৯২৬) নামৰ তিনিখন আলোচনী প্ৰকাশিত হৈছিল। যদিও সেইকেইখনৰ প্ৰচাৰ দুখনমান জিলাতেই সীমাবদ্ধ আছিল। ঠিক সেইদৰে কেউখন আলোচনীতে এমুঠিমান লেখকেহে সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে 'প্ৰচাৰক'ৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰখন যথেষ্ট বহল আছিল আৰু আলোচনীখনে এটা সুনিৰ্দিষ্ট আদৰ্শেৰে আগবঢ়া হেতুকে 'অসমীয়া ইছলামীয়া সাহিত্যৰ এটা বিশিষ্ট ধাৰা প্ৰতিষ্ঠাৰ দিশত দিক্‌দৰ্শী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য যে, 'প্ৰচাৰক' যদিও এটা ধৰ্মীয় সংগঠনৰ উদ্যোগত প্ৰকাশিত আলোচনী আছিল, তথাপি ইয়াৰ মাজত ধৰ্মাঙ্কতা আৰু সংকীৰ্ণ দৃষ্টিভংগী দেখিবলৈ পোৱা নগৈছিল। কাকতখনৰ জৰিয়তে ইছলাম ধৰ্মীসকলৰ মাজত ধৰ্ম সংস্কাৰৰ আদৰ্শ বিস্তাৰ কৰা হৈছিল যদিও ই সকলো পাঠকৰ বাবে সহজবোধ্য আৰু পক্ষপাতবিহীন আছিল। কাকতখনে আকৌ বিভিন্ন ধৰ্ম সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ মাজত ইছলাম ধৰ্ম-সংস্কৃতিক কেন্দ্ৰ কৰি প্ৰচলিত অন্ধবিশ্বাস আৰু ভুল ধাৰণাবোৰ আঁতৰোৱাৰ বাবেহে যত্ন কৰিছিল। এনে সৎ উদ্দেশ্য আৰু উদাৰ আহ্বানৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাই বেনুধৰ ৰাজখোৱা, বুদ্ধীন্দ্রনাথ ভট্টাচাৰ্য্য, হৰিনাৰায়ণ বৰুৱা, চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, আনন্দৰাম হাজৰিকা, ইন্দ্ৰনাথ ফুকন প্ৰমুখ্যে কেইবাজনো হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বী লেখকেও কবিতা, প্ৰবন্ধ আৰু অনূদিত ৰচনাৰে 'প্ৰচাৰক'ৰ পাত শুৱনি কৰিছিল। ঠিক সেইদৰে আল্‌ফাৰুক লৰ্ড হেডলী, এফ্‌ কে খান দুৰৰানী, কেনিং আইজেক টেইলাৰ, খোন্দকাৰ আমিনুদ্দিন আহমেদ, গোবিন্দজী দেশাই, গোলাম ডিকনাইৰ আৰু মোজাফ্‌ফৰ হুছেইন, এই সাত গৰাকী লেখকৰ ৰচনাৰ অনুবাদ প্ৰকাশিত হৈছিল। কাকত খনত বিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ শেষভাগত অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত থকা মুঠ ৪৭ গৰাকী মুছলমান লেখকৰ ৰচনাৰ সন্ধান পোৱা যায়।

আমি জানো যে আজি কিছুদিনৰ পৰা অসমৰ সংবাদ পত্ৰ, বাতৰিকাকত আৰু আলোচনীৰ সংখ্যা দিনকদিনে বাঢ়ি গৈছে। এম ইমৰান হুছেইন, প্ৰবীণ সাংবাদিক হাইদৰ হুছেইন আদি সকলে সংবাদ জগতৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে বিভিন্ন গ্ৰন্থ আৰু কাকতত আলোচনা কৰিছে। এনে অধ্যয়নৰ ভিত্তিত তেওঁলোকে মুছলমান প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদকৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত কিছু আলোচনী কাকতৰ তথ্য তলত দিয়া ধৰণেৰে দাঙি ধৰিছে-

আলোচনী/কাকত	প্ৰতিষ্ঠাৰ চন	প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদক
ইছলামী আখবাৰ	১৯১৮	এম ইউ আহমদ পাৰ্ছীপঢ়ীয়া (গুৱাহাটী)
সাধনা	১৯২৩	মহম্মদ চালেহ (গুৱাহাটী)
জননী	১৯২৬	মঃ চাদিৰ হুছেইন (উ° লক্ষীমপুৰ)
প্ৰচাৰক	১৯২৭	মৌলবীচোলেইমান খাঁ (যোৰহাট, ডিব্ৰুগড়)
নগৰৰ কথা	১৯৩৫	মফজল হুছেইন (যোৰহাট) (দৈনিক সন্ধ্যা প্ৰকাশিত)
পায়গাম	১৯৪৬	চৈয়দ আব্দুল মালিক (যোৰহাট)
সাপ্তাহিক পূৰ্বাঞ্চল	১৯৪৮	মহম্মদ হুছেইন খান
মিনাৰ	১৯৪৯	মহম্মদ চালেহ (গুৱাহাটী)
ইনচাফ	১৯৫১	ফাতেমা খাতুন (যোৰহাট)
কাঁচি জোন	১৯৫১-১৯৫৪	এম ইব্ৰাহীম আলি (মঙ্গলদৈ)
সংগম	১৯৬১-৬৪	তফজ্জুল আলি (ডিব্ৰুগড়)
উত্তৰ কাল	১৯৬৪	ইমৰান শ্বাহ, প্ৰদীপ শইকীয়া (শিৱসাগৰ)
বৰাক	১৯৬৪	এ. জি. ওচমানি (শিলচৰ)
আজান	১৯৬৫	ইলিমুদ্দিন দেৱান (বৰপেটা)

মইনা	১৯৬৫	জাহিদ চৌধুৰী (গুৱাহাটী)
নুৰে ইছলাম	১৯৭১	জমিৰুদ্দিন আহমেদ
চিতাৰ বুকুৰ চৰাই	১৯৭২	ৰফিকুল হুছেইন (গোলাঘাট)
মাহেকীয়া কবিতা	১৯৭২	ৰফিকুল হুছেইন (গোলাঘাট)
তৃষণ	১৯৭২	মকবুল হুছেইন
ওৰণি	১৯৭৩	এলি আহমেদ (গুৱাহাটী)
হুসিয়াৰ	১৯৭৩	ঘালিমুদ্দিন বৰলস্কৰ(শিলচৰ)
পূৰ্বাঞ্চল বাতৰি	১৯৭৮	মহম্মদ হুছেইন খাঁন
সীমান্ত সংবাদ	১৯৭৮	মহম্মদ হুছেইন খাঁন
অভিমান	১৯৭৮	আকিবুল ইছলাম
ফুলকলি	১৯৭৯	ৰহিমা হক
সাপ্তাহিক মুজাহিদ	১৯৭৯	চৈয়দ চামচুল হুদা (গুৱাহাটী)
ৰঙালি	১৯৮০	যাদৱ শৰ্মা, চৈয়দ মজমিল হুছেইন
কামৰূপা	১৯৮২	নবিউল বচটন (গুৱাহাটী)
অসম কণ্ঠ	১৯৮৩	ড° নেচাৰ আহমেদ (গুৱাহাটী)
জমিয়ত	১৯৮৪	মৌলানা হাইদৰ আলি
দূত	১৯৮৪	মতিউৰ ৰহমান
শিক্ষা বিকাশ	১৯৮৪	মহিৰুদ্দিন মজুমদাৰ
অগ্ৰগামী	১৯৮৫	নেকিবুল ইছলাম
জ্ঞানদ্বীপ	১৯৮৭	চবিৰ হুছেইন (গুৱাহাটী)
নাট্যান্দোলন	১৯৮৭	আলি হাইদৰ (উত্তৰ লক্ষীমপুৰ)
সাপ্তাহিক জমিয়ত	১৯৮৭	মঃ আব্দুল জলিল বাগিবী (হোজাই)
জীৱন জেউতি	১৯৮৮	জবিউল জাহিদৰ
দিক্‌পাল	১৯৮৮	এম্ আব্দুল মজিদ খান
গুণ্-গুণনি	১৯৮৯	আফতাবুল হুছেইন
নীলকণ্ঠ	১৯৮৯	বানা আহমেদ বৰা

নতুন দিন	১৯৯০	মতিউৰ ৰহমান
বিজ্ঞান প্ৰবাহ	১৯৯১	ড° এ.কে. জিয়াউদ্দিন আহমেদ
কবিতাকাশ	১৯৯৩	আফতাবুল হুছেইন
প্ৰাচীৰ	১৯৯৩	মফিজুৰ ৰহমান
লুইতৰ বাতৰি	১৯৯৩	আবু নাছাৰ চাঈদ আহমদ
আল আমীন	১৯৯৪	ডাঃ বেজাউল কৰিম (কলগাছীয়া)
সূচনা	১৯৯৪	হাৰুনুল ৰচিদ
অধিকাৰ	১৯৯৪	হাফিজ আহমদ
হিদায়ত	১৯৯৮	কেৰামত আলী (গুৱাহাটী)
জ্ঞান সম্ভাৰ	১৯৯৯	মৌলানা আব্দুল জলিল ৰাগিবী, হোজাই
অনুভূতি	২০০৪	আব্দুল খালেক, মফৰুজ আহমদ, ফিৰাজত আলী ডিব্ৰুগড়
ৰাইজৰ সংবাদ	২০০৫	জেচিম ৰাজা
আয়না	২০১২	আব্দুল মান্নান (গুৱাহাটী)
বালিছন্দা	২০১৩	হাফিজ আহমদ

ইয়াৰ উপৰি বহুকেইজন মুছলমান ব্যক্তিয়ে অসমৰ সাংবাদিকতালৈ অৱদান আগবঢ়াইছিল। সাংবাদিক মহম্মদ আব্দুল্লাহে ডিব্ৰুগড়ত ১৯০৬ চনত 'Times of Assam' কাকতৰ সাংবাদিক হিচাপে কাম কৰিছিল। ইউছুফ মহম্মদ (জন্ম ১৯২১ চন, যোৰহাট) 'সাপ্তাহিক জনমভূমি', 'হিন্দুস্থান ষ্টেণ্ডাৰ্ড', 'অমৃত বাজাৰ পত্ৰিকা' (১৯৬০-৯০) আদিৰ প্ৰতিনিধি আছিল। জমিৰুদ্দিন আহমদে কাকত সম্পাদনা কৰাৰ উপৰিও 'নতুন অসমীয়া', 'অসম বাতৰি', 'নৱযুগ' আদি আলোচনীত লিখা মেলা কৰিছিল। ছেৰিফুদ্দিন আহমেদে 'সাপ্তাহিক নীলাচল', 'আছাম

এক্সপ্ৰেছ', 'দৈনিক জনমভূমি', 'দি ছেণ্টিনেল', 'দি নৰ্থ ইষ্ট টাইমচ্' আদি কাকতত সাংবাদিক হিচাপে কাম কৰিছিল।

বহুজন মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ লোকে বিভিন্ন সময়ত আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতত লিখা প্ৰকাশ কৰি অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে। আলিমুন্নিছা পিয়াৰে 'ৰামধেনু' আৰু 'নতুন অসমীয়া'ৰ সহ-সম্পাদকৰ দায়িত্ব পালন কৰিছিল। চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ সম্পাদনাত 'পায়গাম'ৰ বাহিৰেও 'জমজম' আৰু 'ত্ৰিশংকু', প্ৰকাশ পাইছিল। মমতাজ আহমেদৰ সম্পাদনাত 'ইনচানী আৰাজ' প্ৰকাশ পাইছিল। আব্দুল জলিল বাগিবীৰ সম্পাদনাত মৌলানা আব্দুল হকে লেখা 'কুৰআন জ্যোতি' প্ৰকাশ পাইছিল। চমচুল হুদাৰ সম্পাদনাত 'মুক্তকণ্ঠ', আবুবক্কৰ ছিদ্দিকৰ সম্পাদনাত 'ৰৌশনী', 'নজৰুল হুছেইনৰ সম্পাদনাত 'নিজৰা', 'কপিলী গংগা', 'সৈনিক', 'ধুমুহা', 'অনামী' আৰু 'সমষ্ণয়', মৌলানা মনচুৰ আহমেদ আৰু মৌলানা মইনুল হকৰ যুটীয়া সম্পাদনাত 'পয়ামে হৰম' প্ৰকাশ হৈছিল। আব্দুৰ ৰহিম মোস্তাফীৰ 'নিয়ামত' আৰু 'তচনিম', জলী বেগমৰ 'মিচিল', লুটফা হানুম চেলিমা বেগমৰ 'লুইত' আদি আন আন লেখত লবলগীয়া প্ৰকাশ। কেৰামত আলিয়ে সুদীৰ্ঘ কালৰ বাবে সপ্তাহিক মুজাহিদৰ সম্পাদনা কান্ধপাতি লৈছিল। এইবোৰৰ উপৰিও আব্দুৰ ৰহমানৰ 'পোহৰ', 'নজৰুল ইছলামৰ 'জাকাৰিয়ান', 'এছ এম আৰিফুল হকৰ 'শুকুলা', 'এছ এম হবিবুল হকৰ 'দাপোন', ৰহমত আলিৰ 'পষেকীয়া আলোড়ন', 'আজিমুদ্দিনৰ 'হেফাজত', হুছেইন খানৰ 'পূৰ্বাঞ্চল বাতৰি' আৰু 'নতুন চিত্ৰপট' এম ইমৰান হুছেইনৰ 'অভিমত', 'বুনিয়াদ' আৰু 'সৰাগুৰিৰ আজান' চালেহ হুছেইনৰ 'সাপ্তাহিক সাঁচিপাত', মেহদি আলম বৰাৰ 'জনক্ৰান্তি', আবু শ্বৰীফৰ 'ইনচাফ', নুৰুল ইছলাম মাজৰ ভূঞাৰ 'শ্ববনম', চবিৰ হুছেইনৰ 'জ্ঞানদ্বীপ', তাজুদ্দিন আহমেদৰ 'কেচাসোণ', ইছমাইল হুছেইন আৰু চামচুদ্দিনৰ যুটীয়া সম্পাদনাত 'সেৱক', ইছমাইল হুছেইনৰ সম্পাদনাত 'চৰ-চাপৰি' প্ৰকাশ পাইছিল বা পাই আছে। এসময়ত

এম কোবাদ আলিৰ ‘শৰাইঘাট’ আৰু ‘সাম্প্ৰতিক’, মমত আলি আহমেদৰ ‘ৰমজান’ ‘নুৰুল প্ৰবাহ’ আদি আলোচনী সমূহ প্ৰকাশ পাইছিল যদিও এতিয়া এইবোৰৰ প্ৰকাশ বন্ধ হ’ল। বাহাৰ উদ্দিন শইকীয়াৰ মাহেকীয়া আলোচনী ‘পাৰিজাত’ যতি নপৰাকৈ প্ৰকাশ পাই আছে। এসময়ত ‘নজোন’ আৰু ‘মিনাৰ’ নামৰ দুখনি আলোচনী প্ৰকাশ পাইছিল। ‘উত্তৰণ’, ‘উদয়ন’, ‘অগ্নি’ আদি আলোচনী চৰ অঞ্চলৰ পৰা প্ৰকাশ পাইছে। ‘আজান পীৰ’ দৰগাহৰ পৰা প্ৰকাশ পাই থকা ‘সৰাগুৰিৰ আজান’ৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল হাফিজুৰ ৰহমান। তেওঁৰ পাছত আছিল চৈয়দ মুজিবুৰ ৰহমান। দলিলুদ্দিন খানে বিহু আলোচনী ‘বনপিঠা’ও সম্পাদনা কৰিছে। অসমৰ চুকে কোণে সাহিত্যৰ সেৱক সকলে আৰু বহু আলোচনী - স্মৃতি গ্ৰন্থ আদি প্ৰকাশ কৰিছে যিবোৰে অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে। লগতে বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয় আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আলোচনীবোৰৰ যোগেদি বহুতো অসমৰ ন-পুৰণি মুছলমান লেখকে সাহিত্য চৰ্চা আৰম্ভ কৰিছিল আৰু এতিয়াও কৰি আছে।

অসমীয়া সাহিত্যলৈ মুছলমান মহিলাসকলৰ অৱদান

আগৰ আলোচনাত আমি উল্লেখ কৰিছো যে ১২০৫ খৃঃত ইবন বখাটীয়াৰ খিলিজিৰ নেতৃত্বত অসমলৈ মুছলমানলোকৰ প্ৰথম আগমন ঘটে। আক্ৰমণকাৰী, পীৰ ফকীৰ, পৰিব্ৰাজক, ব্যৱসায়ী, কাৰিকৰ আদি সকলোৱে অসমলৈ আহোতে কোনো তিৰোতা লগত লৈ অহা নাছিল। অসমৰে অসমীয়া ছোৱালী বিয়া বাৰু কৰাই এখন নতুন মুছলমান সমাজ গঢ়ি তুলিছিল। সেই সময়ৰ মুছলমান সমাজ শিক্ষা-দীক্ষা আদিৰ সীমাবদ্ধতা, সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতিৰ বান্ধোন, পৰম্পৰা, অজ্ঞতা, অনগ্রসৰতা আদি সীমাবদ্ধতাৰ বাবে মুছলমান মহিলা সকল ইছলামী আদৰ্শ তথা বৌদ্ধিক চিন্তা-চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত কিছু পিছ-পৰি আছিল। ধৰ্মান্তৰিত এই অসমীয়া নাৰী-সমাজে বহু পলমকৈ সাহিত্য-সংস্কৃতি অধ্যয়নত মনোনিৱেশ কৰে।

‘আসাম এশচাআতে ইছলাম সভা’ই ১৯২৭ চনত প্ৰকাশ কৰা ‘প্ৰচাৰক’ আলোচনীৰ পাততে পোন প্ৰথমে তিনিগৰাকী মহিলাৰ লিখনি প্ৰকাশ পায়। ‘প্ৰচাৰক’ আলোচনীৰ পাতত লিখা মেলা কৰা মহিলা সকল আছিল- আনোৱাৰা বেগম, চশমে নুৰজাহান বেগম আৰু মিচ এচ্ খাতেন। এওঁলোকৰ লিখনি সমূহ আছিল আধ্যাত্মিক।

আনোৱাৰা বেগমে ‘প্ৰচাৰক’ৰ ৩ য় বছৰ পঞ্চম সংখ্যাত বিশ্ব বিশ্ৰুত চুফী সাধক তপস্বিনী ৰাবিয়া সম্পৰ্কে এটি সুন্দৰ কবিতা ৰচনা কৰিছিল। কবিতাটি এনে ধৰণৰ-

তপস্বিনী ৰাবিয়া

বিশাল মৰুৰ তুমি পদুম এপাহি,
অসীম গৰিমা তব বিয়পিছে আহি।
হায় দেৱী শিশু কালত হৈ মাতৃহীনা,
নিৰৱে সহিলা তুমি কতনো যাতনা,
কষ্টক নুবুলি কষ্ট ভাবিছিলি খোদা,
তেৱেই সবাক যেন কৰে ক্ষমা সদা।
হে দেৱী সকলো মুঞ্চ তোমাৰ গুণত,
পৰে যেন তাৰে কণা আমাৰ শিৰত।
যদিও দেখাত হ’লে নাই কোনো ৰূপ,
তথাপি নাৰীৰ তুমি চানেকি ধুৰূপ।
নিজান হাবিত তব গভীৰ তপস্যা,
তোমাৰ সিবাবে কৰে অশেষ যশস্যা।
যদিও নুফুলে পদ্ম মৰুৰ মাজত,
তথাপি সৌৰভ তব বিয়পে মৰ্ত্যত।

ডিব্ৰুগড়ৰ মিচ এচ খাতুনে 'প্ৰচাৰক'ৰ তৃতীয় বছৰ সপ্তম সংখ্যাত একে আধ্যাত্মিক ভাৱপন্ন তলত উল্লেখিত কবিতাটি ৰচনা কৰিছিল-

কৰ্ত্তাৰ আদি ক'ত ?

খুলি খুলি কোৱা কোন ফালে যাওঁ।
মনৰ এন্ধাৰ কিদৰে গুচাওঁ।
কিনো তেওঁ কাৰিকৰ
থাকি নিতে অগোচৰ,
ভাঙ্গে পাতে সংসাৰত তাকে দেখা পাওঁ
ক'ত দেখো লীলা খেলা সেই ফালে চাওঁ।
ওপৰত আছে জ্বলি,
কত তৰা জেন বেলি,
মন মাৰি ভাবি গুণি থৰ লাগি ৰঙ।
অসীমৰ সীমা কদাপি নেপাওঁ।
নিৰ্জ্জনে নিৰ্জ্জনে ৰঙ,
ভাবি হাবাথুৰি খাওঁ,
সদায় চকুৰে মাথো কৰ্ম দেখা পাওঁ।
কৰ্ত্তাৰ আদিক কিন্তু বিচাৰি নেপাওঁ।

বেগম ফানোৱাৰা হাজৰিকাই (১৯০০) দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ত Red Cross Society ৰ এজনী কৰ্মী হিচাপে সেৱা আগবঢ়োৱাৰ উপৰিও লিখা মেলা কৰিছিল ('তৃপ্তি ভোজন' আৰু 'মোৰ হজ যাত্ৰা') ।

'আৱাহন' যুগত অসমীয়া মুছলমান সমাজৰ আগৰণুৱা সাহিত্য চৰ্চা কৰা মহিলা চৰ্মে নুৰজাহান বেগম (১৯০৯-১৯৭৩) ডিব্ৰুগড়ৰ বাসিন্দা। 'মলয়া' নামৰ মাহেকীয়া আলোচনী এখন প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিও 'আৱাহন', 'সাধনা' আদি আলোচনীত তেওঁ কবিতা, গল্প আদি লিখিছিল।

তেখেতৰ ৰচিত 'দীপশিখা' এখন পাঠ্যপুথি 'সতী ৰহিমা' এখন জীৱনীমালা আৰু 'নাৰীৰ বীৰত্ব' এখন নাটক।

চশমে নুৰজাহানৰ কবিতা 'প্ৰাৰ্থনা' আৰু 'সতী ৰহিমা' প্ৰকাশিত হৈছিল 'প্ৰচাৰক'ৰ দ্বিতীয় বছৰ নৱম সংখ্যা সংখ্যাত-

প্ৰাৰ্থনা

দয়াৰ আধাৰ তুমি প্ৰভু দয়াময়
চিৰদাসী তোমাৰেই মই,
অবলাৰ একো নাই দিছে হিয়া উদঙাই
জানো মাথোঁ তোমাক সদায়।
শিৰে শিৰে হাৰে হাৰে তোমাৰ নামৰ অনু
শোণিত প্ৰবাহে তযু নাম,
যি ফালে ঘূৰাওঁ চকু তযু মহিমাকে দেখোঁ,
তযু গুণ গাওঁ আৰু গাম।
কৰা প্ৰভু কৰা দয়া গুচোৱা ই মোহ-মায়া,
জুৰক তাপিত মোৰ হিয়া
মনৰ এক্কাৰ য'ক হৃদয় মুকলি হ'ক
জ্ঞানৰ পোহৰ প্ৰভু দিয়া।
তুমিয়েহে জানা প্ৰভু তুমিয়ে সকলো
ধন-ধ্যান মন-প্ৰাণ তোমাতে অৰ্পিলো
যিদিনা ই দেহা থই যাম শান্তি ধামলৈ
যাওঁ যদি ত্যাজি পৃথিৱীক,
কৰুণা সাগৰ খোদা স্নেহৰ কোলাত তযু
দিবা ঠাই এই অভাগীক।

মেৰী হামিদা খাতুন (১৯১৯) ১৯৪০ চনৰ সময়তে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা স্নাতকত্ত্বৰ ডিগ্ৰী লৈ দেশ-বিদেশত বিভিন্ন সামাজিক কাম কাজ কৰাৰ উপৰিও তিনি বছৰ ধৰি 'বাঁহী' আলোচনীৰ অবৈতনিক সহকাৰী সম্পাদিকা আছিল। তেখেতে বাংলা আৰু ইংৰাজীৰ পৰা অনুবাদ কৰা গ্ৰন্থ, 'একমেবাদ্বিতীয়ম', 'আল কুৰ'আন ও আধুনিক বিজ্ঞান', 'আধুনিক যুগৰ চেলেঞ্জ আৰু তৰুণ সম্প্ৰদায়' ইত্যাদি কেইবাখনো তত্ত্বগ্ৰন্থ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছে। তেখেতৰ কথিকা আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰই আৰু গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰই প্ৰচাৰ কৰিছিল।

যোৰহাটৰ বেগম মফিদা আহমদ ১৯৫৭ চনৰ স্বাধীন ভাৰতৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত যোৰহাট লোকসভা সমষ্টিৰ পৰা ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ দলৰ পৰা মহিলা সাংসদ হৈছিল। পাছত তেওঁ সক্ৰিয় ৰাজনীতি ত্যাগ কৰি সাহিত্যত মনোনিবেশ কৰিছিল। সাহিত্য জগতলৈ আগবঢ়োৱা তেখেতৰ চাৰিখন চিন্তাশীল গ্ৰন্থ হ'ল- 'বিশ্বদীপ বাপুজী', 'ভাৰতৰ নেহৰু', মেহতাবে ইছলাম আৰু 'নুৰে-হাছান' দৈনিক জনমভূমি কাকতত তেখেতৰ এলানি প্ৰবন্ধ প্ৰকাশিত হৈছিল।

সাহিত্য ক্ষেত্ৰলৈ অসমীয়া শিক্ষিতা মুছলমান মহিলাৰ বৰঙণি অতি সীমিত। যোৰহাটৰ ফাতেমা খাতুনে অতি প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ মাজেৰেও 'জেউতি', 'জোৱাৰ', 'মিনাৰ' আৰু 'সংগ্ৰাম' আদি আলোচনীত কবিতা প্ৰকাশ কৰিছিল। 'ৰূপৰেখা' (১৯৭২) খাতুনৰ ১৫ টি কবিতাৰ সংকলন। তেখেতৰ কবিতাত মানুহৰ অন্যায় অবিচাৰ, অত্যাচাৰ ব্যাভিচাৰৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদী সুৰ প্ৰতিফলিত হৈছে। 'স্মৃতিৰেখা' তেখেতৰ অন্য এখন কবিতা পুথি হাতে লিখা অৱস্থাতে আছে। ১৯৫১ চনত তেখেতে 'ইনচাফ' নামৰ ছমহীয়া মহিলা আলোচনী এখন যোৰহাটৰ পৰা প্ৰকাশ কৰিছিল।

চৈয়দা চকিনা আশ্ৰফ বংশৰ ফালৰ পৰা আজান পীৰৰ নৱম পুৰুষ। অতি ধৰ্ম-প্ৰাণা এই গৰাকী মহিলা স্বভাৱ শিল্পীও আছিল। অসমীয়া

সাহিত্যলৈ তেখেতৰ অৱদান হ'ল- ১। হাদিছৰ গল্প, ২। নাগালেণ্ড অসমৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্য, ৩। দৰুদ শ্বৰিফৰ ফজিলত, ৪। মানৱজীৱন, ৫। ৰয়ানুল আমল, ৬। তাপসী ৰাবেয়া, (ৰাঃ) ৭। সৌৰভ কানন, ৮। শিশুৰ হজৰত মহম্মদ, ৯। হজৰত বৰপীৰ চাহাবৰ জীৱনী, ১০। ষষ্ঠ সতীৰ আখ্যান, ১১। বিশ্বনবী চৰিত, ১২। ফকিৰি চিকিৎসা আৰু ১৩। হজ্জ কথা।

আলিমুন নিছা পিয়াৰ অসমৰ মুছলিম সমাজৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ কবি আৰু গীতিকাৰ। তেখেতে ছাত্ৰী অৱস্থাতে পৰা আলোচনী, কাকত আদিত লিখা-মেলা কৰিছিল। তেখেতৰ 'সুৰৰ নিজৰা' (গীতৰ সংকলন), 'চেতনা', (কবিতা সংগ্ৰহ), 'মাজনিশা তৰাই উচুপে', 'জীৱন সাগৰত উপকূল নাই (গল্প সংকলন) উল্লেখযোগ্য পুথি। শিশুৰ উপযোগী ধৰ্মীয় পুথি হজৰত মহম্মদ (ছঃ)ৰ জীৱনী 'পোহৰৰ পথ' (হজৰত বৰপীৰ (ৰাঃ) চাহাবৰ জীৱনী)ৰ উপৰিও তেখেতৰ দ্বাৰা সামাজিক শিক্ষা বিষয়ক গ্ৰন্থ নোচনেল বুকট্ৰাষ্ট অফ ইণ্ডিয়াৰ অনুৰোধত অনুদিত হৈছে। এনে পুথি নখন মান প্ৰকাশ হোৱাৰ উপৰিও বহু অপ্ৰকাশিত পুথিও তেখেতৰ আছে। তামিল, উড়িয়া, হিন্দী ভাষাৰো একোখনকৈ গ্ৰন্থ আলিমুন নিছাপিয়াৰে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। মহাৰাষ্ট্ৰৰ 'স্ত্ৰী' নামৰ আলোচনীত আলিমুন নিছাপিয়াৰৰ গল্প প্ৰকাশ হৈছিল। 'হজ আৰু স্মৃতি' মহম্মদ পিয়াৰৰ সৈতে যুটীয়াভাবে লিখা তেখেতৰ এখন অপ্ৰকাশিত পুথি।

গুৱাহাটীৰ ৰৌচনাৰা খাতুন এগৰাকী লিখক হিচাপে নিয়মিতভাবে অসম বাণী, দৈনিক অসম আদি পত্ৰিকাৰ লগতে বৰদৈচিলা আলোচনীত প্ৰবন্ধ আদি লেখিছিল। তেওঁ 'মোৰ মধ্য এছিয়া ভ্ৰমণ কাহিনী' 'পৱিত্ৰ হজ্জ যাত্ৰা' (১৯৮৩) আৰু 'জনচেৰেক মহাপুৰুষ আৰু আৱিষ্কাৰক' শীৰ্ষক গ্ৰন্থ দুখন ৰচনা কৰিছিল।

খাতুন মান্না আহমেদ গুৱাহাটীৰ মাছখোৱাৰ বাসিন্দা। তেখেতৰ শিশু গল্প 'ইয়ালিং' ধাৰাবাহিকভাবে প্ৰকাশিত হৈছিল কিন্তু এতিয়া ই দুস্প্ৰাপ্য। মান্না আহমেদৰ আন পুথি সমূহ হ'ল- 'মধ্যপ্ৰাচ্য, আৰব্য ইতিহাস'

(১৯৯৮), ‘শংকৰ দেৱ উদ্যান’ (২০০৪) আৰু ‘ৰূপ কথাৰ জোনবাই’ (প্ৰথম খণ্ড, ১৯৮৭ আৰু দ্বিতীয় খণ্ড, ১৯৮৮)।

খানম জুবোদা আখটাৰ গুৱাহাটী আঠগাঁৱৰ বাসিন্দা। তেখেতে গুৱাহাটীৰ মুছলমান মহিলা সংগঠন, সাপ্তাহিক মুজাহিদ আৰু অসমীয়া ইছলামী সাহিত্য প্ৰকাশন সমিতিৰ লগত জড়িত আছিল।

নগাঁওৰ বাসিন্দা বিউটি বহমান (১৯৩৯) ৰ অসমীয়া সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান আছে। তেওঁৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত কাব্যগ্ৰন্থ ‘কবিতাৰ কুঁকি’ (১৯৯০) ৰ সৰহ ভাগ কবিতাই ৰোমান্টিক। বহমানৰ আন এখন কাব্য পুথি হৈছে ‘অলপ পোহৰ বিচাৰে এন্ধাৰবোৰে’ (২০০০)। এওঁৰে ‘হজৰত বৰপীৰ চাহাবৰ অলৌকিক ঘটনা (১৯৯৮) এখন ধৰ্মমূলক পুথি। বহমানৰ গল্প সংকলন দুখন হ’ল- ‘মা’ (২০০০) আৰু ‘বনজুইৰ শিখা’ (২০০৪-০৫)। ইয়াৰোপৰি বহমানে ‘মানুহ মানুহৰ বাবেই’ (২০০৩) নামৰ এখন শিশু নাট আৰু ‘পৱিত্ৰ হজ যাত্ৰাৰ কথা’ (১৯৯৫) নামৰ এখন ভ্ৰমণ কাহিনী ৰচনা কৰিছে।

মছফিয়া আহমেদে ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ গতি পথ’ (১৯৯২) নামৰ এখন সমালোচনামূলক গ্ৰন্থ ড° পূৰ্ণ ভট্টাচাৰ্যৰ সতে যুটীয়াভাবে ৰচনা কৰিছে। তেখেতৰ ‘ইছলাম ধৰ্ম সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি’ (১৯৮০) এখন উপাদেয় প্ৰবন্ধ সংকলন।

নগাঁওৰ চুলতানা চেলিমা হাজৰিকা (১৯৪৫-২০০৫) এগৰাকী সাহিত্যানুৰাগী মহিলা। ‘প্ৰাণৰ পিয়লা’ (১৯৮৬) তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প সংকলন। তেখেতৰ অন্যান্য সৃষ্টিৰ ভিতৰত ‘জীৱন মদিৰা’, পৃথিৱীৰ মায়া’ ‘জীৱনৰ পাহে পাহে’ ‘তামুলী মুখৰ সাধু’ ‘উপকূল বিচাৰি’ ইত্যাদিয়েই প্ৰধান।

যোৰহাটৰ টীয়ক বালিকা উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ বিষয় শিক্ষয়িত্ৰী মল্লিকা বহমান এগৰাকী বিশিষ্ট নিৱন্ধকাৰ। তেওঁৰ ‘আজান ফকীৰৰ জীৱন আৰু কৃতি’ (২০০৬) এখন প্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ।

কটন মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপিকা লুটকা হানুম চেলিমা বেগম (১৯৬২) ৰ এই পৰ্য্যন্ত তিনিখন কাব্য সংকলন প্ৰকাশ পাইছে : ‘সেউজীয়া বাট এটা বিচাৰিছে সৰাপাত বোৰে’ (১৯৯৩), ‘হে বিৰুকমাই, বুকু ফালি চোঁৱাহি মোৰ’ (২০০৩) আৰু ‘উৰুণীয়া বাগিছাত’, ‘তৰাৰ চৰাই’ (২০০৮)।

শ্বৰীফা খাতুন চৌধুৰীৰ প্ৰধান কাব্য সংকলন হৈছে ‘গুণ গুণাই উঠিছে বাগ তুড়ীৰ দৰে’ (২০০৬)।

নিকুমনি হুছেইন (১৯৬৯) এগৰাকী উদীয়মান লেখিকা। তেওঁৰ প্ৰকাশিত কাব্যগ্ৰন্থ দুখন হ’ল- ‘স্মৃতিৰ সুখৰি’ (২০০১) আৰু ‘ঔফুলীয়া দুখ’ (২০০৭)। ‘বোৱতী নৈৰ ঘাটে ঘাটে’ (২০০৪) হুছেইনৰ একমাত্ৰ গল্প সংকলন। ‘কথা গুচ্ছ’ (২০০৮), ‘নিঃসংগ হৃদয়ৰ আলাপ’ (২০০৭), ‘মামণি ৰয়চমৰ আভা আৰু প্ৰতিভা’ (২০০৭), ‘চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ অপ্ৰকাশিত ৰচনাৱলী আৰু ডায়েৰী’ (২০০৭) তেওঁৰ অন্যান্য প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ।

জেইবুল্লিছাই লিখিছে ‘পুৰণি কাহিনী’ আৰু ‘ফুলনি বাইদেউ’।

গুৱাহাটীৰ নবীন কবি চৈয়দা মছফিকা বেগমৰ ‘এবুকু পোহৰৰ শইচ’ (২০০৪) একমাত্ৰ কাব্য সংকলন। চালেহা জিন্নাতৰ প্ৰকাশিত কাব্য সংকলন খনি হ’ল ‘চম্পাৱতীৰ ঘাট’ (২০০২)।

ইয়াৰ উপৰি কাব্য সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা ব্যক্তি সকল হ’ল - ৰাহেলা খাতুন, লিলি বেগম (‘মোৰ প্ৰাণৰ আবেগ দন্ধ’), জ্যোৎস্না আলি (‘নৈৰ তৃতীয়পাৰ’)। উপন্যাস সাহিত্যলৈ উল্লেখযোগ্য অৰিহণা যোগাইছে আয়েছা আশ্ৰফ, আলিমুননিছা পিয়াৰ আৰু ৰফিকা বেগমে। ফাতেমা বেগম, চেলিমা হাজৰিকা, তচলিমা আখতাৰ এলি আহমেদ আৰু চাকিনা আশ্ৰফে অসমীয়া চুটি গল্পৰ ভড়াল চহকী কৰিছে। ইছলামী ধৰ্মী সাহিত্যলৈ ৰৌচন আৰা খাতুন আৰু জাৰজম আৰা ৰহমানে কিছু অৰিহণা যোগাইছে। আছিয়া ৰচুল, আকেলা খাতুন আৰু চেনেহী বেগমেও বিভিন্ন লেখনীৰে অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে।

চৰ-চাপৰি তথা অভিবাসী মহিলা লেখিকা হিচাপে বৰপেটাৰ ছকিনা খাতুনৰ ‘পাঞ্জাবৰ সাধু’ (১৯৫৬), গ্ৰন্থখন তেখেতৰ জীৱনৰ প্ৰথম স্বাক্ষৰ। এওঁৰে কাব্যগ্ৰন্থ ‘শিল্পীৰ সপোন’, উপন্যাস ক্ৰমে ‘কালজয়ী তৃষণা’,

‘এন্ধাৰ ভাঙি যাওঁ, ‘দৃষ্টিত তোমাৰ সেউজী সপোন,’ ‘অবিশ্বাস্য চেতনা’, ‘বিদ্ৰোহী বীণ’ আৰু ‘জেতুকা পাত’। তদুপৰি এওঁৰ শিশুৰ পুথি ‘শিশুমনৰ কবিতা সংকলন’ আৰু ‘কুঁহিপাতৰ সপোন’, কবিতা সংকলন ক্ৰমে ‘জীৱনৰ পাঠ’, ‘আত্মাৰ নিঃশব্দ ক্ৰন্দন’ আৰু ‘অনুভূতিৰ স্বাক্ষৰ’, গীতৰ সংকলন ‘মন নিজৰা’, গল্প সংকলন ‘কেৰোন’ আৰু প্ৰবন্ধ সংকলন ‘সৃষ্টি, নাৰী আৰু সমাজ’ আদি ২২ খন মান গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও খাতুনৰ উপন্যাস ‘উদাস পৃথিৱী’, গল্প সংকলন ‘কোন কাৰ বাবে’, ‘জীৱন সংগ্ৰাম’ আৰু ‘পৰিণতি’ আদি গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ বাবে সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুত হৈ আছে।

অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যলৈ যি সকল চৰ-চাপৰিৰ মহিলাই উল্লেখনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে সেইসকলৰ ভিতৰত ছাকিনা খাতুন আৰু কাছেমা খাতুনৰ নাম পোনতেই লব লাগিব। এওঁলোকৰ উপৰিও দেওকুৰাৰ জুলেখা বেগম, হাছিনা আহমেদ, ঝালৰ চৰৰ নাসিফা হুদা, বৰপেটা জিলাৰ ৰসেনা বেগম, ধুবুৰী ছাগলীয়াৰ নাজমা বেগম, সোনতলীৰ স্বামীম নাছৰিনৰ কবিতা উল্লেখনীয়।

কাছেমা খাতুনৰ কাব্য গ্ৰন্থ কেইখন হ’ল- ‘লবেজন (১৯৯০)’, ‘পৃথিৱীৰ দুৱাৰ বিচাৰি’ (১৯৯৫), ‘তোমাৰ বাবে’ (১৯৯৫), আৰু ‘অনুভূতি’ (১৯৯৭) ইয়াৰ উপৰি মৰ্চিয়া খণ্ডকাৰ, দিলোৱাৰা খণ্ডকাৰ, ফিৰোজা বেগম, ৰচিদা আহমেদ, ছকেৰা বেগম আৰু কুলচুম বেগমে অসমীয়া সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়াইছে।

ৰমিছা বেগম এগৰাকী প্ৰবন্ধ, গল্প, কবিতা আৰু উপন্যাস লেখিকা। তেওঁৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ সমূহ হ’ল : গল্প সংকলন - ‘বকুল আৰু অনুতাপ’, উপন্যাস- ‘অন্য এক শকুন্তলা’ আৰু ‘উপলদ্ধি’, প্ৰবন্ধ সংকলন - ‘নক্ষত্ৰৰ পোহৰ।’ ০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১) আব্দুছ ছাত্তাৰ : সংমিশ্ৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি, মিচেচ মচহুদা ছাত্তাৰ, যোৰহাট, তৃতীয় প্ৰকাশ, ১৯৮৬
- ২) Dr. Mohini Kumar Saikia : Assam Muslim Relation and Its Cultural Significance. Golaghat, 1978
- ৩) Dr. Kasim Ali Ahmed : Muslim Contribution to Assamese Culture, Procreate Prakashan, Guwahati, 2004
- ৪) ছালিম আলী আহমেদ (সম্পা) : প্ৰচাৰক, মহম্মদ শ্বাহ বাকফ ইন্স্টিট, যোৰহাট, ২০১১
- ৫) কমৰুজ্জামান আহমদ (সম্পা) : স্মৃতিৰ জিলিঙনিত কেইগৰাকীমান অসমৰ মুছলমান, আল আমিন জনকল্যাণ সমাজ, প্ৰথম খণ্ড (২০০৯,) দ্বিতীয় খণ্ড, (২০১১)।
- ৬) আকদাচ আলী মীৰ : ঐতিহাসিক পটভূমিত অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত ইছলাম ধৰ্মীসকল, বৌচানাৰা এডুকেশ্বন ফাউণ্ডেচন, তৃতীয় খণ্ড, ২০১০।
- ৭) আব্দুৰ বহমান : অসমৰ মুছলমান সকল, চন্দ্ৰপ্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০০৮

ষষ্ঠ অধ্যায়

অসমীয়া সাহিত্যলৈ অভিবাসী মুছলমানৰ অৱদান

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

৬ষ্ঠ অধ্যায়

অসমীয়া সাহিত্যলৈ অভিবাসী মুছলমানৰ অৱদান

অসমৰ জনসংখ্যাৰ এক ব্যাপক অংশ চৰ অঞ্চলৰ বাসিন্দা। বৰ্তমানে চৰ চাপৰিত বসবাস কৰি থকা জনগোষ্ঠীটোৰ পূৰ্ব পুৰুষ অবিভক্ত ভাৰতবৰ্ষৰ বঙ্গদেশ আৰু পৰৱৰ্তী কালৰ পূৰ্ব পাকিস্থানৰ মুছলমানৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠ জিলা বিশেষকৈ ময়মনসিং, পাবনা, ৰংপুৰ, ইত্যাদিৰ পৰা কুৰি শতিকাৰ আগভাগত আৰ্থ-সামাজিক কাৰণত প্ৰব্ৰজন কৰি অহা লোক। বৃহৎ চৰবাসীৰ প্ৰায় ৯০ শতাংশই মুছলমান আৰু ১০ শতাংশ অন্যান্য ধৰ্মৰ লোক। এই বৃহৎ সংখ্যাৰ জনগোষ্ঠীটোৱে অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ লগত খাপ-খুৱাই সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়াই আহিবলৈ যত্ন কৰা দেখা গৈছে। অসমৰ জাতীয় জীৱনত চৰ অঞ্চলৰ মুছলমান জনগোষ্ঠীৰ যে অৱদান আছে সেই কথা সৰ্বজন স্বীকৃত।

চৰাঞ্চলৰ লোকসকল অক্লান্ত পৰিশ্ৰমী। তেওঁলোক অসমলৈ অহাৰ কেইবছৰমানৰ ভিতৰতেই তেওঁলোকৰ অক্লান্ত পৰিশ্ৰমৰ ফলত অনেক পতিত মাটি আবাদযোগ্য কৰি পেলায় আৰু তাৰ ফলত অসমৰ ৰাজহ বহুগুণে বাঢ়ি যায়। ১৮৩৫ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৭২ খৃষ্টাব্দলৈ অসমীয়া ভাষাৰ এক সংকটজনক কাল পাৰ হৈছিল। আনহাতে ১৮৭৩ চনৰ পৰা ১৯৬০ চনলৈ ভিন্ন ভিন্ন স্তৰত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত মূল ভাষা হিচাপে অসমীয়া ভাষাক প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ কাল। মূলতঃ অভিবাসী মুছলমান সকলৰ ভাষা বাংলা আছিল যদিও অসমলৈ আহি এওঁলোকে অসমীয়া মাধ্যমৰ স্কুল কলেজ খুলি শিক্ষা দীক্ষা লৈ অসমীয়া মূল

সুঁতিৰ লগত মিলি গৈছিল। ১৯৫১ চনৰ পাছৰ পৰা প্ৰতিটো দহবছৰীয়া লোকপিয়লতে অসমত তেওঁলোকে নিজকে অসমীয়া ভাষী হিচাপে পৰিচয় দি আহিছে। অসমীয়া ভাষাৰ মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ আন্দোলনতো অভিবাসী মুছলমান সকলে অংশ গ্ৰহণ কৰি আহিছে। ১৯৬০ চনৰ ভাষা আন্দোলন আৰু ১৯৭২ চনৰ মাধ্যম আন্দোলনৰ সময়ত অভিবাসী সকলৰ চোহৰাব আলি আহমেদ, আব্দুল হামিদ, ইছমাইল ছছেইন, ছিদ্দিকুৰ ৰহমান আদি কেবাজনো নেতৃস্থানীয় ডেকাই অসমীয়া ভাষাৰ হকে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত অকল ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অভিবাসী মুছলমান সকলেই যে অৱদান আগবঢ়াইছে এনে নহয়। বৰাক উপত্যকাৰ বৃহৎ সংখ্যক মুছলমানেও অসমীয়া ভাষাক ৰাজভাষা হিচাপে মানি লৈছে। এইখিনিতে উল্লেখনীয় যে অসমীয়া ভাষাৰ সুৰক্ষা আৰু প্ৰচলনৰ দাবীত ১৯৬১ চনৰ ১৯ জুনত বৰাক উপত্যকাৰ দহগৰাকী মুছলমানেও পুলিচৰ গুলীত জীৱন বলিদান দিছিল।

সময় যোৱাৰ লগে লগে অভিবাসী মুছলমানসকলে ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজৰ লগত মিলিত হৈ যোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। মনকৰিবলগীয়া যে অভিবাসী মুছলমান সমাজত প্ৰচলিত ভাষাৰ ক্ৰিয়াপদসমূহৰ শতকৰা ৭০ ভাগেই অসমীয়া ক্ৰিয়াপদৰ প্ৰায় অনুৰূপ। তাৰে কেইটামান তলত দিয়া হ'ল-

<u>অসমীয়া ক্ৰিয়া পদ</u>	<u>বাংলা ক্ৰিয়াপদ</u>	<u>অভিবাসী ভাষা ক্ৰিয়াপদ</u>
১) খাম	খাইব'	খাম/খামু
২) যাম	যাইব'	যাম/যামু
৩) আহে	আসে'	আহে
৪) খেলিম	খেলব'	খেলমু

ঠিক সেইদৰে অসমীয়াত প্ৰচলিত ফৰ্কাৰা যোজনা, ডাকৰবচন আদি অভিবাসীসকলৰ মাজতো প্ৰচলিত থকা দেখা যায়। কিছুমান যোজনা দুয়োখন সমাজত একেই; যেনে- ১) যাৰ নাই মাটি/তাৰ নাই জাতি, ২) যাৰ নাই ধান/তাৰ নাই মান। অভিবাসীলোক সমাজত প্ৰচলিত কিছুমান যোজনা তলত দিয়া ধৰণৰ-

অসমীয়া ভাষাত

- ১) ঘাঁহ নোহোৱা গৰু, তল নোহোৱা চৰু
- ২) ভোকত ভাত পিয়াহত পানী
তাকে নাপালে হয় হানি ।
- ৩) লংকালৈ য়েয়ে যায়
সেয়ে ৰাৱন হয় ।
- ৪) দুৰৈৰ বেটী ওচৰৰ মাটি

অভিবাসী মুছলমানৰ ভাষাত

- ১) ঘাঁস ছাৰা গৰু, তলী ছাৰা চৰু
- ২) খিদাই ভাত পিয়াসে পানী
তা না পাইলে হয় হায়ৰানি ।
- ৩) লংকায় যে যায়, হেই ৰাফ্‌স হয় ।
- ৪) দুৰৈৰ পথে বেটী, বাৰীৰ
বগলে মাটি ।

অসমীয়া সমাজৰ নিচিনা অভিবাসী মুছলমানসকলৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি নদী আৰু কৃষিভিত্তিক। তেওঁলোকৰ জীৱন দুখ আৰু সংগ্ৰামপূৰ্ণ। তেওঁলোকৰ জীৱনৰ সুখ-দুখ, হৰ্ষ-বিষাদ, গীত-মাত, উৎসৱ-পাৰ্বণ, লাঠিখেল, নাওখেল, ধোৱাগীত, কবিগান, পালাগান, মাগন উৎসৱ, সখিপতা উৎসৱ, ভাটিয়ালী গীত আদিৰ মাজেৰে প্ৰতিফলিত হয়। সখিপতা উৎসৱত ইজনে সিজনক গামোচা আৰু আন আন উপহাৰ সামগ্ৰীৰে আদৰে আৰু আনন্দতে গায়-

“ অ আমাৰ প্ৰাণেৰ সখি
আইঅ আমাৰ বাৰী
ধান কাইটা বাৰীত আনছি
খাইমু ধানেৰ মুড়ী সখিৰে।

যোৱা শতিকাৰ পঞ্চাশৰ দশকৰ পৰাই অভিবাসী জনগোষ্ঠীৰ কিছুমান লিখকে কলম হাতত তুলি লয়। নাঙলৰ মুঠি ধৰা কঠোৰ হাতেৰে তেওঁলোকে কলম চেপি ধৰি নতুন সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ লয়। তেওঁলোকে ক্ৰমবৰ্দ্ধমানভাৱে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিভাগ কবিতা, গল্প, সমালোচনা, উপন্যাস, জীৱনী, নাটক, অনুবাদ সাহিত্য, সংবাদ পত্ৰ আদি লৈ অৱদান আগবঢ়াই ইয়াক চহকী কৰি আহিছে।

কাব্য-সাহিত্যলৈ যিসকল অভিবাসী লিখকে উল্লেখনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে তেওঁলোক হ'ল, এম্ ইলিম উদ্দিন দেৱান, ছাকিনা খাতুন, খবিৰ

আহমেদ, ইছমাইল হুছেইন (মন্দিয়া), ইছমাইল হুছেইন (কয়াকুছি), হুমায়ুন কবীৰ, জমশ্বেৰ আলি, ফজলুল হ'ক, আখতাৰুল ইছলাম, ইৰফানুল হক, জাবেদ আলি, ইবনে ছৈয়দ, হজৰত আলী, আব্দুল খালেক, খাইৰুল আলম, এম আকবৰ হুছেইন, হাফিজ আহমেদ, আতৰ আলি চৌধুৰী আদি।

১৯৬৫ চনত এম ইলিমউদ্দিন দেৱানে সম্পাদনা কৰা 'আজান' পত্ৰিকাই বহুকেইজন কবিৰ সৃষ্টি কৰিলে। বৰপেটাৰ ছাকিনা খাতুনৰ কবিতা পুথি হ'ল- 'শিল্পীৰ ক্ৰন্দন' (১৯৭৭), 'জীৱনৰ পাত' (১৯৭৯), 'মন নিজৰা' (১৯৯১) আৰু 'আত্মাৰ নিশব্দ ক্ৰন্দন'। ইৰফানুল হক ('হৃদয় মৰু', 'মন কৰবী'), জবেদ আলি ('বিৰহিনী', 'কোনেনো বুজিব মোৰ হিয়াৰ বেদনা'), আব্দুৰ ৰহমান ('কোনো মোক ভাল পাব'), এবনে ছৈয়দ ('আবেগৰ সুৰ'), কামৰুজ জামান ৰহমান ('সূৰ্য্য সন্ধান'), এম মতিয়াৰ ৰহমান ('জীৱন জুৰি'), ইব্রাহীম আলি ('অনুভূতিৰ সফুঁৰা'), হেকিম আহমদ ('অসমৰ ছবি'), আব্দুৰ ৰহিম মোস্তাফী ('নিলগৰ') দেৱান আব্দুৰ কাদিৰ ('সৰুপথ') আদি কবি সকলৰ নাম উল্লেখনীয়। খবিৰ আহমদৰ কাব্য সংকলন 'যেতিয়ালৈকে জীয়াই থাকে সূৰ্য্য' (১৯৮৭) আৰু 'মৃত্যুৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম প্ৰতিবাদ' উল্লেখযোগ্য। কয়াকুছিৰ ইছমাইল হুছেইনৰ প্ৰকাশিত কবিতা পুথি হ'ল- 'জীৱন আৰু মানুহ বিষয়ক' (১৯৯৪), 'বিজ্ঞাপন' (২০০০) আৰু 'সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ বিৰোধী অসমীয়া কবিতা সংকলন'। হাফিজ আহমেদৰ কবিতা 'নাগৰিক', 'জনক্ৰান্তি জনজীৱন', 'জ্যোতিপ্ৰান', 'দৈনিক অসম' আদি বাতৰি কাকতত প্ৰকাশিত হৈছে। 'বাশবাৰীৰ আফজল মিঞা', তেখেতৰ সদ্য প্ৰকাশিত কাব্য সংকলন। চৰ-চাপৰিৰ জনজীৱনৰ লগত জড়িত মানৱতাবাদী কবি কাছেমা খাতুনৰ কাব্যগ্ৰন্থ কেইখন হ'ল- 'লবেজান' (১৯৯০), 'পৃথিৱীৰ দুৱাৰ বিচাৰি' (১৯৯৪), 'তোমাৰ বাবে' (১৯৯৫) আৰু 'অনুভূতি' (১৯৯৭)। তদুপৰি মোস্তাফা আহমেদ, মুস্তাফিজুৰ ৰহমান, স্বভাৱ কবি শ্বহৰ আলি আহমেদ, জুলেখা বেগম, হাছিনা আহমেদ, সামোজ আহমেদ, দেৱান আব্দুছ ছাত্তাৰ, শ্বৰিফুল ইছলাম, আসাদুজ জামান, হেলেনা মণ্ডল, নাসিকা হুদা, আনোৱাৰ হুছেইন, আবুল আইচ, সিৰাজ তালুকদাৰ, নুৰমহম্মদ চৰকাৰ, জীয়াউৰ ৰহমান, জমিৰুদ্দিন আদিৰ নাম কবি হিচাপে

উল্লেখযোগ্য। মীৰ্জা হুমায়ুন কবীৰৰ ‘ধুমকেতু’ শ্বহিদুল ইছলামৰ ‘তোমাক লগ পোৱাৰ পৰাই’ আৰু ছালিমা আহমেদৰ ‘হৃদয়ত পাণ্ডুলিপি’ কাব্য জগতত নতুন সংযোজন।

গল্প সাহিত্যলৈ অৱদান হ’ল ইলিমউদ্দিন দেৱানৰ ‘অসম শ্বহীদ’ আৰু ‘আমেনাৰ মনোবল’, ছাকিনা খাতুনৰ ‘কেৰোণ’, ড° অহিজুদ্দিন চেখৰ ‘সূত্ৰধাৰ’, ‘নতুন পৃথিৱী’, ‘জনজীৱন’ আৰু ‘বৰ লুইতৰ ধাৰ’। আশীৰ দশকত আব্দুৰ ৰহিম মোস্তাফীৰ ‘পদুমকলি’ আৰু ‘সোনালী সপোন’, মন্দিয়াৰ ইছমাইল হুছেইনৰ ‘চৰ-চাপৰিৰ গল্প’ সম্পাদনা আৰু দুই চাৰিটা বাংলা বা ইংৰাজীৰ পৰা অনুবাদ কৰা লিখনি প্ৰকাশিত হৈছিল। ফজলুল হকৰ গল্প সংকলন ‘ভাসানী চৰৰ গদ্য’ (২০০০), তহিমুদ্দিন আহমেদৰ গল্প সংকলন ‘মধুৰ জীৱন’ (২০০০) আৰু খবিৰ আহমেদৰ গল্প সংকলন ‘আকাল’ উল্লেখযোগ্য গল্প সংগ্ৰহ। হাফিজ আহমেদৰ গল্প ‘নতুন পৃথিৱী’, ‘জনজীৱন’, ‘গণদূত’, ‘ত্ৰান্তি’ আদি কাকতত প্ৰকাশিত হৈছে। ‘পাৰ’, ‘সম্প্ৰীতিৰ এমুঠি গল্প’ আৰু ‘খিৰিকিখন মেলি দিয়া’ আদি গল্প পুথিৰ দ্বাৰা হাফিজ আহমেদ জনপ্ৰিয় হৈ উঠিছে। কাছেমা খাতুনৰ প্ৰকাশিত গল্প সংকলন হ’ল- ‘জন্ম-যন্ত্ৰনা’, ‘আশা’ ইত্যাদি। অভিবাসী সকলৰ মাজত ইমৰান হুছেইন, আব্দুল খালেক, আব্দুল কুদ্দুছ, মজিবুৰ ৰহমান, নুৰমহম্মদ চৰকাৰ আদিসকল প্ৰবীণ গল্পকাৰ।

চৰ-চাপৰিৰ লেখকৰ **উপন্যাস** সাহিত্যৰ ভিতৰত নগাৰঁৰ ছামচুল হুদাৰ ‘হেৰোৱা দিন’, ‘ৰাজদ্রোহী’, ‘কস্তুৰী এজনী নেপালী ছোৱালী’, ‘ছাকিনা খাতুনৰ ‘কালজয়ী তৃষণ’, ‘আব্দুল কুদ্দুছৰ ‘মন কৰবী’ মমতাজ আলীৰ ‘দুঃসময়ৰ মালিতা’ জমশ্বেৰ আলীৰ ‘জুয়ে পোৰা বসন্ত’ আদি প্ৰধান। চুনাৰীৰ চিৰাজুদ্দিন চিকদাৰৰ ‘নদীৰ নাম শিয়ালদহ’, বৰবালাৰ তাজউদ্দিন আহমেদৰ ‘আহত কপৌ’, আব্দুল আওৱালৰ ‘সাধনা’, চেনিমাৰীৰ আমিৰ খানৰ ‘মনৰ দলিচা’ আদি উল্লেখযোগ্য উপন্যাস। সোনতলীৰ এম্ হুমায়ুন কবীৰে অধুনা লুপ্ত ‘দূত’ আলোচনীত এখনি উপন্যাস লিখিছিল। অভয়াপুৰীৰ মীনা কুমাৰী মণ্ডলৰ ‘জীৱন কল্লোল’ এখনি নাৰীবাদী উপন্যাস। বাণ্ডীৰ পিয়াৰ আলিৰ দ্বাৰা ৰচিত ‘আঘাত’ অন্য এখনি উল্লেখনীয় উপন্যাস। চাপৰৰ আব্দুছ চামাদৰ উপন্যাস ‘বৈ

যায় চম্পাৱতী’ য়ে মুনীন বৰকটকী বাঁটা লাভ কৰিছে। কবি, প্ৰবন্ধকাৰ ইছমাইল হুছেইনৰ ‘চাপৰিৰ সূৰ্য্য’ নামৰ এখন উপন্যাস প্ৰকাশিত হৈছে।

জীৱনী সাহিত্যৰ দিশতো চৰ-চাপৰিৰ লিখকৰ অৱদান মনকৰিবলগীয়া। এই ক্ষেত্ৰত পোনতেই ক’ব লাগিব উজীৰৰ চৰৰ (বৰ্তমানৰ শিৱসাগৰৰ বাসিন্দা) এম্ আব্দুল মজিদ খানৰ কথা। তেওঁ ৰচিত জীৱনীৰ সংখ্যা প্ৰায় একুৰিমান। এই গ্ৰন্থবোৰে শিশু সাহিত্যৰ ভঁড়ালো চহকী কৰিছে। ‘নবেল বাঁটা বিজয়ী মনিষী’, ‘বিপ্লৱী বিষ্ণু প্ৰসাদ ৰাভা’, ‘টাইটানিক’ আদি খানৰ উল্লেখযোগ্য শিশু সাহিত্য। চৰ-চাপৰিৰ সাহিত্য চৰ্চাৰ এসময়ৰ পুৰোধা ব্যক্তি এম ইলিম উদ্দিন দেৱানে ৰচনা কৰিছে ‘মানৱ মুকুট হজৰত মহম্মদ (ছঃ)’, ‘মহাকাবি ইকবাল’, ‘কাজী নজৰুল ইছলাম’, মৌলানা আবুল কালাম আজাদ’ আদি জীৱনী গ্ৰন্থ। জীৱনী সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত আব্দুৰ ৰহিম মুস্তাফীৰ অৱদানো উল্লেখনীয়। ‘প্ৰেমৰ ৰচুল (ছঃ)’ তেখেতৰ সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ জীৱনী গ্ৰন্থ। নবীৰ হুছেইনৰ জীৱনী গ্ৰন্থ ‘জননেতা আতাউৰ ৰহমান’, ‘লৌহ মানৱ ছাদাম হুছেইন’ আদি উল্লেখযোগ্য। ইছমাইল হুছেইনৰ ‘জীৱন পথিক ৰাছল সংকৃত্যায়ন’ অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যলৈ এক বিশেষ অৱদান। ড° ছান্দ মহম্মদ চাহাবৰ ‘নবী (ছঃ) আৰু কেইজনমান বিশিষ্ট চাহাবৰ জীৱন কাহিনী’ এই ক্ষেত্ৰত লেখত লবলগীয়া। ছাকিনা খাতুনৰ ‘পাঞ্জাবৰ সাধু’ অন্য এক অনুদিত সংযোজন।

অনুবাদ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো চৰ-চাপৰি বাসীয়ে অৱদান আগবঢ়াইছে। এই ক্ষেত্ৰতো আব্দুল মজিদ খানৰ উল্লেখযোগ্য অনুবাদ গ্ৰন্থ হ’ল ‘সাহিত্য সত্ৰাট মুস্লী প্ৰেমচান্দৰ নিৰ্বাচিত গল্প সংকলন’ (১৯৯৪), আৰু ফৰাচী লিখক জুলে ভাৰ্নৰ বিজ্ঞান ভিত্তিক উপন্যাস ‘পৃথিৱীৰ কেন্দ্ৰলৈ অভিযান’ (১৯৮৮)। মন্দিয়াৰ হাফিজ আহমেদেও ‘সম্পীতিৰ এমুঠি গল্প’ নামৰ অনুদিত গল্প সংকলন এটি প্ৰকাশ কৰিছে। এই বহুমূলীয়া সংকলনটি উৰ্দু গল্পকাৰ ছাদাত হাচান মাণ্টো, কৃষ্ণ চন্দৰ আৰু মোজাম্মেল ছিদ্দিক, বাংলা গল্পকাৰ সমৰেস বসু আৰু সুপ্ৰিয়া মুখাৰ্জী, মালয়লাম গল্পকাৰ মনসুৰ ৰাজন বাবু, উগাণ্ডাৰ গল্পকাৰ ভায়োলেট কোকুণ্ডা, আফ্ৰিকান সাহিত্যিক লিংগ হিউজ, হাঙ্গাৰীৰ গল্পকাৰ টিবোৰ ডেৰি আদিৰ গল্পেৰে সমৃদ্ধ অনুবাদ সংকলনটি প্ৰকাশ কৰা হৈছিল।

বাংলাদেশৰ কবি শামসুৰ ৰহমান, পশ্চিম বঙ্গৰ কাজী নজৰুল ইছলাম আৰু সুভাষ মুখোপাধ্যায়, চিলিৰ কবি পাবলো নেৰুদা আৰু বাট্ৰোল্ড ব্ৰেখট আদিৰ অনেক লিখা ইছমাইল হুছেইনে অনুবাদ কৰিছে। ফাইজুল হকেও দেশী বিদেশী গল্প অনুবাদ কৰিছে। সাংবাদিক আব্দুল খালেকে খলিল জিব্রান, আলেকজেণ্ডাৰ কাৰপেনকোকে আদি কৰি কেইজনমান দেশী বিদেশী কবিৰ কবিতা, পাঁচটামান গল্প বাংলা আৰু ইংৰাজীৰ পৰা অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক আব্দুল মান্নানেও প্ৰায় এক ডজন মান সাম্প্ৰদায়িকতা বিৰোধী মৌলিক প্ৰবন্ধ অনুবাদ কৰিছে। সামেজ আহমেদ, পালহাজীৰ ৰুমেনা বেগমেও কেইটামান প্ৰবন্ধ অনুবাদ কৰিছে।

চৰ-চাপৰিৰ কেবাগৰাকী লিখকে ধৰ্মীয় গ্ৰন্থও ৰচনা কৰিছে। হাউলিৰ আব্দুল কাদিৰ দেৱানৰ ‘চল্লিশ হাদিছ’, ‘মুছলিম পৰিচয়’, দেৱান আব্দুল হামিদৰ ‘হজতত্ব’ আৰু ‘হাদিছৰ ইতিবৃত্ত’, আব্দুৰ ৰহিম মুস্তাফীৰ ‘জীৱন পথৰ জেউতি’, ধুবুৰীৰ হবিবুৰ ৰহমানৰ ‘ইছলাম আৰু কমিউনিজম’, ‘ইছলাম কি’ আদি গ্ৰন্থবোৰ মূলতঃ ধৰ্মমূলক। নগাৱঁৰ মৌলবী মইনুল হকেও ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ অনুবাদ কৰিছে। তেওঁৰ ‘তবলীগী নেছাব’ এখন বৃহৎ অনুবাদ গ্ৰন্থ।

নাট্য সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত অভিবাসী মুছলমানসকল বিশেষ আগবঢ়া নহয়। মহৰম উপলক্ষে কিছুমান সমাজত ‘শহীদে কাৰবালা’ নাট্যানুষ্ঠান অনুষ্ঠিত হৈছিল। মন্দিয়াৰ ইছমাইল হুছেইনে কেইবাখনো নাটক ৰচনা কৰিছিল। টলষ্টয়ৰ ‘The Imp and the Peasant's Bread’ ৰ নাট্যৰূপো এইজনা লিখকে প্ৰদান কৰিছিল। খবিৰ আহমেদৰ ‘বোৰ্খা’ এখন একাংকিকা নাট। হাফিজ আহমেদে অষ্টম মান শ্ৰেণীতে ৰচনা কৰা একাংকিকা নাট ‘সুখৰ সংসাৰ’ ১৯৭৫ চনত ‘জনশিক্ষা’ আলোচনীত প্ৰকাশিত হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ হৰি শংকৰ পাৰছাইৰ ‘বোলাৰামৰ আত্মা’ নামৰ হিন্দী গল্পৰ অসমীয়া নাট্যৰূপো দিছে। এইগৰাকী লেখকে ‘যৌতুক’ নামৰ এখন একাংকিকা নাট আৰু ‘কাউৰীয়ে ধান খালে’ নামৰ এখন বাটৰ নাট ৰচনা কৰিছে। কলগছিয়াৰ কায়ম তালুকদাৰৰ ‘সিহঁতৰ আৰ্তনাদ’, ‘স্বাধীনতা’ আদি একাংকিকা নাট। মহতীন আল খানে ‘মোৰ ভাৰতী মোৰ মা’, ‘ভূত আছে’, ‘ভূত নাই’, ‘পঞ্চ আত্মাৰ খেলিমেলি’ আদি

একাংকিকা, 'বিশ্ববৃক্ষ' নামৰ এখন পূৰ্ণাঙ্গ সামাজিক নাট আৰু 'ছেৰচাহ' নামৰ এখন ঐতিহাসিক নাটক ৰচনা কৰিছে। ছায়েদ আলীয়ে '৮৩ ৰ বেদনা' নিমিলা অংক' 'মুক্তিপথ', 'শপথ' আদি একাংকিকা নাট ৰচনা কৰিছে। শ্বাৰফান আলিৰ সমাজ সচেতনতামূলক একাংকিকা নাটসমূহ হ'ল- 'বিস্ফাৰালা', 'পৰিত্ৰ মে দিৱস' আৰু 'সম্ভাসবাদী'। সেইদৰে মিজানুৰ বহমানে ৰচনা কৰিছে- 'বিদ্রোহী নাৰী' নামৰ এখন একাংকিকা।

চিন্তামূলক প্ৰবন্ধ আৰু আলোচনা আৰু সমালোচনা সাহিত্যৰ দিশতো চৰ-চাপৰিবাসী লিখকসকলে কিছু বৰঙনি আগবঢ়াবলৈ লৈছে। ১৯৬৫ চনত এম্ ইলিমউদ্দিন দেৱানৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত 'আজান' আলোচনীত আতাউৰ বহমান, ছাকিনা খাতুন, দেৱান আব্দুল হামিদ, ছামচুল হুদা, দেৱান আব্দুল কাদিৰ, ৰিয়াজুদ্দিন আহমেদ, নবীৰ হুছেইন, আব্দুল কুদ্দুছ, ইছমাইল হুছেইন, আহম্মদ হুছেইন খানকে ধৰি বহুতে প্ৰবন্ধকাৰ হিচাবে আত্ম প্ৰকাশ কৰে। আতাউৰ বহমানে 'আজানৰ' পাতত 'ন-অসমীয়া', 'অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ সমস্যা' আদি প্ৰবন্ধ লিখাৰ উপৰিও চৰ-চাপৰিৰ ফঁকৰায়োজনা, সাঁথৰ আদি সংগ্ৰহ কৰিছিল। তেওঁৰ একমাত্ৰ প্ৰকাশিত পুথিখন হ'ল- 'ভাৰত ভ্ৰমিলো'। তেওঁ 'তাগিদাত লিখিলোঁ' আৰু 'মোৰ দৃষ্টিত অসম আন্দোলন' নামৰ দুখন পৰ্যালোচনামূলক পুস্তিকাও ৰচনা কৰিছিল। 'স্বভাৱ কবিতা' আৰু 'ৰহিম ৰূপবানুৰ সাধু' তেওঁৰ সম্পাদিত গ্ৰন্থ। 'আজান'ৰ সম্পাদক এম ইলিম উদ্দিন দেৱানে বিভিন্ন বিষয়বস্তু লৈ অলেখ প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছে। দেৱানৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থসমূহৰ ভিতৰত 'ইতিহাসৰ বা-মাৰলিত সশ্ৰীট দুহিতা জাহানাৰা', স্বাধীনতা সংগ্ৰামত বৰপেটা মহকুমাৰ সংখ্যালঘু মুছলমানৰ অৱদান', 'পদ্মপুৰাণৰ হাছান-হোছেইনৰ কাহিনী', 'মতিভ্ৰষ্ট নবাব ছিৰাজ নে বিকাৰগ্ৰন্থ ইংৰাজ', 'বিদ্রোহী কবি কাজী নজৰুল ইছলাম', 'চৰ-চাপৰিৰ জীৱনধাৰা' আদি প্ৰধান।

আন এজন চিন্তাবিদ হাফিজ আহমেদৰ প্ৰকাশিত পুথিসমূহ হ'ল- 'গান্ধীবাদ আৰু অসমীয়া উপন্যাস', 'বিতৰ্কৰ বা-মাৰলিত অসমৰ বিদেশী সমস্যা', 'ছাচাৰ কমিটিৰ প্ৰতিবেদন : প্ৰতিশ্ৰুতি আৰু বাস্তৱ', 'বীৰ মুজাহিদ মৌলানা আব্দুল হ'ক' 'সম্ভাস আৰু সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ আৰু সাম্ৰাজ্যবাদ'।

আলোচনা সাহিত্যৰ লগত জড়িত হৈ থকা চৰ-চাপৰিৰ আন আন লেখক লেখিকাসমূহ হ'ল- ডাঃ ৰেজাউল কৰিম, ইছমাইল হোছেইন (মন্দিয়া), আব্দুল মান্নান (লক্ষা), মুস্তাফিজুৰ ৰহমান, খবিৰ আহমেদ (বাঘবৰ), মৌলানা আব্দুল হামিদ, ডাঃ ছাইদুল ইছলাম, ড° অহিঞ্জুদ্দিন শ্বেখ (মানকাচৰ), আনোৱাৰ হুছেইন, শ্বহিদুল ইছলাম, চান্দ মহম্মদ, মোখলেছুৰ ৰহমান (নগাওঁ), আব্দুল খালেক (বৰটাৰী), মোনাৰুফ মোল্লা, মিজানুৰ ৰহমান, আব্দুল হ'ক, জিয়াউৰ ৰহমান, আজাদ ওচমানি, ছাহাবুদ্দিন আহমেদ, সামেজউদ্দিন আহমেদ, আনোৱাৰ ৰহমান আদি।

আব্দুৰ ৰেজ্জাকৰ ভালেমান মূল্যবান প্ৰবন্ধ 'নীলাচল', 'জনপ্ৰগতি' আদি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে। অধ্যাপক আব্দুল মান্নানে যোৱা চাৰি দশক জুৰি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত বহু তত্ত্বগধুৰ প্ৰবন্ধ লিখিছে। বামপন্থী চিন্তাবিদ হিচাবে সুপৰিচিত মান্নানৰ সম্পাদিত এখন গ্ৰন্থ হ'ল- 'সাম্প্ৰদায়িকতা আৰু সমাজ'। নিৰ্ভীক লেখনীৰ বাবে অধ্যাপক মান্নান সকলোৰে মাজত খ্যাত। খবিৰ আহমেদে 'সূত্ৰধাৰ', 'অধিকাৰ'কে ধৰি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছিল। তেওঁৰ প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ সংকলন হ'ল- 'লুইতত এডোঙা তেজ'। আব্দুলখালেক ৰাজনৈতিক বিশ্লেষক তথা প্ৰবন্ধকাৰ হিচাবে পৰিচিত। বিভিন্ন কাকত আলোচনীত তেওঁৰ শতাধিক প্ৰবন্ধ সিঁচৰতি হৈ আছে। মন্দিয়াৰ ইছমাইল হোছেইনে 'আজান'ৰ দিনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰবন্ধ পাতি লিখি আছে। তেওঁৰ দ্বাৰা সম্পাদিত প্ৰবন্ধ সংকলন 'চৰ-চাপৰিৰ জীৱনচৰ্চা' চৰ-চাপৰিবাসীৰ জনজীৱনৰ বিষয়ে এক অতুলনীয় দলিলৰূপে পৰিগণিত হৈছে। 'প্ৰান্তিক' আৰু 'অসমবাণী'ৰ নিয়মীয়া লেখক ডাঃ ৰেজাউল কৰিম এজন অতি চিন্তাশীল লেখক। তেওঁৰ সংকলন এখন হ'ল 'চৰ-চাপৰিৰ সমাজ আৰু অসমৰ মুছলমান'। ড° কৰিমৰ ইছলাম ধৰ্মৰ ইতিহাস আৰু দৰ্শনৰ ওপৰত লেখা ভালেমান প্ৰবন্ধই অসমীয়া সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াইছে। কলগাছিয়াৰ মৌলানা আব্দুল হামিদৰ প্ৰবন্ধ 'আমাৰ অসম'কে ধৰি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে। আনোৱাৰ হুছেইনৰ প্ৰবন্ধ 'জনজাগৰণ', 'জনজীৱন', 'সূত্ৰধাৰ' আদি কাকত আলোচনীত

প্ৰকাশিত হৈছে। কৰেৰ তলৰ মজিবুৰ বহমানৰ প্ৰবন্ধ ‘জনজীৱন’, ‘শ্ৰীময়ী’, ‘অধিকাৰ’, ‘বালিচন্দা’ আদিত প্ৰকাশ পাইছে।

কয়াকুছিৰ ইছমাইল হুছেইন এজন প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰবন্ধকাৰ। তেওঁৰ প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ সংকলনৰ ভিতৰত ‘হিন্দু মুছলমান প্ৰশ্ন : সময় আৰু সংঘাত’, ‘ছফদৰ হাছমী আৰু বাটৰ নাট’, ‘সাহিত্যত সাম্প্ৰদায়িকতা আৰু ববীন্দ্রনাথ’, অন্যতম। তেওঁৰে প্ৰবন্ধ সংকলন ‘অভিবাসী অসমীয়া মুছলমানৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি’য়ে পাঠকৰ সমাদৰ লাভ কৰিছে। মানকাচৰ কলেজৰ অধ্যাপক ড° আহিঞ্জুদ্দিন শ্বেখৰ চিন্তাগধুৰ প্ৰবন্ধ পাতি ‘জনজীৱন’, ‘জনত্ৰান্তি’, ‘নতুন পৃথিৱী’কে ধৰি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে। হাফিজ আহমেদে ‘জনত্ৰান্তি’ ‘নীলাচল’, ‘অধিকাৰ’, ‘জনজাগৰণ’, ‘আজি’, ‘অগ্ৰদূত’, ‘অসমবাণী’, ‘দৈনিক অসম’ আদি কাকতত অনেক চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ লিখিছে। ১৯৯৪ চনত সূত্ৰধাৰাৰ কেইবাটাও সংখ্যাতে প্ৰকাশিত ‘অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত চৰবাসী কৃষকৰ চিত্ৰ’ আৰু ‘স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাসত হিন্দু-মুছলমানৰ সম্প্ৰীতি’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধ লানি আহমেদৰ গভীৰ অধ্যয়নৰ ফচল।

মোবাবৰ হুছেইনে ‘বহিৰাগত সমস্যা আৰু অসম আন্দোলন’ নামৰ সৰু গ্ৰন্থ এখন ৰচনা কৰিছিল। ছফিয়ৰ বহমানে ‘শিক্ষা, সংঘাত আৰু মিশ্ৰণ সমাজ’ নামৰ প্ৰবন্ধ সংকলন এটি প্ৰকাশ কৰিছে। তদুপৰি এছাহাক আলি দেৱান, তাজউদ্দিন আহমেদ, কাছেমা খাতুন, আব্দুৰ বহমান শিকদাৰ, হৰুনাৰ ৰছিদ, চুলতান আহমেদ, মজিবুৰ বহমান, আৰশাদ আহমেদ, নাছিৰ উদ্দিন আহমেদ আদিয়েও অসমীয়াত মূল্যবান প্ৰবন্ধ পাতি লেখি আহিছে। মন্দিয়াৰ আনোৱাৰ হুছেইন, সামেজ আহমেদ (কপোহা), ছোহৰাব আহমেদ আৰু মোশ্বাৰফ হুছেইন চৌধুৰী, জীয়াউৰ বহমান, মনিৰ আলি, নুৰ মহম্মদ সৰকাৰ, মৌলানা কলিম উদ্দিন, শ্বাহ নৰাজ লক্ষৰ, শিৰাজ তালুকদাৰ, মৌলানা মনচুৰ হ’ক, বদ্ৰুল ইছলাম, দিলাল আহমেদ, গিয়াছ উদ্দিন, ফইজুল হক, মৌলানা কাফিল উদ্দিন কাছিমী, ছাজ্জাদুৰ বহমান, আব্দুল কুদ্দুছ খান, শ্বাৰফান আলি, নুৰুল আমিন, আব্দুল কৰিম ভূঞা, ডাঃ নজিৰুল ইছলাম, বাহাৰুল ইছলাম আদিয়েও বিভিন্ন কাকত আলোচনীত নানা বিষয়বস্তু লৈ প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছে।

চৰ-চাপৰিৰ মহিলা প্ৰৱন্ধকাৰ সকলৰ ভিতৰত ছাকিনা খাতুন (বৰপেটা) আৰু কাছেমা খাতুনৰ নাম পোনতেই লব লাগিব। মাৰ্চিয়া খণ্ডকাৰ, দিলোৱাৰা খণ্ডকাৰ, ফিৰোজা বেগম, কুলচুম বেগম, ছবেৰা বেগম, ৰাছিদা আহমেদ আদিয়েও প্ৰৱন্ধ পাতি লেখি আহিছে।

চৰ-চাপৰিবাসীৰ **সংবাদ সেৱাৰ** কথা ক'বলৈ গ'লেই আমাৰ মনলৈ আহে 'আজান' আলোচনীৰ কথা। চেনীমাৰীৰ এম ইলিম উদ্দিন দেৱানে কেৱল 'আজান' প্ৰকাশ কৰাৰ স্বার্থতেই নিজৰ মাটি ভেটি বিক্ৰী কৰি বৰপেটাত বসবাস কৰিবলৈ লয়। ১৯৬৫ চনত তেওঁৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত 'আজানে' চৰ-চাপৰিবাসীৰ মাজত এক নৱচেতনাৰ জন্ম দিয়ে। 'আজান' এ জন্ম দিয়া বহু সাংবাদিকে পৰৱৰ্তী কালছোৱাত অসমৰ বিভিন্ন কাকত আলোচনীত জড়িত হৈ নিজৰ সাংবাদিক জীৱন সমৃদ্ধ কৰিছে।

১৯৮০ চনত ছোভিয়েট ৰুছিয়াৰ পুস্কিন বঁটা লাভ কৰা ব্যক্তি আব্দুৰ ৰহিম মুস্তাফিৰ সম্পাদনাত 'তছলিম' আৰু 'শান্তিদূত' প্ৰকাশ পাইছিল। তদুপৰি চৰ-চাপৰিৰ লোকৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা আন আন কাকত আলোচনী আৰু সম্পাদনাবোৰ হ'ল- 'স্বপ্নালী মিছিল' (পষেকীয়া কাকত, এম আকবৰ আলি), 'ইনছানী আৱাজ' (এম আলি), 'কোৰান জ্যোতি' (মৌলানা জালীল ৰাগিবী), 'জাগৰণ' (হাইদৰ কামাল), 'চাপৰি চেতনা' (আৰছাদ দেৱান), 'চৰ কুসুম', 'চৰ দৰ্শন', (নবীৰ হুছেইন), 'আৱৰাশি' (জমশ্বেৰ আলি)।

ইছমাইল হুছেইন (মন্দিয়া), অধ্যাপক আব্দুল মান্নান, মৌলানা আব্দুল জলিল ৰাগিবী, আব্দুৰ ৰহমান, আনোৱাৰ হুছেইন (জয়পুৰ), আব্দুল খালেক, হাফিজ আহমেদ, খব্বিৰ আহমেদ, ছাহ জাহান তালুকদাৰ আদিও সাংবাদিকতাৰ সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত। অধ্যাপক আব্দুল মান্নানে 'সাপ্তাহিক জনজীৱন' সম্পাদনা কৰিছিল। এতিয়া তেওঁ 'আয়না' নামৰ এখন মাহেকীয়া আলোচনী সম্পাদনা কৰে। মন্দিয়াৰ ইছমাইল হুছেইনে 'আজান'ৰ দিনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সংবাদধৰ্মী লিখা অব্যাহত ৰাখিছে।

মৌলানা আব্দুল জলীল ৰাগিবীয়ে 'জনজাগৰণ' নামৰ সাপ্তাহিক কাকত এখন সম্পাদনা কৰাৰ উপৰিও 'জমিয়ত' কাকতৰ সম্পাদক হিচাপেও দীৰ্ঘদিন কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি আহিছে।

আব্দুৰ বহিম মুস্তাফিয়ে আশীৰ দশকৰ আৰম্ভণীতে গোৱালপাৰাৰ পৰা প্ৰকাশিত 'তছলিম', 'নিয়ামত' আৰু 'শান্তিদূত' নামৰ আলোচনী তিনিখন সম্পাদনা কৰিছিল। 'সাপ্তাহিক জনজাগৰণ', 'জমিয়ত' আদি কাকতত তেওঁ দীৰ্ঘদিন ধৰি জড়িত। সাংবাদিকতাৰ জগতত 'নীলাচল', 'জনব্ৰহ্মাণ্ড' আৰু 'জনজীৱন'ৰ জৰিয়তে প্ৰৱেশ কৰে মন্দিয়া (কপোহা)ৰ হাফিজ আহমেদে। তেওঁ প্ৰথমে ৰিপ'ৰ্টাৰ হিচাবেও কাম কৰিছিল। ১৯৯৪ চনত তেওঁৰ সম্পাদনাৰে 'অধিকাৰ' নামৰ পষেকীয়া কাকত এখন বৰপেটাৰ পৰা প্ৰকাশিত হৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত ১৯৯৫ চনত একেখন কাকত 'গণ অধিকাৰ' নামেৰে প্ৰকাশ পাবলৈ লয়। খবিৰ আহমেদ আৰু আনোৱাৰ হুছেইনে পৰ্যায়ক্রমে বহুদিন কাকতখনৰ মুখ্য সম্পাদকৰ দায়িত্ব পালন কৰিছিল। বৰ্তমান ছাহজাহান তালুকদাৰ কাকতখনৰ সম্পাদনাৰ দায়িত্বত আছে। সম্ভৱতঃ চৰকাৰী শাসন যন্ত্ৰৰ ৰোষৰ বলি হৈ জেললৈ যাবলগীয়া হোৱা চৰ-চাপৰিৰ সাংবাদিকৰ ভিতৰত হাফিজ আহমেদেই প্ৰথমজন সাংবাদিক। 'দৈনিক অসম' কাকতৰ সাংবাদিক আহমেদে জালুকবাৰীৰ পৰা প্ৰকাশিত 'জ্যোতিষ্মান' নামৰ কবিতা আলোচনী এখনো দীৰ্ঘদিন সম্পাদনা কৰি আছে। কয়াকুছিৰ ইছমাইল হুছেইনে আশীৰ দশকৰ পৰা বিভিন্ন কাকত আলোচনীত সংবাদধৰ্মী নিৰন্ধ লিখি আহিছে।

ডাঃ ৰেজাউল কৰিমেও 'আল-আমীন' (১৯৯৩) আৰু 'প্ৰভাতী সুৰুজ' নামৰ দুখন আলোচনী সম্পাদনা কৰিছিল। 'দৈনিক অগ্ৰদূত' ৰ উপ সম্পাদক আব্দুৰ বহমানৰ অনেক লিখনি 'মুজাহিদ', 'গণ অধিকাৰ', 'দৈনিক অগ্ৰদূত' আদি বিভিন্ন কাকত আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে। তাজউদ্দিন আহমেদে 'কলম', 'মীয়ান', 'মুজাহিদ', 'নতুন গতি' আদিত নিয়মিতভাৱে সংবাদ সেৱা কৰি আছে। আনোৱাৰ হুছেইনে 'জনজীৱন', 'অধিকাৰ', 'জনজাগৰণ' সূত্ৰধাৰ' আদি কাকত আলোচনীত লিখা মেলা কৰি আহিছে। তেওঁ 'জনজাগৰণ'ৰ ষ্টাফ ৰিপ'ৰ্টাৰ আৰু 'সূত্ৰধাৰ'ৰ সহকাৰী সম্পাদকৰূপেও কাম কৰিছিল।

বৰ্তমান ৰাজনীতিক ৰূপে পৰিচিত আব্দুল খালেক সংবাদ জগতৰ এক পৰিচিত নাম। ৰাজনীতিলৈ অহাৰ পূৰ্বে 'আমাৰ অসম' কাকতৰ ষ্টাফ ৰিপ'ৰ্টাৰ হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা খালেকে (১৯৯১) চনত বঙাইগাঁৱৰ পৰা 'সোমবাৰ'

নামৰ সাপ্তাহিক কাকত এখন সম্পাদনা কৰি উলিয়াইছিল। তেওঁ কিছুদিন দ্বিভাষিক সাপ্তাহিক কাকত 'সৰ্বলোক'ৰ কাৰ্যবাহী সম্পাদক ৰূপেও কাম কৰিছিল।

প্ৰাক্তন মন্ত্ৰী আফজালুৰ ৰহমানৰ উদ্যোগত ১৯৮০-৮১ চনত প্ৰকাশিত হৈছিল অসমীয়া দৈনিক 'প্ৰতিদিন'। কাকত খনত প্ৰাক্তন মন্ত্ৰী আনোৱাৰ হুছেইনে জ্যেষ্ঠ উপ-সম্পাদক হিচাপে কাম কৰিছিল। আলোপতিৰ সাংবাদিক শ্বাহ নাৰাজ বাহাতুল্লাই 'সীমান্ত বাৰ্তা' নামৰ সাপ্তাহিক এখন সম্পাদনা কৰি প্ৰকাশ কৰিছিল।

মন্দিয়া (কপোহা)ৰ শ্বহিদুল ইছলামে পাণ্ডুৰ পৰা প্ৰকাশিত ক্ষুদ্ৰ আলোচনী 'পৰজা'ৰ সম্পাদকৰূপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি আছে। মন্দিয়াৰ পৰা এসময়ত 'ভেলেঙী' নামৰ কবিতা আলোচনী এখনো প্ৰকাশ কৰিছিল। কলগাছিয়াৰ দেৱান আৰছাদ আহমেদে 'চাপৰি চেতনা' নামৰ আলোচনী এখন কিছুদিন সম্পাদনা কৰিছিল। কলগাছিয়াৰ বলাই পথাৰৰ এম আকবৰ হুছেইনে 'স্বপ্নালী মিছিল' নামৰ পষেকীয়া কাকত এখন সম্পাদনা কৰাৰ উপৰিও 'মুক্তি নিৰ্যাস' নামৰ কবিতা আলোচনী এখনো প্ৰকাশ কৰিছিল। 'প্ৰভাতী আৰাজ', 'ৰক্তকৰবী' আদি আলোচনীৰো সম্পাদক আছিল আকবৰ হুছেইন।

'নতুন সাহিত্য পৰিষদ'ৰ চৰ-চাপৰিত থকা শাখাবোৰেও বিভিন্ন আলোচনী প্ৰকাশ কৰি আহিছে। এইবোৰৰ ভিতৰত 'বৰলুইতৰ ধাৰ' (মানকাচৰ), 'উত্তৰণ' (কয়াকুছি), 'ত্ৰান্তি' (মন্দিয়া), 'ৰক্তকৰবী' (কলগাছিয়া), 'অগ্নি' (পালহাজী), 'বিকল্প' (লক্ষীপুৰ), 'উদয়ন' (ধৰ্মশালা, ধুবুৰী), 'খোজ' (হাতীগাওঁ) আদি উল্লেখযোগ্য। অসম সাহিত্য সভাৰ চেনিমাৰী শাখাৰ মুখপাত্ৰ নাজিম উদ্দিন দেৱানৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'চেৰাগ আৰু চাপৰি'ৰ কথাও এইখিনিতে উল্লেখনীয়।

গ্ৰাম্য সাংবাদিকতাৰ কথা ক'বলৈ গ'লে গোৱালপাৰা জিলাৰ লক্ষীপুৰৰ মহম্মদ ছাদুলা আৰু কলগাছিয়াৰ মৌলবী আব্দুল হামিদৰ কথা প্ৰথমে উল্লেখ কৰিব লাগিব। গোৱালপাৰা জিলাৰ চৰ-চাপৰিবাসীৰ মাজৰ পৰা সংবাদ

সেৱাত জড়িত হৈ থকাসকলৰ ভিতৰত ইছমাইল হুছেইন, কেৰামত আলি শ্বেখ, আনোৱাৰ হুছেইন, আনিছুৰ বহমান, আবু তালেব, আব্দুৰ ৰউফ, শ্বৰিফুল ইছলাম আৰু পাছান আলি অন্যতম। সেইদৰে নগাওঁ জিলাৰ আমিনুৰ বহমান, মুখলেছুৰ বহমান, নুৰ মহম্মদ সৰকাৰ, ৰফিকুল ইছলাম, বাশ্বাৰ উল্লাহ মুজদাদী আদিৰ নাম পোনতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। ধুবুৰী জিলাৰ ছাগলীয়াৰ নুৰুল হকে বিভিন্ন কাকতৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে কাম কৰাৰ উপৰিও এবছৰ কাল 'The North East Times'ত সহকাৰী সম্পাদকৰূপেও কাম কৰিছিল। ধুবুৰীৰ এফ এম আশীকুৰ বহমানেও উন্নত মানৰ সংবাদ প্ৰেৰণৰ দ্বাৰা অসমৰ সংবাদ জগতত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। বৰপেটা জিলাৰ মজিবুৰ বহমানে 'জনজীৱন', 'অধিকাৰ', 'নাগৰিক'ত সংবাদ সেৱা আগবঢ়াইছে। বৰপেটা জিলাৰে মন্দিয়া অঞ্চলৰ চোহৰাব আহমেদ, মোশ্বাৰফ হুছেইন চৌধুৰী, নুৰ মহম্মদ, সামেজ আহমেদ, ৰফিকুল ইছলাম, বহৰিৰ ফৰহাদ ভূঞা আদিও সাংবাদিকৰূপে পৰিচিত লাভ কৰিছে। একে জিলাৰে কলগাছিয়া অঞ্চলৰ বাহৰুল ইছলাম, শ্বহিদুল ইছলাম, মাজেদুৰ বহমান, আব্দুল মজিদকে আদি কৰি নবীন-প্ৰবীন সাংবাদিকে সাংবাদিকতা কৰি আহিছে। তদুপৰি, হাউলীৰ মেছেৰ আলি, বৰপেটাৰোডৰ মহম্মদ শিকদাৰ, বখ্শী হজৰত আলি আহমেদ, মইনবৰীৰ নুৰুল আমিন, খালি গাঁৱৰ আবুল কালাম আজাদ আৰু আবুবক্কৰ চিদ্দিক, নগৰবেৰাৰ আনোৱাৰ হুছেইন আৰু আলোপতিৰ হাফিজুৰ বহমানে অসমৰ সংবাদ জগতত সৰল পদক্ষেপ পেলাবলৈ সক্ষম হৈছে। ০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১) ইছমাইল হুছেইন : চৰ-চাপৰিৰ জীৱন চৰ্চা, নতুন সাহিত্য পৰিষদ, ২০০০
- ২) শ্বহিদুল ইছলাম : চৰ-চাপৰিৰ জন জীৱনঃ সংঘাত আৰু সৌৰভ, পৃথিৱী প্ৰকাশন, গুৱাহাটী ২০১০
- ৩) ৰেজাউল কৰিম (সম্পা) : কাইশা, স্মৃতিগ্ৰন্থ, অসম সাহিত্য সভাৰ কলগাছিয়া বিশেষ বাৰ্ষিক অধিবেশন ২০০২
- ৪) ইছমাইল হুছেইন : অসমৰ জাতীয় জীৱন আৰু অভিবাসী মুছলমান, অনামিকা গ্ৰন্থালয়, নলবাৰী, ১৯৯৭
- ৫) ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা : পশ্চিম অসমৰ চৰ-চাপৰিৰ লোক-সংস্কৃতি, অসম সাহিত্য সভা, ২০১১
- ৬) ৰেজাউল কৰিম : চৰ-চাপৰিৰ সমাজ আৰু অসমৰ মুছলমান, লোকায়ত প্ৰকাশন, গুৱাহাটী-৬, ২০০০

সপ্তম অধ্যায়

বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমানসকলৰ গীত-মাত,
সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

সপ্তম অধ্যায়

বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমানসকলৰ গীত-মাত, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি

অসমৰ মুছলমান সকলৰ অৱদান সম্পৰ্কে কৰা আলোচনাত বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমান সকলৰ ভূমিকাও অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ তেওঁলোকৰ অৱদান অৱশ্যে বাংলা ভাষাত। ‘শান্তিৰ দ্বীপ’ হিচাপে খ্যাত বৰাক উপত্যকাৰ চট্টগ্রাম অঞ্চলৰ লগত অষ্টম নৱম শতিকাতে আৰবৰ বনিক সকলৰ আদান প্ৰদান ঘটে। তথাপি চতুৰ্দশ শতিকাৰ মাজভাগত সুৰমা উপত্যকাৰ বিভিন্ন স্থানত ছুফী হজৰত শ্বাহ জালালৰ অনুগামী সকলৰ একান্ত প্ৰচেষ্টাত ইছলামৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ ঘটে। বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমান সকল

আশ্ৰফ আৰু আতৰাফ বা আজলফ এই দুই ভাগত বিভক্ত। ছৈয়দ সকল আশ্ৰফ গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্ভুক্ত আৰু ধৰ্মাস্তৰিক সকল আতৰাফ সম্প্ৰদায়ৰ। আতৰাফ সকল চাৰিটা ভাগত বিভক্ত- ১) কৃষি কৰ্মত নিযুক্ত শ্বেখ মুছলমান, ২) দৰ্জি, জোলা আৰু ফকীৰসকল, ৩) কচাই, মাইমাল আৰু ৪) ধোবী, হাজাম, মুচি। গতিকে অসমৰ অইন মুছলমান সকলৰ নিচিনা বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমান সকলেও স্থানীয় কিছুমান পৰাম্পৰা আৰু ৰীতি-নীতি এৰিব পৰা নাই। বৰাক উপত্যকাত মুছলমান সকলৰ বিয়া অনুষ্ঠানত আদিৰ পৰা অন্তলৈ নাবী সকলে বিয়াগীত পৰিবেশনৰ পৰাম্পৰা চলি আছে। এই অঞ্চলৰ মুছলমান সকলৰ মাজত দুটা বস্তু অতি প্ৰিয়- পাণ

আৰু আতৰ। পাণ-তামোলৰ ব্যৱহাৰ অসমীয়া সমাজৰ যিদৰে অবিচ্ছেদ্য অংগ, ঠিক তেনেদৰে বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমানৰ মাজতো পাণ চুপাৰিৰ আদৰ অতি বেছি। বৰাক উপত্যকাৰ গ্ৰাম্য লোক সকলৰ মাজত এষাৰ কথা প্ৰচলিত আছে-

কিবা দেশে আইলামৰে ভাই

কিবা তাৰি গুণ

একই গাছে পাণ চুপাৰি

একই গাছে চুণ।

বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমান সকলৰ মাজত বিভিন্ন উৎসৱ পাৰ্বণ, গীত মাত ৰীতি-পৰম্পৰা বিদ্যমান। উৎসৱৰ ভিতৰত ধৰ্মীয় জলচা বা মিলাদ শ্বৰীফ, মহৰম, ঈদ মেহফিল আৰু ৰাজচিৰণী আদিয়েই উল্লেখযোগ্য। গীত-মাতৰ ভিতৰত জাঙ্গিয়াৰ গান, মাৰফতী গীত, বিচাৰ গান, ফকীৰি গান, গাজীৰ গীত, মুৰ্শিদ গান, পল্লী গীত উল্লেখযোগ্য। দেৱান মৌলানা আব্দুছ ছামদ চৌধুৰী ৰচিত এটি মাৰফতী গীত-

ভব নদীৰ কুলে বসি ডাকি নাম ধৰি তোৰ।

দয়াৰ নাম আঞ্জা পাৰ কৰ গহিন সাগৰ।

সৃজন কৰিলে মোৰে মৰ্জিত উপৰ।

লালন ও পালন কইলে কুদৰতে তৰ।

ভবেৰ বাজাৰে মোৰে দিলায় এৰপৰ।

উপৰে ৰাখিলে সদায় ৰহমতেৰ গুজৰ।

ভবেৰ তৰঙ্গ দেখি কামপি খৰখৰ।

কৃপাগুনে দয়াৰ নামে ৰাখিয় নজৰ।

ডেহৰ সঞ্চাৰ আৰু তুফানেৰ ডৰ।

তৰাইয়া লইও মাবুদ আকুল সাগৰ।

নবীজিৰ খাতিৰে আশা লইতে খবৰ।

ভৰষা ৰাখিয়ছি তৰ ৰহমতেৰ উপৰ।

বিয়াৰ কইনা সজোৱাৰ আগে আগে বৰাকৰ পাঠাৰকান্দি
অঞ্চলত মুছলমান মহিলা সকলে গায়-

কন্যাৰ আন্মা কই গো দান কৰ আমৰাৰে
পৰীৰ লাখান সাজাইয়া দিমু তোমাৰ দিলাৰাৰে
কন্যাৰ দাদী কইগো পান দেও আমৰাৰে
তোমাৰ নাতিন সাজাইয়া দিমু দেখবায় নয়ন ভৰে।
পূৰ্ণিমাৰই চাঁদ যেমন ঝলমল ঝলমল কৰে।
কন্যাৰ বাবি কইগো মিষ্টি দেও আমৰাৰে
তোমাৰ ননদ সাজাই দিমু নিৰালা মন্দিৰে।

গীত-মাতৰ উপৰিও চিত্ৰশিল্প আৰু সাহিত্য-সংস্কৃতিলৈ বৰাক
উপত্যকাৰ মুছলমান সকলে যথেষ্ট বৰঙণি আগবঢ়াই আহিছে। তলত বৰাক
উপত্যকাৰ উল্লেখযোগ্য মুছলমান কবি, প্ৰবন্ধকাৰ, সাংবাদিক আৰু
গীতিকাৰ, চিত্ৰশিল্পী আৰু উপন্যাসিক আদিৰ নাম উল্লেখ কৰা হ'ল-

বৰাক উপত্যকাৰ উল্লেখযোগ্য কবি সকল হ'ল- আবুল হোচেন
মজুমদাৰ, আবজল মহম্মদ, আব্দুল মান্নান, আব্দুল ৰহিম, আব্দুল কাদিৰ
চৌধুৰী, আবু আশ্ৰাফ চৌধুৰী, ইমাদ উদ্দিন বুলবুল, ইছলামুদ্দিন বৰভূঞা,
মৌলানা তাহেৰ, মনাজ্জিৰ আলি, মোহাম্মদ মইনুদ্দিন, মাচুক আহমেদ,
ডাঃ কামালুদ্দিন আহমেদ, দিদাৰুল ইছলাম আৰু ছৰমত আলি।

প্ৰবন্ধকাৰ হিচাপে আব্দুল বাৰী, আব্দুল মজিদ, আব্দুল খালিক
তালুকদাৰ, আহমদ আলি, আপ্তাবুদ্দিন, আব্দুল কালাম মজুমদাৰ, ইচাহাক
আলি, চৈয়দ মুজতবা আলি, ডাঃ কামালুদ্দিন আহমেদ, তৈয়বুৰ ৰহমান,
বদৰুজ্জামান চৌধুৰী, পঢ়ুৱৈ সমাজৰ মাজত পৰিচিত।

সংবাদ জগতৰ চিনাকি নাম কেইটা হ'ল- আব্দুল হায়াত ৰাজু
আৰু আব্দুল কালাম মজুমদাৰ।

গীতিকাৰ হিচাপে- আবজল মহম্মদ, আবুল হুছেইন মজুমদাৰ, আলাউদ্দিন, আবুবক্কৰ মজুমদাৰ, নাজিমুদ্দিন আহমেদ আৰু তাহেৰা বেগম লস্কৰ জনপ্ৰিয়।

চিত্ৰশিল্পলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা ব্যক্তিসকলৰ ভিতৰত মইনুল হক বৰভূঞা, জোনাব আলি বখশ্ মজুমদাৰ আৰু সজল আহমেদৰ নাম লেখত ল'বলগীয়া।

আব্দুল খালিক বাঙ্গাল, ইমাদ উদ্দিন বুলবুল আৰু চৈয়দ মুজতবা আলিয়ে উপন্যাস সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়াইছে।

বৰাক উপত্যকাত ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিকভাৱে উল্লেখযোগ্য ব্যক্তিসকল হ'ল- মইনুল হ'ক চৌধুৰী, আব্দুল মতলিব মজুমদাৰ, আব্দুল মুহিম মজুমদাৰ, মিচবাছল ইছলাম লস্কৰ, আবু চালেহ নজমুদ্দিন, গোলাম চুবহানি চৌধুৰী, আবুৰ ৰৌফ চৌধুৰী, কমৰুল হ'ক, গোলাম ৰহমানি চৌধুৰী, হাফিজ ৰছিদ আহমেদ চৌধুৰী ইত্যাদি। কেবাগৰাকী মুছলিম ছুফীসাধকে বৰাক উপত্যকাৰ সমাজৰ সংহতি আৰু সহনশীলতা বঢ়াইছে। তাৰে ভিতৰত বাখৰ শ্বাহ, হজৰত মৌলানা আহমদ আলি, হজৰত শ্বাহ আদম খাকি (ৰঃ) গোবিন্দপুৰী চাহেব, লস্কৰ শ্বাহ আৰু আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য হ'ল মহাসাধক হজৰত শ্বাহ জালাল। বৰাক উপত্যকাৰ মুছলিম স্বাধীনতা সংগ্ৰামী সকলৰ কেইজনমান হ'ল- মকদ্দম আলি তাপাদাৰ, মৌলানা জালালুদ্দিন চৌধুৰী, গুলজাৰ আলি, হজৰত মৌলানা আব্দুল জলিল চৌধুৰী, সিকন্দৰ আহমদ গাজি, মোঃ আব্দুল হক চৌধুৰী, বশাৰত আলি মজুমদাৰ আৰু হুৰমত আলি বৰলস্কৰ। গতিকে দেখা যায় বৰাক উপত্যকাৰ মুছলমান সকলেও অসমৰ জাতীয় জীৱনলৈ উল্লেখযোগ্য অৰিহণা আগবঢ়াই আহিছে। ০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :-

- ১) ড° শিবতপন বসু : বৰাক উপত্যকাৰ মুছলিম সমাজ, গিৰিজা প্ৰিণ্টাৰ্ছ এণ্ড পাব্লিছাৰ্ছ, গুৱাহাটী, ২০০৪
- ২) ড° শিবতপন বসু : বৰাক উপত্যকাৰ মাটি ও মানুষ, বদৰপুৰ (কৰিমগঞ্জ), ২০০০
- ৩) মোহাম্মদ আব্দুল শূক্ৰৰ বড়ভূঞা : বৰাকেৰ পীৰফকীৰ, ২০০৮, আৰচি প্ৰকাশনি, শিলচৰ।

পৰিশিষ্ট

অসমৰ মুছলমান : “ইতিহাস আৰু ঐতিহ্যৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা”

আমাৰ দাতা সকলৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ

- ১। আব্দুল মজিদ, নামঘৰ পথ, পাঞ্জাবাৰী
- ২। ৰাজীৱ চালেহ, জু- নাৰেঙ্গী, গুৱাহাটী
- ৩। মিচেচ চাজিদা খাতুন শইকীয়া, নুনমাটী, গুৱাহাটী
- ৪। হাচান চৌকত হান্নান, শান্তিপুৰ, গুৱাহাটী
- ৫। চৈয়দ মহম্মদ চৈফুল্লা, জু- নাৰেঙ্গী, গুৱাহাটী
- ৬। মিচেচ ৰুমেনা বহমান, খুষ্টিয়ান বস্তি, গুৱাহাটী
- ৭। চৈয়দ আহমেদ চাহ, চাহাব টিলা, গুৱাহাটী
- ৮। মুবিদুল ইছলাম, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
- ৯। ডঃ এম আই খান, দীঘলীপুখুৰী, গুৱাহাটী
- ১০। ইলটাফ হুছেইন বৰবৰা, বেলতলা, গুৱাহাটী
- ১১। আব্দুল ৰেকিব
- ১২। হাছিবুৰ বহমান, গ্ৰীনলেণ্ড, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ১৩। মিচেচ ৰৌচানা বেগম আৰু ফৰিদ শ্বাহ, পল্টন বজাৰ, গুৱাহাটী
- ১৪। ৰাহিদ চালেহ, হলেণ্ড
- ১৫। প্ৰয়াত ন্যায়াধীশ চফিকুল হক চাহাবৰ পৰিয়াল বৰ্গ
- ১৬। ৰাজিদুৰ বহমান, গোলাঘাট
- ১৭। হিৰেণ গগৈ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ১৮। চামচুল হক, ৰাজগড় ৰোড, গুৱাহাটী
- ১৯। চৈয়দ হাৰুণৰ বহমান, জুৰিপাৰ, গুৱাহাটী
- ২০। চৈয়দ তবিবুৰ বহমান, কবৰস্থান পথ, দাবান্ধা, গুৱাহাটী

- ২১। এচ চৰৰাৰ, আলীগড়
- ২২। মিচেচ আজিদা বেগম, সাতগাঁও, নৱাপাৰা, গুৱাহাটী
- ২৩। ৰমিজুদ্দিন আহমেদ, সাতগাঁও, নৱাপাৰা, গুৱাহাটী
- ২৪। আফ্ৰিন ৰহমান, যোৰহাট
- ২৫। হাজাজুদ্দিন হাজৰিকা, গ্ৰীনলেণ্ড, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ২৬। ৰাহিদুল ইচলাম, সাতগাঁও, বাঘৰবাৰি
- ২৭। নুৰ হুছেইন আহমেদ, বাঘৰবাৰি, সাতগাঁও, গুৱাহাটী
- ২৮। কালবি হাচান আহমেদ, গান্ধীবস্তি, গুৱাহাটী
- ২৯। আলহাজ পজিৰুদ্দিন আহমেদ, লখিমী নগৰ, দিছপুৰ, গুৱাহাটী
- ৩০। জে এইচ আহমেদ আবুল ফজল পথ, বেলতলা, গুৱাহাটী
- ৩১। মেহমুদুৰ ৰেহমান বৰা, বাঘৰবাৰি, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ৩২। এম এ হাৰমাইন, গ্ৰীনলেণ্ড, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ৩৩। এম এম এ জামান, গ্ৰীনলেণ্ড, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ৩৪। এচ এইচ চৌধুৰী, ৰাজধানী মছজিদ লেন, দিছপুৰ
- ৩৫। চৈয়দ মহম্মদ ইদ্ৰিচ, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
- ৩৬। মোচাহিদ আলি, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
- ৩৭। ইলতাফ হুছেইন হাজৰিকা, ৰুফ্ৰিণীনগৰ, গুৱাহাটী
- ৩৮। এ এইচ এচ মহম্মদ
- ৩৯। ইমতিয়াজ আলী, তৰুণ নগৰ, গুৱাহাটী
- ৪০। আব্দুল ৰাচি, নামঘৰ পথ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
- ৪১। মহম্মদ তাহেৰ, জালুকবাৰী, গুৱাহাটী
- ৪২। ড° খোৰছেদ আলম, জালুকবাৰী, গুৱাহাটী
- ৪৩। তাহফিজুৰ ৰহমান, জুৰিপাৰ, গুৱাহাটী
- ৪৪। এচ এফ আনোৱাৰ
- ৪৫। ইকৰাম হুছেইন
- ৪৬। বজলুৰ ৰহমান, জুৰিপাৰ, গুৱাহাটী
- ৪৭। আব্দুল মোন্নাফ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী

- ৪৮। নুৰুল হ'ক, আলী আহমদ নগৰ, গুৱাহাটী
 ৪৯। মোখতাৰ হুছেইন হাজৰিকা, আলী আহমদ নগৰ, গুৱাহাটী
 ৫০। ফাৰুক আহমেদ, নামঘৰ পথ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
 ৫১। লুতফুৰ বহমান, নামঘৰ পথ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
 ৫২। নুৰ বহমান, নিহাৰিকা পথ, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী
 ৫৩। আব্বাচ উদ্দিন চৌধুৰী, মটৰীয়া, গুৱাহাটী
 ৫৪। আই আলি
 ৫৫। আলতাফুৰ বহমান, মটৰীয়া, গুৱাহাটী
 ৫৬। আলহাজ আকবৰ আলি, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৫৭। কাচিম আলি, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৫৮। বদৰুল হাচান, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৫৯। এম বহমান, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৬০। কৰিম আলি, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৬১। নুৰ আহমেদ বৰভূঞা, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৬২। আলিম উদ্দিন লস্কৰ, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৬৩। ডঃ কামালুল মজিদ, সাতগাঁও, নৱাপাৰা , গুৱাহাটী
 ৬৪। এম জেদ হাৰমাইন, গ্ৰীনলেণ্ড, বাঘৰবৰি, গুৱাহাটী
 ৬৫। ছাজ্জাদ খনিকৰ, মধুবন, মিলনপুৰ, গুৱাহাটী
 ৬৬। চফিউৰ বহমান শইকীয়া, সুন্দৰপুৰ, গুৱাহাটী
 ৬৭। মিচেচ পাৰবিন বেগম, আলীগড়
 ৬৮। মিচেচ চমচে আৰা ইছলাম, খৃষ্টানবস্তি, গুৱাহাটী
 ৬৯। ইনামুল ইছলাম, নীলমনি ফুকন ব'ড, খৃষ্টানবস্তি, গুৱাহাটী
 ৭০। ফকৰউদ্দিন আহমেদ, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
 ৭১। চফিকুৰ বহমান, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
 ৭২। মহম্মদ আলি খান, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
 ৭৩। চৈয়দ দিলুৱাৰ ইছলাম, ডিগবৈ, গুৱাহাটী
 ৭৪। নুৰুল হুদা, বেলতলা, গুৱাহাটী

- ৭৫। চিৰাজুল হ'ক, সিজুবাৰী, গুৱাহাটী
৭৬। ডঃ মহম্মদ মইনুদ্দিন আহমেদ, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ
৭৭। হুছেইন আহমেদ, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
৭৮। ডঃ এ-এম খন্দকাৰ, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
৭৯। জুলফিকাৰ আলম হাজৰিকা, ইছলামপুৰ, গুৱাহাটী
৮০। মনোৱাৰ উদ্দিন আহমেদ, মাছখোৱা, গুৱাহাটী
৮১। মিচেচ মাচুম আৰা বহমান, হাতীগাঁও, গুৱাহাটী
৮২। খালিদ আতাউৰ ৰচুল মালিক, নগাঁও
৮৩। হবিবুৰ ৰহমান, গনেশগুৰি, গুৱাহাটী
৮৪। মিচেচ মনুৱাৰা খাতুন, নটবমা, গুৱাহাটী
৮৫। মজিদুৰ ৰহমান, ভঙাগড়, গুৱাহাটী
৮৬। মিচেচ আজিফা আহমেদ বৰা, নয়নপুৰ, গুৱাহাটী
৮৭। চৈয়দ লিয়াকত আলি, বাঘৰবৰি, গুৱাহাটী
৮৮। কমৰুজ্জামান আহমদ, বাঘৰবৰি, গুৱাহাটী
৮৯। দেবিৰা চুলতানা আহমদ, বাঘৰবৰি, গুৱাহাটী
৯০। ড° মুছাহিদ আহমদ, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ
৯১। ছাৰটাজ আহমদ, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ
৯২। যোৰহাট ফাৰ্গিচাৰ, যোৰহাট
৯৩। ডঃ আই হাজৰিকা, যোৰহাট
৯৪। মঃ ৰছিদুন নবী, যোৰহাট
৯৫। আব্দুল কাদিৰ আৰু আব্দুল ছেলিম মেমৰিয়েল ট্ৰাষ্ট, গুৱাহাটী
আৰু জাকিৰুল হাৰমাইন, জেহেৰুল হাৰমাইন, মিচেচ ৰাবিয়া বেগম
৯৫। আবুল কালাম মেমৰিয়েল ট্ৰাষ্ট, যোৰহাট
৯৬। এইচ এচ আহমেদ, যোৰহাট
৯৭। কুতুবুদ্দিন ভিয়াত, যোৰহাট
৯৮। নুৰ খুৰছিদ হুছেইন, যোৰহাট
৯৯। ইকবাল আহমেদ, যোৰহাট

- ১০০। বজৰুল হক, যোৰহাট
১০১। মিচেচ জুলফা হাচিম, যোৰহাট
১০২। খাদিম জাহান, শিৱসাগৰ
১০৩। আচিক আহমেদ, যোৰহাট
১১৪। আলহাজ চাকফি ৰহমান, যোৰহাট
১০৫। ছাজিদুল হক বৰবৰা, যোৰহাট
১০৬। আফতাবুদ্দিন আহমেদ, যোৰহাট
১০৭। নেকিবুৰ ৰহমান বৰবৰা, যোৰহাট
১০৮। আলহাজ ড° জি আহমেদ
আলহাজ্জা ড° ৰাহিদা ইছলাম, আমগুৰি, শিৱসাগৰ
১০৯। তৌফিকুল হুছেইন, যোৰহাট
১১০। আলহাজ আনিচুৰ ৰহমান বৰবৰা, যোৰহাট
১১১। আচহাব ফজলুল আলি মেমৰিয়েল ট্ৰাষ্ট, যোৰহাট
১১২। মিচেচ ৰাহনাজ জামান, যোৰহাট
১১৩। মিচেচ আৰিফা জামান, যোৰহাট
১১৪। মিচেচ মল্লিকা বেগম, যোৰহাট
১১৫। নাচিম শ্বাহ, পল্টন বজাৰ, গুৱাহাটী
১১৬। মহিম আহমদ, মটৰীয়া, গুৱাহাটী
১১৭। জাকিৰ হুছেইন, উজান বজাৰ, গুৱাহাটী
১১৮। ড° হাতেম আলী, মৰিগাঁও
১১৯। অধ্যাপক আশ্ৰফ আলিৰ পৰিয়াল বৰ্গ, মাছখোৱা, গুৱাহাটী
১২০। নজৰুল ইছলাম, লেন্স ৰ'ড, গুৱাহাটী
১২১। ডঃ জি. এম. এছ. চৌধুৰী, ডিব্ৰুগড়
১২২। ডঃ এম. জেদ. আহমদ, ডিব্ৰুগড়

বিঃ দ্ৰঃ ওপৰত উল্লেখ কৰা দাতাসকলৰ উপৰিও যদি কোনোবা দাতাৰ নাম
অনিচ্ছাকৃতভাৱে বাদ পৰিছে তাৰ বাবে ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা কৰা হ'ল।

‘আল-আমিন’ৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি (২০১৩-১৫)

- ১) ডঃ তৌফিকুৰ ৰহমান বৰবৰা, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য, সভাপতি
- ২) আব্দুল ৰাছি, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য, উপ-সভাপতি
- ৩) ফকিল আহমদ বৰা, আজীৱন সদস্য,(প্রতিষ্ঠাপক সদস্য চালেৰ মোহাম্মদৰ দ্বাৰা মনোনীত), সচিব প্ৰধান
- ৪) নুৰুল হক, আজীৱন সদস্য, বিত্ত সচিব
- ৫) মেহমুদৰ ৰেহমান বৰা, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য, যুটীয়া সচিব
- ৬) ছেলিম আহমদ আজীৱন সদস্য, যুটীয়া সচিব
- ৭) আব্দুল মজিদ, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য
- ৮) কমৰুজ্জামান আহমদ, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য
- ৯) মোহাম্মদ আব্দুল হাৰমাইন, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য
- ১০) ইলতাফ হুছেইন হাজৰিকা, পৃষ্ঠপোষক
- ১১) হাছিবুৰ ৰহমান, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য
- ১২) ইমটিয়াজ আলি, প্রতিষ্ঠাপক সদস্য
- ১৩) চৈয়দ হাৰুণাৰ ৰহমান, আজীৱন সদস্য
- ১৪) শ্বাহীনা পাৰৱীন হুছেইন আজীৱন সদস্য
- ১৫) মাছুমা বেগম ৰাছিফ, আজীৱন সদস্য
- ১৬) মাছুম আৰা ৰহমান, আজীৱন সদস্য
- ১৭) চফিউৰ ৰহমান শইকীয়া, আজীৱন সদস্য (প্রতিষ্ঠাপক সদস্য ইনামুল ইছলামৰ দ্বাৰা মনোনীত)

আল-আমিন জনকল্যাণ সমাজৰ অসমৰ মুছলমানৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য বিষয়ক গ্ৰন্থ
প্ৰণয়ন পৰিকল্পনাৰ প্ৰথমখন প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ “অসমৰ মুছলমান : ইতিহাস আৰু
সমাজ”ৰ বিষয়ে “আমাৰ অসম”ত ৯মাৰ্চ ২০১৪ত প্ৰকাশিত মতামত

অসমৰ মুছলমান, প্ৰথম খণ্ড, ইতিহাস আৰু সমাজ

হীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত

দৰাচলতে এই সমালোচনামূলক লেখাটো এজন বুৰঞ্জীবিদ বা সমাজতত্ত্বৰ গৱেষকেহে লিখিব লাগিছিল। বৰ্তমানৰ নিবন্ধকাৰৰ অসম বুৰঞ্জীবিষয়ক জ্ঞান নিতান্তই সীমিত। তথাপি এজন সাধাৰণ পাঠক হিচাপে কিতাপখন পঢ়ি উঠি তাত গোটাডিয়ক বহুমূলীয়া কথাৰ সম্ভেদ পাই কিতাপখনৰ বিষয়ে লিখিবলৈ ওলাইছে। প্ৰথমতে জনাব খোজোঁ যে কিতাপখনে সুস্থ দৃষ্টিভংগীৰে আৰু উদাৰ ভাবেৰে সম্প্ৰীতিৰ বাৰ্তা বহন কৰিছে। প্ৰচাৰধৰ্মিতাৰ পৰা যথাযথ দূৰত্বত অৱস্থান কৰি বস্তুনিষ্ঠতাৰে আৰু প্ৰচুৰ তথ্য-পাতিৰে অসমৰ মুছলমানসকলৰ ইতিহাস আৰু সমাজখনৰ আঠশ বছৰীয়া বিৱৰ্তনৰ বৰ্ণনা পুথিখনত দাঙি ধৰা হৈছে। কেইবাজনো লেখকৰ এটা গোটে নিৰপেক্ষ গৱেষণাৰ ৰীতি নিষ্ঠাৰে অৱলম্বন কৰি এই বিষয়টো সংক্ৰান্তত ইতিপূৰ্বে প্ৰকাশিত কিতাপ আৰু প্ৰবন্ধৰাজি বিস্তৰকৈ অধ্যয়ন কৰি নিজৰ নিজৰ মতামত প্ৰয়োজন অনুসৰি আগবঢ়াইছে। সতৰ্কতা আৰু দীৰ্ঘম্যাদী মানসিক শ্ৰমৰ চিন কিতাপখনত পৰিস্ফুট হৈছে। অসমৰ সমাজ বুৰঞ্জীৰ ক্ষেত্ৰত এই কিতাপখনে এখন অত্যাৱশ্যকীয় মূল্যবান গ্ৰন্থ হিচাপে নিশ্চয় স্থান পাব।

কিতাপখন প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰাসংগিকতাৰ বিষয়ে ইয়াৰ মুখ্য সম্পাদক মহম্মদ তাহেৰ ডাঙৰীয়াই এই ধৰণেৰে কৈছেঃ ‘অসমৰ মুছলমান বোলা এই বৰ্ণাঢ্য জনগোষ্ঠীটোৰ এহাতে আছে মধ্যপ্ৰাচ্যৰ পৰা অনা ঐচ্ছামিক ধৰ্ম-সংস্কৃতি আৰু আনহাতে আছে অসমৰ সেউজভৰা মৌচুমীয়া

পৰিবেশত গঢ়ি উঠা সমৃদ্ধ লোক-সংস্কৃতি। এই দুয়োটাৰ সমন্বয়ত অসমৰ মুছলমানৰ যি সংমিশ্ৰিত উপাদানেৰে সম্পৃক্ত সংস্কৃতি, সিও বিশ্বায়নৰ আশ্ৰয়ত নিশ্চিহ্ন হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। এই সংস্কৃতিক লিপিবদ্ধ কৰি হ'লেও বিলুপ্তিৰ পৰা ৰক্ষা কৰাৰ আৱশ্যক বুলি ভাবোঁ আৰু এই প্ৰচেষ্টা হাতত লোৱাৰ সিও এটা উদ্দেশ্য।' (পৃষ্ঠা -XX)

তাহেৰ ডাঙৰীয়াই আৰু জনাইছে যে সমগ্ৰ বিশ্বৰ মুছলমানসকল আজি এপিনে মৌলবাদ আৰু আনপিনে তথাকথিত সাংস্কৃতিক বিশ্বায়ন-এই দুই বিপৰীতমুখী ধ্বংসাত্মক প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হৈছে। এনেকুৱা অৱস্থাত মুছলমানসকলৰ বাবে শুদ্ধ পন্থা কেনে হোৱা উচিত, সেই বিষয়ে তেখেতৰ সুচিন্তিত মতামত এনে ধৰণৰঃ 'এনেকুৱা অৱস্থাত আমাক লাগে ইছলামৰ মূল নীতি, শান্তিবাদৰ শিকনি আৰু নিজ নিজ জন্মভূমিৰ ঐতিহ্যৰে গঢ়ি উঠা আত্মপৰিচয় আৰু আত্মগৌৰৱ। যাক এই আত্মপৰিচয়ে গৰীয়ান কৰে, তাক বিশ্বায়নে সহজে উটুৱাই নিব নোৱাৰে।' আকৌ তেখেতে কৈছে যে 'আমি দেশৰ জনজীৱনৰ মূল সঁতিৰহে জনগোষ্ঠী। কোনো প্ৰকাৰৰ ৰক্ষণশীলতা বা মৌলবাদ আমাৰ আদৰ্শনীয় নহয়। মানৱতাৰ ভাবধাৰাৰে সিন্ধু উদাৰতাহে আমাৰ আদৰ্শ।' (পৃষ্ঠা -XXII)

এইখিনি অভিমতৰ উপৰি কিতাপখনৰ আন এঠাইত অসমত জনবসতিৰ ধাৰাৰ বিষয়ে লিখা এটা চমুটোকাত ইতিহাসৰ বিভিন্ন স্তৰত অসমত বসতি স্থাপন কৰা ভিন ভিন জনগোষ্ঠীৰ লেখ আৰু জনগোষ্ঠীবোৰৰ বিষয়ে সংক্ষিপ্ত খবৰ যোগ দি উঠি তাহেৰ ডাঙৰীয়াই নিম্নলিখিত মন্তব্যটো আগবঢ়াইছেঃ 'উক্ত আলোচনাৰ পৰা এইটোও প্ৰতীয়মান হয় যে অসমীয়া জাতি এটা ধৰ্ম বা সম্প্ৰদায়ৰে গঠিত জনগোষ্ঠী নহয়; ই ভিন ভিন জাতি-জনজাতি-উপজাতিৰ এটা সংমিশ্ৰণহে। আকৌ এনেদৰে ভিন ভিন জাতি, উপজাতি, জনজাতিৰ কৃষ্টিৰ সংমিশ্ৰণক গঢ় লৈ উঠাৰ বাবে অসমীয়া সংস্কৃতিও বাৰেবৰণীয়া সংস্কৃতি হৈ পৰিছে।' (পৃষ্ঠা -১১)

মোটামুটকৈ ক'বলৈ গ'লে উক্তটোৰ কথাখিনি আমি জানো যদিও ইয়াৰ মৰ্ম গুৰুত্ব সহকাৰে উপলব্ধি কৰাটো বৰ্তমানৰ অসমৰ সংকটময় পৰিস্থিতিত প্ৰতিজন অসমীয়াৰ অৱশ্য কৰ্তব্য।

‘অসমৰ মুছলমান, প্ৰথম খণ্ড, ইতিহাস আৰু সমাজ’ গ্ৰন্থখনৰ সাৰ্থকতাৰ বিষয়ে মন্তব্য দি উঠি আন এটা বিষয়লৈ আহোঁ। আমি জানো যে ইতিহাসৰ অমোঘ গতি তাৰ নিজস্ব নিয়মেৰে আগবাঢ়ে আৰু এই একাৰ্বেকা প্ৰক্ৰিয়াটো পৰৱৰ্তী কালৰ ব্যক্তিবিশেষৰ বা জনসমষ্টি বিশেষৰ পছন্দ-অপছন্দৰ বহু উৰ্বৰত। তয়াময়া যুদ্ধ, বিদ্ৰোহ, কূটনীতিৰ মেৰপেঁচ, বৰ্ণনীতিৰ অপ্ৰত্যাশিত গতি, বৰ্ণনেতাৰ স্বেচ্ছাচাৰিতা মূৰকত সন্ধি অথবা একপক্ষীয় বশ্যতা স্বীকাৰ এনেবোৰ বক্তাজ্ঞ প্ৰণালীৰেই পৌনঃপুনিক ৰূপত ৰাজনৈতিক বুৰঞ্জী আগবাঢ়ি যায়। ৰাজ্য জয়ৰ অভিযানবোৰৰ লগত সংযোগ হয় গোষ্ঠীবিদ্বেষ আৰু গোষ্ঠীসংঘাত। অপ্ৰত্যাশিতভাৱে বেছিভাগ ক্ষেত্ৰতে মানৱ-চৰিত্ৰৰ ভিতৰুৱা প্ৰবৃত্তি অনুসৰি এনে সংঘাতবোৰ ক্ৰমে ক্ৰমে স্তিমিত হৈ বন্ধুত্ব আৰু সমন্বয়লৈ ৰূপান্তৰিত হয়। শত্ৰু ৰাজ্য দখল কৰিবলৈ অহা সৈন্যদলৰ কিছুমান শত্ৰুৰ দেশতে বসবাস কৰিবলৈ ৰৈ যায় আৰু মূৰকত সম্পূৰ্ণ স্থানীয়সকলৰে একোজন হৈ পৰে। এনেদৰে ৰাজনৈতিক সংঘৰ্ষৰ পৰিণামত সমাজ একোখন ৰূপান্তৰিত হ’ব পাৰে। ইতিহাসৰ এই ছন্দায়িত দীৰ্ঘম্যাদী ক্ৰম নিৰ্মোহভাৱে অনুধাৱন কৰিলেহে আমি সমূহীয়া মানৱ-চৰিত্ৰৰ বিষয়ে বুজি উঠিব পাৰিম। সেই বোধ নিশ্চয়কৈ শুভ-ভৱিষ্যতৰ অনুসন্ধান কাৰ্যৰ সহায়ক হ’ব।

আলোচ্য গ্ৰন্থখনৰ প্ৰথমছোৱাত মুছলমান ৰাজন্যবৰ্গৰ লেখেৰি নিছিগা অসম আক্ৰমণ আৰু কোঁচ আৰু আহোম ৰজাসকলৰ সৈতে হোৱা বক্তাজ্ঞ সংঘৰ্ষবোৰৰ ধাৰাবাহিক বৰ্ণনা দীঘলীয়াকৈ আছে। দুয়ো পক্ষৰেই জয়-পৰাজয়ৰ মিহলি দশা মিলিছিল। এই যুদ্ধ-বিগ্ৰহবোৰৰ কালছোৱাত প্ৰতিটো মুছলমান ৰাজশক্তিৰ আক্ৰমণৰ পৰিণামত একো একোচাম মুছলমানৰ অসমত বসতি স্থাপন হৈছিল। আহোম ৰাজশক্তিয়ে অসমত থাকি যোৱা মুছলমানসকলক সুবিবেচনাৰে সংস্থাপিত কৰিছিল আৰু তাৰ প্ৰতিদান হিচাপে তেওঁলোকে ৰজাঘৰৰ প্ৰতি অবিচল আনুগত্য দেখুৱাইছিল। বাঘ হাজৰিকা (মহম্মদ চিদ্দিকি) আৰু ৰমজান খানৰ দৰে মুছলমান বীৰপুৰুষসকলে আহোম ৰাজত্বৰ কালছোৱাৰ অসম বুৰঞ্জীত নজহা-নপমা কীৰ্তি ৰাখি থৈ গৈছে।

আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ প্ৰতি অসমীয়া মুছলমানসকলৰ আনুগত্য প্ৰত্যক্ষ কৰি মিৰজুমলাৰ লগত অহা বুৰঞ্জী লেখক চিহাবুদ্দিন তালিচে তেওঁৰ লেখাত সেইসকলক তিৰস্কাৰ কৰিছিল। আলোচ্য গ্ৰন্থখনৰ আগছোৱাৰ লেখকসকলে আমাক আৰু জনাইছে যে কেৱল যুদ্ধৰ সময়ত অহা মুছলমানসকলৰ উপৰি আন আন ধৰণেৰেও অসমত মুছলমানৰ সংখ্যা বৃদ্ধি হৈছিল। তাৰ ভিতৰত বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য এটা কাৰক হ'ল গিয়াছুদ্দিন আউলীয়া, আজান পীৰ প্ৰমুখ্যে অসমলৈ অহা মুছলমানৰ সন্ত-সাধক জনদিয়েকৰ উজ্জ্বল আকৰ্ষণীয় ব্যক্তিত্ব। তেওঁলোকৰ প্ৰতি আকৰ্ষণে আৰু লগতে হিন্দু ধৰ্মত প্ৰৱৰ্তিত অস্পৃশ্যতা তথা ৰক্ষণশীল নীতিৰ প্ৰকোপ সহিব নোৱাৰি বহুত থলুৱা অসমীয়াই ইছলাম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। এই কথাটোৰ বহুল বিৱৰণ আলোচ্য কিতাপখনত পোৱা যায়। তথাপি তেনেকৈ মুছলমান হোৱা অসমীয়াসকলৰ নাতি-পৰিনাতিসকলৰ মাজত অলেখ থলুৱা লোকাচাৰ কালে কালে বৰ্তি আছে। উপৰিপুৰুষসকলৰ সংস্কৃতিৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ টান সজীৱ হৈ আছে।

গ্ৰন্থখনৰ 'ঔপনিৱেশিক কাল, অসমৰ ৰাজনীতি আৰু মুছলমান' নামৰ শীৰ্ষক পঞ্চম অধ্যায়টো গুৰুত্বপূৰ্ণ অধ্যায়। ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ নেতৃত্বত চলাই অহা স্বাধীনতা যুঁজত আৰু আনকি আজাদ হিন্দ ফৌজত সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰা মুছলমান দেশপ্ৰেমিকসকলৰ নামৰ এখন বিস্তৃত তালিকা ইয়াত আছে। ফখৰুদ্দিন আলি আহমেদ, মৌলানা মহম্মদ তৈয়বুল্লাৰ উপৰি আৰু অনেকজন স্বদেশৰ মুক্তিকামী স্মৰণীয় মুছলমানৰ নাম ইয়াত সন্নিৱিষ্ট হৈছে। ইয়াৰ বাহিৰেও অসমলৈ পূৰ্ববংগ-আগত মুছলমানসকলৰ বসতি আৰু লাইন প্ৰথাৰ বিষয়ে আলোচনা ইয়াত আছে। কিতাপখনৰ এই অংশবিশেষ অধ্যাপক মুহিউদ্দিন আহমেদ আৰু মহম্মদ তাহেৰ ডাঙৰীয়াই লিখিছে। ঔপনিৱেশিক চৰকাৰৰ এই শাসনকাল অসমৰ লেজিছলেটিভ এছেম্বলীত বিভিন্ন ৰাজনৈতিক দলবোৰৰ সুকীয়া স্থিতি, বেলেগ বেলেগ একোছোৱা কালত সেই দলবোৰৰ ভিতৰৰ এটাৰ একো একোখন চৰকাৰ গঠন আদি ঘনাই বদলি হৈ থকা ঘটনাৰে পূৰ্ণ

আছিল। অস্তুৰ্নিহিত মতভেদ থকা সত্ত্বেও ১৯৪০ চনত অনুষ্ঠিত সৰ্বদলীয় আলোচনা সভাত গৃহীত প্ৰস্তাৱ আদিৰ সবিশেষ বৰ্ণনাও ইয়াত আছে। বৰ্ণনাখিনিত উক্ত লেখকদ্বয়ে বিগত কালছোৱাত সংঘটিত চৰকাৰী ব্যৱস্থাপনাৰ বিষয়ে নিৰপেক্ষ কাহিনীকাৰৰ ভূমিকা লৈ সেই মতেই লিখিছে। মহম্মদ তাহেৰ ডাঙৰীয়াৰ সামৰণিৰ মন্তব্যটো উল্লেখ কৰোঁঃ ‘এইদৰেই কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম অৰ্ধত অসমৰ ৰাজনীতি উত্তাল কৰা এটা ‘ইছু’ প্ৰকৃততে কোনো চূড়ান্ত সমাধান নোহোৱাকৈ লাহে লাহে ইতিহাস লৈ পৰিল। কিন্তু লাইন প্ৰথা নানান বাধা-বিঘিনিৰ মাজেৰে আৰু ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ অনীহাৰ মাজত কিছুদূৰহে কাৰ্যকৰী হৈছিল যদিও ই বহুতো ক্ষেত্ৰত ভূমি বেদখল ৰুধিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইয়াৰ অবিহনে আজিৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ জনবসতিৰ প্ৰতিৰূপ হয়তো পৃথক হ’লহেঁতেন।’ লেখকৰ উক্ত মন্তব্যৰ লগত যোগ দি ক’ব পৰা যায় যে এই জটলগা ইছুটোত ব্ৰিটিছ শাসনকৰ্তাসকল আৰু সেই সময়ৰ আটাইবোৰ দল-উপদল বিশেষ বিশেষ প্ৰসংগত প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে জড়িত আছিল। ইতিহাস হৈ যোৱা এই ঘটনাবোৰৰ ফলাফল বিশ্লেষণ কৰোঁতে আমাৰ বিচাৰবোধ বাস্তৱজ্ঞান আৰু সৰ্বাত্মক শুভ ভৱিষ্যতৰ চিন্তাৰ দ্বাৰা নিৰ্ণিত হ’ব লাগিব। প্ৰসংগক্ৰমে এই অধ্যায়টোতে থকা আন এটা কথালৈ আহি জনাওঁ যে সেই সময়ত মুছলিম লীগৰ নেতা ছৈয়দ ছাদুল্লা চিলেটৰ ক্ষমতাশালী মুছলিম লীগ লবীটোৰ প্ৰচণ্ড হেঁচাত থাকিব লগা হৈছিল। তথাপি ছাদুল্লাই কেনেদৰে কৌশলগতভাৱে ১৯৪৬ চনৰ ১৬ জুলাই তাৰিখৰ বিধানসভাত অসমৰ মৃত্যুস্বৰূপ সমষ্টি গঠন ব্যৱস্থাৰ প্ৰস্তাবটো ওফৰাই অসমৰ অস্তিত্ব ৰক্ষা কাৰ্যত অৱদান আগবঢ়ালে, তাৰ হুবহু বিৱৰণ উক্ত অধ্যায়টোৰ লেখকদ্বয়ে আমাক দিছে।

কিতাপখনৰ ষষ্ঠ অধ্যায়টোও (অসমৰ মুছলমানৰ সামাজিক ভাগ) মুহিউদ্দিন আহমেদ ডাঙৰীয়াই লিখিছে। এই অধ্যায়টোত গৰীয়া, মৰীয়া প্ৰমুখ্যে মুছলমানৰ সামাজিক ভাগবোৰৰ বিষয়ে জানিবলগীয়া তথ্যৰ

নিখুঁত বিৱৰণ আছে। পূৰ্ববংগীয় মূলৰ মুছলমানসকলৰ বিষয়ে লিখোঁতে এই অধ্যায়টোৰ লেখক, অধ্যাপক মুহিউদ্দিন আহমেদ ডাঙৰীয়াই দেখুৱাইছে যে গৰিষ্ঠসংখ্যক পূৰ্ববংগীয় মূলৰ মুছলমানসকলে অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিকে গ্ৰহণ কৰি আহিছে। তেওঁলোকৰ কৃষিকাৰ্যৰ দ্বাৰা অসম শস্য-শ্যামলা হৈ উঠা কথাটোলৈ পঢ়ুৱৈসকলৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছে। কিন্তু তেওঁলোকৰ যুৱক-যুৱতীৰ কম বয়সতে বিয়া-বাৰু হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰি আহমেদ ডাঙৰীয়াই স্পষ্টকৈ মন্তব্য দিছে যে এইটো শিক্ষাৰ অভাৱৰ কুফল।

কিতাপখনৰ সামৰণি অধ্যায়টো হৈছে সপ্তম অধ্যায়। ইয়াৰ বিষয় হৈছে- অসমৰ মুছলমানঃ সমাজ আৰু সংস্কৃতি। এই অধ্যায়টোৰ লেখক, অধ্যাপক ছাজিদুল হক বৰবৰাই দেখুৱাইছে যে অসমৰ উমৈহতীয়া সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক ভেটি নিৰ্মাণৰ বেলিকা অসমীয়া মুছলমানসকলৰ বুজন পৰিমাণৰ মূল্যৱান অৱদান আছে। তেওঁৰ এই শুদ্ধ অভিমতটোৰ সমৰ্থনত প্ৰয়াত লীলা গগৈদেৱৰ লেখাৰ পৰা এটা উদ্ধৃতি দিছেঃ ‘অসমৰ ইছলাম ধৰ্মৰ বীজ সিঁচাৰে পৰা কুৰি শতিকালৈ অসমীয়া মুছলমানে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ দীঘে-বাণিয়ে সোমাই নিজৰ ধৰ্মীয় ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰি আহিছিল।’ গগৈদেৱৰ মতৰ অনুযংগ হিচাপে জনাব খোজোঁ যে এতিয়াও তেওঁলোকে সেই ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তৎপৰ। ছাজিদুল হক বৰবৰা ডাঙৰীয়াই আজান ফকীৰৰ জিকিৰৰ পৰা এটা উদ্ধৃতি দি শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ সৈতে ইছলামৰ সামঞ্জস্য দেখুৱাইছে। লেখাটোৰ সামৰণিত কওঁ যে অসমত ইছলামীয় ঐতিহ্যৰ সমৃদ্ধ পৰম্পৰা বিশদভাৱে আলোচনা কৰা আৰু সম্প্ৰতিৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা সদৰ্থক দিশবিলাক পঢ়ুৱৈসকলৰ চকুৰ আগলৈ অনাৰ বাবে এই সময়োপযোগী গ্ৰন্থখনৰ প্ৰস্তুতিত জড়িত থকা সকলোটিলৈকে মোৰ আন্তৰিক অভিনন্দন জনালোঁ। নিখুঁত ছপা আৰু আকৰ্ষণীয় বেটুপাতেৰে কিতাপখন চকুত লগাকৈ উলিওৱা হৈছে।

পাণবাৰী মছজিদ

ISBN 978-81-927731-1-7

9 788192 773117 >